كتاب بحر المعارف
لمولانا سروري
رحمه الله

عدد اوراقه
١٤٧
يوز قرق يديدر

قيمت پاره
بش ٥

بسم الله الرحمن

بسم الله الرحمن الرحيم

هاذا م عام اسنحاده

اللهم اني استخيرك بعلمك

كتب مستطاب بحر المعارف
اسميم لمولانا المرحوم سروري چلبي
معلم سلطان مصطفى ابن
سلطان سليمان
صاحب قانون

من كتب الفقير احمد صاحب

کتاب بحر المعارف

الحمد لله الذی جعل الانسان اهل اللسان وصیره عالماً
ببدیع المعانی والمعان رباعی حمد اولسون اول الهه که خلق ایلدی انسانی
انسانه دهان ایچره زبان ایلدی احسان
برقلدی زبانی ایکی بنیاد ویردی بیانی
چوق دوردلو معانی انوکیله اولدی عیان والصلوة علی
نبیه المبعوث الی کافة الانام بحمد المحمود بافصح الکلم وابلغ
الکلام رباعی ای قایدی کرچه ای سید الانام
کوندردی سکا معجزه ایچون خدا کلام اول معجزه فصیحلری عاجز ایلدی
بولدی کلام باری وجودکده اختتام والسلام علی صحبه اصحاب
الفصاحة واولاده ارباب البلاغة رباعی
ای ختم انبیا سکا چون کوندردم پیام اصحابکه والکه چون ایدم ایتام
یوق سکا لا یق اندن قابل چوخفر انجی دیدوم صلوات اولدی و السلام
امابعد بو عبد فقیر سرورئ حقیر زمان جوانی واوائل
شادمانی ده باعث عشق مجازی وداعیهٔ سود کذاری
برله علم عروض وقوافی تتبعنه عزیمت ایدوب ومعارف
جزئیته تربعنه نیت قلب وتعمیم فایده وتتمیم عایده ایچون

ایکی نور کی دل ایله مسوده قلوب اتمانده وین اولنیوب
قالوب بعده کوشهٔ فراغته متوطن وکنج عزلته متمکن
اولمش ایدک اتفاقا شهزاده جوان بخت وپیر عقل سزاوار
تاج وتخت واهل فضل جامع العلوم والمعارف حاوی الفنون
والعوارف زبدهٔ نسل السلاطین عمدهٔ سلالة الخواقین
اولکه وصفنده دلمش صاحب صدق وصفا فخر اصحاب
رباعی
هدی همنام ختم انبیا اول ابو بکر کرم فاروق حق عثمان حیا
اول حمیده سیرت ولایت اهلی سلطان مصطفی آستانهٔ سعادتنه
دعوت وخدمت وعبودیت بیورب ذات شریفی جمیع کمالاته
کامل وطبع لطیفی جمله فنونه شامل اولوب بر اشرف ازمانده
واسعد احیانده علم عروض وقوافی کتابندن فتح باب ایدوب
وبو بابده جمع کتاب ایچون جواب بیوروب بنده کمینه دن دخی
اقدام حادث اولوب امر عالیلری بو خصوصه باعث اولوب اولکی
مسوده تکرار یازیلوب نام شریفلری هر صحیفه ده قازلوب
بو اوراق کتب واسم لطیفی ثبت اولندی تاکه اهل دل اولان
اصحاب صفا واصحاب عرفان اولان ارباب وفا مطالعه
اتدکجه حضرتنک ذات شریفنی یاد وبو عبد خدمتنک روحنی
شاد ایدهلر وبو کتابی بر مقدمه واوچ مقاله وبر خاتمه اوزره
ترتیب ایلدم مقدمه علم عروضه بیان حاجتده واصطلاحات

شعریه بیانندهدر ومقالهٔ اولی بحرلرک بیانندهدر ومقالهٔ
ثانیه صنایع شعریه بیاننده در ومقالهٔ ثالثه تشبیهات ومسائل
انیس العشاق بیاننده در وخاتمه علم شعرک فوائدی بیاننده در
ودفع مطاعننده در • وبو کتابه بحر المعارف دیو آد ویردم مقدمه
که علم عروضه بیان حاجتده واصطلاحات شعریه بیاننده در
اعلم بللکل کیم علم عروض بر علم جلیلدر اگرچه بحسب الصورة
اشعاره دلیلدر وبر علمدر که حلیهٔ ظرفا وپیرایهٔ شرفادر
وشعر دیمکه باعث قدرت ودانشی اوقتمله مورث قوتدر
وبعضلر دیمشلردر که طبع موزونی اولان کمسنک عروضه حاجتی
یوقدر بیت من نذانم فاعلات فاعلات • شعر کویم بهتر از آب
حیات • امّا تحقیق اولدر که عروض بلمکده ایکی فائده واردر بری
اولدر که عروضک اصطلاحاتنی بلور • وهر بیتک قنقی بحردن ایدوکنی
تعیین قلور • وایکنجی فائده اولدر که عروض بلمک ایله هر شعری
موزون اوقور که بعض بیت اولور که عروضیلر یاننده موزون
اولور امّا صاحب طبع آنی ناموزون صانور زیرا شعرای
عرب بر بیتده اصلدن فرعه وفرعدن اصله انتقال بر مصراعده
اصل وزننه وبر مصراعده فرع وزننه کیدرلر اهل طبع آنی
فرق ایدهمز وطریق مستقیمه کیدهمز شعر فانظر الی دمع جری
من مقلتی من هجرتی • ابلی الهوی اسفا یوم النوی بدنی • بو بیتک

هر مصراعی موزوندر • اگرچه طبعه ناموزون کلور • پس معلوم
اولدی که وزنی بلمکده مجرد طبع کفایت ایتمز علم عروضه حاجت
واردر • امدی هر کیمکه کمال طالبیدر بو علمی اوکرنمکه راغبدر
تا هر بیتک وزنی وبحرینک عینی معلومی اولوب وهر بحرک سالمی
وزحیفی ظاهر اوله وکوکرکه اصحاب طلبه اوّلا اصطلاحات
شعری بیان ایدهوز شعر لغتده بلمکدر واصطلاحده لفظ
موزونه دیرلر که تعریفی بودر الشعر کلام موزون مقفّی
بتخیّل قصدًا مصراع لغتده قپو قنادنه دیرلر واصطلاحده بر بیتک
نصفنه دیرلر که ایکی مصراع بر بیتدر واول مصراعکه آنده قافیه
اولمیا الا خصی دیرلر بیت لغتده اوه دیرلر واصطلاحده ایکی
مصراعه دیرلر کرک قافیهلری موزون اولسون کرک اولمسون
وشعر بیتنی صحرانشین عربلرک اوینه تشبیه ایتمشلر اکر اول
اوک قیامی اغاجلرنوا ایپلرله ومیخلرله وبلاسلرله ایسه شعر
بیتنک قیامی اسباب واوتاد وفواصل ایلهدر واکر اول اوک
دورت رکنی وار ایسه شعر بیتنک دخی دورت رکنی واردر که
صدر وعروض وضرب در واکر اول اوک سقفی ویری وار
ایسه شعرک دخی سقفی معنیدر یری قافیهدر مثنوی شول
بیتلردر که هر مصراعده قافیه اوله بحر لغتده دکزه دیرلر واصطلاحده
شعرک وزنی اولان لفظلره دیرلر که علم عروضده بیان اولنور که

وابتداء

اصوط اوناطقوز بحردر رباعی دورت مصراعه دیرلر یعنی
اکی بیته دیرلرکه هر مصراعه یا اوچنه قافیه اوله قطعه
اکی بیتدن طقوز بیته وارنجه یه دک ابیاته درلرکه اوّل مصراعه
قافیه اولیه مربع دورت کوشه‌کی دیمکدر و اصطلاحده شول
شعره دیرلرکه بر مصراع دورتده بر تکرار کله و شول دورت
مصراعه دیرلرکه هر برنده قافیه اوله و هم طولنده و هم عرضنده
اوقنور او کلنتاکیم بجانت نکارا که داری وفا

نکارا	وفاکی	بر لب	بی‌جفا
که داری	بدل	دوستی	مرمرا
وفا	بی‌جفا	مرمرا	خوش‌ختا

قصیده طقوز بیتدن زیاده اولوب بر قافیه اوزرینه
اولان ابیاته دیرلر ترجیع اوانددوندرمک دیرلر واصطلاحده
اوچ بیته یا بیش بیته یا یدی بیته دیرلرکه ما بینلرنده بر
بیت مکرّر اوله که الا ترجیع بند دیرلر مثال ترجیع و مثنوی و مستزاد قیم

خلق عالم ذاتکی ستر لرای شاه کزین	که دعای دولتک ایلر جمیع اهل دین
بوزمان اهلی ایدر حقنده دعا حق الیقین	یا رحک الله اولدیرلر قمو اهل زمین
بلکه دیر بولی سموات اوزره جبریل امین	مصطفا ماجاء الا رحمة للعالمین

سن دیمک لازم دکل ظلّ خدا دردیرلک
بلدم ای دل انی سلطان مصطفا دردیرلک

مخمس

۴

محض رحمت سببی چو عدلک اعبادده سرورا	رحمتوکی کورمدم اهل عباده سرورا
سیوتک درویشلکی اولمش قبادده سرورا	قومدک نام ونشانی کیقباده سرورا
وارد اولمشدر چو وصفی مصطفی‌زاده سرورا	مصطفا ماجاء الا رحمة للعالمین

سن دیمک لازم دکل ظلّ خدادر دیرلک
بلدم ای دل انی سلطان مصطفادر دیرلک

دولتک خلق عالم هپ صفا ایچنده‌در	انوکیچون دللری مدح وثنا ایچنده‌در
کیم حسرقلمسکا جانی غنا ایچنده‌در	بندک اولانکر فقیر اولسه غنا ایچنده‌در
دولتک داعیلری وردو دعا ایچنده‌در	مصطفا ماجاء الا رحمة للعالمین

سن دیمک لازم دکل ظلّ خدادر دیرلک
بلدم ای دل انی سلطان مصطفادر دیرلک

دین و دنیا اهلنی آسوده طوتدی دولتک	دو جهان ملکینی فتح اتسون سپاه همتک
دولتک خلقه راحت قلعه‌در نیتک	حضرت حق لطفنه قلسون مؤیّدر اهلک
رحمت حق کیبی اولمش خلقه لطف و همتک	مصطفا ماجاء الا رحمة للعالمین

سن دیمک لازم دکل ظلّ خدادر دیرلک
بلدم ای دل انی سلطان مصطفادر دیرلک

کیمکه جاندن سومز ایسه سنی کوکلی باغیدر	بحر نکبتده شقاوت درنه غواصدر
بو سرورکه بن چوندایی بالاخلاصدر	عالمده خلقه دعاسی سکاشاها خاصدر
ذکر مدحک دله کویا سورهٔ اخلاصدر	مصطفا ماجاء الا رحمة للعالمین

سن دیمک لازم دکل ظلّ خدادر دیرلک
بلدم ای دل انی سلطان مصطفادر دیرلک

غزل . بیش بیته وبرک بیته وطقوز بیته دیرلرکه انده محبوب
وصفی اوله مدح اوصاف حمیده ذکرنه دیرلر هجو اوصاف
قبیحه ذکرنه دیرلر مرثیه میت مرحمنه دیرلر نشید غیرک شعرینی
اوقمغه دیرلر نشیب معشوقنک وعاشقنک حالی شعرده بیان
اولنمغه دیرلر مکرر شول شعره دیرلرکه انده بر لفظ تکرار
ذکر اولنه مثال باران قطره قطره همی بارم ابر وار . زان خیره
خیره خیره دل من زهجر یار . وبعضا دیرلر مکرر اولدرکه
قافیه اولان لفظ تکرار اوله مثال

صدره
زهی مخالفت امر تو خطای خطا زهی موافقت تو صواب صواب

ارتجال بدیهه شعر سویلمکه دیرلر متنافر ترجک سویلمی
مشکل اولان لفظه دیرلر مثال فارسی خواجم توجه تجارت می کنی
تورکی بهی یار شوبن تماشا رامش ایمنزا هی یه سهل ممتنع
شول شعره دیرلرکه اسان کورنه اما نظیره دیمک مشکل اوله
مثال تورکی قالدی کوزم یوزوکه سنک کوزنک کبی دوشدم چیچک
دوزاغنه بو کوزنا وکیک کبی برسوزی بر دلرن بر دله
دوتوز مکه دیرلر عزلی عزلت زمانی منة فی فعاله
ولکن زمانی لیس برد عه العزل یخیق صدری الدهر بغضا الفضله
فطونه لصدر لیس فی ضمنه فضل ترجمه
کردم بسی ملامت من دهر خویش را بر فعل او ولیک ملامت نداشت سود

دارد زمانه تنگدل این زدانشش خرم دلی که دانشش از درمیان نبود
نظیره برکسنه نک شعری وزننده وقافیه سنده شعر سویلمکه دیرلر
که انک شعرنک عکسی قصد اولنمیه نقیضه هرکسنه نک شعری
وزننده وقافیه سنده انک قصدنک عکسنه شعر سویلمکه دیرلر
عکس اصل شول کشینک کیم النده مالی وار فقر وقلتده حکم اول
خوش حالی وار نقیضه هر کشینک کم النده مالی وار
کوکلی بغلو در الکا بر حالی وار عکس اولدرکه ذکر اولنان
مصراعی یا جمیعنی یا بعضنی دوندره لر مثال
سوزی کردم وقتی بهرا . بهرا وقتی کردم سوزی
مثال دیکر کشتی بجفا یارا مسکینی دکک مارا . مسکینی دکک مارا
کشتی بجفا یارا . مثال دیکر فرمان نبری هرکز هرکز نبری فرمان
درمان نکنی دل را دلرا نکنی درمان موشح لغتده مزین دیرلر
واصطلاحده شول شعره دیرلرکه هر بیتک یا هر مصراعک اولندن
یا اورتاسندن بر حرف الیجق بر آدم آدی چقه مثال سرو قدک
خجل در سرور اسرو چمن . لادیمک اولماز روا طاغلرده بیتی
نارون . طاغه دوشرسه عجب میدر بوحسرتدن جنار .
ای الف قامت چو قدک یوجه در شمشاددن . نیلیم بن بکزدو
غنچه دهانک بسته یه . مرغ دل بلبل کبی انی کوروب آچمزدهن .
صد هزار آواز ایلردی کلستانده هزار . طالب عیش اولوب اولسک
کل کبی کلشنده سن .

فالمزغا یمرمت ایو درچون العذر راستی ای سروری
مصحفحسنی اچرقن کلی مستزاد لغتده ارتمش دیرلر
واصطلاحده شول بیته دیرلرکه هر مصراعک آخرنده
زیاده سی اوله ، صحبتلر و من کی بزم ای جان پرشوعنی
زیراکه قوکلک دردنه درمان پرشوعنی ، نسن جانلر
خوشتر ، سلطانله خوشتر ، معما شول بیته دیرلرکه
انوک آدی کزلنمش اوله قاعده لرله وفکرله چقارله
مثال دراسم سلطان مصطفی نی نهایت سلطنتده چون الف قدی
کلور ، مصحف آچرقده نقش خطی فالک خیر اولور ، لغز
اولدرکه برنسنه نک اوصافی ذکر اولنوب مسمی سی مراد
اوله مثال عجایب چینی که دیدم که ششی پا و دو سم دارد
ازان جمله عجایب تر میان پشت دم دارد ، تراز و مطلع
غزلک اول بیتنه دیرلرکه بیتک قپوسی منزله سنده در
تخلص غزلده شاعرک آدی ذکر اولنان بیته دیرلر تاج
بیت انده نصکره کلن بیته دیرلر قافیه شعرک آخرنده قنقی
حرف اوزره بنا اولنورسه اکا دیرلر بعض تفصیلی
اشغه ذکر اولنسه کرکدر ردیف قافیه دن صکره کلن
مکرر لفظه دیرلر مثال تیغ محنتدر سراعدایه سلطان
مصطفا ، تیغ رحمتدر برودر پایه سلطان مصطفا ،

وبلحل

وبلحلکم ردیف اول عربی شعرلرده واقع اولمش دکلدر
مسمط اولدرکه بیتی دورت بخش ایدرلر اوچ
بخشنده قافیه کتوررلر دوردنجی بخشنده اصل قافیه
کتوررلرکه شعرک بناسی اول قافیه ایله در وبوکا
نظم مسجع دخی دیرلر مثال فارسی لطیف و نازکست آن تن
چو جانست او بجسم من ، خطا باشد دلا روشن
کنا ورا من بدن کویم مثال ترکی پرخون اوللدن کوزلرم
کلکون اولدی یوزلرم ، رنکین اولدی سوزلرم
لعلکله ای یاقوت لب ، ومسمطی اونه دک جایز
کورمشلردر انوک مثالی تجنیس ایله بیت برآمد مرغزار
نواهای مرغ زار ، حریف من ای نکار ، بدلبر همی نکار
چو بیمار از خمار ، دوای من از خم آر ، زکل یافت جرعه
خار ، مدام چو جرعه خوار ، بربین رند جرعه خوار
سزد کرد می مدام ، ومسمط قدیم بودرکه بیش مصراع
کتوررلر بر قافیه اوزرنه والتنجی مصراعده قافیه اصلیه
کتوررلر یوقروده ذکر اولنان ترجیع بندکه ابیاتی اویله
در وبلحلکه صنایع شعریه اوک نقشی و کاشی کاریدر
وارایشی منزله سنده در انده نادخی برمقدار اجمالا بیان
ایدهلم ترجیع لغتده جواهری برنسنه نک اوزرنه برکتمکه دیرلر

ترصیع ساده

واصطلاحده بیتک یا نثرک الفاظی بری برینه قافیه اولمغه
دیرلر مثال ای فلک راهوای قدر تو یاد وی ملک راثنای
صدر تو کار تجنیس لغتده مانند قلمغه دیرلر واصطلاحده
اکی لفظ یا دخی زیاده بر برینه مطابق اولوب امّا معنیلری
مغایر اولمغه دیرلر مثال کرم بباغ تو ادم کرم بود وکرم
بخورد ، بکوش هرکه بکنم کرم بلطف کرم ایهام لغتده کمانه
براقمغه دیرلر واصطلاحده اولدرکه بر لفظک اکی معناسی
اولوب بریسی قریب و بریسی بعید اولوب مراد اوله
مثال شهابرمق دیلرسین چون نظردن سرشکم دجله در
وجیحون اولیدر مقلوب اولدرکه بر لفظی حروفنک تقدیمی
وتاخیری ایله اوقیالر اوکی گبی اولا سک مکس گبی
ردّ العجز علی الصدر اولدرکه بیتک اوّل مصراعنده مذکور اولوب اولان
لفظ آخر مصراعنده مذکور اوله مثال نقش نگارا ولسه نوله
اشکله بوزم گوسترمز اولدی چونکه بکا نقشنی نگار
یا غزلک مطلعنده مذکور اولان مصراع مخلصده بعینه مذکور
اوله تضادّ بر بیتک ضدّی اولان لفظلری گتورمکه دیرلر
حارّ وبارد گبی مثال حرارتندن اولدم نیلیم آه برودتله
بنی یاقدکه دریغا محتمل الضدّین مدحه وذمّه احتمالی اولانه
دیرلر مثال ای خواجه ضیا شود زروی تو ظلم باخلق تو

سود نمایدم ماتم تشبیهات اولدرکه محبوبکه هر بر عضونی
بر نسنیه تشبیه ایده لر بوکا استعاره دخی دیرلر وصنایع
شعریه نک تفصیلی شغده بیان اولنمه کرکدر من بعد قواعد
عروض واوزانی بیان ایده لم وزن لغتده خرده مقدار موزونه
دیرلر واصطلاحده حرکات وسکناتدن حاصل اولان
هیئاته دیرلرکه طبیعت اندن ذوق ایدر وچونکه بلدوک که
شعر شول کلامه دیرلر موزون اوله وموزونه میزان
کرکدر انوکله صحیح وفاسد معلوم اولا وشعرک میزانی
عروضدر وعروض لغتده چادرک اورتا سندن اولان
دیرکه دیدیلرکه چادر انوکله قایمدر شعرکه دخی قیامی عروضله
در وعروضیلر اصطلاحنده اوّلکی مصراعک آخر جزونه عروض
دیرلر چونکه اوّل جزء اوقنه شعر قنغی بحردن ایدوکی وسالم
میدر وغیر سالم معلوم اولور اوّلکی مصراعک اوّل جزونه
صدر دیرلر وآخرکی مصراعک اوّل جزونه ابتدا وآخر جزونه
ضرب دیرلر واول اجزاکه صدر وعروض وابتدا وضرب ایله
اورته سنده در حشو دیرلر وعروض بیاننده یعنی عروضک
وجه تسمیه سنده اوستادلرک اقاویلی چوقدر امّا صحیح قول
بودرکه عروضه انوکیچون عروض دیرلرکه معروض علیه شعردر
وشعری اکا عرض ایدرلر تا زائد وناقص ظاهر اوله وبحرلر

اصلده اون طقوزدر اما منشعب لری چوقدر واجزا که
شعرانلردن مرکب اولور سکزدر ایکیسی خماسی والتیسی
سباعی در اول ایکیسی که خماسی در فعولن وفاعلن در
واول التیسی که سباعی در مفاعیلن وفاعلاتن ومستفعلن
ومفاعلتن ومتفاعلن ومفعولات در وبو اجزا مترکب اولوب سبب دن
و وتدن وفاصله دن وسبب ایکی نوعدر بری سبب خفیف
دربری سبب ثقیل در سبب خفیف ایکی حرفدر اولکی متحرک
ایکنجی ساکن مثل لَمْ ودَمْ وسبب ثقیل ایکی حرفدر ایکیسی بیله
متحرک مثل اَرَ وعَمَ و وتد دخی ایکی نوعدر بری وتد مجموع
دربری وتد مفروق در وتد مجموع اوچ حرفدر ایکیسی متحرک
اوچنجی ساکن مثل علی وقوم و وتد مفروق اوچ حرفدر اولکی
واخری متحرک اورته‌سی ساکن مثل دائم وعشق فاصله دخی
ایکی نوعدر بری فاصلهٔ صغری دربری فاصلهٔ کبری در فاصلهٔ صغری
دورت حرفدر اوچی متحرک بری ساکن مثل جبلن وبنکر
فاصلهٔ کبری بش حرفدر دوردی متحرک بری ساکن مثل سمکتن
وبکرمت جمعا بری عربی مصراع اولور لم ار علی راس جبل
سمکتن وبری فارسی مصراع اولور درغم عشق تو بنکر
بکرمت وترکیده بو مصراع وزننده در او دکبی یقار هجر نکفک
جکر می وتقطیع لغتده پاره پاره ایتمکه دیرلر واصلاحده

ثقیل م

اولرکه اجزای شعری اجه‌لر واجزای عروضه عرضه
قلالر وقاعدهٔ عروض اولدر که بیتی تقطیع ایدرجک میزان
حرفی ایله بیت حروفن صایوب موازنه قلمق درست
دکلدر زیرا شعرده کاه اولور ایکی ساکن حرف برحرف صایلور
نار وجان کبی بلکه وقت اولورکه اوچ ساکن حرف برحرف
صایلور دوست واوست کبی کاه اولور که برمتحرک ایله برساکن
برحرف صایلور نه وچو کبی والحاصل تقطیعده اعتبار لفظه در
کتابته دکلدر که چوق حرف کتابتده اولور تلفظده اولمازیسی
تقطیعده کلمز مثلا سلطان وانسان کتابتده الف ایله در تقطیعده
الف حسابه کلمز وکاه اولور ایکی ساکنک یا اوچ ساکنک برینه
حرکت ویروب تقطیع ایدرلر وحرف مشدد کتابتده بر یازلور
تقطیعده ایکی حرف اعتبار اولور مثلا سِرِّمَنْ فاعلن وزننه
تقطیع اولنور وهر حرفده تنوین نون ساکنه اعتبار اولنور
وعروضیلر اوزانده اولان تنوینی نون صورتنده یازرلر
مثلا فاعلن ومفاعیلن ومستفعلن لفظلرنده اولان تنوینلرک
نون شکلنده یازرلر حرکت اعتبار اولنمیوب حرف اعتبار قلندیغی
ظاهر اولسون ایچون وبلبلکم وتد مجموع ایله سبب خفیفدن
ایکی جزء حاصل اولور اکر وتد مجموعی سبب خفیف اوزره مقدم
دوتسک برجزء حاصل اولور بو وزنده صَبَرْکُوْ فعولن

واکر وتد مجموعی سبب خفیف اوزره مقدم دوترسه
برجزء حاصل اولور بو وزنده کوصبر فاعلن و بیش وتد
مجموع ایله التی سبب خفیفدن مقدم دوترسه واکی فاصلهٔ
صغری دن بیش جزء حاصل اولور اکر وتد مجموعی اکی سبب
خفیفدن مقدم دوترسه برجزء حاصل اولور بو وزنده
صبوری کو مفاعیلن اکر برسبب خفیفی وتد مجموع اوزره مقدم
دوترسه و برسبب خفیف مؤخر دوترسه برجزء حاصل
اولور بو وزنده صَبرِنْ کو فاعلاتن واکر اکی سبب خفیف
بر وتد مجموع اوزره مقدم دوترسه برجزء حاصل اولور
بو وزنده کوصبرمن مستفعلن واکر وتد مجموعی فاصلهٔ
صغری اوزرنه مقدم دوترسه برجزء حاصل اولور بو
وزنده صبرنکم مفاعلتن واکر وتد مجموعی فاصلهٔ صغری دن
مؤخر دوترسه برجزء حاصل اولور بو وزنده نکم صبر
متفاعلن واکی سبب خفیفدن و بر وتد مفروقدن برجزء حاصل
اولور اکر اکی سبب خفیف بر وتد مفروقا اوزره مقدم دوترسه
بو وزنده صبرم برد مفعولات و سبب ثقیل و فاصلهٔ کبری
اجزاء سالمه ده کلمز متفرعاتده معلوم اوله مثلا اکر مستفعلن
مخبون اوله مفاعلن قالور انک برنه فعلتن قورلر که فاصلهٔ
کبری در وهرکاه که فاعلاتن مخبون اوله فعلاتن قلور که سبب

ثقیل

ثقیل بولنور **مقالهٔ اولی بحرلر بیاننده در** امدی بلملی کم
اون طقوز بحر بحر سالمدر و سالم اکا دیرلر که هر مصراعک
اجزاء اصلیه سنده تغییر بولنمیه **بحر هزج سالم** هزج ترنم
ایتمکه خوش کلن آوازه دیرلر و عجم فاضللری بحر هزج ایله
ابتدا ایده کلمشلردر و بو بحره هزج دیرلر عربلر بونکله ترنم
اتدکلری ایچون

مثال فارسی

هزج را کر تمام ارکان همی خواهی ازین مکذر بکیر این قطعه را یاد و بکن این وزن را ازبر
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن زهی بافرین دانی
زهی فرزند نیک اختر **مثال ترکی** کل ایمدی عقلی غواص
ایت ایا علم هنر پرور ، عروض بحرینه طالب سین چوق غلی دُرلر
کوهر ، مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن بوکا دیرلر
هزج سالم اوکه کره دوث ایا سرور **بحر رجز سالم**
رجز علته و نوع شتره دیرلر و بو بحره رجز دیرلر علتلر
بوکا چوق لاحق اولدیغی ایچون **مثال فارسی**
بحر رجز را کر تمام ارکان بخواهی در سخن ، بی هیچ شک تقطیع
او که بر سمت زین کونه کن ، مستفعلن مستفعلن مستفعلن
مستفعلن ، هر روز بختت نو شود از کردش چرخ کهن ،

مثال ترکی

نسبت ایدر رسم بوزکی آیه کونه کلمز یقین ، ایناندز ایسک اولکه آیینه الوب بر یقین ،

مستفعلن مستفعلن مستفعلن، سالم رجز اشبو
دررعلم الیقین عین الیقین،

بحر رمل سالم

رمل یلمکه درلر بو بحره رمل دیرلر اکی سبب خفیف
اورتاسنده بر وتد مجموع قوشلوب یلمک بولندوغی ایچون

مثال فارسی

نام و ننگم فکر و ذکرم جسم و جانم شربتها روز و شب من
در رعایت می دهد عمرم بتنها فاعلاتن فاعلاتن
فاعلاتن فاعلاتن شادباشی ای مفخر اولاد عثمان تو بهر جا

مثال ترکی

مال و ملکم اسم و رسم اولدی یوک چوینا صنمه پینی
عشق ایچن جانی ویرمن نگارا فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن
فاعلاتن بودر بحر رمل سالم بونی دوت سن دلارا

بحر منسرح سالم

منسرح اقیجی معناسنه در و بو بحره منسرح دیرلر تازه
جاری اولدوغی ایچون

مثال فارسی

در غمم تو جان سپرد عاشق زار و نزار، ای صنم گلعذار
کام دل من برار، مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فاعلات،
هیچ مکن تو جفا ای آن شهریار، و بحر منسرحك
بر وزنی دخی بودر،

مثال ترکی

قدرکی هوسندن نه هوالر بتو بدر جانمزه، قدرم یوجلدی
الا هوس ای ایرملی ای دوست، مستفعلن مفعولات
مستفعلن مفعولات، بل بونی بو چونی منسرح درکرلله
صنمکه پوست،

بحر سریع سالم

سریع اقیجی معناسنه
درکه لفظ سریع فعیل بمعنی الفاعل در بو بحره سریع دیرلر
لفظنده سرعت اولدوغی ایچون،

مثال فارسی

بحر سریعست خوش ودلکشا جمله ارکانش بود جان فزای
مفتعلن مفتعلن فاعلات هرچه بخواهی برهاند خدای

مثال ترکی

و بحر سریعک بر وزنی دخی بودر
قویا یارشك تربرکردی بن خسته آه، درد کیله اولدم هلاك
ترك ایلمن سك جوری، مستفعلن مستفعلن مستفعلات
بحر سریع درلر بوکا کر صفر یك دورکی

بحر خفیف سالم

بو بحره خفیف دیرلکری اصطلاحدر، مثال خفیف ترکی حسن البك
سنسین شهی ای نگار رنگین لقا آفرین اولسون حسنوکه صد
هزاران صلوا علی، فاعلاتن مستفعلن فاعلات مستفعلن،
تا کلیجك عملك بوکا یارجك حق دیم سکا،

بحر مضارع سالم

مضارع مشابه معناسنه در و بو بحره مضارع دیرلر بحر رمله
مشابه اولدوغی ایچون مثال فارسی کران طرة هست
مشکی بما چون نداد بوی، ور از چهره هست ماه چرا در کشید رو،

قدر زر زرگر شناست قدر گوهر گوهری
قدر گل بلبل شناسست قدر قنبر را علی
آدمی را آن کسی داند که آدم زاده
است

بیت
سنة الوصل سِنة
وسِنة الفصل سَنة

وسنة الفصل بیت رنك
مصرع ثانی ملا جامینك مصرع اولی الحبر بك بیت

دو ابروی تراتا که سر در صوابهم باشد
بفرمان خالرا تا درمیان آید بهم باشد
گفت ملا جامی علیه الرحمة
چلیسنه زیر دامن ای گل ناز که بلند
دکفت دختر نعمله
نقش سنبل آهوی تو چو بر ناك تمن

قدك

مفاعیل فاعلاتن مفاعیل فاعلاتن برانی این تو مضارع
شوی شها خوب وخوش خوی **بحر مقتضب سالم**
مقتضب اسم مفعول صیغه سی اوزره فکر اولنمش معناسنه دیر
وبو بحره مقتضب دیرلر اجزاسنده انتظام تلفظ بولنمدوغی
ایچون **مثال ترکی** طوبی قرو برده ملک لولوسن
ونی پرپرده ٭ حور العین سنی بن جاکی فردوس جنتری
مفعولات مستفعلن مفعولات مستفعلن ٭ کلشن خرو غنچه
دهن کلسک یلماغک کلدی **بحر مجتث سالم** مجتث اسم
مفعول صیغه سی اوزره کسلمش معناسنه در وبو بحره مجتث
دیرلر آخرکی جزء کسلوب غیرا ولدوغی ایچون **مثال ترکی**
جام مزوق صون بروای ساقی سیمین ساق ٭ سن حور جان
افزا الدرن نوش قلون عشاق ٭ مستفعلن مستفعلن
مستفعلن مفعولات ٭ مستانه نعره اوره طولسون صدادن
آفاق **بحر متقارب سالم** متقارب اسم فاعل صیغه سی
اوزره یقلشجی معناسنه در وبو بحره متقارب دیرلر
بینک الفاظنده تقارب اولدوغی ایچون **مثال ترکی**
دلا آدی قاقمش عشق عنقا بلورمن بو هر بردل اهلنره الا
فعولن فعولن فعولن فعولن کر کرعروض اهلی بیلکن اولا
بحر متدارک سالم

متدارک

متدارک اسم فاعل صیغه سی اوزره یتشجی معناسنه در
بو بحره متدارک دیرلر بیتنک الفاظی بری برینه لاحق
وملاصق اولدوغی ایچون **مثال ترکی**
بلبلی کلرکه سروری قوللرک همدمی دلبرک رهبری یوللرک
فاعلن فاعلن فاعلن فاعلن ای قولی تکرینک ویسی شاهی ایللرک
بحر مدید سالم
مدید فعیل بمعنی المفعول در وبو بحره مدید دیرلر صدری
چکلدوکی ایچون جزء سباعی ایله **مثال ترکی**
ساقیا صون جام کوبن برایچم بو دیار غمزه ده او ترک تا کیچم
فاعلاتن فاعلاتن فاعلن غم قپاتمش قلبمی ایچم آه ایچلم
بحر طویل سالم
طویل بمعنی الفاعل در وبو بحره طویل دیرلر اوزون اولدوغی ایچون
مثال ترکی
ایرم قمر دورن سلطان دوراند اشیکنده چاکر صرهن اران خاقان در
فعولن مفاعیلن فعولن مفاعیلن سلطان دیدکم سلطان مصطفی سلیمان در
بحر بسیط سالم
بسیط فعیل بمعنی المفعول در وبو بحره بسیط دیرلر سبب
خفیف لر بسط اولندوغی ایچون اجزاسنک هر برنده
مثال ترکی

عاشقلره دلبرك چو فرمانی جاندر ۞ عشقده بر یار اولن بنده وهم راضی یوزن ۞
مستفعلن فاعلن مستفعلن فاعلن ۞ حالده یوز کرچه بن مستقبل
وماضی یوزن **بحر وافر سالم** اصلده بونك اجزاسی
دورت مفاعلتن در بو بحره وافر دیدیلر حرفلرنك حركتی
وافر اولدوغی ایچون وبو بحره عربی شعرلر واقع اولور
بحر وسنده غیری شعرلر اولور **مثال تركی**
شها دلسك كیسن بیله سن بو وافری خوش ۞ اویر دل
وعقلی جانی فهمكه بیله قوش ۞ مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن ۞
بو كا عربی بحور دوشر قلانی بوش **بحر كامل سالم**
بو بحره كامل دیدیلر ضرب جهتندن یا حركت جهتندن كامل
اولدوغی ایچون **مثال تركی** نظر ایدیجك بو جاكه كوزنك
ضیاسی مزید اولور ۞ لبلرك بیانن ایدیسم دل وجان
صفاسی مزید اولور ۞ متفاعلن متفاعلن متفاعلن
متفاعلن ۞ بو كا بحر كامل اوقور سك سوزنك بهاسی مزید
اولور ۞ **بحر جدید سالم** متقدمینك بعضی بحور اصلیه
اون بش در وبعضی اون آلتی در دیوب اما متأخرین
بعضی بحور دخی ایجاد ایدوب اون طقوز قلمشلردر بحر
جدید انلردندر **مثال تركی** اول حبیبك كم وفاسی یوق
سو مكل ۞ بی وفانك چون جفاسی چوق سو مكل ۞

فاعلاتن فاعلاتن مستفعلن ۞ اور مزایسه قاشی یاسی اوق سو مكل ۞
بحر مستعجل سالم بو دخی انلردندر **مثال تركی**
منور در جهان یوزی كون یوزكده بهشت اولش جمیع
قو عالم خوب اوزكرده مفاعیلن مفاعیلن فاعلات
جیجی لیلی دلایكر كوزنركرده **بحر متأخر سالم**
بحر بو جمله بحوردن متأخردر **مثال تركی**
آلنوكی آج جهانی یوزن منور قل ۞ زلفكی چوز سحر یلین
معطر قل ۞ فاعلاتن مفاعیلن مفاعیلن ۞ كل بر وكل رر
رقیبوكی مكدر قل **چون** اون طقوز بحر سالملری بیان
قلدق شیمدی كرو بحر غیر سالملركه استعمالنده شایع
اولنلری بیان قلالم وبونلرك معرفتی اجزاء اصلیه ده واقع
اولان تغییرك معرفتنه موقوفدر كه متفرعات اندن حاصل
اولوردر اول تغییره باعث اولنلره **علل** و **ازاحیف** دیرلركه
اسبابده واقع اولنلره ازاحیف واوتادده وفواصلده
اولانلره علل دیرلر وبونلره اجزاء سالمه بر حالدن
بر حاله دونر وفضلاء عجم قتنده مشهور اولانلر بو اوتوز
دورتدر كه ذكر اولنور **جزو** و **حذم** و **حذب** و **خبن**
و **طی** و **قبض** و **شتر** و **قصر** و **قطع** و **كف** و **كشف** و **وقف**
و **حذ** و **صلم** و **خبل** و **تشعیث** و **اضمار** و **قطف** و **حذف**

فاعلاتن

وشکل و وهتم وجب وزلل وبتر وجحف وجدع ورفع
وثلم وخرم وثرم وحذ وتسبیغ ووقف واذالت وترفیل
وبونلرک معنای لغوی و اصطلاحیسی برله بیان ایتمک مستحسندر
ایمدی بلکل کیم جزء لغتده کسمکه دیرلر واصطلاحده اولدر که
هر مصراعدن بر جزء دوشه مثلا اجزاسی مثمن اولان
مسدس اولا بوکا مجزو دیرلر خرم لغتده بورندن دیرکنی
یا بورنی اوجن کسمکه دیرلر که جدع مرتبه سنه وارمیه
واصطلاحده مفاعیلن دن میم دوشوب فاعیلن قلوب
مفعولن انک یرینه قونله بوکا اخرم دیرلر خرب لغتده
ویران ایتمکه دیرلر واصطلاحده اولدر که مفاعیلن دن
میم ونون دوشوب فاعیل قلوب مفعول انک یرینه قویز
بوکا اخرب دیرلر خبن لغتده قفتانی صاغه وانکنی یردن
قالدروب قولتغه صاقلمغه دیرلر واصطلاحده اولدر که
فاعلاتن دن اوّلکی الف دوشر فعلاتن قلور و مستفعلن دن
سین دوشر متفعلن قلور مفاعلن انک یرینه قویز وفاعلن
دن الف دوشر فعلن قلور و مفعولات دن فا دوشر معولات
قلور مفاعیل ضم لام ایله انک یرینه قویز بونلرکه هر برینه
مخبون دیرلر طی لغتده دورمکه دیرلر واصطلاحده اولدر که
مستفعلن دن فا دوشر مستعلن قلور مفتعلن انک یرینه

قویز و مفعولات دن واو دوشر مفعلات قلور فاعلات
وقف ایله انک یرینه قویز بونلرکه هر برینه مطوی دیرلر قبض
لغتده دوتمغه دیرلر واصطلاحده اولدر که مفاعیلن دن
یا دوشر مفاعلن قلور و فعولن دن نون دوشر فعول قلور
وفاعلن دن نون دوشر فاعل قلور بونلرکه هر برینه
مقبوض دیرلر شتر لغتده عیب ایتمکه دیرلر واصطلاحده
اولدر که مفاعیلن دن میم ویا دوشر فاعلن قلور بوکا
اشتر دیرلر قصر لغتده قصه ایتمکه دیرلر واصطلاحده
اولدر که مفاعیلن دن نون دوشر وماقبلی ساکن ایدرلر
مفاعیل قلور وفاعلاتن دن نون دوشر وماقبلی ساکن
ایدرلر فاعلات اولور وفعولن دن نون دوشر وماقبلی
ساکن ایدرلر فعول اولور بونلرکه هر برینه مقصور دیرلر
قطع لغتده کسمکه دیرلر واصطلاحده مستفعلن دن نون
دوشر وماقبلی ساکن ایدرلر مستفعل اولور مفعولن انک
یرینه قویز وفاعلن دن نون دوشر وماقبلی ساکن ایدرلر
فاعل قلور فعلن انک یرینه قویز بونلرکه هر برینه مقطوع دیرلر
کف لغتده کیرو دوتمغه دیرلر وانک دورمکه واصطلاحده
مفاعیلن دن نون دوشر مفاعیل قلور وفاعلاتن دن نون
دوشر فاعلات قلور و مستفعلن دن نون دوشر مستفعل قلور

ومتفاعلن دن نون دوشر متفاعل قلور هر برنه نونك ماقبلی
حرکت اوزره باقی اولور بونلرکه هر برنه مکفوف دیرلر کشف
لغتده چیلاق ایتمکه دیرلر و اصطلاحده اولدرکه مفعولات دن
تا ساکنه دوشر مفعولا قلور مفعولن انک یرنه قونر بونلرکه
مکشوف دیرلر وقف لغتده کیرو دورمغه دیرلر و اصطلاحده
اولدرکه شول مفعولات که تاء متحرکه ایله در ساکن قلنه بونلرکه
موقوف دیرلر حذ لغتده قویرق کسمکه دیرلر و اصطلاحده
اولدرکه مستفعلن دن وتد مجموع دوشر مستف قلور فعلن
انک یرنه قونر و فاعلن دن وتد مجموع دوشر فا قلور رفع
انک یرنه قونر و متفاعلن دن وتد مجموع دوشر متفا
قلور فعلن انک یرنه قونر بونلرکه هر برنه احذ دیرلر
صلم لغتده قولاق کسمکه دیرلر و اصطلاحده اولدرکه فاعلاتن
دن سبب اخیر دوشر و وتد مجموع قطع اولور یعنی النی
دوشر و ماقبلیکه لام در ساکن اولوب فاعل اولور فعلن
انک یرنه قونر و مفعولاتن وتد مفروق دوشر مفعو قلور
فعلن انک یرنه قونر بونلرکه هر برنه اصلم دیرلر خبل لغتده
تباه ایتمکه دیرلر و ناقص العضو اتمکه و اصطلاحده اولدرکه
فاعلاتن دن حرف ثانی ساکن دوشوب فعلاتن اولا و مستفعلن
دن سینی و فاکه ساکنلردر دوشوب متعلن قلوب فعلتن

انک

انک یرنه قونر و مفعولات دن فا و واو دوشوب معلات
قلوب فعلات وقف ایله انک یرنه قونر بونلرکه هر برنه مخبول
دیرلر تشعیث لغتده پراکنده اتمکه دیرلر و اصطلاحده
اولدرکه فاعلاتن دن عینی دوشر فالاتن قلور یا لامی دوشر
فاعاتن قلور مفعولن انک یرنه قونر بونلرکه هر برنه مشعث
دیرلر اضمار لغتده کزلمکه دیرلر و اصطلاحده اولدرکه فاعلاتن
دن ایکنجی حرف دوشر و عینی ساکن ایدرلر فعلاتن اولور
مفعولن انک یرنه قونر یا متحرکه اولان حرفی ساکن ایدرلر
مثلا متفاعلن تاسنی ساکن ایدوب مستفعلن انک یرنه قونر
و بونلرکه هر برنه مضمر دیرلر قطف لغتده میوه دیرمکه
و اصطلاحده اولدرکه متفاعلتن دن تن دوشر و ماقبلی
ساکن ایدرلر مفاعل اولور فعولن انک یرنه قونر بونلرکه
مقطوف دیرلر حذف لغتده اتمغه دیرلر و اصطلاحده اولدرکه
مفاعیلن دن لن دوشر مفاعی قلور فعولن انک یرنه قونر
و فاعلاتن ده تن دوشر فاعلا قلور فاعلن انک یرنه قونر
و فعولن دن لن دوشر فعو قلوب فعل انک یرنه قونر بونلرکه
هر برنه محذوف دیرلر شکل لغتده دورت ایقلو حیوانک
ایاغینی بغلمغه دیرلر و اصطلاحده اولدرکه فاعلاتن دن
ایکنجی حرف دوشر و نون دوشر فعلات قلور ضم تا ایله بونلرکه

مشکول دیرلر **هتم** لغتده دشی صیاغه دیرلر واصطلاحده
اولدرکه مفاعیلن دن سبب اخیر دوشر وبر سببک حرف
اخیری دوشر وحرف اوسطی ساکن اولور مفاع اولور فعول انک یرینه
قونر بوکا اهتم دیرلر **جب** لغتده خادم اتمکه دیرلر
واصطلاحده اولدرکه مفاعیلن دن ایکی سبب دوشر مفا قلور
فعل انک یرینه قونر بوکا مجبوب دیرلر **زلل** لغتده دایرنمق
معنلسنه در ویانی اتی اولیین عورته دیرلر واصطلاحده اولدرکه
مفاعیلن که اهتم اولاینه میم دوشه فاع قلور بوکا ازل
دیرلر **بتر** لغتده قویرق کسمکه دیرلر واصطلاحده اولدرکه
مفاعیلن که ازل اولاینه عینی دوشه فا قله فع انک یرینه
قونر یا فاعلاتن دن تن دوشه والفی حذف اولنه ولامی
ساکن قلنه فعلن انک یرینه قونر یا فعولن دن لن دوشه
وواوی حذف اولنه وعینی ساکن قلنه فع اولا بونلرک
هر برینه ابتر دیرلر **جحف** لغتده بر نسنه یردن کیدرمکه دیرلر
واصطلاحده اولدرکه فاعلاتن مخبول اولا فعلاتن قلور
بینه فاصلهٔ صغری دوشه تن قله فعَ انک یرینه قونر بوکا
مجحوف دیرلر **جدع** لغتده بورن کسمکه دیرلر واصطلاحده
اولدرکه مفعولات دن ایکی سبب خفیف دوشه وتا ساکن
اولوب لات اوله فاع انک یرینه قونر بوکا مجدوع دیرلر

رفع لغتده کتورمکه دیرلر واصطلاحده اولدرکه مستفعلن
دن اوکلکی سبب دوشه تفعلن قله فاعلن انک یرینه قونر
ومفعولات دن اوکلکی سبب دوشه عولات قله مفعولن
ضم لام ایله انک یرینه قونر بونلرکه هر برینه مرفوع دیرلر
ثلم لغتده دکن اتمکه دیرلر واصطلاحده اولدرکه فعولن
دن فا دوشه عولن قله فعلن انک یرینه قونر بوکا اثلم دیرلر
شرم لغتده دیشی صقدر واصطلاحده اولدرکه فعولن
دن فا ونون دوشه عول قله فعُل ضم لام ایله انک یرینه
قونر بوکا اثرم دیرلر **نحر** لغتده بوغزکسمکه دیرلر
واصطلاحده اولدرکه مفعولات مجدوع اولوب لات قله
تا دخی دوشوب لا قلوب فع انک یرینه قونر بوکا منحور
دیرلر **تسبیغ لغتده** تمام اتمکدر واصطلاحده اولدرکه
مفاعیلن وفاعلاتن اوزرینه بر حرف ساکن مثلا الف زیاده
ایدرلر مفاعیلان وفاعلاتان اولوب بونلرکه هر برینه
مسبغ دیرلر **لف** لغتده صارمقدر واصطلاحده اولدرکه
مفاعیلن اوزرینه قبض کله مفاعلن اولا اندن صکره ایکی حرفی
زیاده ایدرلر مفاعلن فع اولور مفاعلاتن انک یرینه قونر
بوکا مقبوض ملفوف دیرلر **اذالت** لغتده اتک صالیی
ویرمکه دیرلر واصطلاحده اولدرکه شول جزکه احزی

وتد مجموع اولا انك اوزرنه بر حرف ساكن مثلا الف زياده
ایدرلر وبو مستفعلن ده و فاعلن ده و متفاعلن ده اولور كه
مستفعلان و فاعلان و متفاعلان اولور بونلركه هر برنه
جزال دیرلر ترفیل لغتده اتكن اوزاتمغه دیرلر واصطلا حده
اولور كه شول جزكه آخرى وتد مجموع اولا الكا اكى حرف
زياده ايدرلر مثلا مستفعلن مستفعلاتن اولا بوكا مرفل
ديرلر و معلوم اولسون بر جزء اصلى كه فعولن در انك التى
فرعى وار در برى فعول در ضم لام ايله تنوين سز برى
فعول در سكون لام ايله برى فعلن در برى فعلُ در سكون
عين و ضم لام ايله برى فعَلُ در فانك و عينك فتحه سى و لامك
سكونى ايله برى فعْ در و بر جزء اصلى كه فاعلن در انك اكى
فرعى وار در برى فعلن در فانك فتحه سى و عينك كسره سى
ايله برى فعلن در فانك فتحه سى و عينك سكونى ايله و بر
جزء اصلى كه مستفعلن در انوك اون بر فرعى وار در برى
مفاعلن در برى مفتعلن در برى فعلتن در ضم لام ايله تنوين
سز برى مستفعل مفاعل در ضم لام ايله تنوين سز برى
مفعولن در برى فعولن در برى مستفعلان در برى مفاعلان
مستفعلان در برى فعلتان در فانك و عينك و لامك فتحه سى
ايله و بر جزء اصلى كه مفاعيلن در انك يدى فرعى وار در

مستفعلن در برى

در برى

بری

برى مفاعلن در برى مفاعيل در لامك سكونى ايله برى
فعولن در برى مفعولن در برى فاعلن در برى مفعول
در لامك ضمه سى ايله تنوين سز و بر جزء اصلى كه فاعلاتن
در انك اون بر فرعى وار در برى فعلاتن فانك فتحه سى و عينك
كسره سى ايله برى فاعلات در تانك ضمه سى ايله تنوين سز
برى فعلات در برى فعلان در برى فانك فتحه سى و عينك كسره سى
ايله برى فاعلن در برى فعلن در فانك فتحه سى و عينك كسره سى
ايله برى فعلن در فانك فتحه سى و عينك سكونى ايله برى
مفعولن در برى فاعليّان در يانك تشديدى ايله برى فعليّان
در فانك فتحه سى و عينك فتحه سى و يانك تشديدى ايله
و بر جزء اصلى كه مفاعلتن در انوك سكز فرعى وار در برى
مفاعيلن در برى مفاعلن در برى مفاعيل در ضم لام ايله تنوين
سز برى فعولن در برى مفتعلن در برى مفعولن در برى
فاعلن در ضم لام ايله و بر جزء اصلى كه متفاعلن در انوك
اون بش فرعى وار در برى مستفعلن در برى مفاعلن در
برى مفتعلن در برى فعلاتن در فانك فتحه سى و عينك
كسره سى ايله مفعولن در برى فعلن در فانك فتحه سى
و عينك كسره سى ايله برى فعلن در فانك فتحه سى و عينك
سكونى ايله برى متفاعلن علان در تانك سكونى ايله برى

مستفعلان در بری مفاعلان در بری مفتعلان در بری
متفاعلان در تانک سکونی ایله بری مستفعلات در بری
مفاعلاتن در بری مفتعلاتن در و بر جزء اصلی که مفعولات
در انوک اون بر فرعی وار در بری فعلات در تانك
ضمه سی ایله بری فاعلات در تانک ضمه سی ایله بری
فعلات در فانك فتحه سی و عینک کسره سی ایله و تانک
ضمه سی ایله بری مفعولان در بری فعولان در بری
فاعلان در بری مفعولن در بری فعولن در بری فاعلن
در بری فعلن در فانک فتحه سی و عینک کسره سی ایله
بری فعلن در فانک فتحه سی و عینک سکونی ایله ٭ و چون
علل احوالی بیان قلندی شیمدن کرو ترکی دلده شایع و مستعمل
اولان بحر غیر سالملری بیان قلالم بحر هزج مجزو متوازن

طیکردی بری بیکر ملک منظر — سپهر مه زمینه شه زمان پرور
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن — مرتین بحر هزج اخرب
ای یار بری بیکر صورت دیدارکه مشتاقم — وی مور ملک سیرت دیدارکه مشتاقم
مفعول مفاعیلن مفعول مفاعیلن — مرتین بحر هزج اشتر
آفتاب عالم آرا در یوزک ای شه — اول سببدن ایدر آنی سجود مهر و مه
فاعلن مفاعیلن فاعلن مفاعیلن — مرتین بحر هزج اشتر اهتم
بلبلک بلبلک شراب شراب — یودیم یورکمد کباب و کباب

فاعلن

فاعلن فاعلن فعولن فعول — مرتین بحر هزج اخرب مکفوف محذوف
اول مه که میسّر کوکلک افلاکی — مستغرق نور ایدر منور مه در
مفعول مفاعیل مفاعیلن فع — مرتین بحر هزج مجزو مقبوض مسبّغ
یوز کوریورکه ای یار مه جبین — شعاع شمع آفتاب جان و دین
مفاعلن مفاعلن مفاعلان — مرتین بحر هزج مجزو اخرم مقبوض محذوف
در مانم مکر ایدر حبیبم — کم دردم بغایت آغری حردن
مفعولن مفاعلن فعولن — مرتین بحر هزج اشتر مجزو متوازن
عشقکله نکارا جان و سر فدادر — اولمشم فدائی عشقوکه فدایم
فاعلن فعولن فاعلن فعولن — مرتین بحر هزج اخرب مقبوض محذوف مجزو
ای خط صفاتک اسم اعظم — ذاتک دم جان و جان آدم
مفعول مفاعل فعولن — مرتین بحر هزج مقبوض مکفوف متوازن
کونش ذرّ آنک بحق الله — ولیکن اعمی کورا مز آنی
مفاعلاتن مفاعلاتن — مرتین بحر هزج مجزو محذوف
سروری اولدرین ای یار جانی — بکوین جانی سکا جانا فدادر
مفاعیلن مفاعیلن فعولن — مرتین بحر رمل مجزو
عشق سر کشتی ممان جانش دربدر — عشق ارکی کزبزن کر مرده دریدر
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن — مرتین بحر رمل مقصور
کو کلمه عشقک اودزنه ای لبی — گلنار ناره دوشلی اولدی وجودم — معدن انوار وار
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات — مرتین بحر رمل محذوف

صبحی وک واللیل یوزک والضحی والنور در کوزلرکه والنجم کوکسک سوره والطور در
فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن مرتبین بحر رمل مثمن مقطوع
النوکه اهل نظر نور تجلی دیدلر یلماغک حرتنه آتش موسی دیدلر
فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن مرتبین بحر رمل مجزو ومقصور
طلعتکدر ای کونش یوزلو نگار حق تعالی نوری اولدی آشکار
فاعلاتن فاعلاتن فاعلات مرتبین بحر رجز مجزو
الحمد لله وصلوکه ایردم ینه فوت اولدین دیدارکی کوردم ینه
مستفعلن مستفعلن مستفعلن مرتبین بحر رجز مطوی مخبون
شعشعهٔ شمع رخک دوتدی جهانی ای قمر رایحهٔ مشک خطک قیلدی جهانی سر بسر
مفتعلن مفتعلن مفتعلن مفاعلن مرتبین بحر رجز مطوی مرفل
ای لبی کوثر کنزوسی حور .... ی قامتی سدره رخلری جنت
وی صیحی سنبل بلری فلفل .... فرقتی طامو وصلتی رحمت
مفتعلاتن مفتعلاتن مفتعلا .... تن مفتعلاتن ۸ مرتبین

بحر رجز مطوی مخبون

دلبرک وصالنه جان وکوکلی فدایی در جان وکوکلی فدایی در دلبرک وصالنه
مفتعلن مفاعلن مفتعلن مفاعلن مرتبین بحر رجز مطوی مرفوع
لعل لبک شربتنی صورمشم نقل وملی شهد وشکر دیرلر
مفتعلن مفتعلن فاعلن مرتبین بحر سریع مجزو موقوف
اوغریلی زلفوکه جانا نسیم مشک قخوسی ایله طولدی جهان

مفتعلن مفتعلن مفعلات مرتبین بحر رمل مجل ومحذوف
نه دلرسک قل سروری ولی نامراداتمه جما کدرن آنی
فاعلاتن فاعلاتن فاعلن مرتبین بحر منسرح مجزو
حسنک کونش روشن جهان سر بسر لعلک بیندن سرخوش روح روان
مستفعلن مفعولات مستفعلن مرتبین بحر منسرح مطوی موقوف
لعل لبک آب حیات چشمه‌سی در ای حبیب دردیه اولدر حیات خسته‌یه اولدر طبیب
مفتعلن فاعلات مفتعلن فاعلات مرتبین بحر منسرح مجزو مطوی موقوف متوازن
قنده سن ای مرد عشق کل برو کل ینه ذوق ایدهلم راح صاف اولدی
مفتعلن فاعلات مفتعلن مرتبین بحر خفیف مخبون
صنما وصلوکه فدا دل وجان وتن دخی حبشی بلرکه قول شه چین وختن دخی
فعلاتن مفاعلن فعلاتن مفاعلن مرتبین بحر خفیف مجزو ومخبون مقصور
قامتک سدره می یا سرو روان لبلروکه عیسی می یا روح روان
فاعلات مفاعلن فعلات مرتبین بحر خفیف مجزو ومخبون محذوف
کوننه طعن ایدر یوزک نوری سکا بکزر دبولنمز ای حوری
فعلاتن مفاعلن فعلن ،،،، مرتبین بحر مضارع مجزو
جما کدرن ای ملک رو جهان روشن کونشی میسن یا قمر بالله ای دلبر
مفاعیلن فاعلاتن مفاعیلن مرتبین بحر مضارع اخرب
عشقوکه باش قوشلدن رسوای عالم اولدم وصلکدن ایرودوشرم هجرکله منعدم اولدم
مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن مرتبین بحر مضارع اخرب مکفوف مقصور

یوزک کتابتده بیک حرف نقطه‌دی   زلفکله کوبیک قاشک آیات بینات

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات   مرتین بحر مقتضب مجزو موقوف مکشوف

سدرة المنتهی در بویک ای دوست   حور العین سنسن جمالک فردوس

مفعولات مستفعلن مفعولن   مرتین بحر مقتضب مجزو مطوی موقوف

دفع قدری زلفی یوزندن نگار   کندی بولت اولدی کونش آشکار

فاعلات مفتعلن فاعلات   مرتین بحر مجتث مجزو

شول معنبر ذکوزلرم کوزلر خور یوزی   کون نورینه ایدر زیاده وجه حسنی

مستفعلن فاعلاتن مستفعلن   مرتین بحر مجتث مخبون مقصو

یکاغک آتشی نور چراغ جمال جلال   جمالک آیتی معنی حسن ولطف کمال

مفاعلاتن فعلاتن مفاعلاتن فعلات   مرتین بحر متدارک مجزو متوازنه

سرورم محترم همدمم   مونسم محرم همدمم

فاعلن فاعلن فاعلن   مرتین بحر طویل مجزو مسبع

یوزکدر قمر دورندن خورشید   سماء مشتری برجیس وناهید

فعولن مفاعیلن فعولات   مرتین بحر مدید مجزو متوازنه

عالم آرا طلعتک ای قمر رخ   طالعی در زهره ومهر ملهک

فاعلاتن فاعلن فاعلاتن   مرتین بحر بسیط مطوی

مهر سعادت تویی شاه سلام علیک   نور سیادت تویی شاه سلام علیک

مفتعلن فاعلن مفتعلن فاعلات   مرتین بحر وافر مجزو متوازنه

وصال تراهمی طلبم دگر چه کنم   که غیر وصال بجانب تمنی نبود دوستی

مفاعلتن

مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن   مرتین بحر کامل مجزو متوازنه

بکمال تو نه مقابلم من ناقصی   نظری بکن بکمینه ات که تو کاملی

متفاعلن متفاعلن متفاعلن   مرتین بحر رجز مخبون

لبکک شربت بیماره ام درد   آن بر خسته دلدامدر ای صنم

فعلاتن فعلاتن مفاعلن   مرتین بحر مستجل مقبوض مخبون

حبیبم بزه وفا قلسه در   صو کنده بر ترحم ایلیسه در

مفاعلن مفاعلن فعلاتن   مرتین بحر مستجل آخر مکفوف مقصور

ای لعل لبک راح روح بخش   عاشقلره اول میردنا ایله بخش

مفعول مفاعیلن فاعلات   مرتین بحر شاخ مخبون مقبوض

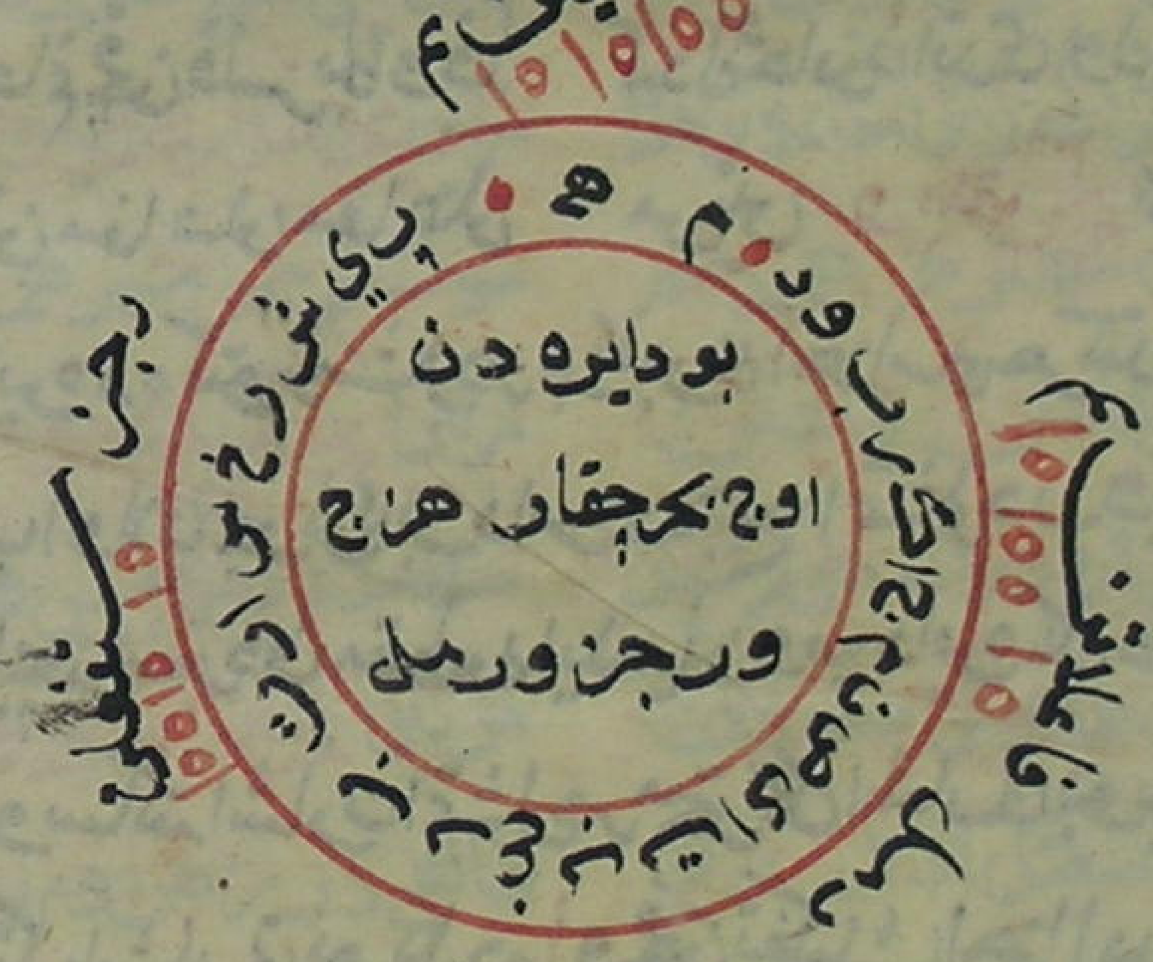
دل وجانم ایچون قلسه بکا وفا   که دل وجاندن اندی اول بنی جدا

فعلاتن مفاعلن مفاعلن   مرتین و بالله الکریم بحوردی

الیت دایره ده کتورمشلردر بری برینه اجزاسی حرکته وسکونده مناسب اولان بحرلری بر دایره ده جمع اتمشلردر وبر مصراعی دایره ایچنده حروف مقطعه ایله یازوب دایره نک طشره سنده متحرکه وساکنه اشارت اتمشلردر متحرکک اشارتی بویله در ه وساکنک اشارتی بویله در ا وایچنده تفکیک اجزا ایدوب تقدیم وتاخیر ایله بر مصراع برنیچه بحردن اولمق میسر اولور نیتکم دائره مؤتلفه ده بر بحر که بحر هزج در که درت مفاعیلن در چون مستفعلن دلیه لر تقدیم وتاخیر ایدوب

عیلن مفاعیلن دیرلر. وزنی مستفعلن اولور. دورت مستفعلن
بحر رجزدر. وچون فاعلات دیدیلر. تقدیم وتاخیر ایدوب
لن مفاعی دیرلر. وزنی فاعلاتن اولور. دورت فاعلاتن
بحر رملدر. واول دایره‌لر بونلردر که عجم اوستادلری
بو وجهله ترتیب ایدوب تحریر اتمشلردر. اوکی دایره‌نک
آدی مؤتلفه‌در. اجزاسنک ایتلافی ایچون که هر بری سباعی
در. وبو دایره‌نک مصراعی بودر. مصراع بود
بیشی رخسارت برغبت ای صنم چاکی

هزج. مفاعیلن

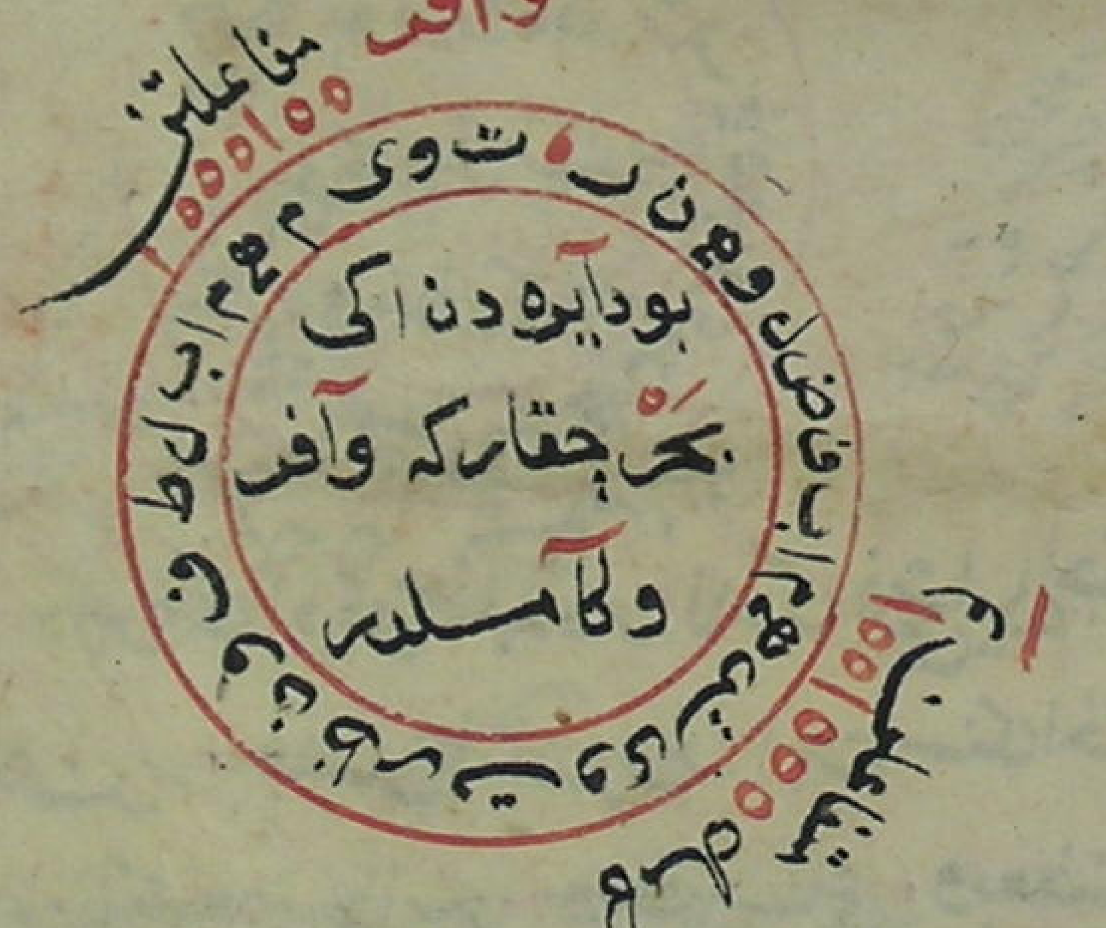

بو مصراع وجه مسطور اوزره اولیجق بحر هزج وزنی اولور که تقطیعی
بودر. بو دمه تی مفاعیلن شی رخسارت مفاعیلن برغبت
ای مفاعیلن صنم چاکی مفاعیلن یعنی بو مصراع شویله اوقنه

مه بیشی رخسارت بود چاکر برغبت ای صنم. بحر رجز وزنی
اولور که تقطیعی بویله‌در. مه بیشی رخ مستفعلن
سارت بود مستفعلن چاکر برغ مستفعلن بت ای صنم مستفعلن
یعنی بو مصراع شویله اوقنه. بیشی رخسارت بود مه ای
صنم چاکر برغبت. بحر رمل وزنی اولور که. تقطیعی بودر.
بیشی رخسا فاعلاتن رت بود مه فاعلاتن ای صنم چا فاعلاتن
کر برغبت فاعلاتن. وایکنجی دایره‌نک آدی متفقه‌در اتفاق
اجزاسی ایچون که متفق‌لردر سباعی اولمقده. وبعضلر متفقه
اجزاسی خماسی اولنه دیشلر بو فقیرک یانی دوغی مشهور اولاندر
مصراع. نوی مه ما بلطف ونظر. نوی شه ما بفضل وهنر.

وافر. مفاعلتن

بحر کامل متفق اولور واولکی صدر زنکوره دنجی حرفندر

بو مصراع وجه مسطور ایله اولیجق بحر وافر وزنی اولور که
تقطیعی بودر. نوی مه ما مفاعلتن بلطف ونظر مفاعلتن

نوی شه ما مفاعلتن بفضل وهنر مفاعلتن قچن بو مصراع
شویله اوقنه مه ما بلطف ونظر نوی شه ما بفضل وهنر
نوی بحر کاملدن نی اولورکه تقطیعی بویله‌در مه ما
بلط متفاعلن ف ونظر نوی متفاعلن شه ما بفض
متفاعلن ل وهنر نوی متفاعلن

واوچنجی دایره‌نک آدی مشتبهه‌در اجزاسی متشابه اولدیغیچون

مصراع ترا کس بخوبی نباشد نظیری

بحر متقارب

فعولن ٨

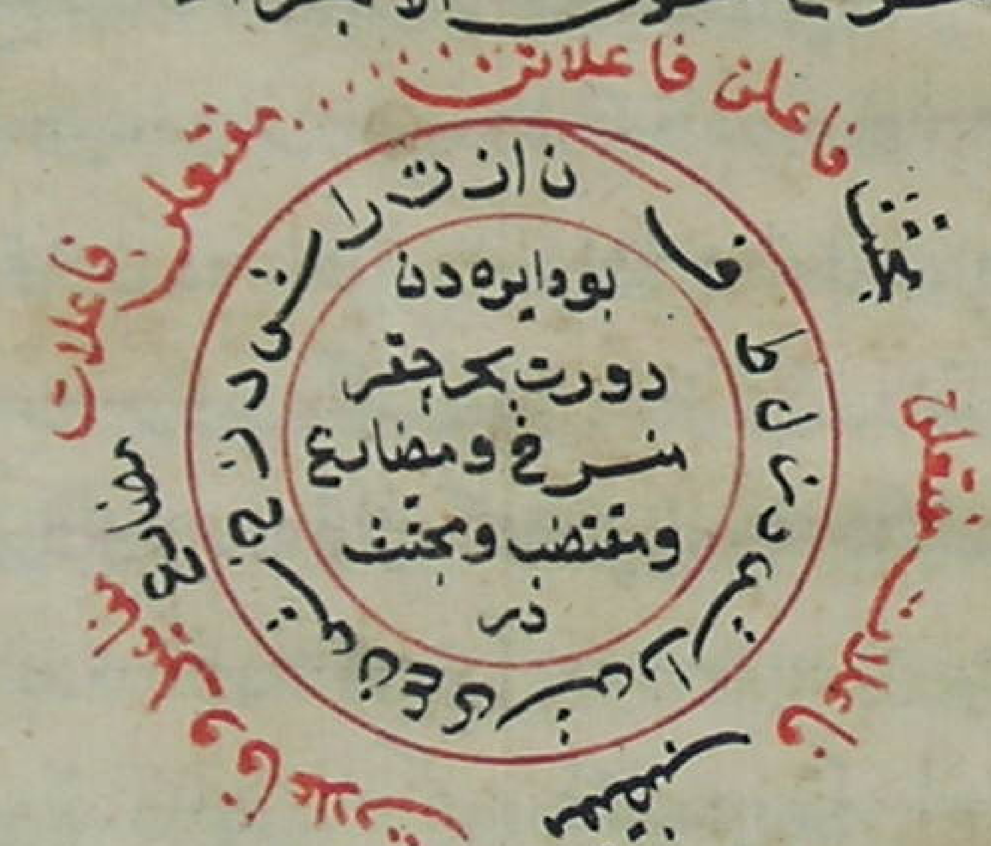

و دوردنجی دایره‌نک آدی مجتلبه‌در لامک فتحی ایله اجتلابی ایچونکه چکلمشدر بعضیلر مختلفه دیرلر اجزاسنک اختلافی اولدوغیچون کم بعضی خماسی و بعضی سباعی و بعضنک سباعیسی بعضنک سباعیسنه مغایردر مصراع
بیا ای مه‌ت چاکرکه هستی زمه بهتر

وبشنجی دایره‌نک آدی مختلفه‌در اختلاف اجزاسی ایچون
که عدد حروفنده و خصوص اجزاسنده بوری برینه مخالفلردر
مصراع نازترا شد زخش عیش تراشد زلطف

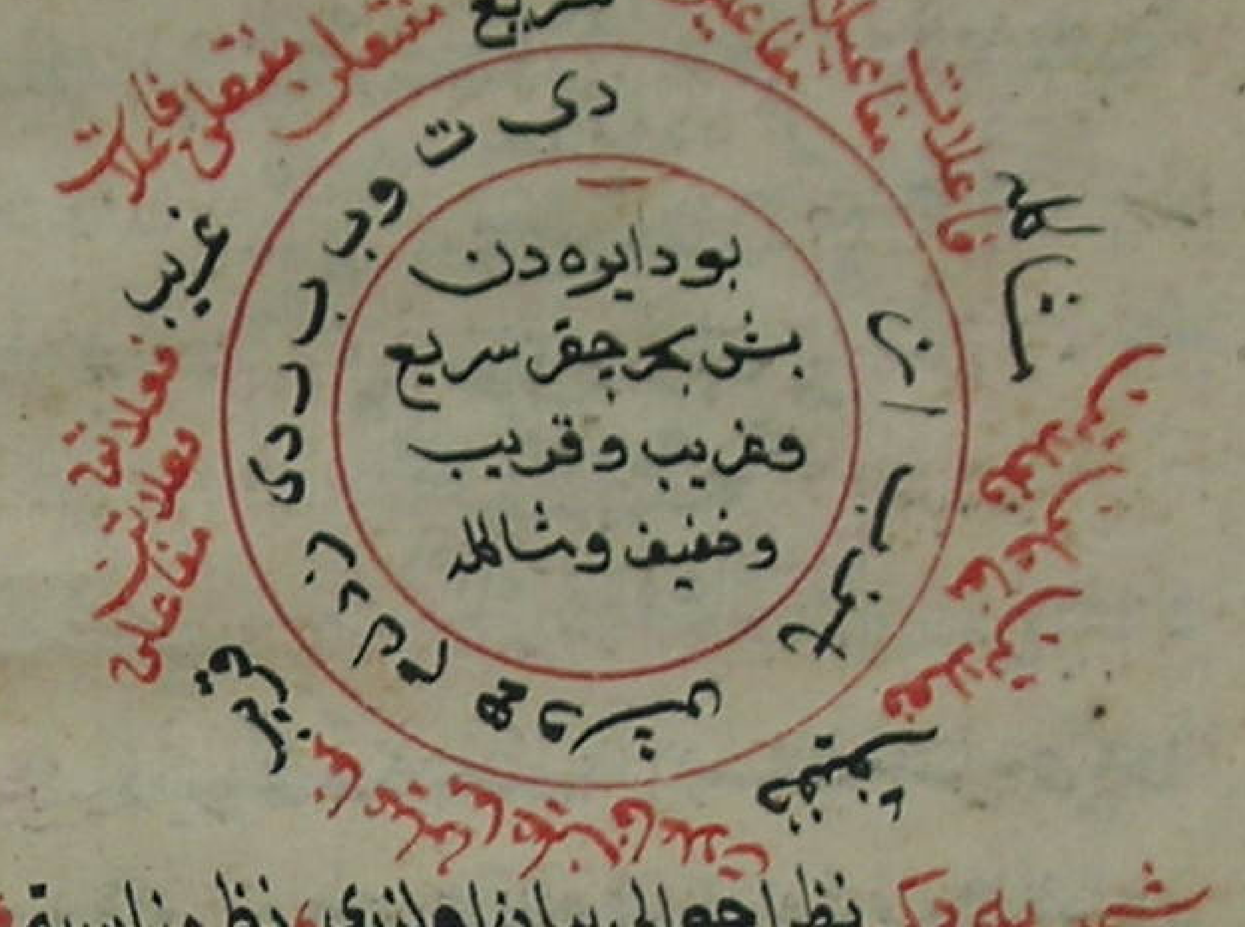
منسرح مطوی الاجزاء

والتنجی دایره‌نک آدی مشتبعه‌در اول ذکر اولان دایره‌لره متابعت اتدوکی ایچون و برآدی منتزع‌در متاخرین نزع واختراع اتدوکی ایچون حتی بعضی بحرلری ذکر اولان بحرلردن

بو مصراع وجه مسطور اوزره اولنجق بحر منسرح اولور
وزنی مفتعلن فاعلاتن مفتعلن فاعلات در و
شویله اوقنور تراشد زخش عیش ترا
ز لطف وناز بحر مضارع اولورکه وزنی مفاعیلن
فاعلات مفاعیل فاعلات در واگر شویله اوقنه
شد زخش عیش تراشد زلطف ناز ترا بحر
مقتضب اولورکه وزنی فاعلات مفتعلن فاعلات
مفتعلن در واگر شویله اوقنه زخش عیش
تراشد زلطف ناز ترا بحر مجتث اولور بس
بحر مضارعک منسرحک دوردنجی
حرفندن و بحر مقتضب منسرحک اولوب مضارعک
دوردنجی حرفندن و بحر مجتث منسرحک اولوب
مقتضبک اوچنجی حرفندن
منه

غیری اختراع اولنمش بحرلردر مصراع دی تو ببردی زدلم هوش باز

شعریه دک نظم احوالی بیان اولندی، نظم مناسبتی ایله
نثرک اقسامن دخی بیان ایدهلم که، نثر اوچ درلودر، نثر مرجز در،
ونثر مسجع در، ونثر عاری در، ونثر مرجز اولدرکه، وزنی اوله
قافیه سی اولمیه، ونثر مسجع اولدرکه قافیه سی اوله، وزنی اولمیه
ونثر عاری اولدرکه، نه قافیه سی اولا ونه وزنی اولا پس وزنسز
وقافیه سز شعر اولمز، آکیسی دخی اولمق کرکدر، اما نثرده بونلر
شرط دکلدر ویوقروده قافیه نک تفصیلی اشعه ده کلمه کرک دیو وعده
اولنمش ایدی، اول وعده محلی بودر من بعد آنی بیان ایده لوم
ایمدی بلملو کم، قافیه یه انوکیچون قافیه دیرلرکه، شعر اجزاسنک
قفاسنده کلور، نیتکم برکسنه برغیرک اردنجه کلسه اول بونک قفاسنده
دردیرلر، وقافیه ده علماء عربیت اختلاف اتمشلردر، فضلاقتنده
مشهور، قطرب قولیدر که قافیه بر حرفدر، اول حرفه عرب

بو مصراع وجه مسطوره اولنجق بحر
سریع اولورکه وزنی مفتعلن مفتعلن
فاعلات در، واکر شویله اوقنسه
ببردی زدم هوش باز دی نو
اولورکه وزنی فعلاتن فعلاتن مفاعلن
در، واکر شویله اوقنسه بحر غریب
زدم هوش باز دی تو ببردی
اولورکه وزنی مفاعیلن مفاعیلن
فاعلات در، واکر شویله اوقنسه
دم هوش باز دی تو ببردی ز
بحر خفیف اولورکه وزنی فعلاتن
مفاعلن فعلاتن در، واکر شویله
اوقنسه باز دی تو ببردی
زدم هوش، بحر مشاکل اولورکه
وزنی فاعلات مفاعیل مفاعیل
در پس بحر غریب منفک اولور
سریعک اوچنجی حرفندن وبحر
قریب منفک اولور غریبک
اوچنجی حرفندن وبحر خفیف منفک
اولور قریبک التنجی حرفندن وبحر
مشاکل منفک اولور خفیفک
برنجی حرفندن.. منه

روی دیرلر وروی روادندر، ورواول ایپه دیرلرکه، انکله
دوه یوکن بغلرلر، نیتکم اول ایپ ایله دوه یوکی بغلنور، اول حرفله
دخی شعر بغلنور، حرف روی سز شعر درست اولمز، وحرف روی
کرکدرکه کلمه نک نفسندن اولا مثلا، انداختنام، وساختنام، لفظلرنده
حرف روی خادرکه نفس کلمه دندر، وقافیه ایکی درلودر، برکی
اصلی در بری معمولی در اصلی راست وماست کبی، وسکا وبلا
کبی که بو جمله حرفلری نفس کلمه دندر، ومعمولی هواست وکجاست
کبی وقوله وجوله کبی، اصلرده هوا، وکجا، وقل وجل ایدی سین
وتا و واو زیاده قلنمشدر، وحرف روی اخر حرفه دیرلر الاّ انکه
تنوین اولا یا تنوین دن بدل اولا، یا حرف اشباعی اولا بیان حرکت
ایچون کلمش اولا مثل، المنزلا، المنزلوا، المنزلی، یا اشباعی مقامنه
قایم اوله بیان حرکت ایچون اولا، کتابیة وحسابیة، هاسی کبی، یا حرف
اشباعی یه مشابه اوله، تثنیه ضمیری اولان الف کبی، وجمع ضمیری اولان
واو کبی که ماقبلی مضموم اوله، وضمیر مؤنث اولان یا کبی که ماقبلی مکسور
اولا، لم یضربا، لم یضربوا، لم یضربی کبی، یا حرف اشباعی مقامنه قایم
اولانه مشابه اوله، هاء تانیث کبی، وهاء ضمیر کبی که ماقبللری متحرک اوله
طلحة وغلامه کبی بونلرکه هر برینه وصل دیرلر روی دیمزلر وبلملو کم
حرف روی نک وماقبلنک ومابعدنک اعتباری ایله برنجی نوع قافیه
بولنورکه حرف روی اعتباری ایله یا مقید در یا مطلقدر وماقبلی

اعتباری ایله مردفه در یا مؤسسه در یا مجرده در و ما بعدی اعتباریله
موصوله در خروج سز یا خروج ایله قافیهٔ مقیده اولدر که حرف
روی ساکن اوله مثال وقاتم الاعماق خاوی المخترق و بو حرف
رویک ما قبلنک حرکتنه توجیه دیرلر و قافیهٔ مطلقه اولدر که حرف
روی متحرک اوله مثال قفا نبک من ذکری حبیب و منزل و قافیهٔ
مردفه اولدر که حرف رویدن اول الف اوله عماد گبی یا واو ممدوده
اوله یا یاء ممدوده اوله عمود و عمید گبی یا واو غیر ممدوده اوله
قول و قیل گبی بو نلرک هر برنه ردف دیرلر الا نک کسری
و ذالک سکونی ایله و ردفک ما قبلنک حرکتنه حذو دیرلر و قافیهٔ
مؤسسه اولدر که حرف رویدن بر حرف یوقرو اولان الف اوله
عابد گبی و بو الفه تأسیس دیرلر و ما قبلنک فتحه سنه رس دیرلر
و اول حرف که بو الف ایله حرف روی اورتاسنده اوله دخیل دیرلر
و حرکتنه اشباع دیرلر و قافیهٔ مجرده اولدر که حرف رویدن اول
ردف و تأسیس اولمیه و قافیهٔ موصوله که خروج سز اوله اول
اولدر که حرف رویدن صکره بر حرف اوله وصل دینلن حرفلردن
منزلا و منزلو و منزله گبی هاء ساکنه ایله و قافیهٔ موصوله خروج
ایله اوله اول اولدر که حرف رویدن صکره هاء متحرکه اوله حرف
اشباع ایله منزلها و منزلهو و منزلهی گبی بو حرفه هاء خروج دیرلر
و هاء وصلک حرکتنه نفاذ دیرلر و دخی دیمشلر در که حرف روی اگرچه

بر حرف در اما اکا تبعیت ایله سکز حرف دخی گلور دورت حرفی
حرف رویدن اول در دورت حرفی حرف رویدن صکره اولور مثلا انزاختام
و بر داختام لفظلرنده حرف روی خادر و دورت حرف رویدن
اول و دورت حرف صکره در رویدن اول اولان حرفلرک اسملری
بو در حرف تأسیس حرف دخیل حرف ردف حرف قید و رویدن
صکره اولان حرفلرک اسملری بو در حرف وصل حرف خروج حرف
مزید حرف نایره و بو جمله طقوز حرفه التی حرکت گلور که انلر رس
و اشباع و حذو و توجیه و مجری و نفاذ دیرلر و الف تأسیس
و حرف دخیل قافیهٔ مؤسسه ده اولور و بو التی حرکتک ایکیسی
که رس و اشباع در بو قافیه ده اولور عاقل و جاهل گبی که الف
حرف تأسیس در قاف و ها حرف دخیل در و لام روی در رر
و تأسیس دن اول اولان حرکت رس در و حرکت دخیل اشباع در
پس بو قافیه ده اوچ حرف و ایکی حرکت واردر و بو قافیه خاصه عرب
در اگر عجم الفی رعایت ایتمیوب عاقل قافیه سنی مقبل و مشکل گتورسلر
عیب اولمز اما عرب قتنده مجی مطلعده الف تأسیس کلمه آخرنده دک اول
رعایت اولنمق گرک و بلبل که قافیه عجم قاتنده اوچ در لودر مجرده
و مردفه و مقیده در مجرده قمر و شکر گبی که را روی در و اندن
اول اولان حرکت توجیه در پس بو قافیه ده بر حرف و بر حرکت
واردر و مردفه اوچ حرفدر اولور برکی الف جان و کان گبی

بری واو خود و نور کبی • بری یای دین و چین کبی • بو مقیّده بر حرف
ساکندر که ردف یرینه کلور • لفظ مرد و درد کبی • و لفظ قند و چند
کبی • پس الف جان و کان • و واو خود و نور • و یای چین و دین
ردفدر • و رای مرد و درد • و نون قند و چند قیددر • و ردف
و قیددن اوّل اولان حرکت حذودر • و اول درت حرف که رویدن
صکره کلور • بری حرف وصلدر • رویه اتّصال اولمق ایله متحرک اولور
هرم و برم کبی که رای رویدر • میم وصلدر • و ردیدن اوّل اولان
حرکت توجیهدر • و حرکت روی مجریدر • بو قافیه ده ایکی حرف
و ایکی حرکت واردر • و اول حرف که حرف وصلدن صکره کلور خروج
درکه اول دورت حرفک بریدر • تا که وصل متحرک اوله • حرف
خروج کلمز • همسرش • مهبرش • کبی بونده روی رادر • و وصل
میمدر • و خروج شیندر • و ردیدن اوّل اولان حرکت توجیهدر
و حرکت روی مجریدر • و حرکت وصل نفاذدر • بو قافیه ده اوچ
حرف و اوچ حرکت واردر • و حرکت که حرف رویدن صکره کلور
کرک بر کرکه زیاده اولا نفاذ دیرلر • و اول حرف که خروجدن صکره
کلور مزیددرکه • اول دورت حرفک بریدر • دلبرست
و در خورست • کبی بونده را رویدر • و میم وصل • و سین خروج
و تا مزیددر • و ردیدن اوّل گلن حرکت توجیه • و حرکت روی مجری
و حرکت وصل نفاذدر • و بو قافیه ده دورت حرف و اوچ حرکت

واردر

واردر • و اول حرف که مزیددن صکره کلور نائره درکه اول دورت
حرفک بریدر • کسستش کبی • بونده اوّلکی سین رویدر • و ایکنجی
سین وصلدر • و تا خروجدر • و میم مزیددر • و شین نائره در
و رویدن اوّل اولان حرکت توجیه در • و روی حرکتی مجریدر • و اندن
صکره اولان حرکت نفاذدر • بونده بش حرف و اوچ حرکت واردر مثال
قافیهٔ مجرّده بیت چو بوی تو آرد نسیم سحر • فدایش کند دل روان و جان
و سر • بونده را رویدر • و اندن اوّل اولان حرکت توجیه در • پس
بو قافیه ده بر حرف و بر حرکت واردر • مثال قافیهٔ مردفه که الف ایله
اوله • بیت کر بنوشم ز لعل دلبر جام • گردم در جهان میسّر کام •
بونده میم رویدر • الف ردفدر • ردفدن اوّل اولان حرکت حذودر
بونده ایکی حرف و بر حرکت واردر • مثال قافیهٔ مردفه که واو ایله اوله •
ای که نبود بحسن روی تو حور • بیت باد چشم بدان جمال تو دور •
بونده را رویدر • و واو ردفدر • و ردفدن اوّل اولان حرکت حذودر
بونده قافیه ایکی حرف و بر حرکتدر • مثال قافیهٔ مردفه که یا ایله اوله •
ای لبت را ملک خوبی در نگین • بیت حرمن خوبی ترا مه خوشه چین •
بونده نون رویدر • یا ردفدر • و حرکت که ردفدن اوّل حذودر
بونده ایکی حرف و بر حرکت واردر • مثال قافیهٔ مقیّده • بیت
ای وحید ار شوی ز عالم فرد • نبود اندر زمانه مثل تو فرد •
بونده دال رویدر • و را قیددر • و اول حرکت که قیددن اوّلدر حذودر

بو صحیفه ده اولنده آخرنه دک ب سطر نظم و اکی سطر نثر واقع اولمشدر و اوچ لفظ بیت بر جانبنده و اوچ بر جانبنده واقع اولمشدر

پس بونده قافیه ایکی حرف وبر حرکت در مثال قافیه که ردف اصلی

وردف زاید ایله اولا بیت چون دل عشق روی او داشت • در جان

مهر او کاشت • بونده روی تادر والف ردف اصلی در وشین

ردف زاید در • وردفده اوّل اولان حرکت حذو در • پس بو قافیه ده

اوچ حرف وبر حرکت وار در مثال قافیه که وصل ایله اوله بیت

تا که پیغام تو آورد نسیم سحری میکند در قدمش خسته دلم جان سپری

بونده را رویدر ویا وصلدر واوله حرکت که رویده اولدر

توجیه در • وحرکت روی مجری در • پس بونده ایکی حرف وایکی حرکت

واردر مثال قافیه که وصل ایله وخروج ایله اوله بیت

هر که در عشق صاحب قدمست در صف اهل عشق محترمست

بونده میم رویدر وسین وصل • وتا خروج در وحرکت که

رویده اولدر توجیه در • وحرکت روی مجری در • پس بونده

قافیه اوچ حرف وایکی حرکت در مثال قافیه که وصل وخروج ومزید

ایله در بیت چو بر سروسهی برگ گلستش • چو من هر سو هزاران

بلبلستش • بونده لام روی در وسین وصل وتا خروج وشین

مزید در وحرکت که رویده اولدر توجیه در • وحرکت روی مجری در

وحرکت که رویدن صکره در نفاذ در • پس بو قافیه ده درت

حرف واوچ حرکت وار در مثال قافیه که وصل وخروج ونائره ایله اوله

بیت من نه که همه سستمت • بنده چاکر سستمت • بونده روی را در وسین

وصل در

وصل در وتا اولی خروج ومیم مزید وتاء اخیره نائره در وروید اول اولان حرکت توجیه وحرکت روی مجری در وحرکت

وصل در وتا اولی خروج ومیم مزید وتاء اخیره نائره در

ورویدن صکره اولان حرکت نفاذ در • پس بو قافیه ده بیش

حرف واوچ حرکت واردر مثال قافیه که ردف ووصل ایله اوله

بیت
دردرون تخم عشق می کارم خون دل زان دو دیده می بارم

بونده را رویدر والف ردف ومیم وصل وردفده اوّل اولان

حرکت حذو وحرکت روی مجری در لاجرم بونده اوچ حرف

وایکی حرکت واردر مثال قافیه ردف ووصل وخروج ومزید

ایله اوله بیت هر که از وصل دوست شورستش • زان دل ودینه

غرق نورستش • بونده روی را در وواو ردف در • وسین

وصل در • وتا خروج در • وشین مزید در • وحرکت که ردفدن

اوّلدر حذو در • وحرکت روی مجری در • ورویدن صکره اولان حرکت

نفاذ در • لابد بو قافیه ده بیش حرف • واوچ حرکت واردر مثال

قافیه که ردف اصلی • وردف زاید • ووصل وخروج • ومزید

ونائره ایله اولا بیت ای بت که عشق با رخ مه باختستمش • با جور

وناز وعربده در ساختستمش • بونده تا رویدر • الف ردف

اصلی • وخا ردف زاید • وسین وصل • وتا خروج • ومیم زاید

وشین نائره در • حرکت که ردفدن اوّلدر حذو در • وحرکت روی

مجری در • وروی دن صکره اولان حرکت نفاذ در • پس بونده یدی

حرف واوچ حرکت واردر وبللکه بر نوع قافیه واردر شعرا

الا قافیهٔ شایکان دیرلر. واول بر نیچه قسمدر مشهوری الف
ونون ایله اولانلردر مثالی بیت دریغا روز عشق ووصل یاران
دریغا صحبت زیبا نگاران. بونده روی الف دن ردف در. وانون اول
اولان حرکت حذو در. وحرکت روی مجری در. لاجرم بو قافیه ده
دورت حرف واکی حرکت واردر مثال قافیهٔ شایکان غیبت
بیت کسانکز ماه روی دوست دورند. عجب دارم که در دوری
صبورند. بونده را ردیفدر. وواو ردفدر. ونون ودال
شایکان در. وردفدن اول اولان حرکت حذو در. وحرکت روی
مجری در. پس بونده دورت حرف واکی حرکت واردر مثال
شایکان خطاب بیت در چمن تا سرو سیمین بر چیند. بهر چشم
بد دعا بر روی دمید. بونده روی میم در. ویا ودال شایکاندر
ورد یدن اول اولان حرکت توجیه در. وحرکت روی مجری در.
لابد بو قافیه ده اوچ حرف واکی حرکت واردر مثال قافیهٔ
شایکان تکلم بیت چو دایم بادهٔ عشق تو نوشیم. سزد کر
خلعت وصل تو بوشیم. بونده شین روی در. وواو ردفدر
ویا ومیم شایکان در. ردفدن اول اولان حرکت حذو در. وحرکت
روی مجری در. بو قافیه ده دورت حرف واکی حرکت واردر
مباحث قافیه فضلا قتنده امر مهم. وشعرا یه علمی اهم اولوب
وقافیه خاتمهٔ شعر اولوب. واعتبار خاتمه یه اولدیغی اجلدن.

بوقدر

بوقدر تفصیل اولندی من بعد صنایع شعریه تفصیلنه شروع
ایدرم مقالهٔ ثانیه صنایع شعریه بیاننده در بالجمله
اوستادلر صنایع شعریه ده ترصیع ایله ابتدا ایدن کلمشلردر
ترصیع بونک بو قرده معنای لغوی سی ومعنای اصطلاحیسی
بیان اولنمشدر. بونده مثاللرن ایراد ایدلوم. قرآن عظیمدن
مثال ان الابرار لفی نعیم. وان الفجار لفی جحیم. وحدیث شریفدن
مثالی اللهم تقبل توبتی. واغسل حوبتی. ونثر عربیدن مثالی
من اطاع غضبه. اضاع ادبه. ونثر فارسیدن مثالی می خورده
وخوی کرده. ونظم عربیدن مثالی وافعاله للراغبین کریمة.
واموالهُ للطالبین نهاب. ونظم فارسیدن مثالی
ای جهان را بدولت تو قرار وی زمان را بخدمت تو مدار.
وترصیع حد نفسنده صنعت بدیعه اولور. اما چونکه بر عمل دخی
ضم اولنه درجهٔ رفیعه بولور. نیتکم ترصیع مع التجنیس اولا
نثر عربیدن مثالی وطئت الدهماء اعقابهم. وخیبت الاعداء
اعقابهم. ونثر فارسیدن مثالی یار سرکشته. وکار برکشته.
ونظم عربیدن مثالی جلالک یا خیر الملوک مساعیا. علی منبر المجد المؤثل
خاطب. فللخطة النکراء سیفک دافع وللخطة العذراء سیفک خاطب
ونظم فارسیدن مثالی
بهشتی مهر ما عینی خطا بود بهشتی مهر ما عینی خطا بود.

شعر جنت · مهر · چشم · نام شهر · ترک اتمک · هستی

تجنیس بو قرده بیان اولنشدر بو نك اقسامن بیان ایدهلم تجنیس تام

نثر عربیده مثالی نائل السلطانة الحائر كزائر اللیث الزائر و نثر

فارسیدن مثالی چنداں بخور كیت ریان دارد چنداں بخور كیت ریانه

دارد ونظم عربیدن مثالی بسیف الدولة اتسقت امور

راینا ها مبددة النظام سمی وحمی بنی سام وحام

فلیس كمثله سام وحام ونظم فارسیدن مثالی

ای چراغ همه بتان خطا دور بودن ز روی تست خطا

تجنیس ناقص بو صنعت اولدركه حركتده مغایر اوله حدیث شریفده

مثالی اللهم حسنت خَلقی فحسن خُلقی ونثر عربیدن مثالی

جُبّة البُرد جُنّة البَرد ونثر فارسیدن مثالی ای بلا كن بین

وانكشت كزین ونظم عربیده مثالی لمولانا كمال الدین بمجد

اشم ومنصب عال وعِزه یجب جواره زهر المعالی

لحب كثیر لجوار عَزه ونظم فارسیدن مثالی

براسب سعادت سواری وداری بدست اندرون از سعادت سواری

مثال دیگر

دهانت بود درج یاقوت وهست بسی درّ مكنون در ان دُرج دَرج

تجنیس زاید بو صنعت اولدركه كلمه نك اخرنده زیاده اوله بو كا

تجنیس مذیّل دخی دیرلر نثر عربیدن مثالی هو حام حامل لاعباء الامور

وكاف كافل لمصالح الجمهور ونثر فارسیدن مثالی موی سیاه ترا از شب شبه

ونظم

ونظم عربیدن مثالی

فدیناه من خل موافق موافق ومن صاحب واف مصاف مصافق

ونظم فارسیدن مثالی

لبت عین اب حیاتست و دل همی دارد ایلی ازان چشم چشم

تجنیس مركب تركیبده اولاندر نثر عربیدن مثالی ان علت دولة

اوغاد فصنع الله دائم اوغاد ونثر فارسیدن مثالی من درجهان

تان بنده ام در راه مهر تو نازنینده ام ونظم عربیدن مثالی

جعلت هدیتی لكم سوالا ولم اقصد به احدا سوالا

ونظم فارسیدن مثالی

نهی رخت راكر هر بازار من آزرده را از لطف بازار

(interlinear above نهی: مهرم)

تجنیس مكرر اولدركه تكرار اولا ولفظا وقلبی حرف زایدا اوله حدیث

شریفده مثالی من طلب وجدّ وَجَدَ ونثر عربیدن مثالی

النبیل النبیه بغیر النبع غمره ونثر فارسیدن مثالی فلانزار زار

ونارست ونظم عربیدن مثالی ابا العباس لا تحسب باتی

لشیبی عن حلی الاشعار عاری فلی طبع كسلسال معین

زلال من ذری الاحجار جاری ونظم فارسیدن مثالی

چو چشم تراهست بیكار كار بود جان من زان دل از ارزار

تجنیس مطرف اولدركه آخرهم فی مغایر اوله حدیث شریفده مثالی

الخیل معقود بنواصیها الخیر ونثر عربیدن مثالی لفظ دزنضید

وخطه روض نضير • ونثر فارسیدن مثالی دل کریم از آزار
آزاد باشد تجنیس مطرف منظم عربیدن مثالی

تمتع بیوم مسعد النجم مسعف ودع قول لاح معنت النصح معنف

ونظم فارسیدن مثالی

کفتی بدهم داد کر جان بدهی صد شکر خدای را که دادم دادی

تجنیس خط اولدر که خطده مشابه اوله اما لفظده مشابه
اولمیه قرآن مجیددن مثالی وهم یحسبون انهم یحسنون صنعا •
وحدیث شریفدن مثالی علیک بالیاس من الناس • ونثر عربیدن
مثالی غرّك عزّك فصار قصار ذلك ذلّك فاخش فاحش
فعلك فعلّك تهدا بهذا • ونثر فارسیدن مثالی شب تاریک وراه
باریک ونظم عربیدن مثالی

به عاد اعلام العلوم عواليا واصبح اغصان الثنا غواليا

ونظم فارسیدن مثالی

نه سر لیم جرم خیر وشری که دائم کر بنانم بکشد یار نیاز ادم باد

اشتقاق اولدر که لفظلرک حرفلری بری برینه متقارب ومتجانس
اوله • قران عظیمده وحدیث شریفده چوق واقع اولشدر • قرآن
مجیددن مثالی یا اسفی علی یوسف • دخی • واسلمت مع سلیمان
لله رب العالمین • دخی • وجنا الجنتین دان • وحدیث شریفدن مثالی
الظلم ظلمات یوم القیمة • دخی • عصیة عصت الله ورسوله • ومثر

ومضر مضرها الله • وغفار غفر الله لها • ونثر عربیدن مثالی
اللهم سلط علیهم الطعن والطاعون ونثر فارسیدن مثالی
فلان شخص کار وبیکر بیکار دارد ونظم عربیدن مثالی

هنیئا لساداتنا فی هراة لقاء الکرام وماء الکروم
وفی مقلتی منذ فارقتهم غمام یجود بماء الغموم

ونظم فارسیدن مثالی

چو نوش لعل تو دار الشفا بیمار ست بجان خسته شفای کن از آن شفتین

اسجاع اوچ قسمدر • بری سجع متوازی در • بری سجع متوازن در
بری سجع مطرّف در • سجع متوازی اولدر که آخرده اولان کلمه لر
وزنده وعدد حروفده • وحرف رویده • متفق اوله لر • حدیث
شریفدن مثالی اللهم اعط للمنفق خلفا • وللممسک تلفا • ونثر
عربیدن مثالی فلان ابرد من البرد • فی زمن الورد • ونثر فارسیدن
مثالی کوی باخته • واسب تاخته سجع متوازن اولدر که کلمه لرک
حروفی بری برینه موافق اوله • اما حرف روی مخالف اوله • قران
عظیمدن مثالی وآتیناهما الکتاب المستبین وهدیناهما الصراط •
المستقیم • ونثر عربیدن مثالی قد اتسع المجال • بعد التضایق • واتجه
المراد بعد التمانع سجع مطرّف اولدر که کلمه لر حرف رویده متفق
اوله لر • اما وزنده وعدد حروفده مخالف اوله • قران مجیددن
مثالی ما لکم لا ترجون لله وقارا • وقد خلقکم اطوارا • ونثر عربیدن

مثالی جابه محط الرحال ومخیم الآمال ونثر فارسیدن
مثالی فلان اکرم بسیارست وهنری شمار بیان المقلوب
بونک اقسامی چوقدر اما مشهور اولانلری دورتدر مقلوب
بعض کلمه لرده بعضی حروفنه تقدیم وتاخیر اولاندر حدیث
شریفدن مثالی اللهم استر عوراتنا وآمن روعاتنا

ونظم عربیدن مثالی

فعندی خصب رواد　　وعندی ری وراد

ونظم فارسیدن مثالی

ازان جادوانه دو چشم سیاه　　دلم جاودانه عدیل عناست

مقلوب کل کلمه لرده جمیع حروفنه تقدیم وتاخیر اولاندر
نثر عربیدن مثالی کفه بحر وجناحه رحب ونثر فارسیدن
مثالی یارب مارا آرام ده　　در قلب شتا قلب شتا

ونظم عربیدن مثالی

حسامك للاحباب فتح　　ورمحك للاعداء حتف

ونظم فارسیدن مثالی

میرك سیناست بیك چابك وبرنا　　هرچه بکوید ظریف کوید زیبا
هست کریم وانیس ورنشانیسی　　زود بکوید بان کونه میرك سینا

مقلوب مجنح همان قلب کل درکه الا بو قدر وارکه اول وآخرده اولور

نظم عربیدن مثالی

ساق هذا الشاعر الحين الی من قلبه قاس　　سار حي القوم فالحي فالهم علينا جبل راس

ونظم فارسیدن مثالی

ناذکری کند بنازم زان　　رای من آن بود که خواهد یار

مقلوب مستوی اولدرکه یوقرودن اشغه نیجه اوقنورسه اشغه دن
یوقرو اویله اوقنه قران عظیمدن مثالی کل فی فلك ودخی
ربك فکبر ونثر عربیدن مثالی ساکب کاس ونثر فارسیدن مثالی
دارم همه مراد وهر مصراع قلب اولندیغنك مثالی شکر بتر ازوی
وزارت بر کشی شو همه بلبل بلب هر مهوشی وتمام بیت قلب
اولندیغنك نظم عربیدن

مثالی

أراهن نادمنه ليلك لهو　　وهل ليلهن مدان نهارا

ونظم فارسیدن مثالی

رامشم درمان دردم کوم یلو　　رای مرکم درد نامردم شمار

رد العجز علی الصدر ایکی نوعدر نوع اول اولدرکه لفظ اول
بعینه مذکور اوله نثر عربیدن مثالی الحیلة ترك الحیلة
مثال دیکر القتل انفی للقتل ونثر فارسیدن مثالی
کوهر شناس داند قدر کوهر ونظم عربیدن مثالی

سکران سکر هوی وسکر مدامة　　انی یفیق فتی فیه سکران

ونظم فارسیدن مثالی

صبای رساند بمن بوی دوست　　که باداد وصد آفرین باصبا

نوع ثانی اولدرکه لفظ اوّل بعینه مذکور اوله اما معنی مغایر
اوله وبو حقیقتده تجنیس تام در نثر عربیدن مثالی لاقر النعمة
لا کالکافر ونثر فارسیدن مثالی داد یافت داد داد

ونظم عربیدن مثالی

یسار من سجیّتها المنایا ویمنی من عطیّتها الیسار

ونظم فارسیدن مثالی

باز یار
باغم تو مرغ دلم را شکار کرد باشد که حق رهاندش از چنگ

نوع ثالث اولدرکه لفظ اوّل بعینه مذکور اوله واوّلکی معنی مراد
اوله اما لفظ اوّل مصراع اوّلک اوّلنده اولیه نظم عربیدن مثالی
امّا القبور فانها مأنوسة بجوار قبرك والدیار قبور

ونظم فارسیده مثالی

مرا
کرچه در دل بجز از مهر وفانیست ای دایم که تو با من چه داری در دل

نوع رابع اولدرکه نوع ثالثکبی اوله اما اوّلکی معنی مراد اولمیوب
غیر معنی مراد اوله نظم عربیدن مثالی

واذا البلابل افصحت بلغاتها فانف البلابل باحتساء البلابل

ونظم فارسیدن مثالی

کریما بده داد من از فلك چو این دور را هرچه بایست داد

نوع خامس اولدرکه هر مصراع اوّلنده وآخرنده اولان لفظلر اصلده
ومعنیده متفق اولالر اما صیغه ده متفاوت اولالر ولواکی

قسمدر

قسمدر بری اولدرکه بر لفظ صدرده بر لفظ عجزده اوله بر قسمی
اولدرکه بر لفظ حشوده بر لفظ عجزده اوله قرآن عظیمدن
قسم اوّلک مثالی استغفروا ربكم انه كان غفارا

ونظم عربیدن مثالی

وَهَتْ عَزَمَاتُكَ لَمَّا كَبِرْتَ وما كان من شأنها ان تهي

ونظم فارسیدن مثالی

بیازردی مرا بی هیچ حجّت زمن هرکز ترا بود ست آزار

وقرآن مجیددن قسم ثانینک مثالی ولقد استهزئ برسل من
قبلك فحاق بالذین سخروا منهم ما كانوا به یستهزؤن وحدیث
شریفدن مثالی من مَقَتَ نفسه امنه الله من مقته

ونظم عربیدن مثالی

وما ان بشبتُ من كِبَرٍ ولكن لقیتُ من الاحبّة ما اشابا

ونظم فارسیدن مثالی

امیر اکو مرا معزول کردی سرانجام همه عمّال عزلست

نوع سادس اولدرکه اوّلنده وآخرنده کلن لفظلر اصلده بر لفظدن
مشتق اولمیوب معنیده مختلف اولالر بو دخی ایکی قسمدر
قرآن عظیمدن قسم اوّلک مثالی قال انی لعملكم من القالین ونظم عربیدن
مثالی ضرایب ابدعتها في السماح فلنا بذلك فیها ضرایبا

ونظم فارسیده مثالی

نالم از عشق آن صنم شب و روز ویک از ناله کشته ام چون نال

و قرآن مجیددن قسم ثانینک مثالی فنادی فی الظلمات ان لا اله الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین و نظم عربیدن مثالی

منحناها الحرائب غیر اناٰ اذا جادت منحناها الحرابا

ونظم فارسیده مثالی

گرت زمانه نزارد نظیر شاید ازانکه تو از خدای برحمت زمانه را نظری

وعرف شعراده رد عجز علی الصدر اولدر که غزلک مطلعنده مذکور اولان مصراع مخلصده بعینه مذکور اولا نیتکم مصنف کتاب سروری فقیر دیمشی **غزل**

کورمک ایچون حسنی السه الیه یار آینه دیردم اکه کندوکی کورمه ایکی یار آینه

قلبکی طوغلدی کورحقه دیلرسک قبول عکسنی اکری کوسترر کز اولنا چار آینه

کوزی یوزک ای غنچه لب وردده بنجه تزئین الدم کیم انک عمری کوزوار چوهر یار آینه

بورنو الله رکونشی ماه فلک اکیلدی که کونه کرم اولسون که چرخ دوار آینه

ای سروری کون مقابل اولدی آیه صانوردم

کورمک ایچون حسنی السه الیه یار آینه

تضاد یوقرودە بیان اولنشدر انک قرآن عظیمده **مثالی** قل اللهم مالک الملک تؤتی الملک من تشاء و تنزع الملک ممن تشاء الی آخر الآیة و حدیث شریفدن مثالی علم لا ینفع و جهل لا یضر و نثر عربیدن **مثالی** ان من خوفک حتی یبلغ الامن خیر ممن امنک حتی یبلغ الخوف

ونظم فارسیدن مثالی

بدیدار رست عدل و ظلم پنهان مخالف اندک و ناصح فراوان

اعنات اولدر که تزیین ایچون موافق اولان حرف کتوره لر لازم دکلی ایکن تا و کتاب و عتاب کبی بو کا التزام ما لا یلزم دخی دیرلر قرآن مجیددن **مثالی** فاما الیتیم فلا تقهر و اما السائل فلا تنهر و حدیث شریفدن **مثالی** اذا استشاط السلطان تسلط الشیطان

ونظم عربیدن مثالی

یقولون فی البستان للعین لذة و فی الخمر و الماء الذی غیر آسن

اذا شئت ان تلقی المحاسن کلها ففی وجه من تهوی جمیع المحاسن

ونظم فارسیدن مثالی

سهم تو در نی کشین سپاه قدر تو بر فلک نهاده قدم

ناصح ملک تو قرین طرب حاسد صدر تو ندیم ندم

تضمین المزدوج اولدر که سجع و قوافی رعایت اولندقدن غیری بعض لفظلر کتوره لر که وزنده و قافیه ده متفق اولالر قرآن عظیمدن **مثالی** و جئتک من سبا بنبا یقین و حدیث شریفدن **مثالی** المؤمنون هینون لینون و دخی المؤمن دعب لعب و نثر عربیدن **مثالی** فلان رتق بعلمه الجم و بجده الاشم زمانه و فاق بفضله الباهر و حسبه الزاهر اقرانه لفظ زمانه و اقرانه قافیه در باقیسی مزدوج در و نثر فارسیدن **مثالی** فلان سیرت گزین و عادت پسندیده

جملەسی سوددکلی کمسنه نک یوزنده وار دیمکدر

معروفت، وبخت شهرياري حضرت، وطاعت داري دولت موصوفت

ونظم عربيدن مثالي

مضى الصاحب الكافي ولم يبق بعده ... كريم يروّي الارض فيض غمامه
فقدناه لما تم واعتم بالعلى ... كذلك خسوف البدر عند تمامه

ونظم فارسيدن مثالي

بباغ وراغ مرا ذكر وفكر جون بايست ... ز ذوق وشوق جفا رادهم وفا دانند

استعاره اولدركه لفظدن معناى حقيقى مراد اولميوب معناى مجازى مراد اوله، قرآن عظيمدن مثالي واخفض لهما جناح الذل من الرحمة، وحديث شريفدن مثالي الفتنة نائمة لعن الله من ايقظها، ونثر عربيدن مثالي ان ابن حنتمة بجحت له الدنيا امعاءها والقت اليه افلاذ كبدها ونقت لم يخرجها واطعمته شحمتها، فامطرت له جوادا سال منه شعابها ودفقت في محافلها فمص منها مصا وقمص منها قمصا، وجانب غمرتها ومشى ضحضاحها، وما ابتلت قدماه، الا كذلك ايها الناس، قالوا بلى رحمك الله، ونثر فارسيدن مثالي هميشه افتاب اقبال از مطلع جلال وطالع تابان باد

ونظم عربيدن مثالي

ومن العجايب ان بيض سيوفنا ... تلد المنايا السود وهي ذكور

ونظم فارسيدن مثالي

دست اميد بنده بدامان وصل دوست ... مشكل رسد جو ديده بختم بخواب ماند

مراعات النظير اولدركه برى برينه مناسب اولان لفظلر كتوره لر گل وبلبل كبى

نظم عربيدن مثالي

اخا الفوارس لو رايت مواقفي ... والخيل من تحت الفوارس تنحط
لقرأت منها ما تخط يد الوغى ... والبيض تشكل والاسنة تنقط

اول بيتده موقف وحرب وخيل وفوارس ذكر ايدوب ايكنجى بيتده قراءة وخط وشكل ونقطه ووغا وبيض وسنان ذكر اتدى كه برى برينه مناسب لفظلردر

ونظم فارسيدن مثالي

مشترى سوسن وگلزار غوان ولاله راحسنت كرفت ... مهر وماه طلعت رازهره زنانشد

المدح الموجه اولدركه شاعر ممدوحك يا معشوقك وصف جميلن ذكر ايدوب برن دخى ذكر ايده

نظم عربيدن مثالي

عمر العدوّ اذا لاقاه في رهج ... اقل من عمر ما يحوى اذا وهبا

مصراع اولده كمال شجاعت وثانيده فرط سخاوت ايله وصف ايدر

ونظم فارسيدن مثالي

ان كند تيغ تو بجان عدو ... كه كند جود تو بمعدن مال

محتمل الضدين بوقوروده بيان اولنمشدر وبوكا ذو الوجهين دخى ديرلر

ونظم عربيدن مثالي

خاط لي عمرو قباء ... ليت عينيه سواء

ونظم فارسيدن مثالي

اى بر سر خوبان جهان بر سر جيك ... بيش دهنت ذره نمايد خرجيك

تاکید المدح بما یشبه الذم اولدرکه ممدوحی بروجهله مدح ایدوب بعده بر لفظ کتوره که ذم صانلوب اما اول دخی مدح اوله نثر عربیدن **مثالی** هم بحار العلم الا انهم جبال الحلم ونثر فارسیدن **مثالی** فلان مردی فصیح است جز انکه خط نیکو دارد

ونظم عربیدن مثالی

فلا عیب فیهم غیر ان سیوفهم بهن فلول من قراع الکتائب

ونظم فارسیدن مثالی

ترا بیش علت لیکن بجود کند دست توبه بر خزاین ستم

التفات خطابدن غیبته غیبتدن خطابه وتکلمه انتقال دیرلر بو صنعت قران عظیمده چوق واقع اولمشدر وبعضیلر دیمشدر التفات اولدرکه بر معنی تمام اولدقدنصکره یا دعایا الا مناسب بر معنی ذکر اوله قران عظیمدن **مثالی** قل جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا ونثر عربیدن **مثالی** قصم الفقر ظهری والفقر من قاصمات الظهور ونثر فارسیدن **مثالی** نیکی باید کرد ودر جهان چیست به از نیکی **ونظم عربیدن مثالی**

اذا بدت الخیام بذی طلوح سقیت الغیث ایتها الخیام

اتنسی یوم تصقل عارضیها بفرع بشامة سقی البشام

ونظم فارسیدن مثالی

ما را جگر تدبیر فراق تو خسته شد ای صبر بر فراق بتان نیک جوشنی

ایهام

22

ایهام بو فرده بیان اولنمشدر بولکا تخییل دخی دیرلر وبو اوچ قسمدر **ایهام مطلق** اولدرکه بر لفظک ایکی معناسی اوله بلا زیادة ولا نقصان **بیت**

بس که سوی من خاکی فکنی هر سحری تیر سرکشته ز دست تو بجان می اید

مراد تیر خالی وسحر در هر برنک ایکی معناسی واردر **ایهام تام** اولدرکه بر لفظک ایکیدن زیاده معناسی اوله **بیت**

کفتم که در بر آید روزی نهال قدت کفتا که سرو سیمین شنو که در بر آید

ایهام ناقص اولدرکه بر معنیده قصور اوله **بیت**

تا مرا تاج سر از خاک در وی باشد کرد خاک قدمم تاج سر کی باشد

کی بر پادشاه آدی در یا فچن اولا دیمکدر **تشبیهات** بونده شرط بودر که مشبه ومشبه به موجود اولالر وبو ایدی قسمدر **تشبیه مطلق** اولدرکه بر نسنه بر نسنه یه قیدسز تشبیه ایدلر بو قسم قران عظیمده چوقدر کسراب بقیعة کرماد اشتدت به الریح کبی وحدیث شریفدن **مثالی** اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم **ونثر** عربیدن **مثالی** اوجههم کالبدر الزاهرة واکفهم کالبحور الزاخرة ونثر فارسیدن **مثالی** روی تو چو ماهست در عشق همچو ماهست **ونظم** عربیدن **مثالی**

کانما یبسم عن لؤلؤ منضد او برد او اقاح

ونظم فارسیدن مثالی

زلف وخال تو چو قلم بد سکالرا سینه همی شکافد وکردن همی زند

تشبيه مشروط اولدركه شرط ايله اوله• نثر عربيدن مثالی
لا أشبّه وجه مولانا الا بالعيد المقبل لو كان العيد يبقى ميامنه
و تدوم محاسنه• ونثر فارسيدن مثالی فلان چو شير ست
اگر شير عقل دارد• وچون ابر ست اگر ابر گوهر بارد ونظم عربيدن
مثالی هزماته مثل النجوم ثواقبا• لو لم يكن للثاقبات افول

ونظم فارسيدن مثالی

ماه باشد چون رخت گر ماه باشد سبز خط• دُر چو دندانت بود گر
درج آن باشد ز لعل تشبيه كنايت اولدركه مشبّه به ذكر ايله مشبّه دن
كنايت قلنوب اداة تشبيه ذكر اولنميه• نثر عربيدن مثالی عُرِضَت
علىّ تلك الغادة الحسناء• والخريدة العذراء• ونثر فارسيدن مثالی
فلان در رزمگاه امد بر شرزه شير نشسته• و گرزه ماری در دست
گرفته• از زبرجد جزع ظاهر می كرد• واز نيلوفر ارغوان پيدا می آورد
مراد شير شرزه دن آت در• وگرزه ماردن گوندر در• زبرجددن
انك طرناغی در• وجزعدن توز در• ونيلوفردن قلج در• وارغواندن
دوشمن قانيدر ونظم عربيدن مثالی
بدرت قمرا و مالت خوط بانٍ وفاحت عنبرا و رنت غزالا

ونظم فارسيده مثالی

گاه بر ماه دو هفته گرد شكّر بر يزد گاه بر خورشيد برادر غاليه پنهان كنی
گه ز زره پوشی وگه چوگان نهی بر ارغوان خويشتن را گه زره سازی وگه چوگان كنی

معشوقك زلفنی وصف ايدر تشبيه تسويه اولدركه• شاعر بر صفت
كندو صفتلرندن• و بر صفت آنك صفتلرندن ذكر ايدوب• بونلری
بر برينه تشبيه ايليه نظم عربيدن مثالی
صدغ الحبيب وحالى كلاهما كالليالی ثغوره فی صفاء وادمعی كاللآلی

ونظم فارسيدن مثالی

گفتم كه دلم چون دهنت پيدا نيست گفتا كه ميانم چو وجودت يكتو ست
تشبيه عكس اولدركه اكی نسنه بر برينه تشبيه ايدرلر عكس ايله
نثر عربيدن مثالی فكم قدم اهرقناه فی البرّ• وشخص اغرقناه فی البحر
فاصبح البرّ بحرا بدمائهم• والبحر برا باشلائهم• ونثر فارسيدن
مثالی فلك از گرد سواران چون زمين تيره فام• شه و زمين
از حملهٔ دليران چون فلك نی ارام ونظم عربيدن مثالی
رقّ الزجاج ورقّت الخمر• فتشابها فتشاكل الامر•
فكأنه خمر ولا قدح• وكانّما قدح ولا خمر•

ونظم فارسيدن مثالی

جان چو تن گرد دان كدورت هجر تن چو جان آيد از صفای وصال
تشبيه اضمار اولدركه شاعر بر نسنه بر نسنه يه تشبيه ايده
اما شويله گوستره كه• مرادی بر غيری نسنه در• تشبيه دگلدر
نظم عربيدن مثالی
ومن كنت بحرا له يا علىّ لم يقبل الدُرّ الا كبارا

ظاهری بونی کوستور که مقصودی در ثمین در علیی بحره تشبیه
دکلدر

ونظم فارسیدن مثالی

کو انکبین لبی سخن تو چراست تلخ • ور یاسمین برک تو بدل کی آهنی

تشبیه بتفضیل اولدر که شاعر بر نسنه یی بر نسنه یه تشبیه ایده
کر و مشبه اولانی مشبه به اوزره تفضیل ایده **نظم عربیدن مثالی**

من قاس جدواك بالغمام • ما انصف في الحكم بين شكلين
انت اذا جدت ضاحك ابدًا • وهو اذا جاد دامع العين

ونظم فارسیدن مثالی

کفتم که خطت مشک تتارست [ورخت مهر] • دیدم که نه آن مشک و نه این مهر منیرست
هم مشک خطا خط ترا آمده لالا • هم مهر فلک روی ترا کشته اسیرست

سیاقة الاعداد اولدر که بر نیجه نسنه بر نسنه ایچون ذکر ایده لر
واکر بو کا تضاد و سجع وار دو ایج ضم اولنور سه دخی خوب اولور
نثر عربیدن **مثالی** دفعنا الیه • ووضعنا في یدیه • زمام الحل والعقد
والقبول والرد • والامر والنهی • والاثبات والنفی • والبسط والقبض •
والابرام والنقض • والهدم والبناء • والمنع والاعطاء • ونثر فارسیدن
مثالی بتن زاتن وجان • وخانمان • وزن و فرزند • وخویش
وپیوند • فدای خداوندست **ونظم عربیدن مثالی**

مر الدهر بالفضل وانه عن غرة • وماله فضل مذ وجدنا فاضل

ونظم فارسیدن مثالی

شمس و قمر و زهره شد از روی تو تابان [ارزان] • شهد و شکر و قند شد از لعل تو

تنسیق الصفات اولدر که بر نسنه بر نیجه صفت ایله وصف ایده لر
قران عظیمدن **مثالی** هو الله الذی لا اله الا هو الملك القدوس
السلام المؤمن المهیمن العزیز الجبار المتكبر • سبحان الله عما یشركون
و حدیث شریفدن **مثالی** الا اخبركم باحبكم الی واقربكم منی
مجالس یوم القیمة • احاسنكم اخلاقا • والموطئون اكنافا
الذین یالفون • ویولفون • ونثر عربیدن **مثالی** هو حسن [السیرة]
ونقی السریرة • طیب الاعراق • كریم الاخلاق • ظاهر النسب • زاهر
الحسب • حمید الشمائل • كثیر الفضائل • ونثر فارسیدن **مثالی**
فلان راست كفتار • ونیكو كردار ست • وكوتاه دست • وخویشتن [دار]

ونظم عربیدن مثالی

وابیض یستسقی الغمام بوجهه • ثمال الیتامی عصمة الارامل

ونظم فارسیدن مثالی

شاه كیتی خسرو لشكر كش لشكر شكن • سایه یزدان شه كشور ده كشور [ستان]

اعتراض الكلام قبل التمام اولدر كه بر معنی تمام اولمدن بر معنی
دخی بیان ایده انتنصكره اولكی معنی یه شروع ایده بو صنعته حشو
دیرلر و بو اوچ قسمدر **حشو قبیح** اولدر كه اول كلمه لفظ زاید اوله
نظم عربیدن **مثالی مصراع** اورثنی تكلمه صداع الراس والقلفا
لفظ راس زایددر • زیرا صداع راسده اولور مقرردر

ونظم فارسیدن مثالی

از بس که بار منّت تو بر تنم نشست ... در زیر منّت تو نهان و مسترم

لفظ نهان نه اید و ناموجّه در حشو متوسط اولدر که اولنه اید اولان ناموجّه اولمیه نظم عربیدن مثالی

وانت لعمر المجد اشرف من حوی ... علی رغم آناف العدی قصب المجد

بو بیتده لفظ لعمر المجد ولفظ علی رغم اناف العدی حشو متوسطدر

ونظم فارسیدن مثالی

نه هجر روی تو ای دلربای سیمین تن ... دلم نزیم نتم شد تنم عدیل عنا

لفظ ای دلربای سیمین تن حشو متوسط در حشو ملیح اولدر که اول لفظ نه ایدلک کلامی حسن و رونق ویره نظم عربیدن مثالی

انّ الثمانین و بُلِّغتَها ... احوجَتْ سمعی الی ترجمان

لفظ بلّغتها حشودر اما ملیح در ونظم فارسیدن مثالی

خیالات بشیغتی برتنره بادا ... منانله در ارواح اعدا گرفته

لفظ برتنره بادا حشودر اما ملیح در المتلوّن اولدر که بر بیت اکی وزن اوزره یا دخی زیاده اوزره اوقنه نظم عربیدن مثالی

انّما الدّنیا فداء داره ... وبنو الدّنیا فداء اُسرته اکر لفظ فدانک فاسنی فتحیله اوقیه سین مقصور بحر مدید وزنه اولور که تقطیعی بر بویله اولور انّما الدن فاعلاتن یا فدا فاعلن داره فاعلن اگر لفظ فدانک فاسنی کسرله اوقیه سن ممدود بحر رملده اولور که تقطیعی بویله اولور

انّما الدن

انّما الدن فاعلاتن یا فداء فاعلاتن داره فاعلن ونظم فارسیدن مثالی

ای بت مه طلعت اختر غلام ... لعل شکر بار تو کوثر بنام

بو بیت بحر سریعدندر که تقطیعی بویله در ای بت مه مفتعلن طلعت اخ مفتعلن تر غلام فاعلات واکر بت و طلعت لفظلرنک تاسنی ممدود اوقیه سن وشکر و کوثر لفظلرنک کافنی مشدد اوقیه سن بحر رمل مسدس اولور که تقطیعی بویله اولور ای بتی مه فاعلاتن طلعتی اخ فاعلاتن تر غلام فاعلات ارسال المثل اولدر که بر بیتده بر مثل کتوره لر نظم عربیدن مثالی

یهون علینا فی المعالی نفوسنا ... ومن طلب الحسناء لم یغلها المهر

ونظم فارسیدن مثالی

نادیده روز کارم از آن کاردان نیم ... اری بروز کار شود مرد کاردان

مثال دیکر

میل ما کر نمی کنی چه عجب ... نبود جای شاه کنج کدا

ارسال المثلین اولدر که بر بیتده اکی مثل کتوره لر نظم عربیدن مثالی

الا کلّ شیئ ما خلا الله باطل ... وکلّ نعیم لا محالة زائل

اعزّ مکان فی الدنیا سرج سابح ... وخیر جلیس فی الزمان کتاب

ونظم فارسیدن مثالی

نه هرکه تیغی دارد بحرب باید رفت ... نه هرکه دارد پازهر زهر باید خورد

ذو قافیتین اولدر که بیتک اکی قافیه سی اوله بونک فارسیدن

مثالی

ای از مکارم تو شده در جهان خبر ... افکنده از سیاست تو آسمان سپر

صاحب ملکی و بر تخت خسروی　هرگز نبوده مثل تو صاحب قران دگر

یارای پیری و بخت و جوانی و کرده اند　اندر پناه جاه تو پیر و جوان مقر

گیتی زبان کشاده بمدح تو و فلک　بسته ز بهر خدمت تو بر میان کمر

با موکب سیادت تو همعنان

با موکب سعادت تو همعنان ظفر

تجاهل العارف اولدر که بلدوکی نسنه یی بلمزلنه، نثر عربیدن

مثالی لا ادری ابدر زاهر ام جبینه و بحر زاخر ام یمینه

ونثر فارسیدن مثالی نمی دانم فلان آدمی است یا فرشته

ونظم عربیدن مثالی

بالله یا ظبیات القاع قلن لنا　لیلای منکن ام لیلی من البشر

ونظم فارسیدن مثالی

در زیر امر اوست جهان و جهان خود　یارب خدایگان جهانست یا جهان

السؤال والجواب اولدر که بر بیتده یا اکی بیتده سؤال و جواب اوله

نظم عربیدن مثالی

قد قلت لما هجرتنی ما العلة　صدت و تمایلت و قالت قلة

ونظم فارسیدن مثالی

گفتم مرا به بوسه ده ای حور دلستان　گفتا که حور بوسه نیابی درین جهان

گاه اولور گفتم و گفتا ذکر اولنمز انک مثالی

پیام دادم نزدیک آن بت کشمیر　که زیر حلقهء زلفت دلم چراست اسیر

جواب

جواب داد که دیوانه شد دل تو ز عشق　برد نیارد دیوانه را مگر زنجیر

موشح یوقروده بیان اولنمشدر که بعض حرفلری ایلچوق بر اسم چقه

مثال فارسی

معشوقه دلم بیتا نزوه بخست　حیران شدم و کسم نکرد دست

مسکین دل من ز بار محنت شکست　دمست غم دوست پشت من خرد شکست

مصراعلر اوللرنده اولان حرفلری جمع ایدجک اسم محمد حاصل اولور

مربع یوقروده بیان اولنوب بر قسمنه بر مثال ایراد اولنمش ایدی

الا مثال دیگر　از غالیه　صد سلسله　دارد　دلبر

صد سلسله　بر عارض　روشن　چو قمر

دارد　روشن　جها نظاره　لب چو شکر

دلبر　چو قمر　لب چو شکر　دل چو حجر

مسمط یوقروده بیان اولنمشدر نظم عربیدن مثالی

خلا ادکار الاربع　والمعهد المرتبع　والظاعن المودع　وعز عنه ودع

واندب زمانا سلفا　سودت فیه الصحفا　ولم تزل معتکفا　علی القبیح الشنع

کم لیلة اودعتها　ماثما ابدعتها　بشهوة اطعتها　فی مرقد و مضجع

ونظم فارسیدن مثالی

ای ساربان منزل مکن جز بر دیار یار من　تا یک زمان نوحه کنم بر ربع و اطلال و دمن

ربع از دلم پر خون کنم خاک دمن گلگون کنم　اطلال را جیحون کنم از آب چشم خویشتن

کز روی یار خرگهی ایوان همی بینم تهی　وز قد آن سرو سهی خالی همی بینم چمن

مثال مسمط قديم

آمده بانك خروس مؤذن ميخوارکان　صبح نخستين نمود روى بنظارکان

كه بكتف بر فكند چادر بازارکان　روى بمشرق نهاد خسرو سيارکان

باده فراز آور يد چارهٔ بيچارکان　قوموا لشرب الصبوح ايها النائمون

ملمع اولدركه بر مصراع يا بر بيت بر لغتدن و برى غيريدن اوله

مثال مصراع عربى و فارسى

ترسم ان نغنى بر خود كو نترسد از خدا　يا غياث المستغيثين نجنا مما نخاف

مثال عربى و تركى

كرم اولوب مجلس دكر بسينه سن اجوب ديرى　هذه جنات عدن فادخلوها خالدين

مثال فارسى و تركى

كفتم كه بمن رحم كن اى شوخ جفا كيش　ترك اوغلنى من الكلنم ديرى عجمنى

مثال بيت عربى و فارسى

خداوندا ترا در كامرانى　هزاران سال بادا زندكانى

~~مثال عربى و تركى~~

وقاك الله نايبة الليالى　وصانك من ملمات الزمان

مثال بيت فارسى (عربى) و تركى

لم يجد من لم يرم وصالها　ليس للانسان الا ما سعى

جدا ايلمه اير دم نكارا بن سكا　يوخسه ميكك يوغ ايدى هر كز بكا

مثال بيت فارسى و تركى

زبان اوست تركى كوى و من تركى نمى دانم　چه خوش بودى اگر بودى زبانش در (دهانمى)

سنك بن اى عجم زاده دكل بلمز ايدم بلدم　شكر بادم كبى آنى چقرماندم دهاندن

مقطع اولدركه بيتك كلمه لرينك يا مفرده برى برنه متصل اولميه نظم عربيدن مثالى وادركى ان زرت دار ودود دُرًّا و دُرًّا و وَدًّا و وِرْدًا

ونظم فارسيدن مثالى

دل دوا دارد آرزو زان روى　او زوى درد دارد و آزار

موصل اولدركه بيتك كلمه لرينك يا مفرده برى برنه متصل اولا ايكى ايكى اوچ اوچ درت درت ودخى زياده بلكه جمله حروف متصل اوله

نظم فارسيدن مثالى

تن عيشم نحيف كشت بغم　كل بختم نهفت كشت بخار

بو بيتك جمله كلمه لرى برى برنه متصل يا زلمق جائز در حذف اولدركه نقطه لو حرف كتورلميه نثر عربيدن مثالى الحمد لله الممدوح الاسماء المحمود الآلاء الواسع العطاء المدعو لحسم اللاواء و نثر فارسيدن مثالى دل دارم در مهر مهر و سرم در رود در راه او

ونظم عربيدن مثالى

اَغِرْدُ لحسادك حدّ السلاح　واَوْرِد للامل ورد السماح

ونظم فارسيدن مثالى

ره او داده سرو را آرام　مه او كرده لاله را سرور

منقوط اولدركه بيتك جميع حرفلرى نقطه لو اوله نظم فارسيدن مثالى

قبض بخش ختن بنقش چنين　بت چينى بتن بنقش چنين

بر دوست اررن (?) زيارت اولين سودوا نحو ونعمت (?)

رقطا لغتده شول قره یه دیرلرکه آق نقطه لری اوله واصطلاحده شول کلمه لره کتورمکه دیرلرکه برحرفی منقوط وبرحرفی عاطل اوله نثر عربیده مثالی اخلاق سیدنا تحبّ وبعقوته تلبّ وقربه تحف ونائبه تلف وخلته نسب وقطیعته نصب ونثر فارسیدن مثالی یاجان من کجایی ونظم عربیدن مثالی

سَیِّدٌ قَلْبٌ سَبُوقٌ مُبِرٌّ
فَطِنٌ مُغْرِبٌ عَزُوبٌ عَیُوفٌ
مُخْلِفٌ مُتْلِفٌ اَغَرُّ فرید
نابه فاضل ذکی ابوف

ونظم فارسیدن مثالی

غمزه شوخ آن صنم خست بیدل جان من
بر بر بر تیر زن بکند زهی ستم

خیفا لغتده شول اته دیرلرکه بر کوزی کوک اوله واصطلاحده شول کلامه دیرلرکه بر کلمه سی نقطه لو و بر کلمه سی نقطه سز اوله نثر عربیدن مثالی الکرم ثبت الله جیش سعودک یزین واللوم غض الله جفن حسودک یشین ونثر فارسیدن مثالی زین عالم بخشش عام شین آدم بتیغ وسهام ونظم عربیدن مثالی

اِسْمَحْ فبث السماح زین
ولا تخب آملا تضیف

ونظم فارسیدن مثالی

کرده نقش مهم بخشش ملك
نقش کارم چنین جوالم بجبین

مُصَحَّفْ اولدرکه حرفلرك حرکاتنی ونقطه لرنی تغییر ایتمك ایله مدح هجو اوله نثر عربیدن مثالی انت الحبیب المحبّ حاء مهمله معجمه قلنسه مقطوع الذکر دیمك اولور ونثر فارسیدن مثالی مادر دولت نوذ بیم

زانك حرکتی فتحه قلنوب باء اولی نون اوقنسه ذم اولور

نظم عربیدن مثالی

یا کاتم السر انت سر الناس
والساتر الفاخر بالاستیناس

مصراع اولده سین نقطه ایله اوقنسه ومصراع ثانیده خانك نقطه سی التنسه اوقنسه مدح هجو اولور

ونظم فارسیدن مثالی

اذا نی بر سر کبر و بزرکی
که کان بخشی ودایم خیر کوئی

مصراع اولده کبر لفظنده بر نقطه زیاده قلنسه ومصراع ثانیده کان لفظنك کاف عجمی قلنسه وخیر لفظنك نقطه سی اخرنه ویرلسه وکوی لفظنك فتحه سی ضمه قلنسه ذم اولور معمّا یوقروده بیان قلنمشدر بر مثال دخی ایراد اولنمق اولنکرار حسن

در اسم سلطان مصطفی

برج سرطانده ای منجّم
ایکی یوزا وتوز اولسه قل قناعت
طقسان اکر اولسه الحی حرص اودنی
نم منطقی ایلر ایمدی قل فراغت

لغز یوقروده بیان اولنوب فارسی مثال ایراد اولنمشدر انك ترکی مثالی قدی بوکلشی اولکه نهایتی یبردر هب قابلشی بوخلقی صناسینی امیردر قفتانی وار بنك بجه لرده کیرالی عریان یورراشق کبی کوندز فقیردر مکرّر اولدرکه انده تکرار لفظ اولا یا قافیه تکرار اوله یوقروده مثاللری ذکر اولنمشدر تضمین اولدرکه بر غیرك مصراعنی یا بیتنی الوب کندو شعرنه ضم ایلیه وشرط

بودر که منهوبا ولا تاسرقه احتمالی اولمیه انک

ای سرورکی چو نغمی دور زسرورکی خود نولور   آشنادن خبر کلزنه اومرسن یاددن

اغراق اولدر که بر نسنه نک وصفنده حددن زیاده مبالغه قلنه

نثر عربیدن مثالی والله ما البستها ایاه الا لتفضحه و نثر فارسیدن

مثالی محبوب من فرشته است   ونظم عربیدن مثالی

کفی بجسمی نحولا اننی ضب   لولا مخاطبتی ایاک لم ترنی

ونظم فارسیدن مثالی

ای که عقل خرده بین هیچ اندهانت ره نیافت   زانکه جز نامش نمی داند کسی هر کز نشان

جمع وتفریق وتقسیم

وبوالتی قسمدر جمع تنها اولدر که اکی نسنه یادخی زیاده

بر صفتده جمع ایده لر   نظم عربیدن مثالی

فاحوالی وصدغک واللیالی   ظلام فی ظلام فی ظلام

ونظم فارسیدن مثالی

آسمان بر تو عاشقست چو من   لاجرم همچو منش نیست قرار

تفریق تنها اولدر که اکی نسنه نک فرقن بیان ایده لر جمع ایتمیه لر

نظم عربیدن مثالی

ما نوال الغمام وقت ربیع   کنوال الامیر وقت سخا

فنوال الامیر بدرة عین   ونوال الغمام قطرة ما

نظم فارسیدن مثالی

نبود

نبود کل بلطف عارض تو   زانکه رویت کلی بود بی خار

تقسیم تنها اولدر که اکی نسنه بر بیتده کتوره لر وتقسیم وجمعی

اوزره ذکر ایده لر   نظم عربیدن مثالی

ادیبان فی بلخ لا یاکلان   اذا صحبا المرء غیر الکبد

فهذا طویل کظل القناة   وهذا قصیر کظل الوتد

ونظم فارسیدن مثالی

ریحان وعارض وزلفین آن بت دلبر   یکی کلست ودوم سوسن وسوم عنبر

جمع مع التفریق اولدر که اکی نسنه جمع ایدوب بر نسنه یه تشبیه

ایلیوب بعده بری برندن فرق ایده لر   نظم عربیدن مثالی

فوجهک کالنار فی ضوءها   وقلبی کالنار فی حرها

ونظم فارسیدن مثالی

من وتو هر دو مهر را ما نیم   چه من از رنک وتو از انوار

جمع مع التقسیم اولدر که بیت اولده یا مصراع اولده جمع ایده لر

بیت ثانیده یا مصراع ثانیده تقسیم ایده لر   نظم عربیدن مثالی

حتی اقام علی ارباض خرشنة   تشقی بها الصلبان والبیع

للسبی ما نکحوا والقتل ما ولدوا   والنهب ما جمعوا والنار ما زرعوا

ونظم فارسیدن مثالی

دو چیز را هر کاتش سمی دو چیز دهم   علوم را درجات ونجوم را احکام

تفسیر جلی اولدر که اکی نسنه جمع ایده لر کوره جمع منع

ایکی شخص وصفنده دیر بری نهایتده طویل وبری نهایتده قصیر ایسه

منع ایندرلر وهر برینه بر وصف بیان ایدرلر بو غایتده قلیل الوقوعدر

نظم فارسیدن **مثالی**

کهر کفتم
بران دندان خرد کفتا مکو زین سان   که این در آب شورت آن بود در چشمهٔ حیوان

تغییر خفی اولدر که اکی لفظی یادخی زیادهٔ کتوره لر تغییره
محتاج اولوب بعده تغییر ایدهلر **نظم** عربیدن **مثالی**

یحیی ویردی بجدواه وصارمه   یحیی العناة ویردی کل من حدا
العفاة

ونظم فارسیدن **مثالی**

یا ببندد یا کشاید یا ستاند یا دهد   تا جهان بر پای باشد شاه را این یادکار
ایچه بستاند ولایت وایچه بدهد خواسته   وایچه ببندد پای دشمن وایچه بکشاید حصار

تغییر خفی اولدر که اکی نسنه یادخی زیادهٔ کتوره لرکه تغییره
احتیاجی اولمیه اما بر وجهله تغییر ایدهلر که هرکسنه تغییر ایدوکن
بلمیه **نظم** فارسیدن **مثالی**

چشم وابرو وغمزهٔ تو کنند   شور وغوغا وفتنه در عالم

متزلزل اولدر که حرکت وسکون تغییری ایله مدح وذم اوله
نثر فارسیدن **مثالی** فلان پیوسته در کارزار است اکر سکون
زا ایله اولورسه شجاعت ایله مدحدر اکر کسر زا ایله اولورسه
مذمتدر **ونظم** فارسیدن **مثالی**

سخن مرسر برا کند تاج دار   که کوید به از کوهر شاهوار
اکر جیمک سکونی ایله اولورسه مدحدر اکر کسری ایله اولورسه

داره تاج اولور صلب اولور دیمکدر **مردف** یوقروده ردیف
دیو بیان اولنان دره وبعضیلر شعر مردفه محجوب دیرلر وبعضیلر
قافیه دن صکره کلنه مردفه دیرلر قافیه دن اول کلنه محجوب
دیرلر بونک **مثالی** ای شاه زمین بر آسمان داری تخت شست است
عدو نا تو کمان داری سخت حمله سبک آری وکران داری لخت
پیر تو بدانش وجوان داری بخت لفظ تخت وسخت ولخت وبخت
قافیه در ولفظ داری حاجب در پس بو اکی بیته محجوب دیرلر
المتزلزل اولدر که اول کلام هجو کبی اولوب اخری مدح اولا **نظم** عربیدن **مثالی**

لا تقل بشری ولکن بشریان   غرة الداعی ویوم المهرجان

ونظم فارسیدن **مثالی**

اثر میر نخواهم که بماند بجهان   میر خواهم که بماند بجهان در آثار

ذو القافیتین المحجوب اولدر که هر بیتک اکی قافیه سی اولا
واکی قافیه نک اورته سنده بر لفظ تکرار اولا **نظم** فارسیدن **مثالی**

سر سودای باز ارتو دارم   سرشک از شوق کلنار تو دارم

الکلام الجامع اولدر که ابیات شکر وشکایت وموعظه سز اولمیه
شکرک وموعظه نک **نظم** عربیدن **مثالی**

اذا ما رمت طیب العیش فانظر   الی من بات اسوء منک حالا
واخفض رتبة واذل قدرا   وانکل عیشة واقل مالا

شکایتک **نظم** عربیدن **مثالی**

من الناس من يلقى المزيد من الغنى   ويكرم ما دون الغنى وهو فاضل

وبو اوچك نظم فارسيدن مثالي

شكايت دارم از دوران ولى شكر خدا كم   سرايد محنت و نحوت نماند محنت و خوارى آخر

تعجب اولدركه بيتده برنسنه دن تعجب كوستره لر نظم عربيدن مثالي

ايا شمعا يضيئ بلا انطفاء   ويا بدرا يلوح بلا محاق

فانت البدر ما معنى انتقاصي   وانت الشمع ما سبب احتراقي

ونظم فارسيدن مثالي

من چرا دارم هميشه آب در ديده مقيم   كر تو دارى جان دايم در نخدان اى پسر

لف ونشر اكى قسمدر برنه مرتب ديرلركه اول ذكر اولنانك حالى اول ذكر اولنه صكره ذكر اولنانك حالى صكره وصكره ذكر اولنانك حالى اول ذكر اولنه قسم اولك نظم فارسيدن مثالي

بتاب طلعت ميمون بتار طره پرخم   ببردى از بر ما دل ستدى از دل ما غم

قسم ثانينك نظم فارسيدن مثالي

مارا باچشم وزلفت نسبتى هست   از انم روز وشب آشفته ومست

حسن التعليل اولدركه اكى صفت كتوره لر برينى برنه علت قلالر

نظم عربيدن مثالي

فان غادر الغدران فى صحن وجنتى   فلا عز ومنه لم يزل وابلا يهمى

ونظم فارسيدن مثالي

ازان با غم دل تنكم بود خوش   كه دائم كر غم كردد دلت شاد

حسن

حسن المطلع اولدركه شاعر شعرك بيت اولنى غايتده ايو ديه

نظم عربيدن مثالي

المجد عوفى اذ عوفيت والكرم   وزال عنك الى اعدائك الالم

نظم فارسيدن مثالي

از خاك اكر برايد در جستن تو كردم   كردم غبار وهر سو در جستن تو كردم

حسن المقطع اولدركه شاعر مخلص اولان بيتى غايتده ايو ديه

التخلص

نظم فارسيدن مثالي

خواجو اكر چه شعر تو چو عين سحر نيست   بكزرد سحر چون يد بيضا بديد شد

حسن المقطع اولدركه شاعر آخر بيتى خوب ديه تا كه لذتى طبيعتده قله نظم عربيدن مثالي قد شرف الله ارضا انت ساكنها   وشرف الناس اذ سواك انسانا   ونظم فارسيدن مثالي

مبادا صدر تو بى من كه نارد تا كه محشر   نه عمرو چى جهان چون تو نه مداحى فلك چون من

حسن المطلع اولدركه شاعر ممدوحدن يا محبوبدن برنسنه ظريفانه وحسن تعبير ايله طلب ايده نظم عربيدن مثالي

ابا المسك هل فى الكاس فضل اناله   فانى اغنى منذ حين وتشرب

ونظم فارسيدن مثالي

بوسى ز لب تو شه نيارد طلبيدن   كه حد من كداى مسكين باشد

شمديه دك صنايع شعريه نك هر برنه عربى وفارسى واقع اولان مثال لرى ايراد ايلدوك من بعد تركى بر قصيده مصنوعه

ایراد ایده لم که هر بر صنعتی علی الترتیب مشتمل اوله تا که صنایع
مذکوریه ترکی امثله اوله **ترصیع** ای سکندر در سلیمان سطوت
دارآب دار وی غضنفر فر بیان رتبت و سهراب وار

الترصیع مع التجنیس کرد کلکونک ایدر مهر هوا عینی تر
کردکلکونک ایدر مهر هوا عینی تار

تجنیس تام

دشمنک بوام وش کور اقلوب اولسه نوله چون سن خروه کار اغکه یوزدو تدی کار

تجنیس ناقص

ساعد سیم سمند وکه سوار سیم اولور ماه نو سن سیره چقدقده اولسون چون سوار

تجنیس زاید

وعده بسینه وعدکک توکه اعادی جان ور چشمه سینه جو دکک چشم ایادی چشمه سار

تجنیس مرکب

نار عدلک شحنه سی درکه چنارک قرالینی ایلدوکچه مرغزار اچره اللرندن مرغ زار

تجنیس مکرر

رایتک ثعبانی قاتنده اولور تیمور مور مرحتک عزی شعارنده اولور اشعار عار

تجنیس مطرق

نعمتوکه بقا اولمشدر سپهرک خوانی خوار هیبتوکه کوره اولمشدر زمانک نالی نار

تجنیس خط

جسم لاله خلعت خاصکدن اولمشدر حریر جشم نرکس جرعه جامکدن اولمشدر خمار

اشتقاق

ادیسیری کلشنه کر باد لطفکدن نسیم غنچه غنچه غنچه اتدکچه کلر درمزدی خار

سجع متوازی

صولتک ایواننه استرکم اولا عرش فرش دولتک دیوانننه اوکه بوله باربار

سجع متوازن

چرخ اطلس تاج کوهرکیر که زردوزه ترک مهر خاور رای روشن بینوکه آیینه دار

سجع مطرف

همتکدن حاصل اتمشدر قومنظر نظر هیبتکدن یا غنی اولمشدر کل کلنار نار

مقلوب بعض

رشک ایدر قدرکه جلالینه سپهر هفت کنج شکر ایدر فتحک جمالینه سماء چون حصار

مقلوب کل

چرخ مرآتی ذرمهر مطلی قلسه خرج نامکی نقش ایلیوب اولوردی شاه یا سکه دار

مقلوب مجنح

مورکبی امروکه قلشدر اطاعت خلق روم رام اولیدی نیتکم موسی یه ای شه سحر مار
رای نیکوروز بخت وکنج زار

مقلوب مستوی

رای نیک و روز بخت وکنج زار و خور شوخ خوش روح و راز جنک و تخت زور کین یار

ردّ العجز علي الصدر

کوشوار اسب شبدیزک اولدن ماه نو اولدی کوش خروه مهر سمایه کوشوار

نوع دوّم

اشکار اولری مکر عدلک فلک مکنزه کم ساکن اولمش اندە جریله ابر قلمز شکار

نوع سوم

اولکه ایتمز اعتبار امروکه ای شاه کزین کیقباد تاج و تخت اولسادە بولمز اعتبار

نوع چهارم

الله بک بار دە بخشی این سنده دریا کبی هر نەدکلو قطره سینی سیل اتسە یاغمز ابر بار

نوع پنجم

یادکاری سن انا ابانک که اصل جوهرن خشم و مهکرن دوتر بوجار مادر یادکار

نوع ششم

چون غزا ایچون کذر کوستردە خیلی خصمنک فتح و نصرت پیک اولور او کجە چو خاک رهکذار

تضاد

قالمدی عهدکدە بر غمکین دل الا ذلف دوست خوش دوردو رکدە هر بیمار الا چشم یار

اعنات

کفت بیشم چرخ تو سندا بیار همچون مه آر کف کام انف عنفینە انک طاقتی مهار

تضمین المزدوج

ریزە ریزە ریز اولور اوجند تیره کک عزم رزم اتسک عدو کیبی او کرە کوهسار

استعاره

رخش خاور پیری میدانی بوکورد ترسیمز قدرک آتی راه رفعتدە کیره چون راهوار

مراعات النظیر

ماه صدرکه زیور لعلینه درج کوهر سیم مهر قدرکه قدرنک با مینه جام زرنکار

المدح

المدح الموجه

خصم ریز بکدە اولور کیمزکه اوجندن بینکم سیم و زر بزمکدە انعامک الندن تارمار

محتمل الضدین

روز اولور ایکی ضیاویرسه جو شب مهر فخر اولور جودکە قدم باصسه سخا یی بولسنه عار

تاکید المدح بما یشبه الذم

کرچە عدلک عالمی معمور ایلر سر بسر لیک جودکە کانه عذر ایلر که اولیدر خاکسار

التفات

خرمتکرن قابکک دورکدە فخر ایلر فلک ای فلک خوش سره علیادن اندر وقار افتخار

ایهام مطلق

سرکشی و تنزل ایدی کرچه توسن چرخ فلک امرو کە رام اولدغی بوکم ایچنده مهرکی وار

ایهام تام

عاق اوللرن بختنوکه بربخت در خصمک شها بختیار اولوردی کر اولە الکاه اول بختیار

ایهام ناقص

خسروا شیرین اولوردی انبو چرخ پیر زن عشقله فرهاد و شسن خسرو اولیدی یار

تشبیه مطلق

تیغ و تیرکە دشمنک بغرندە یقر آتشی کبی کرچکم آب روان کیبی کوزینو را بدار

تشبیه مشروط

چرخ دیرم باشنە خصمک اولیچق سرنکون ماه نو دیرم خمیده قدنه اولە نزار

تشبیه کنایت

صان عصای حضرتک موسی اولیدر رایتک که اژدهادم کورنور کفاره روز کارزار

تشبیه تسویه

شام صبح اولور شها بزمکده ویربشعله شمع　　صبح شام اولور مهادر زمکده قوپدقجه غبار

تشبیه عکس

عرش اعظم بکزنمش بو قصر عالی به ولی　　فرش اولور دور ایدب اول قصر اکه سقف عرش وار

تشبیه اضمار

رای پر نور کدن اولشدر شها مه مقتبس　　بلکه چرخک علوی قدر کدن اولبدر مستعار

تشبیه تفصیل

کرچه کم بکزر ضمیرکه شها ماه فلک　　لیک بو قدر بونده انک کبی رای استوار

سیاقة الاعداد

کوندرنک عید و کیجک قدر و نو بختک سعید　　کم سرور و سور له حاجات اولمش مراد

تنسیق الصفات

حسن اخلاقک کبی اولشدر ذاتکده جمع　　دولت ولطف وسخاوت شوکت وحلم ووقار

حشو قبیح

جود واحسان ایدلی جودکه اولوبن مجتهد　　دولتکده کوزمیو فقری غنی در هر دیار

حشو متوسط

بر همادر همتک کم سایه سی نی لطف ایدب　　هرکیمه صالسه بولور بخت همایون شاهوار

حشو ملیح

رایتک کم فتح یار دیدر انک الله دن　　بر نهال باغ بردرکم ظفردر اکه بار

متلون

جام

جام جودک عالمی مست ایلیلدی خسروا　　عیش شیوینه که رشک ایدر جم واسفندیار

ارسال المثل

غم دکل کوزنی عدو اولسه عدوسن شاهیکم　　محو اولور انجم تمو خورشید اولکده ذره وار

ارسال المثلین

بر شریعت شیونه طورمش دکل یوزن اهل شر　　بر کرامت اهلنه ایترشها بیک سحر کار

ذو قافیتین

هر کشی معراجی یاد ایدر چو مهر شرقسار　　کر سوار اولسک سمندوکه براق برق وار

تجاهل العارف

دشمنک معراجه می ردی یا اوج رفعته　　یردن اوستون اول بو غازی ایبلکلدر بیری دار

سؤال

اولنه سر کشته در کرچه بز لعب ایلم هر سر کشک　　جون اجل خلقوم کیر اولوب ایدر تخنیقی تار

تتمه سؤال

یا بی بو قدر کرچه کندو کرهو لیکن یای کبی　　جان بو قدر کرچه جسمک و لیکن جان شکار

جواب

ای سؤال ایدن اشت بندن جوابک دیدک　　یا کمند شاه عادل در یا بند زلف یار

موشح

سیر بیر وطوله ایا مره نکارک میلنه　　حرف طور فهم اولشدر نوای شه کوش وار

مسمط

هر زمان دن آل دادی هر جانه بولک مراد　　کار که اولسون عیش وشادی طور غنچه روزکار

ملمع

خال خطک کیبی جمع اولمز پریشان حالمز عقل و دل شرح سر سودای زلفت تار مار

مقطع

ذرار ردارا درد ارکه اراد وری ذو رب درد ردو ن دو روش دار اول اراز ارزاد

موصل بحرفین

فرعدنک فرحی برده بولم عالم چو فر بر بزنک برلکر بولم بولم هر بر بار

موصل بثلثة احرف

حسن خلق و حسن خلق و لطف طبع وعقل پیر بخت سعد و تخت نیک و فتح ملکت و عیش کار

موصل باربعة احرف

لشکر فتحک نصیر و بیکو عدلک وجیه منظر بختک شریف و خلعت فضلک شعار

الموصل المجموع

همنلطفکلکمکلکینقلمنقبضبسط ختشمتبختکفلکتخینقلمنمستثار

بیان الموصل

همت لطفک ملک ملکینی قلمش قبض بسط خشمت بختک فلک تختینی قلمش مستثار

حذف

صدرگاه سرنه سده رک دار السرور عرصه گاه عرصه سطح سراکه کوک حصار

منقوط

فیض بختی جنبشی زین شب و شیب بیشبش جیش شفیقش بیش بنی بخت یار

بر قطا

جان دشمن رزم ایچون انکچون اتدی دیدی عزم تاج جان ویرب دوشه قانزن دو ته جان قرار

زین

خیفا

زین ایدر بخت معلا تختنی اکرامله تیز ادر تیغی عدو بوینن اولور تیغ دار

مصحف

خیرجوی بختوکه تخت شیدر زین جای نیک خواه خصمکه اجلاف اولاهر یار غار

معما

صور اوخان آدن خطا و قورسک اتمه اضطراب صال مصیقی ایجنه باشن طبیبک قیل قرار

لغز

اول بدر کم نامی در رت حرف ایدی حذف انک برین هشت اولور کرچه کم انک جمله حرفی ایدی چار

مکرر

کفه کفه بختی ایدر دستک ترازو کیبی نثر خلعه احسانک همیشه بی حساب و بی شمار

نوع دیکر

شویله در لطفک که هر کم تحفه ویرسه جوقدر سیم و زر الور جو کندم باعلیوب هر بار بار

تضمین

سن شهک القابیدر دلترده بولمشهور اولان شاه مهر و شهرت و جمشید خورشید اشتهار

اغراق

یوقدر ر ذاتک کمالاتنده نقص و ظلم و جور چوقدر و صفک مقالاتنده عجز و اضطرار

جمع تنها

تخت عالی حشمتک رفعتده بختک کیبی در لاجرم بختک کبی اولمشی طبوکه غمکسار

تفریق تنها

سلطنت گلزار ایچره بر گل ترسن ولی تاج یوقدر گلره سن نرگس کبی سن تاجدار

تقسیم تنها

قهرکه و لطفک اگرچه فعلی عالی دردلی اول عدو ازار دربو دلنواز و دوستدار

جمع مع التفریق

قدر و جاهکده ملاذ مدر قبوکه هر نفس اول بری بختوکه یاور دربریسی سکه یار

جمع مع التقسیم

مجلسکده بحر و جام جهان بینک قیلور روحی راحت سنبل و ریحان دماغی مشکبار

جمع مع التفریق والتقسیم

قدر و بختک نوجوان در گرچه ای پیر عقل اول کمال عزت و بو دولت ایکم استوار

تفسیر جلی

نیک خواهکله براندیشک نصیبن حق ویرر الکا اعزاز و کرامت بوکه ذل احتقار

تفسیر خفی

دشمن و بدخواهکه قسمت ازلدن بو ایمش دست بسته رگ گسسته جان خسته دل فکار

متزلزل

برشه صاحب شجاعت سنکه ضبط ملک ایچون پیر گبی سن جوانا کم ایدرسن کارزار

مردف

صان دهانی حقه یاقوت گوهر در نثار دست سیمینی همان معدن درانکه در نثار

استدراک

استمز دل کم کسه تیغک عدونک بوینی بوینی اوزلسن سلاح ایرشمن کاولادو چار

التزيني

ذو قافیتین محجوب

التزيني قال الدر حقه دعا اتسون جنار فصل گلده تابن ه لطف و وفا اتسون نگار

الکلام الجامع

روزگارک جور و قهرندن اولوردم نامراد گرمددایی کورسه اول کامجوی و کامکار

تعجب

ای عجب نطق ایتسه دلبر گوزنن اغزیمیک دانه خشخاشی دلشی یاخود [illegible] وار

لف نشر مرتب

چشم و زلفی اشک و شکندن دل زاهد وشیم گاه مخمور و خراب اولور گاه ولور تارمار

لف نشر مشوش

کونی بوینی قاره زلفی او رنگی اولمهوشک کوزلرم قاردی یاخود باکه لیل اولدی نهار

حسن التعلیل

خد گلگونن گوروب یارک قزاردی روی گل لاله رخسارندن اولمشدر مگر کیم شرمسار

حسن المطلع

لطفک ارواحم فضلی بخش ایدن پروردگار ملک عدل و جودی ویرمشدر سکا ای شهریار

حسن التخلص

درنظم بو سرور ینک شهال کوشکه گوشوار اولسه یریدر شاه در شاهوار

حسن المقطع

قنغی طوطیدر کلور بوذوقله شیرین کلام قنغی نقاش ایدر بو وجه ایله صورت نگار

حسن الطلب

کوهر اقدامم دهانم چشمم سزدن صودکل جوهری سن لعل و یاقوته قل ایمدی اعتبار

وصف ودعا

فخر آل و مفخر عثمانیان صدیق دین عون شرع احمد و عدل عمر حیدر نثار
چونکه دوران ایچره میلک عدله در دوری خلق یر یر ایلر ایسه دولتک دارند مدار
دائر اولدقجه فلکلر ثابت اولدقجه زمین آی و کونه تابان اولوب بر نور اولدقجه نهار

طالعک تابنده و تابنده اولسون که خلق
دولتک پاینده و اقبالک اولسون پایدار

مقالهٔ ثالثه تشبیهات و مسائل انیس العشاق بیانندهدر

بلمک کرک صحت تشبیه ده وجه شبه طرفینه یعنی مشبه و مشبه به شامل اولمقدر پس هر کیمکه بو شرط بولنان نسنه لری بری برینه تشبیه ایتسه جایزدر اما عربده و عجمده مسموع اولمش مؤید اولور الا بنادر بعض ابیاتی امثله وجهی اوزره تحریر قلدم و بو مقاله ده یکرمی سکز باب ترتیب ایدوب و هر بابده اکی فصل ایراد قلوب بر فصلده اطلاقات عرب و بر فصلده عبارات عجم بیان ایلدم و چون مقصود اصلی حسن و جمالدر مصراع مقصود حسن تست ذکرها بهانه ایست باب اولی بیان حسن و جمالده ایلدم و چون معشوقک صفتی حسن و جمالدر عاشقک صفتی دخی عشق و حالدر الا بنادر ایکنجی بابی بیان عشق و حالده قلدم بعده باب باب اعضای محبوب تشبیهاتنی بیان ایلدم باب اول حسن و جمال بیانندهدر فصل اول اطلاقات عرب بیانندهدر مصحف

مصنف

مصنف کتاب سروری فقیر دیمش بیت مصحف حسنک کورب بوستاندن
ایچنده سروی کورب دوره میوب باشنکر باشن صلر قرآن اوقور اوغلان کبی

کشاف کمال خجندی دیمش بیت
رخ تو آیت کشاف حسن را تفسیر
غم تو مخزن اسرار عشق را مفتاح

ورق حسن دیمش بیت
بر ورق حسن خود از خط و خال
مجمت نو ساز نشان تازه کن

مشرق وله ایضا بیت
ای چو خورشید بر آورده سر از مشرق حسن
یا رب از دور فلک هیچ زوالت مرساد

صدف وله ایضا مصراع
نخاست از صدف حسن جوهری چو تویی

فلک سلمان دیمش بیت
بر فلک حسن تو صنع جهان آفرین
بیکر خورشید را ذره دهن ساخته

اوج حسن دیمش بیت
آفتاب آسا ثباتی خواهمش در اوج حسن
گرچه با ما اتفاق انتقالی اوفتاد

برق کاتبی دیمش مطلع
ای بهار ابر پوشت آب باران بهار
برق حسن لامعت شمع شبستان بهار

سربر سلمان دیمش بیت
ای گل بناز کی بنشینی بر سریر حسن
گر حسن طلعت تو جهان رنگ و بو گرفت

کوس کمال خجندی دیمش بیت
چو کوس حسن زدی قلب عاشقان مشکن
که تاج و تخت شهان زینت از سپه دارد

عالم عصمت دیمش بیت

چه غم شود ز نوای آفتاب عالم حسن   که سایه بان نداری ز خاکساری چند

وجه شبه کثرت ادر **بنا** کمال خجندی دیمش **بیت**

اساس عقلی در افتاد تا ز ابروی (چشم) خم   بنای حسن نهادی و بر کشیدی طاق

میدان وله ایضا **بیت**

دلکه چون گویست در میدان حسن (آشفته حال)   گر بچوگان نسبت زلفت کند بیهوده (گوست)

شطرنج وله ایضا **بیت**

آن رخ از خوبان برد شطرنج حسن   گرچه باشد هر یکی را رخ ز عاج

وجه شبه محل تامل اولوب عشاقی مات اتدوکی در **سواد** آذری دیمش

مطلع زهی کشیده خطت بر سواد حسن (سیاه)   شده ز فتنهٔ چشمت هزار خانه سیاه

جیب حسن دیمش **بیت**

تا بر کشیده تو سر از جیب حسن (خویش)   من پای دل بدامن حیرت کشیده ام

خاتم کمال ابن عبد العزیز دیمش **مطلع**

ای ز برای مرغ دل زلف تو دام نیز (من)   لعل لب چو شکرت خاتم حسن را نگین

عروس سلمان دیمش **بیت**

گو بنگرد عروس جمالت در آینه   خود بین شود هر آینه آن به که ننگرد

و حافظ دیمش **بیت**

عروس حسنت اجازت مگر نداد ای گل   که پرسشی نکنی عندلیب شیدا را

طاوس سلمان دیمش **بیت**

بیکر طاوس حسن بال گشاید   طوطی لعلت چو پر سخن بر آرد

حسن

شراب حسن دیمش **بیت**

شراب حسن تو در جام وصف کی گنجد   کسانکه جامی از آن خورده اند می (دانند)

وجه شبه کیفیت ویردوکی در **ابلق** وله ایضا **بیت**

ابلق حسن ابزیر ران یوسف بود بس   عالمی گردسم زرت دست در فتراک چیست

وجه شبه محبوبلر حسن آتنه سوار اولوب تکبر ایدب خلقه یوجه

اولدقلری در و حسن لسان عربده بو مذکورلردن غیری بچه نسنه ایله

تعبیر اولنور مثلا **مصر کتاب شمع** سروری فقیر دیمش **بیت**

عزیزم بانک ایچون مصر حسن ایچنده کوب   هزار یوسفی سنک غلامه بکز ندم

وله ایضا **بیت**

بو سروری عشق درسینی تمام اتمک ایچون   او قیوب ایدر کتاب حسنی یار انلم بحث

وله ایضا **بیت**

شمع جمالی آهره اولمز خلل بذیر   یلدن ضرر ارشمع الکون چراغی در

فصل ثالث عبارات نجمیه بیانندە در **آسمان** اشرف دیمش **بیت**

تو سالها بپای که در آسمان حسن   طالع نگشت مثل تو ماهی بسالها

آفتاب سلمان دیمش **مطلع**

لعل را ابر آفتاب حسن گویا کرده   ز آفتاب حسن یک ذره پیدا کرده

ماه حافظ دیمش **بیت**

ای فروغ ماه حسن از روی رخشان شما   آب روی خوبی از چاه زنخدان شما

دریا سروری فقیر دیمش **بیت**

حسن دریاسنده کتی شکل ایرب حق کوز قاشلرنباش باشه چاغمش ایکی ماهی کوستور لون

آتش کاتبی دیمش مطلع

ز آتش حسن چراغ رخت افروخته باد داغ تو شمع درون من دل سوخته باد

گل عتیقی دیمش بیت

تا گل حسن تو بشکفت بصحرای وجود عشق باد درِ فلک درد تو در وید زمین

جویبار جامی دیمش بیت

صد جان فدای قد تو کز جویبار حسن هرکز یکی نهال بدین نازکی نرست

کوی سلمان دیمش مطلع

زلف شبرنکش که باد صبح سرگردان او ست کوی حسن و دلبری امروز در چوکان اوست

شادروان ناصر بخاری دیمش مطلع

چو شادروان حسنت می کشیدند بدر بانیت رضوان افریدند

شیر وله ایضاً بیت

خط آدشمنست حسن ترا اندکش مبین موری که دست شیر به پیچد ضعیف نیست

سراچه کمال خجندی دیمش بیت

بنقش ابروی تو نیست در سراچه حسن که دست صنع دران طاق هم مهندس شد

خوان وله ایضاً بیت

برخوان حسن خود نکو کردی پریشان زلف را عادت بود بر روی خوان سبزی فراوان ریختی

گنج فتاحی دیمش بیت

ترسم که گنج حسن تو زود آورد زوال ز اسرافهای شوخی و ناز و عتاب تو

لشکر اشرف دیمش بیت

ترکه من تا که جهان کیر شد از لشکر حسن چرخ کفتش که تو یی شاه عجم میر عرب

وجه شبه مملکت قلو نی فتح الدکی در خرمن خواجو دیمش بیت

چرا از خرمن حسن تو یک جو نمی باشد نصیب خواجه چینان

و حسن نباتنی بعجب بو مذکور لردن غیری بیچه نسنه ایله تعبیر اولنور

مثل گلستان و گلشن سروری فقیر دیمش بیت

چون گلشن حسن ایچره اولد اولدی گل رعنا بلبل کبی دیر ندی سرو ریره زبانی

باب دوم عشق و حال بیاننده در فصل اول

اطلاقات عرب بیاننده در آیت حسینی دیمش مطلع

مشکلات ایت حسن تو چه تفسیر کنم من بی بیچاره درین کار چه تدبیر کنم

نور سروری فقیر دیمش بیت

نور عشقی سینه کی قلدی سروری چون که بر نورا یا الله حق قلوبن منور سینکی

شریعت کمال خجندی دیمش بیت

بپوش رخ ز نظرها که در شریعت عشق گرفته اند تماشای روی خوب مباح

کتاب
زبور وله ایضا بیت

عاشق کشی ثواب بود در کتاب عشق آن شوخ هم ز دست ندادین ثواب را

زبور حافظ دیمش بیت

بیا مطرب که از بلبل زبور عشق گیری یاد بیا بلبل که از حافظ سخن گوتی بیاموزی

قبله کاتبی دیمش بیت

قبلهٔ عشقت نزد اهل صفا   کعبه ریکی درین بیابانست

خطیب حسن دیمش **بیت**

تا خطیب عشق او بر منبر جان خطبه کرد   راه کم کردم عزیزان مسجد آدینه را

دفتر وله ایضًا **بیت**

عقل را اندر دفتر عشقت چه علم   ان ورقها را نشان دیگرست

مکتب خواجو دیمش **بیت**

چو نون قامتم در مکتب عشق   زنوک خامه لامی بر نیاید

خاتم مولانا عصار مهر و مشتری کتابنک اولنده دیمش **بیت**

بنام پادشاه عالم عشق   که نامش هست نقش خاتم عشق

سلطان معزی دیمش **بیت**

غیر سلطان عشق هیچ کسی   لمن الملک را نداد جواب

و سلمان دیمش **مطلع**

سلطان عشق ملک دل و دین فرو گرفت   او حاکمست نیست کسی را برو گرفت

وجه شبه مصراع ثانی دن ظاهردر **خیل** کاتبی دیمش **بیت**

بس که در شهر وجودم خیل عشقت قتل کرد   خون بجای آب می بینم روان در جوی چشم

لوا عراقی دیمش **بیت**

لوای عشق بر افروختی چنان در دل   که در زمان علم صبر سرنکون داری

کوس و طبل و طنبور احمد پاشا دیمش **بیت**

عشقک قپوسنده بینه چلابنمی نه دیرسن   عالمده آوازه صلا بنمی نه دیرسن

بونده دخی وجه شبه مصراع ثانی ده ظاهردر **صراف** ناصر دیمش **بیت**

نام نیافت وجه زر اندار ضرب عشق   صراف عشق خاک ترا تا محک نکرد

شحنه حسن دیمش **بیت**

بر شحنهٔ عشق تو هر روز همی بینم   در کشتن مسکینان از خط تو فرمانها

ترک وله ایضًا **بیت**

ترک دل کردم چو دانستم که ترک عشق تو   هرگز آبادان نخواهد داشت این ویرانه را

خنجر کاتبی دیمش **بیت**

خنجر عشق خون من ریخت بخاک پای تو   رای تو بود کشتنم کشته شدم برای تو

هما همچیر ملقانی دیمش **بیت**

در غم عشقش تن من آن افکنده کوشت   تا همای عشق او را استخوان آمد برید

عقاب سلمان دیمش **بیت**

کبوتر حرم من گرفت بر من نیست   عقاب عشق ندانم که چون گرفت مرا

شاهین عتیقی دیمش **بیت**

ای از دل شیر فلک آهوی چشمت شیر گیر   از چشم مرغ قدسیان شاهین عشقت طعمه جو

باز شیخ عطار دیمش **بیت**

چون دل عطار باز عشق در مخلب گرفت   از دل گرمش عجب نبود اگر مخلب بسوخت

بحر سید جلال الدین دیمش **بیت**

در ورطه است کشتی صبرم ببحر عشق   کز غرقه کاه موج بساحل نمی‌شود

و ناصر دیمش **بیت**

در بحر عشق جانان تا جام رسید بر لب   باشد که از میانش ممکن کنون بود کنارم

وآزری دیمش مطلع

در عشق از صرف کون و مکان بیرونست   کشور عاشقی از هر دو جهان بیرونست

بساط کاتبی دیمش بیت

در بساط عشق جانبازی بسی کردیم لیک   خواهم این شطرنج را این بار بهتر باختن

طاس وله ایضا بیت

کعبتین مهر تا در طاس عشق افکنده‌ام   هر زمان در پیش نقش دیگر آوردی مرا

قمار وله ایضا بیت

در قمار عشق دل بردند جان هم باختیم   هر که را بردند چیزی خواست دیگر باختن

نرد حسن دیمش بیت

نرد عشقت راست می بازم ولی ترسم از آن   کعبتین چشم غلطانی و بازی بهادهی

راه و بادیه ناصر دیمش بیت

در ره عشق اگر میروی اینک سر و سنگ   که درین بادیه هرجای سری بر سنگست

وادی شیخ عطار دیمش بیت

قراول قدم در وادی عشق   برازی کشتن است آنگاه دارست

شمع وله ایضا بیت

پروانهٔ شمع عشق شد جان   چون سوخته شد ز تو نشان یافت

قاف خواجو دیمش بیت

گرچه چون عنقا بقاف عشق کردم آشیانه   مرغ دل را هر نفس در آشیانی یافتم

باغ ناصر دیمش بیت

بباغ عشق ناصر عندلیب است   که هر دم نغمهٔ خوشتر سراید

سلسله عبید دیمش بیت

مبتلاییست که امید خلاصش نبود   هر که برپای دل از عشق سلاسل دارد

عالم حسن دیمش مطلع

عالم عشقت جهانی دیگرست   آستانت آسمانی دیگرست

مطبخ کمال خجندی دیمش بیت

در مطبخ عشق تو کباب دل ما را   لذت به ازین غمزهٔ خونخوارند است

براق حضرت مولانا دیمش بیت

بی براق عشق و سعی جبرئیل   چون محمد در منازل کی رسی

عود شاعر دیمش بیت

عشق چون عودست و دل مجمر ولیک   عود اسودست و مجمر سوخته

جام سید جلال دیمش بیت

عشق است یکی جام که بر یاد لب دوست   سرمستی کونین درین جام نهادند

وکمال خجندی دیمش بیت

جانب میخانه مخموران جام عشق را   می زنند هر صبح بر زیر لب صلای بشنوید

شراب معزی دیمش بیت

ما شراب عشق از جام ازل کردیم نوش   تا ابد هرگز نخواهم آمد از مستی بهوش

ساقی ناصر دیمش بیت

هرکه که داد ساقی عشق تو دُردِ دَرد   دلها کباب و کاسهٔ سر جام کرده ایم

وبا حسن دیمش بیت

در وبای عشق تو در ماندهام (حسن) بیجو   آخر از لعل لبت یاقوت حمرایی ببخش

قیامت عصار دیمش بیت

زعشق آمد قیامت بر سر او   که اعضایش گواهی دادی در رو

وعشق لسان عربده بو مذکور اولنلردن غیری نیجه نسنه لر ایله تعبیر اولنور مثل دین و دیوان و صحرا و میدان (و امثالها) سروری فقیر دیمش

بیت نیجه اکیو سعادت دیمیم (عشقو) کم   خاک ایکی صورتنی قلدی سرو رینکدر

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در راه سروری فقیر دیمش بیت

چراغ شوق قو اکیو در ره عشقش   سرور یانشوی تا بر راه حق کمراه

وفتاحی دیمش بیت

مردان راه عشق چو خالت در آتش اند   هست این مثل که مرد شابه شود بحال

شاه کمال خجندی دیمش بیت

چو مرد راه شدی بگذار از سر و دستار   که شاه عشق بو زمان خود چنین فرمود

سپاه معزّی دیمش بیت

همه عالم سپاه عشق گرفت   شد جهان زان سپاه پر شر و شور

تیغ حسینی دیمش بیت

کشتهٔ تیغ عشق او زندهٔ جاودان بود   سوختهٔ فراق او پخته شمر که خام نیست

تیشه کاتبی دیمش بیت

هرکرا

هرکرا پای دل افکار شد از تیشهٔ عشق   روشنش شد که چها بر دل فرهاد آمد

کمند خواجو دیمش بیت

چون از کمند عشق امید خلاص نیست   رغبت بود بکشته شدن پای بند را

کوی عصار دیمش بیت

زمین افتادهٔ در کوی عشقش   هوا آشفتهٔ از بوی عشقش

شهر کمال خجندی دیمش بیت   چه مولاناست

مگو اصحاب دل رفتند و شهر عشق شد خالی   جهان پر شمس تبریزست مردی کو

بازار بدر شروانی دیمش بیت

رخ مپوش از دین ما زانکه در بازار عشق   رونق حسن از اهل نظر پیدا شود

چارسوی سید جلال دیمش بیت

در چارسوی عشق غم و محنت و بلا   امروز سالهاست که با ما معامله‌اند

خوان کاتبی دیمش بیت

هست از نعمت دو عالم سیر   هرکه بر خوان عشق مهمانست

جامه شاعر دیمش بیت

خوش بافته اند در از لجامهٔ عشق   کر یکه خط صبر در کنارش بودی

آینه ناصر دیمش مطلع

عشق آینه است لایزالی   از زنگ وجود غیر خالی

شرابخانه وله ایضا بیت

چون گشادی شرابخانهٔ عشق   ساغر جم و جام جان پر شد

میخانه کجی دیمش **بیت**

تا کجی خورد ز میخانهٔ عشق تو شراب   دلش از آتش عشق تو کباب است دکر

بوته خواجو دیمش **بیت**

خالص آمد چو زر از روی حقیقت خواجو   کر تو در بوتهٔ عشقش بکذاری چو رصاص

خمخانه سلمان دیمش **بیت**

تنها نه منم مست ز خمخانهٔ عشق   کز جرعهٔ جامش در و دیوار خرابست

باده کمال خجندی دیمش **بیت**

زاهد چه عجب کر کند از عشق تو پرهیز   کو لذت این باده چه داند که نخوردست

دریا خواجه عطار دیمش **بیت**

عشق دریاییست قعرش نا پدید   آب دریا خون و موج او کثیر

و سروری فقیر دیمش **بیت**

غریق اولوردی دل دریای عشقه   یتشدی خضر اولوب بو خط آخضر

کشتی کاتبی دیمش **بیت**

عشق تو کشتی نوح است که در وی جانم   با چنین شورش این اشک چو طوفان زنده است

بیشه وله ایضا **مطلع**

برون خرام چو شیر از نه مرغزار جهان   تو شیر بیشهٔ عشقی مشو شکار جهان

کبوتر وله ایضا **بیت**

بر آتش است جهان از پر کبوتر عشق   مکو که نامهٔ شوق منش در پاتش

سیمرغ عراقی دیمش **قطعه**

عشق تو مهمان و ما را هیچ نی   هیچ پیش میهمان نتوان نهاد

نیم جانی پیش او نتوان کشید   پیش سیمرغ استخوان نتوان نهاد

دام نزاری دیمش **بیت**

کس را بدست عقل میسر نمی شود   پای دل ضعیف کشادن ز دام عشق

و حسینی دیمش **مطلع**

در دام عشق بلبل شیرین زبان منم   بال و پرم شکسته و بهمت همی پرم

کیمیا سروری فقیر دیمش **بیت**

کیمیای عشقله جانا یوزنه زر ایلدی   بو سروری کرچه کم بر مفلس و قلاش ایدی

و عشق زبان مجمدن بو نلردن غیری نیچه نسنه ایله تعبیر اولنور مثلا

سلطان و تخت و ساغر و جام و اسرار سروری فقیر دیمش **بیت**

بر مزهٔ لب کورب کچدی سروری کندودن   کوچکمز اسرار عشقک اسکیدن در حیرانی

باب سوم کاکل و زلف بیاننده در اعضاء محبوبه

جمله دن سرآمد اولدیغیچون استادلر بونی تقدیم ایده کلمشلردر

مصنف کتاب سروری فقیر دیمشدر **بیت**

هر بری کوزلدر او ممک کرچه سروری   اما هیچ در جمله دن اوسته سرآمد

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در

حبل متین ناصر دیمش **بیت**

دل که در چاه زنخدان تو افتاد ز شوق   عاقبت حبل متین سر کیسوی تو بود

سورة اللیل سروری فقیر دیمش **بیت**

وآن موی را که پس پناکوش محبوب
هر فرو دآورده در کردن بیچد رر
کیسو کو بند چنانکه ناصر فرموده است
هر کافری که از رخ و از زلف دید کفت
آمنت بالذی خلق اللیل و النهار

اي يوزي مصحف جمالك يانجي عاشق زلفكي والليل ولعلكي سورهٔ كوثر

رسن كمال خجندي ديمش **مطلع**

سوخت جانم چون زباد افتاد زلفت در رسن تشنه را جان سوزد اري چون بچاه افتد رسن

سلسله خواجو ديمش **بيت**

موم سپيد گشت ودم مي كند هنوز پروانه سر بسلسلهٔ طرهٔ سياه

مسلسل جامي ديمش **بيت**

قصد ليلي باشد از جعد مسلسل عرض حسن زان جهت مجنون او دارد كه كرد دل ديوانه

صليب محمود ديمش **بيت**

روي بنما تا دكر عابد نكويد الصلوة زلف بكشا تا دكر راهب نكويد الصلوة

و شيخ سعدي ديمش **بيت**

صنم اندر بلد كفر پرستند وصليب زلف وروي تو در اسلام صليب وصنم اند

غمامه جامي ديمش **بيت**

فروغ روي تو تابان بود ز زلف مسلسل كضوء لامع برق يلوح تحت غمامه

عقده وله ايضا **بيت**

مپرس از من شمار عقد ان زلف كه عقل ان عقده را مشكل كرفتست

عقد انيس العشاق حاجي ديمش **بيت**

بر فرق تو موسي يد بيضا بنمود تا عقد صد از نوازده انداخته

برقع خواجو ديمش **بيت**

زلف سيه كشيده كه اين قلب عقربست روي چو مه نموده كه اين مهر انورست

نقاب

نقاب رشيد الدين وطواط ديمش **بيت**

كاكل مشكين بر انداز از رخ چون آفتاب حيف باشد بر مه روي تو از كاكل نقاب

طناب مير كرماني ديمش **بيت**

دل را بهيچ روي اميد نجات نيست زان دام عنبرين كه طنابست در طناب

طرار خواجو ديمش **بيت**

يا غمزه را ببندي بده تا ترك غمازي كند يا طره را بندي بنه تا ترك طراري كند

عقاب وله ايضا **بيت**

مرغ دل من در شكن زلف دل ارام يارب چه تذروست كه در چنگ عقابست

زاغ عبد الواسع ديمش **بيت**

پيراسته زلف تو چون زاغست نكوسار واراسته روي تو چو باغست شكفته

عقرب امير معزي ديمش **بيت**

ايا دو زلف تو چون عقرب و رخ تو چو ماه سفر مكن كه ترا هست ماه در عقرب

جرار عبد الواسع ديمش **بيت**

يك دل از فتنهٔ عشق تو نباشد ايمن تا ترا بر سمن از مشك دو جراره بود

افعي شمس كنجه ديمش **رباعي**

زلفت كه چو افعي بن سر مي كردد دايم پس پشت بچه سر مي كردد

چون ديد كه لعل تو زمرد بكرفت وحشي شد و بر كوه وكر مي كردد

سنبله خواجو ديمش **مطلع**

اي سنبلهٔ زلف تو خرمن زده بر ماه وي روي من از مهر تو طعنه زده بر كاه

وآن موی را که همچو موی زنگی جوف زره در بکند بکلو فتنه است او را کلاکل گویند چنانکه رشید الدین وطواط فرموده است

وآن موی را که با دوش رسد وازدوش درازی پیوسته طره گویند چنانکه کمال الدین خواجو فرموده است

سنبل کاتبی دیمش بیت

کوده قسمت ترک چشمت بردل وجان اندرو (زلفت) چون کسی کو بخشش سازد سنبل تر شاخ (شاخ)

سوسن موری دیمش بیت

ای رخ و موی تو که چون کلبرک و سوسن (است) مانند شنبلید و سمن روی و موی من

ضیران خواجو دیمش بیت

بغنده ضیران را تاب داده بغشوه گوشه بادام بشکست

نسرین نظامی شیرین وصفنده دیمش بیت

رخش نسرین و زلفش نیز نسرین بش شیرین و نامش نیز شیرین

نکهت قائل دیمش بیت

طبع جانان نکهت زلف توشد لطیف کز باد مشکبوی مرا درد سر شود

کفر آذری دیمش بیت

زلف سیه را با رخت هم دوست می دارم (ولی) نتوان بیک دل داشتن هم کفر و هم ایمان (بهم)

وجه شبه ظلمت در ماه وسروری فقیر دیمش بیت

یوزنا او درتکفر زلفی ایلکر بودین (دوتر) حاشا الله کفری ترجیح ایلمز دین او تینه

مناهی خواجو دیمش بیت

خط بر رخ دیبای تو کفرست بر اسلام رخسار و سر زلف تو شریعت و مناهی

زنار شیخ سعدی دیمش بیت

چو بت و زنار زلف و روی اوست ای بت و زنار نتوانم نشست

مشوش کج دیمش بیت

چون

چون زلفت ای نگار که جهانی مشوش (است) غیر از دلم که با غم عشق تو سر خوش (است)

فتیل کمال خجندی دیمش بیت

می نماید رخت افروخته تر از سر زلف چون چراغی که در و نور فزاید فتیل

جیم جلال الدین اصفهانی دیمش مطلع

دهی دهان تو میم و زلعل حلقه میم دهی و زلف تو جیم و زمشک نقطه (جیم)

نون عبد الواسع دیمش مطلع

دلم از عشق آن دو زلف چو نون مبتلا شد بمحنت ذو النون

مراد یونس پیغامبردر علیه السلام کاف بدر شروانی دیمش بیت

کافست و میم نسبت زلف و دهان تو بالله کزین دو حرف بنسبت کم او فتد

دال کاتبی دیمش بیت

بر کنار رخ تو زلف چو دال ماه من همچو دال خورشید ست

لام جامی دیمش قطعه

قد و زلف ترا اگر بنده کرد تعریف جای تشریف است

نبود آن جنس نکته بر تو نهان که الف لام بهر تعریف است

لام الف کمال بن غیاث اعضای محبوبی بیاننده دیدوکی قصیده سنده

ماه وصف زلفه دیمش بیت

یا صورت دو دال و دو جیم و دو لام (الف) یا هیئات دو هندی دل دزد کافر (ست)

منشور شمس گنجه دیمش بیت

زلف تو که آیت نامسطور ست خط نیست ولیکن بیقین منشور ست

قلم کاتبی دیمش بیت

روی تو طغرای حسن و زلف را مشاطه‌ئی — بر دکو یا که آورد دست بر طغرا قلم

طومار کمال بن غیاث دیمش بیت

طرهٔ جعد تو چه طوماریست — که در و هست چون چلیپا پیچ

مسطر معزی دیمش بیت

چابک مهندسی آمده زلفین او که هست — از مشکناب و غالیه پرکار و مسطرش

توقیع کمال بن غیاث قصیده سنده دیمش بیت

اول چو شانه دست بموی تو زدم که اوست — در نامهٔ جمال چو توقیع بر سرست

قرنفل و مسک وله ایضاً بیت

بادستهٔ بنفشه و یا شاخ ضیمران — یا سنبل و قرنفل و یا مسک اذفرست

عطر و طیب کمال خجندی دیمش بیت

صبا چه گفت شنیدی بمن رهاکن زلف — که عطر سای منم قدر طیب من دانم

عود حسن دیمش بیت

برت چون سیم و زلف تست چون عود — طمع بر هر که خواهم بست خامست

عبیر نظامی مجنون زبانندن دیمش مثنوی

وقتی که عبیر زلف خالی — یا نافهٔ بوی خوش کنالی

بوئی نسیم صبح بسیار — زان بوی مرا کشاد کن کار

عالم الارواح حسن دیمش مطلع

جانا ز سر زلف نسیمی بصبا بخش — جان تو از آن عالم ارواح بما بخش

قابض الارواح خواجو دیمش بیت

فروغ پرتو روی تو مشرق الانوار — کمند زلف سیاه تو قابض الارواح

منجنیق کمال بن غیاث دیمش بیت

ابروش چون کمانی و بینیش تیغ تیز — مژکانش تیر ناوک و گیسوش منجنیق

هاروت و ساحر معزی دیمش بیت

خلق شدست برد و بناگوش او دو زلف — کوئی که برد و زهره دو هاروت ساحرست

بلا حسن دیمش مطلع

ای خم زلف تو سراسر بلا — هر دو لبت تیر بلا بر بلا

وجامی دیمش بیت

زلف از سر تا بپا آویختی — هستی القصه ز سر تا پا بلا

سبب و حلقه وله ایضاً بیت

بشمینه سیاه از سبب زلف تو کردیم — در حلقه بزلف تو بر سلسلهٔ ما نیست

سجاده جمال الدین اصفهانی دیمش بیت

مردم چشم من و زلف تو اند — هر دو انداخته سجاده آب

طیلسان خواجو دیمش بیت

ز مشک ختن بر عذارش غباری — ز شعر سیه بر رخش طیلسانی

کاتبی دیمش

دل ز جان و تن گذشت و زلف شبرنگ گرفت — ترک قوم خویش مجنون بهر لیلی میکند

بلال فتاحی دیمش بیت

سبب ارکان معنا ... / ... سلسله ... / ... سببدر

زلفت ز دین برفت و مرا ناله همچنان که　　بانگ نماز کم نشد از رفتن بلال

قیر سیف اسپرنکی دیمش مطلع

ای از رخ تو خجل شده بدر منیر　　وی زلف تو بر شکسته هنگامهٔ قیر

آبنوس شیخ سعدی دیمش بیت

بستان یار درج گیسوی تابدار　　چون گوی عاج در خم چوگان آبنوس

غاشیه سلمان دیمش بیت

سوار گشته مهی را ندوی کشید بدوش　　شمال غاشیهٔ زلف عنبرافشانش

نعل خواجو دیمش بیت

طرهات نعل بر آتش تافته است　　زان شدم شوریده وقت از موی تو

حلقه کمال خجندی دیمش بیت

زلفم

مارا هوس تو در کوی تو انداخت　　حاجی زنی حلقه قدم در حرم آورد

قید جامی دیمش بیت

جامی از آن قید زلف جست رهایی ولی　　قوت مجنون نبود سلسله بگسستنش

علم حسن دیمش بیت

ای گیسوت همچون علم و قلب عشاق حشم　　از مشک بر گل دمبدم صف کش که سلطان آمدی

برج ظهیر فاریابی دیمش بیت

چشمت بجادوی بدل چاه بابلست　　زلفت بکافری عوض برج خیبرست

غم جامی دیمش بیت

هوست هر موی زلف او غمی　　جامی این غمهاست میگوید

طراز

طراز شاعر دیمش بیت رباعی

زلفت که طراز آستینش دیدم　　که بر فلک و گه بزمینش دیدم

جاسوس ضمیرم رختن می آید　　پرسیدم ازو گفت بچینش دیدم

قبا عصار دیمش بیت

مدام او را ز گیسوی معنبر　　قبای شعر مشکین داشت در بر

طوق معزی دیمش بیت

طوق کبوترست خم زلف آن نگار　　من همچو باز در طلبش پر همی زنم

باز خسرو دیمش بیت

کسی که دل ز خم زلف او برون آرد　　کبوتریست که از چنگ باز بستاند

شاهین معزی دیمش بیت

من چو شاهین ترازو راستم باری برد　　در شکار جان من زلف تو از شاهین تر

طاوس کمال خجندی دیمش بیت

سر زلف سمن سای تو طاوسیست پنداری　　که پای بسته بی دار نشد در صحن گلستانش

مشعر الحرام سلمان دیمش بیت

در مشعر زلف حرم روح قدس را　　در موقف کوی تو مقام اهل صفا را

وجه شبه موقف قلوب اولدغی در سنبل مشکین و عنبر سارا

شام معزی دیمش بیت

یا بر سمن ز سنبل مشکین سلاسلست　　یا بر قمر ز عنبر سارا دوایرست

هلال مکی کاتبی دیمش بیت

تا دیدم کوردد فزون بجنون زلفندا بر آفتاب ازمکه ترهر سوهلالی بسته
(جنون)

اغلال حسن دیمش بیت

منت سنزبس و استبرق فردوسم بست كوردیكسوی سلاسل بنهی اغلالم

سلیمان علیه السلام معزی دیمش بیت

کهی بالکه حاصل کشت مرعرشش سلیمانرا کهی بالکه ریحان شد بر ابراهیم بر (آزر)

وجه شبه بله سوار اولدغی در ابراهیم علیه السلام وله ایضا بیت

کرنه چون پور آزر بر نگار آزری پس چرا نوا تشی برخوشتن ریحان (کنی)

وجه شبه آتش رخسار کل و ریحان اولدغی در و احمد پاشا دیمش بیت

یا اسماعیل در چشمک کیا ترخنجر الترده یا ابراهیمدر لعلک که اولمش کلستانه آتش

فراش و نقاش معزی دیمش رباعی

زلفین تو بر حلقه و بر بند شکن شد بند و شکن و حلقه تو به شکن شد

کارش همه فراشی و نقاشی بینم فراش کل و لاله و نقاش سمن شد

سنان خسرو و فرو شیرین ده شیرین زبانندن دیمش بیت

بمجلس هر کل ازمن بوستانیست و رایم در وغا هر بوستانیست

تسلسل کمال خجندی دیمش بیت

چون زلف و رخ نمودی کردم سوال (بوسه) دیدم تسلسل و دور امد مرا سوالی

دور کمال بن غیاث دیمش بیت

یا حلقه حلق امر یا بند دل مجموع یا دور و تسلسل شد یا زلف پریشانست

زلفک اوزنلغی اعتباری ایله تسلسل و حلقه حلقه اولدغی اعتباریله دور

وحلقه اطلاق ایدرلر مد وله ایضا بیت نمود آن سرو

سیمین تن الف از قد و نون از ابرو نشاندش نقطه از خال و کشیدش مد (از گیسو)

گر کسی مراد همان او لفظ آن اولیوب بلکه اول آن اولا که خواجه

حافظ دیمش مطلع

شاهد آن نیست که مویی و میانی (دارد) بنده طلعت آن باش که آنی دارد

سبحه سروری فقیر دیمش بیت

سبحه زلفوکی الوب الومه خوب سومکدن اتدم استغفار

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در کلاله سید ذو الفقار دیمش مطلع

بت دیلم مه مشکین کلاله بمشک چین کرفته روی لاله

کاکل مشکین رشید الدین دیمش بیت

کر یک کره از کاکل مشکین بگشایی در دور تو کسی بو نکند مشک خطارا

مشک سروری فقیر دیمش بیت

خط و رخسار و لب و زلف و عذارن دیر کورن سبزه و صبح و شراب و مشک و گلبرگ (بهار)

مشک آگین کمال خجندی دیمش بیت

ترا من جان سپردم لیک جانش دران گیسوی مشک آگین تو کردی

خرمن مشک وله ایضا بیت

خرمن زلف (مشکست) و زلفت گرد ماه خال مشکین دانه آن خرمنست

مشکبار خواجو دیمش بیت

از ان سیاه شد آن زلف مشکبار نگار بچین فتاده و در آفتاب کردیده

وآن موی را که بر شکن باشد
کلاله کو بیند جانک
سید ذو الفقار
کفته است

مشکله طونش
دیمک اولور

عنبرشکن ولە ایضاً بیت

لبک لعل روان پرور کشی جان بخشک ... سرکِ زلفک عنبرشکنش مشکینکی

عنبرآگین نزاری دیمش بیت

زبس طپیدن دل چون زره شود درهم ... چو بادم آید از آن زلف عنبرآگینش

عنبرسا کجی دیمش بیت

بسوداء سر زلفش که من دایم در آن بندم ... که در بند سر زلفین عنبرسای او میرم

تودهٔ عنبر معزی دیمش مطلع

زان زلف گرد کین سیه پوش هستم ... صد تودهٔ عنبرست بر دوش هستم

عنبرینه شیخ سعدی دیمش بیت

زلف تو عنبرینهٔ گردن تمام بود ... معشوق خوب روی چه محتاج زیورست

غالیه دان سیف اسیرنکی دیمش مطلع

ای شکن زلف تو غالیه دان صبا ... کشتهٔ عشق ترا هرد و جهان خونبها

شب معزی دیمش بیت

از آن کوته بود زلفش بر آن روی نگارینش ... که کوتاهی بود شب را بایام بهار اندر

وکمال خجندی دیمش بیت

جز اشک فشان جان نرود در سر زلفش ... شب راه بریدن نتوان جز بستاره

شبستان وله ایضا بیت

در شبستان سر زلف عبیر افشانت ... رخ زیبای ترا شمع معنبر گفتم

شبرنگ کاتبی دیمش بیت

عجب نباشد اگر گیسوی تو شب رنگست ... شود سیاه کسی کش نگون در آویزند

گیسو توکلکره و قولق اردنده اولان صاچه دیرلر سیف الدین دیمش بیت

از بناگوش ارندارد ارزوی گردنت ... بر بناگوشت چرا گردن نهد گیسوی تو

وسروری فقیر اکی گیسو ردیف بر غزل دیمش غزل

اولوب بر چین خطایاری اوینلر درازکی گیسو ... یا سنبل اوتلر اهوی ختنلر درازکی گیسو

اولور ازاد اکا بنده قولی اولسم نوله بنده ... دوتوب اهل دلی بند بچکنلر درازکی گیسو

صالوب ظل همایونسنی شاه جهان ایدر ... هما کبی هوا اوزره اوچنلر درازکی گیسو

دولاشوب بیری بر بینه قوجشمار کبی ... بری بیر بینه صارماشوب یتنلر درازکی گیسو

سروری سیر عشقه اولمش انک بو بینده در زنجیر

سز اولدی دیوانیه صانمک کسنلر درازکی گیسو

شب عمر سلمان دیمش بیت

طرهٔ از ناز مده تاب که آن زلف دراز ... شب عمرست نخواهیم که کوته باشد

تسبیح وله ایضا بیت

بعد ازین از گره زلف بتان کن تسبیح ... بعد ازین از خم ابروی مغان کن محراب

شب قدر اشرف دیمش مطلع

می کند سجدهٔ گیسوی تو مه در دل شب ... شب قدرست اگر سجده کند نیست عجب

شبرو کمال خجندی دیمش بیت

اگر نه داعیهٔ شبروست زلف ترا ... چه موجب است بر امن چراغ پوشیدن

شب پره شیخ سعدی دیمش مطلع

شبیست آن یا شبه یا مسک یا موی   گلستان یا صنم یا ماه یا روی

شام کمال خجندی دیمش **بیت**

چشم با آرزوی تماشای زلف تست   چون چشم روزه دار که مشتاق شام شد

شام غریبان خواجو دیمش **مطلع**

زلف سیاهت شام غریبان   روی چو ماهت شمع شبستان

شام ایله صباح ذکر اولونه زیاده مناسب اولور • سروری فقیر

دیمش **بیت**

زلف و رخکی نکه نظرگاه این نوبت   فرخنده اولور دایم انک شام و صباحی

سمن بوی جامی دیمش **مطلع**

انکه بر گل کره از جعد سمن بوی تو بست   رشته جان مرا در شکن موی تو بست

سیاه پوش حسن دیمش **مطلع**

کویند هست در چین شهر سیه پوشان   در چین زلف او بین هر سو سیه پوشان

چنک کاتبی دیمش **بیت**

ز سودا کاتبی شد خاک و جویانست زلفش را   ببین این رند را قدم شد و از چنکی می پرسد

حریم شب نشینان عصار دیمش **بیت**

خم زلفش حریم شب نشینان   دهانش آرزوی تنک دستان

خلوتگاه جان خسرو خسرونامه ده دیمش **بیت**

درت حاجت که بخت جوانم   سر زلف تو خلوتگاه جانم

سیه رو بدر دیمش **بیت**

زلفنی

زلفش سیه روی شد خصم شه عالم   کن کنکره خورشید و بخت نکونسارش

بتخانه چین خواجو دیمش **مطلع**

ای شام زلفت بتخانه چین •   زلف سیاهت بر لاله پرچین •

نگارخانه چین وله ایضاً **مطلع**

ای زرویت جهان خلد برین   چین زلفت نگارخانه چین

هندوستان وله ایضاً **بیت**

مرا بن لف تو رای است زانکه طوطی را   کمان مبر که بهندوستان نباشد رای

هندو کمال اصفهانی دیمش **بیت**

رسمست هندوان که در آتش کنند جای   زان جای زلف تست مرا در دل و روان

خسرو هندوستان کاتبی دیمش **بیت**

کاتبی بنده آن زلف شد ای باد صبا   بندکیها برسان خسرو هندوستان را

چین شاعر دیمش **بیت**

بچین زلف تو چین را نسبت است بکو   هزار چین بدان زلف تو بهر چین است

لالا وله ایضاً **بیت**

لالای سر زلف تو زان در تابست   که ابروی تو حاجبست پیشانی داد

و فتاحی دیمش **بیت**

یوسف زلفا و فتاحی این نظم •   که کفتی لو لوی لالاسش کفتند

بو بیتک لطافتی زلفه لالا دیدکاری در **زنکبار** نامر دیمش **بیت**

کوهر چشم زنکی هندی ابد بر وم   سنبل زلفت ز چین در زنکبار افتاده است

تاتار خسرو نقاش ديمش بيت

اي دل چو شانه در ره زلفش قدم بنه   كين دم سفر بجانب تاتار نازكست

زنكى شاعر ديمش بيت

اي باد صبا زمزمه نرم بكن   تا رقص كند زنكى شود يده او

زنكى نژاد خواجو ديمش بيت

چو زلف هندوى زنكى نژادش   ز هندستان سياهى بر نيايد

سيه كار ولد ايضا بيت

چون حال دل از زلف تو پوشيده توان داشت   كان هندوى دلدزد سيه كار نداند

دل دزد بساطي ديمش مطلع

زديردم زلف سياهش مكذاريد   نزدمنش از بهر خدا بسته بياريد

وفتاحى ديمش بيت

اكر نه هندوى زلفت رود بدزدى دل   بماهتاب چرا ساخت قامت خود خم

وناصر ديمش بيت

زلف ترا بدزدى دل صد هزار بار   بكرفته اند و بسته ولى باز هشته اند

دزد و راه زن خيالى ديمش بيت

كمند زلف تو يارب چه راه زن دزدست   كه برد نقد دلم را و روبجان آورد

معدن دل خواجو ديمش بيت

چشمه نوش كهر پوش لبت چشمه جان   حلقه زلف شكن پر شكنت معدن دل

در بند كمال خجندى ديمش بيت

سوى زلفش رفتم و ديدم كه در بند دلست   جز من شب رو كه داند مكر ان عيار را

بلا سرورى فقيروى ديمش مطلع

چشم چشمت برد لم عين عناست   من چه مى خواهم ز زلفت كان بلاست

دلبر خواجو ديمش بيت

چشمت بجادوى شره در دهر روشناس   زلفت بدلبرى ز جهان بر سر آمده

چوكان كمال خجندى ديمش بيت

در ميان كريه با زلف تو چون بازم نظر   روز باران نيست كويى وقت چوكان باختن

وجه شبه اوجى اكرى اولدغى در كوى حسن ديمش بيت

سر ان ترك چوكان باز خو كردم كه پيوسته   قدم را چون سر چوكان و زلف خود چو كو خواهد

وجه شبه طوب طوب اولدغى در وسرورى ديمش مطلع

باشمى طوب ايله زلفو كه ديدم اى دلستان   نان ايدوب كولوب ديدى اولسون طوب اول قالدى همان

دلاور خواجو ديمش بيت

بيا كه هندوى زلف تو قلب جان بازان   چو بر كشود كمين از دلاورى بشكست

دلكشاى عتيقى ديمش مطلع

سرى دارم فداى خاك پايت   دلى در بند زلف دلكشايد

دلكش بدر شروانى ديمش بيت

كفتمش دل را روان كردم بزلف دلكشت   كفت نقد قلب را هر كس شب سازد روان

سركردان فخر الدين لارى ديمش بيت

از روى لطافت كر با مات سرى بودى   آن طره سركردان اندر كف ما بودى

سربسته نظام بخاری دیمش **بیت**

زلف توبسی کز در رخ خوب تو کشت — سربسته ازان در پی کوش افتاده است

سراسیمه خواجوا دیمش **بیت**

عمریست که اشفتگی خاطر خواجو — از زلف سراسیمهٔ آن عمر شکن خاست

سرزده شاعر دیمش **بیت**

در دام زلف سرزده ات مرغ جان من — همچون کبوتریست که افتد بچنگ باز

کمنداندازی شمس هروی دیمش **مطلع**

ای بیشهٔ زلف تو کمند اندازی — خون ریختن جهان بچشمت بازی

دام سروری فقیر دیمش **بیت**

برام ودانه کسی مرغ دل نکردی میل — ولی بصید توان زلف و خال شد باعث

رشته طوسی دیمش **بیت**

چو شد ز هجر تو سی پاره هیکل دل من — مکن ز رشتهٔ زلفت کنند شیرازه

رشتهٔ جان عتیقی دیمش **بیت**

می کشیدم زلف او را او ز دستم می کشید — رشتهٔ جان منست آن در کشاکش ز آن افتاد

رشتهٔ عمر کجی دیمش **رباعی**

دلدار برید زلف مشکین ناگاه — زین غصه ز جان من بر آمد صد آه

گفتم که چرا زلف بریدی گفتا — آن رشتهٔ عمر تست کردم کوتاه

ریسمان بدر دیمش **بیت**

من ز خورشید رخش گویم دل مسکین زلف — من سخن از آسمان می گویم آن از ریسمان

رسن تاب آهی دیمش **بیت**

گر قصد خون غم نیستش چشمت چرا خنجر کشد — ور عزم بند من نبودش زلفش رسن تاب از چه شد

رسن باز خواجو دیمش **بیت**

هر کو که بدستش نبود رشتهٔ دولت — همبازی آن زلف رسن باز نیاید

وناصر دیمش **بیت**

هندوی زلفت رسن بازیست هر شب تا سحر — با مه روی تو در مهتاب بازی می کند

نوبهار مسکین نظامی مرح شیرینده دیمش **بیت**

برو باز و چو بلور ین حصاری — سر گیسو چو مسکین نوبهاری

بنفشه کاتبی دیمش **بیت**

دانی که بهر دستهٔ بنفشه رسن از چیست — بست از هوس زلف تو زنار بنفشه

وناصر دیمش **بیت مطلع**

رفتی بباغ و سرو بپیشت قیام کرد — دو تاه شد بنفشه بر زلفت سلام کرد

سنبل سیراب جامی دیمش **مطلع**

زلف تو برهم پریشان کرده مشک ناب را — شاخ شاخ افکنده بر گل سنبل سیراب را

گیاه نامر دیمش **بیت**

نروید بر سر آتش چو عنبر زلف شکنش — که اندر معرض جنت خطر نبود گیاهی را

گل بوی خواجو دیمش **بیت**

گر از آن سنبل گل بوی سمن فرسا نیست — چیست آن بوی دلاویز که باد صباست

دستهٔ سنبل وله ایضا **بیت**

حلقهای زلفش از گل بر فکن دستهای سنبل خوش بوی بوی

شمشاد ناصر دیمش **بیت**

شانه در شمشاد زلفش رفت و ز غم شاد شد شمهٔ دریافت دندان طمع بو می کشید

وجاي دیمش **بیت**

دران بالا و زلف از باغبان صنع حیرانم که چون بر سرو شمشاد کاهی راست کاهی کج

دستهٔ شمشاد عبد الواسع دیمش **مطلع**

رخسار تو چو سوسن آزاد آمد زلفین تو چون دستهٔ شمشاد آمد

درهم شده حسن دیمش **بیت**

خط مشکینش دل خون شده را درهم زد زلف درهم شده اش باز بلای دکرست

پیچ پیچ کمال خجندی دیمش **بیت**

در دل پر غم خیال آن دو زلف پیچ پیچ راست مار کنج را ماند که در ویرانه رفت

دوتا وله ایضا **بیت**

نسیم صبا باد دستش دو پاره که زلف دوتای تو کیرد دو دست

دوتو فتاحی دیمش **مطلع**

مرغ دلم که در پی زلف دوتو رود هر جا که دید دام بلایی در رود برد

چنکال سروری فقیر دیمش **مطلع**

اگر چه چشم مرا شد مژه کشاده جناح نیافته است ز چنکال زلف یار نجاح

پرچین و چین چین خواجو دیمش **بیت**

حال سرکردانی زلف پریشان مو بمو از شکنج سنبل پرچین و چین چین برس

خورشید

خورشید پرست وله ایضا **بیت**

دلم از زلف کژت جان نبرد زانکه درو هندوانند همه کافر خورشید پرست

بت پرست وله ایضا **بیت**

زلف سیاه سرکشش هندوش داده عرض در چین هزار کافر زنکی بت پرست

دوده شاهی دیمش **بیت**

مشاطه زلف یار بانکشت می کشید زان روکه نسبتی بقلم هست دوده را

مست خواجو دیمش **بیت**

بر طرف آفتاب بچه در خور فتاده است مرغول مسک رنک و دلاویز مستشان

وجه شبه کاه بو طرفه دوشب کاه اول کوطرفه دوشدکی در

میکون حسینی دیمش **مطلع**

ای چون تو ندیده چشم کردون بکشای کمند زلف میکون

وجه شبه یاداتندن یاخنا ایله رنکی قزل اولدغی در

خونخوار خسرو دیمش **بیت**

طرهٔ سر زده ز خون بخوری چشمها بر در زم ز بیماری

کافردل کمال بن غیاث دیمش **بیت**

کفتمش دین ببری باید طرهٔ کافردلت کفت با کافردلان زنهار هیچ از دین مکو

ظالم پیشه حسن دیمش **بیت**

تا شکستی زلف کافرکیش ظالم پیشه را آن شکسته با کسی نکذاشت ایمانی درست

شورانکیز کمال بن غیاث دیمش **بیت**

ونرم فنچ ها لاله بورنارینش
وکسر ها لاله غنچه ای
دیمکدر

مرا بغمزهٔ جادو و زلف شور انکیز   ندانم از چه پریشان و سرکردان داری

شست عبد الواسع دیمش **بیت**

کیرد همه کس بشست ماهی   تو ماه کرفتهٔ بران شست

قلاب جامی دیمش **بیت**

تنها یکی تن چو کشم از تو عنان دل چنین   کز زلف مشکین سوی او افکندهٔ قلاب دو

درع فرنکی شیخ سعدی دیمش **بیت**

خط ماه رویان چو مشک تتاری   بر سر زلف خوبان چو درع فرنکی

زره حافظ دیمش **بیت**

منش با خرقهٔ پشمین چکونه در کمند آرم   زره مویی که زنجیرش ره خنجرکذاران زد

وجه شبه زلف و زره حلقه حلقه اولدغی در

حلقهٔ فرنکی شیخ سعدی دیمش **بیت**

چو ترک دلبر من شاهدی بشنکی نیست   چو زلف پر شکنش حلقهٔ فرنکی نیست

زره نما معزی دیمش **بیت**

بر سیم خام سلسله بر ماه دایره است   زلف زره نمایش و خط معنبرش

زره پوش خواجو دیمش **بیت**

زتیر غمزهٔ عشاق کش تو ایمن نیست   وکرنه هندوی زلفت چرا زره پوشست

خمیده کمال خجندی دیمش **مطلع**

دلم ترسد دران زلف خمیده   شبست آری و سرهای بریده

شکسته عماد دیمش **رباعی**

کفتم

کفتم بشکند دلم چو ندارد کار   بازلف شکسته خم اندر خم یار

دل کفت تو فارغی ازین دست بدار   با هر دو شکسته بهم باز کذار

آشفته بدر دیمش **بیت**

پر ستاره شود آن دو رخ بدر از مهر   چو بر آید شب آشفتهٔ تو کرد سحر

بی قرار کاتبی دیمش **بیت**

خرم آنان که سر زلف نکاری کیرند   بیقراری بکف آرند و قراری کیرند

وکمال خجندی دیمش **بیت**

دلا با زلف پریشان یار باز بکو   که بیقرار توم من تو بیقرار کیره

تابدار وله ایضا **بیت**

بکش بپیچش آن زلف تابدار مرا   چنانکه دام کشد مرغ را بپیچیدن

شیدا عصار دیمش **بیت**

چو زلفش کشت شیدا شوش   که بودش نعل هجان و دل در آتش

شهپر طاوس جامی دیمش **بیت**

سر زلف تو شهپر طاوس   می پراند مکس ز شکر تو

شهپر حافظ دیمش **بیت**

همای زلف شاهین شهپرت را   دل شاهان عالم زیر پر باد

شهپر روح الامین سروری فقیر دیمش **بیت**

قدک او زره سدرهٔ طاوسی در خطک شنک   شهپر روح الامین زلفک یوزک ابداع الکا

چنک باز خاقانی دیمش **بیت**

هیچ پس اندام کن چه چون کبوتر   بکو زلف را کن چه چون چنگ بازی

دام خواجو دیمش بیت

چه مرغ زیرک آمد جان خواجو   که او را دام زلفت آشیانست

پر زاغ ناصر دیمش بیت

برد هیچ سلسلهٔ زلف عنبرین   بر عارض تذرو همه پر زاغ را

پر پرستو شیخ سعدی دیمش بیت

لبان لعل چون خون کبوتر   سواد زلف چون پر پرستو

پر عقاب نظامی هفت پیکرده دیمش بیت

عکس رویش بزیر زلف بتاب   چون حواصل بزیر پر عقاب

ظل هما جامی دیمش مطلع

تو همایی و نیست ظل هما   جز دو زلف تو دام ظل هما

مار معزی دیمش بیت

زلف او مارست و مورستان خط (مشکین) او   من عجب دارم از این تا مور چون زاید (زمار)

اژدها حسینی دیمش بیت

ای زلف اژدهای موسی   ای وصل تو گنجهای قارون

دیو حسن دیمش بیت

نوش لبا وقت نوش زلف چه مالی (بلب)   زلف زلب دور دار دیو ز انگشتری

اهرمن سوزنی دیمش بیت

اهرمن زلفی دارد دین بن دادن بردو فتح   دین بن دادن ابیار آید بکف اهرمن

مشک ناب معزی دیمش قطعه

زلف تو بهم در شد و در ماه آویخت   که مشک نگار کرد و که عنبر بیخت

در زیر همه جادویی و رنگ آمیخت   تا ماه سیاه کرد و فریاد انگیخت

شب خواجو دیمش بیت

شکنج طره اش بر چهره گویی   که از شب سایبان بر آفتابست

سایه کمال خجندی دیمش بیت

زلفت کشید شانه و گفتا فرو نشین   بر آفتاب سایه تقدم نمی کند

شکن وله ایضا بیت

آرزوی ماست زلفت بشکنش   در جهان یک آرزوی ما شکن

سودا وله ایضا بیت

چو خاک ره شدم زین بس من و سودای (زلف او)   که خاک راه را در جز این سودا نمی افتد

عبیرافشان وله ایضا بیت

تا شدم سرم در کار آن زلف عبیرافشانم (شد)   شود یدکان را بیست تو ست سر بر سر (سودا رود)

کژباز وله ایضا بیت

با آن دو طرهٔ کژباز عشق چون بازم   چنین که بازی ما را بین ساختهٔ

خاک وله ایضا بیت

سر سودائیان بخاک درش   از سر زلف پایمال تو ست

عمر دراز وله ایضا بیت

سر زلفت مرا عمر دراز ست   خداوندا بده عمر درازم

اهل کمال شیخ کمالک بو سبعهٔ معلّقه مثابه‌سنده اولان بیتی بیتنک کمالنی
ادراک ایلر
بیزار شیخ معزّی دیمش
از روی نگار هیچ مویش   سودا زدگان بیقرار ایم
نگار بازو حسن دیمش مطلع
کمک حسن از آن بود سودای عطار او روان   کر مسک بند دبار هاان نگار بان زلف تو
چون وعده دیدار شد زلفی بشوخی برفشان   بر کنکرت می کی کسم بلی نردبان زلف تو
سلاسل بن غیاث دیمش
بر بیچ و تاب سر تا پای ماهی تا بماه   از سلاسل نردبانی یا فتم دانی که جست
ترازو نظامی شیرین وصفنده دیمش
نیمش در بهام سنک جان بود   ترازو داری زلفش بران بود
سپاه حسن دیمش
هر چند که زلف تو سپاهیست جهانگیر   هر روز پریشان نتوان کرد سپه را
چتر سیه وله ایضا
طالع شد بر تختگه حسن چو شاهان   چتر سیه انطرّه برافراخته بودند
ترازو خاقانی دیمش
چو جوار زان منم درین بازار   که ترازوش زلف جادوی تست
هندو خواجو دیمش
غمزه اش قرچی و یاقوت خموشش جاندار جاوش   ابروش حاجب هندوی سیاهش

چون

چون زلف تو بالای سرت کرد قرار   ابروی تو پیش روی تو خدمتکار
جانداری رابن زلف مرد افکند ده   لالایی را بجا جبان بان کذار
جاندار و مره یساقچی و بوک باشی دیدکلری بیتلر سروری دیمش
بوک باشی
بکوندیو لداشلرین بر قول او غلی مبتلایه   کم انک زلفی عشّاق جمعنا اولدی بوک باشی
پاسبان شاعر دیمش مطلع
رخسار تورا نگاهبان گیسو به   داند هر کس که پاسبان هندو به
هندوی چینی خواجو دیمش
زلف هندوی تو چینی و ترا رومی روی   چشم ترک تو خطایی و ترا زنگی خال
شاه وله ایضا
شاه زلفش چو میرود در چین   شور در زنگبار می افتد
تازیانه نظامی شیرینک قصردن مداینه کلدوکی بیاننده دیمش
زپشت زین بر اسبان روانه   زگیسو کرده مسکین تازیانه
خوشهٔ عنب معزّی دیمش
کرفت زلف کره گیر در میان دو لب   چو خوشهٔ عنب اندر میانهٔ عنّاب
بوی کمال خجندی دیمش
در دل نشانه محبت خالش ببوی زلف   تا خوشها برست کنی دانه بکار
خرمن وله ایضا
رخ تو آتشست و زلف خرمن   بخرمن آتشم زانها رسیده
دود مشکین نظامی مخزن اسرارده دیمش

زلف بر سر سیم سپید مشک فشان چون ورق مشک بید

روزی دل شاعر دیمش **رباعی**

چون باد زگیسوی تو یکطره گشاد دادم دل خود باسر زلف تو باد
روزی دلم زلف تو آمد که خدا روی هر اکنون کسی را مدهاد

ناوک شمس گنجه دیمش **بیت**

هر موی تو ناوکیست تا از پیش خطر هر و ندارد که برون آرد سر

چلیپا معزی دیمش **قطعه**

بند کرد و سجده کند زلف سیاهش چون از لب و انکشت کند شکل چلیپا
زلفش بصنعت چون دل ترسا آمد در پیش چلیپا نه عجب سجدهٔ ترسا

سلسال اشرف دیمش **بیت**

دو زلف و روی تو دیدم دو سال و یک ماه هست ولی ز سر دهانت خدای آگاهست

فتراک جامی دیمش **بیت**

کنفتش بردی ز جامی دل بر زلف خویش بند گفت هر صیدی کجا لایق بفتراک منست

قندز خاقانی دیمش **بیت**

ای چشم تو فتنهٔ فلک را قولوث هجران تو شیر شرزه را کیو دبث
وی زلف تو بر کلاه خونی قندز با غارت تو عفا الله از غارت غز

آستین کیمان شیخ سعدی دیمش **بیت**

چه بودی از سر زلفت بدستم افتادی چو آستین کریمان بدست درویشان

زنجیر نوشروان معزی دیمش **بیت**

دلبری ای زلف جانان دستمی با جان کنی از چه معنی خویشتن زنجیر نوشروان کنی

ومطلقا زنجیر اطلاقی شایع در سروری فقیر دیمش **بیت**

عاقلم زنجیر زلفه حاجتم یوقدر دیدکه ای سروری نیجه دیسون بوکنی اصلو

بخت نکونه ناصر دیمش **بیت**

برهم مزن ای باد تو آن زلف نکوسار تا باز پریشان نشود بخت نکونم

روزکار حسن دیمش **بیت**

آن نه زلفست روزکار منست که بسر تا بپا بپیچیده است

و زلف بوندن غیری نیجه نسنه ایله تعبیر اولنور مثل عبیر و عنبر
و حلقهٔ بیت الحرام و جنبر و دود سروری فقیر دیمش **بیت**

صیجوکی عروهٔ وثقی یه زلفنک کرهن یوزکی حلقهٔ بیت الحرامه بکزندم

باب چهارم الن بیاننده در که العرب جبین و جبهه و عجم
پیشانی دیرلر **فصل اول** اطلاقات عرب بیاننده در

شمس قائل دیمش **بیت**

من لم یر شمسا علی شمس فلینظر الوجه و الجبهة

بدر سروری فقیر دیمش **بیت**

سن کونکلینه اویکنز کیجون بدر تمام یرکه کون ایله آی سبعهٔ سیاره شها

قمر وله ایضا **بیت**

اویکنوز شمس و مه کونی یوزکه آی النوکه اول زوالینی بو یوزی قاره من اکرمی هیج

سحر خواجو دیمش **بیت**

گفتم از زلف و جبینم بچنین رهزن شاند   گفت از زلف و جبین نیست که شام [وسحرست]

مشتری معزی دیمش **بیت**

دو زلف چون دو شب و ماه در میانه [دوشب]   جبین چو مشتری و مشتری بر زکلاه

زهره کمال خجندی دیمش **مطلع**

کو مه بر میان بشدان زهره جبین بهند   دوری طلبد از مه نیمه جبین بنهند

وقوعی دیمش **بیت**

بر فلک حسن اگرچه زهره جبین   زهره بر رقص آید ار جبین بگشایی

کف الخضیب بر یلدز آدیدر صارو قاشک الننه دینورسه جایزدر

کف خضیب گشاید کن زناصیه آن دم   که ماه [سنبل] موکی بسته از جبین بگشاید

سهیل بوکا کوکب یمانی دیرلر ه تنکم یمانی دیمش **بیت**

مهر دل یمینی پیوسته پی مهر خشید   از پی توجبینت چو اختر یمانی

نور کمال خجندی دیمش **بیت**

نور محض است عذار تو جبین نیز [جنین]   سر غیب است میان تو دهان نیز [جنین]

لوح سلمان دیمش **بیت**

در لوح جبین باز خوانده   نقش ازل و ابد کماهی

سوسن عبد الواسع دیمش **بیت**

هست همچون نرگس و لاله ترا چشم و بنان   هست همچون سنبل و سوسن ترا جعد و [جبین]

مشبه به آق سوسن در

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در **گل** جامی دیمش **بیت**

در گلستان

69

در گلستان حسن از بالا و رخسار جبین   یک شاخ نازک بین کز او در رسته گل سیراب دو

گلزار حافظ دیمش **بیت**

روان گوشه گیران جبینش طرفه گلزاریست   که بر طرف سمن زارش همی گردد چمان ابرو

خورشید سروری فقیر دیمش **بیت**

بو جبین حسن ایله قدک که قلونلر نظر   کوریسنلر میوه سی خورشید ومه برک [سرو کیم]

ماه وله ایضا **بیت**

شو یلکه گرت آی کوبی ایسه بر اهل [زوال]   یوزکه نیجه کون الوکه نزد ماه دیم

تخته سیم کمال بن غیاث دیمش **بیت**

زیر تاج زر درخشان تخته از سیم خام   نصف مه بر آسمان یافتم دانی که [چیست]

نصف ماه وله ایضا فی قصیدته **بیت**

پیشانیست ولوح قضا صفحه قدر   یا نصف ماه چارده در زیر چادر[ست]

باب پنجم قولاق بیاننده در که انکا عرب اذن و عجم گوش
دیرلر بوننده تشبیه غایتده قلیلدر انوکیچون انیس العشاق
نام کتابده بوکا تعرض اولنمامشدر **فصل اول**
اطلاقات عرب بیاننده در **ورد ابیض** کم آچلمش اولا **شعر**

لم یدخل کلامی فی اذنها   کالورد کی هو انکشف

صدف سروری فقیر دیمش **بیت**

قویسک قولاغی سوزلرم اول گوردکی [در مثالی]   چون قطره حقیری در اید ندر [صدف]

وله ایضا بیت

کوشش اولوب صرف دیوسکدیر در گفتار که | قعر دریای تفکرده صرف ونحو اول

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در

گل شکفته کمال بن غیاث دیمش **بیت**

کوشست یا شکفته گل روضهٔ بهشت | یا یک صرف دو نیمه که از در تو انکشت

گل خطمی شاعر دیمش **بیت**

کوشی چو گل خطمی و خطی چو بنفشه | خطی چو گل سوری و قدی چو نهالی

نسرین عصار دیمش **بیت**

بر اطراف گل از سرو سیمین | شکفته همه سنبل و نسرین

باب ششم قاش بیاننده درکه اهل عرب حاجب و عجم ابرو دیرلر و قاش اکی قسمدر بری متصل بری منفصل متصل خوشتر دیمشلر **بیت**

پیوسته کسی خوش نبود در عالم | جز ابروی یار من که پیوسته خوشست

اما بعضیلر گشاده خوشتر دیمشلر فی الواقع خوش دیمشلر **بیت**

منما بروی عاشق ابروی ترش و بسته | چون خوش نمی نماید مانند ترش روئی

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در **هلال** کاتبی دیمش **بیت**

ز شوق ابروی او دل به پهلوم جا کرد | که داشت شکل هلال استخوان پهلویم

و ناصر دیمش **بیت**

بجا بروی هلال تو دل شادمان نشد | دائم یقین که عید کسی روز شک نکرد

و سروری فقیر دیمش **بیت**

جو

چو ابروش بنماید رسم بر وی وصال | که عید را به جهان چون هلال باعث شد

طاق ابن بنا دیمش **بیت**

نزیبد این همه معمار عشق طاق جفت | جز ابروی تو که طاقست جفت در عالم

و جامی دیمش **بیت**

از خیال آن دو ابرو مردمان چشم ما | طاقها بر کنار رود جیحون بسته اند

قبله کجی دیمش **بیت**

طاق ابروی ترا قبلهٔ جان می بینم | لطف آن نور خدا در تو عیان می بینم

کعبه کاتبی دیمش **بیت**

کاتبی را سوی مسجد مطلب زان ابرو | کعبه اینجاست که روی دل ساجد باشد

محراب کمال خجندی دیمش **بیت**

محراب دوش زاهد سجاده نشین را | زان رو که محراب دو ابروی تو دانست

و سروری دیمش **بیت**

شکل ابروی که صف محرابه بقدیجه امام | حیرتیزن او قیمز بر حرف قرانی درست

قوس رامی دیمش **بیت**

در دور کمان ابروت پیوسته | جز روی تو آفتاب در قوس که دید

مقوس جامی دیمش **بیت**

پیش از ان روز که این طاق مقرنس کردند | قبله ام از خم ابروی مقوس کردند

قوس قزح برج قوس خواجو دیمش **بیت**

قامت خواجوست یا قوس قزح یا برج قوس | یا هلال عید یا ابروی چون طغرای او

حاجب ولہ ایضا **بیت**

تو شاه کشور حسنی و حاجبست ابرو — ولی خوشست کہ بر حاجبی پریشانست

شحنه بدر دیمش **بیت**

شحنهٔ ابروی تو داد بحاجب کمان — تا بن نترکه مست دست بشیع ستم

نصف عین کمال بن غیاث دیمش **بیت**

نون هلالی یکشبه یا نصف عینی آن شبه — یا نقش طاق بارگه یا قبلهٔ ابروی تو

ر نقطهٔ خال اولیجق **ز** نقطهٔ خال اولیجق ؛ سروری دیمش **بیت**

جفالی قاشنک قدی بوکلش راء — رحمتدر
انک اوستنده یارب نقطهٔ خالی نه — نعمتدر

مد ولہ ایضا **بیت**

باشکده اکی قاش نه خوش ای یار الف قد — یازلمز اگرچه بر الف اوزره اکی مد

ن کمال خجندی دیمش **بیت**

قامتی همچو الف داری و ابروی چو نون — در تو هر آنکه کم گفته‌اند نی آن گفته‌اند

و ناصر دیمش **بیت**

بنوشته است نقش جنون در خیال من — آن زلف همچو جیم و خم ابروی چو نون

توقیع کمال بن غیاث دیمش **بیت**

ابروست ماه هلال کان کش بر آفتاب — نو نیست یا نگاشته توقیع محضرست

قرعه ولہ ایضا **بیت**

یا خود بروی تختهٔ دولت دو قرعه است — کز آب رنگ حسن زرانده دو واحدست

خاتونک قاشن وصف ایدرکن رنگ ایله ملون درینکم قوس قزح تشبیه ایرو

شیخ

؛ شیخ سعدی دیمش **بیت**

آن وسمه بر آن کمان ابرو — چون قوس قزح بر آفتاب

قاب قوسین جامی دیمش **مطلع**

بیا ای اهل دل را قرة العین — کمان ابروانت قاب قوسین

طبیب ناصر دیمش **مطلع**

ابروی تو مقام رنجوران — حاجب تو طبیب بیماران

سحر شیخ سعدی دیمش **بیت**

صورت کنند زیبا بر پرنیان و دیبا — لیکن چو ابروانش سحر مبین نباشد

فتان کمال خجندی دیمش **بیت**

ابروش گفته فتنه کار منست — گر نشسته است و راست می‌گوید

کفهٔ میزان کمال بن غیاث دیمش **بیت**

یا ذال مه عیدست یا قبلهٔ مشتاقان — یا قوس قزح یا خود دو کفهٔ میزانست

فصل ثانی عبارات عجم بیانندهدر **نمازگاه** حسن دیمش **بیت**

خیز ای خطیب بر خواد هر خطبه که دانی — رویش نگر چو عیدی ابرو نمازگاهی

چتر سیاه کمال اصفهانی دیمش **بیت**

مردمک چشم تو سلطان و نشست — بر سرش ابروی تو چتر سیاه

کمانخانه ساطی دیمش **بیت**

کم نگردد کمانخانهٔ ابروی تو هیچ — گر خدنگی بتن خاکی ما اندازد

کمان مهره شیخ سعدی دیمش **بیت**

از دست کمان مهره ابروي تو در شهر دل نیست که در برج کبوتر نه طپیدست

ماه نو و برخم کمال خجندی دیمش **مطلع**

هر کجا ذکری از آن ابروی پر خم میرود گر رود آنجا حدیث ماه نو کم میرود

بوزره کمال بن غیاث دیمش **بیت**

بر سر دو جعد پر تیر ولی پیکان و تیر بوزره یی پر زره کی بی یافتم دانی که چیست

ناوک انداز عصار دیمش **بیت**

دو چشم ترک بر دلها کمین سان دو ابرو بر جگرها ناوک انداز

فو نکر ناصر بخاری دیمش **مطلع**

از غصه بیماری آن نرگس جادو دو تا شد آن حاجب افو نکر هندو

شوخ خواجو دیمش **بیت**

ز ابروی شوخ تو پیوسته همانی دارم چشم که دل ریش مرا یک سر مو دارد گوش

دکنا آذری دیمش **بیت**

طاق ابروی خوشست یا رب چه طاق دکناست دکنا هرگز نباشد طاق با این درهمی

طغرا شاعر دیمش **بیت**

ظاهر آنست که بر صفحه توقیع جمال مثل ابروی دلارای تو طغرایی نیست

عابد فریب شیخ سعدی برجایه وصفنه دیمش **بیت**

بر ابروی عابد فریبش خضاب چو قوس قزح بود بر آفتاب

چشم بند خواجو دیمش **بیت**

کسی که سرو رجاذ و گران بود پیوست بود چو ابروی شوخت بچشم بندی طاق

خوانخور

خونخوار کمال خجندی دیمش **بیت**

ابروی داری و چشم و غمزه هر یکی از یکدگر خونخوارتر

خونریز خیالی دیمش **بیت**

گر ندارد بکف از غمزه شوخت تیغی کار ابروی تو پیوسته چرا خونریز است

زنکاری کمان شاعر دیمش **بیت**

ز ابروی زنکاری کمان تا پرده بر داری عیان تا قوس باشد در جهان دیگر نتابد مشتری

چوکان قطب چوکانی دیمش **بیت**

خال تو فراز خم ابروی کج نیست گوییست که آن در خم چوکان باشد

کشتی سرنکون احمد پاشا دیمش **بیت**

سرنکون کشتیست ابروی تو در دریای حسن از چنین کشتی رها جستن نشان ابلهیست

ماهی سروری فقیر دیمش **بیت**

حسن دریاسنده کشتی شکل ایدوب قاشلرون باشن باغلاتمش ایکی ماهی گوستر

داس کاتبی دیمش **بیت**

قضا زمزرع آفاق قطع ریزان خواست که شکل ابروی ساقی مثال داس نهاد

پرکار نظامی خرد نامه ده دیمش **بیت**

ره باریک چون پرکار ابروش شب تاریک چون ظلمات گیسوش

کشتی کیوان کمال اصفهانی دیمش **رباعی**

از زلف نگونسار رخ آن شهره صنم آویخته بی جنگ و خصومت درهم

وان ابروی بین شکل کشتی کیوان سر سوی هم آورده و قد تازده خم

عیسی فقیه اوغلی قادری چلبی بو خیالی خوب ترجمه ایدوب دیمش

میران حسن ایچنده اکی پهلوان کبی ابرولرینی کورکه قوشمش بر بر ینه باش

دو مصراع کمال بن غیاث دیمش مطلع

روی تو مطلع حسن ابروان حسن مطلع ذات همچو مطلع او را نبوشته اند دو مصرع

پل کمال خجندی دیمش بیت

در دیده گریان کمال ابرو و زلفت بر بسته بر نخیر پلی بر سر سیلی است

ماه نو شاعر دیمش بیت

همه کس بنمود خم ابروی تو را که مه نو هر که ببیند به همه کس بنماید

ماه یکشنبه و له ایضا بیت

یک شب از زلف سیه گوشه ابرو بنما گرچه در ابر مه یکشنبه نتوان دید

لالا و له ایضا بیت

لالای سر زلف تو از آن در تاب است که ابروی تو حاجب است پیشانی دار

سروری فقیر صاروقاش وصفنده دیمش غزل

صاروقاشینه عجبمی کوردیسم التون نشانه عینه بو نور کبی کور نور اولدی زر نشان

نیجه قربان اولمیوب دلدن تن الهجانه انوب کیم کلور اولدی کوزه التون تونلو بر رعنا کمان

قاره قاشه کرچه لایق کوردیسم وجهی یوق صاروقاشکدر سنک جانا هلال آسمان

شعله شمع رخکدر سمت راسه طغرلوب باد آهم طوقنوب آکشن انی ای دلستان

زر بالقه سیم دریا ایچره یا خود نشنه یوق بر تخیلدر سروری طبعن ایدر امتحان

باب هفتم کوزن بیاننده درکه عرب عین و باصره

ومقله وناظره وعجم چشم و دیده دیرلر و کوز دورت قسم در بری شهلا بری کشین بری خواب آلوده بری میگون و غمزه بو نلرک هر برینه لازم مدر چشم شهلایه عبهری درلر و نرکس کبی قدح تشبیه اتمشلردر بیت در خرابات مغان کوئی که مستان غافل اند از شراب شوق جام نرکس شهلای تو و چشم کشین اولدر که طار اولوب کاف مسطح کبی اولا که بیت زچشمش یک نظر کافی بود لیکن چو می بینم کجا آن دل که من دارم قبول آن نظر کردد و چشم خواب آلوده مخمور دیرلر و چشم میگون اولدر که شراب رنکلو کورنه

نتم کم اشرف دیمش بیت

اینچنین باده حسنی که ترا در جام است چشم شهلای تو میگون نشود چون نشود

فصل ثانی اطلاقات عرب بیاننده در مخمور سروری دیمش بیت

دو شب در چشم پر خونم خیال چشم مخمور دکه صناسن می قباغن رند اولان مخمور یه یحرمش

سحر آذری دیمش بیت

قد قیامت غمزه آفت فتنه چشم سحر عاشق بیچاره را هر دم بلای دیگر ست

قلاب جامی دیمش بیت

چشم قلاب تو بهر کشش خاطر ما چون خم زلف قلاب نبیند هرگز

هاروت عبد الواسع دیمش بیت

روز تو امروز جانا با جمالی دیگر ست درد هاروت تو از فتنه مثالی دیگر ست

فتنه و بلا حسن دیمش بیت

نام دو چشمت بکه کویم که چیست — هست یکی فتنه و دیکر بلاست

فتنهٔ دور قمر ابن یمین دیمش مطلع

ای قبلهٔ صاحب نظران روی چو ماهت — وی فتنهٔ دور قمران چشم سیاهت

ترک خسرو دیمش بیت

چشم او ترکیست مست و خنجر خونی بدست — وه که با آن مست خونی چند بازی میکنم

علیل ترکی جامی دیمش بیت

دل جامی بفکر نرکس تست — کل رایی من العلیل علیل

طنان خسرو شیرین بوندلرن دیمش بیت

من آن بازی کرم با چشم طنان — که چین و روم بستانم بیک بان

جماش معزی دیمش بیت

بودم میان خلق یکی مرد پارسا — قلاش کرد نرکس جماش تو مرا

و عبد الواسع دیمش بیت

چون روی تو نقش هیچ نقاشی نیست — چون چشم تو کاه غمزه جماشی نیست

مقام خسرو دیمش بیت

حریف می طلبد نرکس مقام تو — خبر بحلقهٔ مردان پاکباز رسان

عبهر معزی دیمش بیت

چشمش چو عبهرست و دلم در فراق او — چون جسم عبهرست وز چشم چو عبهرش

جلاد سروری فقیر دیمش بیت

جسمی یردب چاه زنخده بو دل مظلومی — غمزەک اولدردی آنی ای چشم جلادم بنم

قصاب شاهی دیمش بیت

مژکان او که پاره آن چشم می کند — تیغ کشیده در کف قصاب می دهد

غزال انوری دیمش بیت

ور بچشم تو درآید سخنم تا بزیم — در غزلها صفت چشم غزال تو کنم

مریخ سروری فقیر دیمش مطلع

کوزکه دور زده آهمدن دوتر هر بر نکاهم آتشی — که اولور احراقه تحریک کسم هر زمان آتشی

هندی و مشتری و شعری و سهیل کمال ابن غیاث دیمش بیت

یا خود دو ترک مست و دو هندوی کبیر کوزنه — یا مشتری و زهره که زهرای ازهر است

کویی که مکر که زیر خم طاق وسمه رنک — شعری و جون سهیل درخشان دو اخترست

فرقدان وله ایضا بیت

چشمت یا خود فرقدان یا کعبتین طالع جان — بادام دو مغز ست آن یا نرکس جادوی او

جزع خواجو دیمش مطلع

آهوی مست یا جزع یمن یا عین سحر — یا قریب عقل و دین یا نرکس شهلای او

شحنه خسرو دیمش مطلع

چشم را در ملک خوبی شحنه بیداد کن — غمزهٔ غماز را بر جادوان استاد کن

عسس کمال خجند دیمش بیت

رود دل در ان زلف ترسان ز چشم — چو شب رو که خوف از عسس میکند

عین لعلی دیمش بیت

انکه چشم و قد و زلف و دهنت را بیند — از چه غمناک بود عشرت عالم با اوست

صاد مسعود دیمش **بیت**

بر چشم ابرو دهنت هر که دل بنهاد   زان صاد و نون و میم شد آشفته صنم

وکال بن غیاث قصیده سنده دیمش **بیت**

چشمیست یا عیان دو سر صاد یاد و عین   جزع است یا معاینه بادام و عبهر است

روزن کاتبی دیمش **بیت**

بخاک ما چو رسی چشم را بپوشانی   ز باغ خلد بود روزنی ز تربت ما

اسماعیل نظامی مخزن اسرارده دیمش **بیت**

زلف براهیم و رخ آتش کرش   چشم سماعیل و مژه خنجرش

واحد پاشا دیمش **بیت**

یا سماعیلدر چشمک که یانوخنجر آلتنده   یا ابراهیمدر زلفک که اوتش گلستان آتشی

طبیب ناصر دیمش **بیت**

چشمیست طبیب جان و دل دردمند ما مست   بیمار شد طبیب که سازد دوای ما

لعل رضی الدین دیمش **رباعی**

که لعل شد مست چشم آن خورنژاد   اندر دهنداد که هر کزش درد مباد

در آینه رنگ رخ خود کرده نگاه   عکس رخش از آینه بر چشم فتاد

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در

مست لایعقل شاهی دیمش **بیت**

اگر چشمت جفا می کرد سهل است   کسی بر مست لایعقل نگیرد

مست و خراب ناصر دیمش **بیت**

کرچه چشم تو من آشفته ام و مست و خراب   عذرم آنست که در دور تو هشیاری نیست

خراب وله ایضا **بیت**

رفتیم از دیار تو مادیده بر آب   چون زلف تو مشوش و چون چشم تو خراب

نیم مست مولانا همام دیمش **بیت**

لب میگون ز چشم نیم مستت   کند تمکین عاقل جمله باطل

مست بی هوش خسرو لیلی وصفنده دیمش **بیت**

چشمش نکو نشسته مست و بی هوش   آهو برده بخواب خرگوش

بادم پیمایی سید جلال دیمش **بیت**

بدور نرگس مخمور باده پیمایت   ز روز کار برافتاد نام هشیاری

می پرست خواجو دیمش **بیت**

در عین خمار چند باشم   چون مردم چشم می پرستش

می فروش جامی دیمش **بیت**

چشم توی فروش و لعل تو می   خود بکو چون ز باده پرهیزم

فسون ساز ناصر دیمش **مطلع**

ای چشم تو جادوی فسون ساز   کیسوی تو هندوی رسن باز

خوابخوار عصمت دیمش **مطلع**

مردم از حسرت آن نرگس خوابخور دریغ   وز جگر خوردنم آگاه نشد یاد دریغ

خوانی معزی دیمش **بیت**

دلا از چشم سرمستش حذر کن   که هم ترکست و هم سرمست و خونی

نامسلمان کمال خجندی دیمش بیت

شنیدم که چشمش مسلمان کش است   مرا بیش آن نامسلمان رسان

جان ستان حسن دیمش بیت

چشم تو جان ستان لبت جان بخش   هر یکی در فن خود استادی

نیام و خنجر سیف اسپرنکی دیمش مطلع

ای لعل تو پرده دار گوهر   وی جزع تو هم نیام و خنجر

کمان دار خواجو دیمش بیت

عجب از چشم کمان دار تو دارم که بقیم   مست خفته است و کمان بر سر بالین دارد

مردم دار و له ایضا بیت

آهوان صید مردم اند دلم   صید آن آهوان مردم دار

مردم خوار ناصر دیمش مطلع

شیوه لعل شکربار تو شیرین کاریست   عادت نرگس خوابخور تو مردم خوریست

جان شکار خسرو دیمش بیت

تا ترا چشم جان شکار بود   هر کرا دل بود فکار بود

جفاکیش کمال خجندی دیمش بیت

داد ز دستت که ز ترکان دشت   چشم جفاکیش تو بی دین ترست

بدکیش آهی دیمش بیت

کر نیست کافر چشم تو بدکیش و خونخوار چراست   ور من نبودم کشتنی از غمزه قصاب از چه شد

ترکستانه کمال بن غیاث دیمش بیت

چشم ترکستانه و لبها قند بار   روی از بیجان و زلف چین

ترکانه حسن دیمش بیت

چشم ترکانه اش بهر غمزه   ناوک انداز می کند چه کنم

جفاکار معزی دیمش بیت

شیرین لب تو هست همه ساله وفادار   چشم تو چه بودی که جفاکار نبودی

عربده جوی سید قاسم دیمش بیت

با بروت نتوان کرد اشارتی که مدام   ز ترک چشم تو ترسم که هست عربده جوی

رهزن مسعود دیمش مطلع

چشمت از رهزنی اهل نظر بیمارست   مست را بیخودی از عربده بسیار بست

جادو جامی دیمش بیت

دو چشم تو عجایب جادوانند   ندیدم همچو ایشان دو هیچ جادو

آهو کمال خجندی دیمش بیت

چه آهوست چشمت که در پیش او   اگر شیر آید ز بون می رود

وسروری فقیری دیمش بیت

کوزینه طوتش اولدن اول کوزی آهو روشنک   اشمه فریاد اولوب ایدر همیشه درد یله آه او

آهوانه جامی دیمش بیت

چو رانده جامی از آن چشم آهوانه سخن   سرود بزم غزالان مست شد غزلش

آهو بره خسرو لیلی نامه ده دیمش بیت

چشمش ز کرشمه مست و بی هوش   آهو برهٔ بخواب خرکوش

آهو سیاه وله ایضا **بیت**

چشم سیهت که بی نظیرست   آهوی سیاه شیر گیرست

سرگران آسی دیمش **بیت**

گر نیست جادو غمزه ات شب خواب آسید از چه شد   ور نیست مست و سرگران چشم تو در خواب

ناتوان کاتبی دیمش **بیت**

کشته است چشم ناتوان زرد سازد چهره ام   عیار خود را بهر زر در کوشه بیمار افکند

بیمار سروری فقیر دیمش **بیت**

چشم دلدارم کورغمزه چون گردی مهوشی   غالبا بو حسرت الی دایما بیمار ایدر

و کاتبی دیمش **بیت**

چشم و رخ او خوش بود اگرچه   بیمار در آفتاب خوش نیست

نیم خواب سیف اسپرنکی دیمش **بیت**

ناموس طلسم جادوان را   زان نرگس نیم خواب بشکن شبکنه

شوخ و شنگ وله ایضا **بیت**

بر دل من تیر غمزه می زند   ترک مست چشم شوخ و شنگ تو

شنگ شیرین حرکات اولان محبوبه دیرلر

خسرو هشت نامه ده دیمش

نرگسش از کرشمه شور انگیز   کشته عشاق را بغمزهء تیز

شور انگیز کمال خجندی دیمش **بیت**

چشمش ره صبر و عقل و جان زد   این دزد هزار کاروان زد

دزد کاتبی دیمش **مطلع**

دو چشم

دو چشم تو هر یک بلای خونریزند   اگرچه گوشه نشینند و مردم آمیزند

گوشه گیر حسن دیمش **بیت**

دو زخم من چو چشمت گوشه گیرم   که با چشم تو چشم من نکو بی چشم می بازد ز چشمت چشم

بادام کمال خجندی دیمش **بیت**

سوی لب چشمش اشارت می کند   که انجه بادام است حلوای خوش است

نرگسین مسعود دیمش **بیت**

ز خواب ناز کنا چشم نرگسین و ببین   که هیچ گوشه نشین را نماند خواب از تو

باغبان آذری دیمش **بیت**

کنیم غارت آن لب چو خواب شد چشمت   ز حال میوه خبر نیست باغبانت را

شیر گیر کاتبی دیمش **بیت**

کاتبی آهوی چشم شیر گیر و خنجرش   هر دم سرگشته می دارد بصحرای دگر

روبه باز خواجو دیمش **بیت**

صیدان آهوی روبه باز صیاد تو ایم   ما شکار افتاده و شیر فلک نخجیر ما

کعبتین حسن دیمش **بیت**

کعبتین چشم غلطان و بازیهاد همی   تو حریف شوخ چشمی با تو نتوان باخت

دلاویز شیخ سعدی دیمش **بیت**

مرا آن گوشه چشم دلاویز   بکشتن می کند گویی اشارت

هندو بچه شمس گنجه دیمش

چشمانت که بر رخ پری وش خسبند   هندو بچگانند در آتش خسبند

زنگی کمال بن عبد العزیز دیمشی بیت

داده بار نگیان چشم خوشست تنگ چشمان ترک و روم خراج

چاه بابل ظهیر فاریابی دیمشی بیت

چشمت بجادویی بدل چاه بابلست زلفت بکافری عوض برج خیبرست

آفتاب وله ایضا قطعه

چشم شوخت که آفتاب وشست خط سبزش که آسمان اساست

در جفا و ستم چنان شده اند که ایشان کنند عین وفاست

سرمه دان کمال بن غیاث دیمشی بیت

تا سیه چشمی کند با مردم از هر گوشهٔ بود سرمه دانی یافتم دانی که چیست

سیه پوش و محراب نشین کمال خجندی دیمشی بیت

چون عابد بر خیله بصر مکر و فن آن چشم پوشیده سیه گوشهٔ محراب گرفته است

خونریز سروری فقیه دیمشی بیت

زلف و لعلک چشم خونریزک گورب اولنیدر دل اسیر و جان فدا و جمله تن قوربانکا

خسته وله ایضا بیت

سرورک کوزلرکه وش خسته در لعل لبک امیدر طبیبم درد نه انک اکر واریسه درمانک

کشتی وله ایضا بیت

بحر اشکمده خیال چشمی اولدر دانک بکزر اول کشتی یه کم قالمشی ولا گرد ابده

باب هشتم کرپک بیاننده درکه العرب هدب وعجم مژه دیرلر

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در سهم جامی دیمشی بیت

سهم

سهم مژگان تو از دیده ما باز داشت همچو روح الله حجاب راه باشد سوزنی

ناوک شوم

جعبه کمال بن غیاث دیمشی بیت

بر سر و جعبهٔ پر تیر نی بیکان و پر بود مژه لی زه کانی یافتم دانی که چیست

سنان نیکو بو بیت مشهورده بیت

نام پادشاهی است

مژگانت گذر همی کند از جوشن مانند سنان گیو در جنگ پشن

الماس فتاحی دیمشی بیت

خون شد دلم از بادهٔ عکس رخ ساقی الماس بتیغ مژه در جام می انداخت

و امیر معزی معشوق اغدروغن وصف ایدرب دیمشی بیت

فرو زده بر و بادام صد هزار الماس برون شده سر الماسها ز درّ خوشاب

خنجر شاعر دیمشی بیت

ای خنجر مژگان تو خون جهانی ریخته وی نرگس خنجر کشت با خون دل آمیخته

سمار کمال بن غیاث دیمشه بیت

خار نظر الماسی و پی سمار اغیارم لرزند زبان ما ربانا وک مژگانست

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در تیغ کاتبی دیمشی مطلع

یارم بتیغ غمزه جگر پاره پاره ساخت هر پاره را بتیر دگر پاره پاره ساخت

و امامی دیمشی مطلع

تا داد چشم مست تو ار وز کار تیغ یک دو نگرد بر سر مو بی گذار تیغ

فتنه بار مسعود دیمشی بیت

خون می خورد مگر که دهان سرخ کرده است از سهم ترک آن مژه فتنه بار تو

عاشق کش خسرو دیمش بیت

مرا فرداید شواری برون آرند بای از کل   بدین مژکان عاشق کش بسی خون در کفن دارم

نیش خاقانی دیمش بیت

نوک مژکان جنان زد دی بر دل   که سر نیش در جکر بشکست

نشتر کمال بن غیاث دیمش بیت

مسمار و خار و ناوک و الماس آبدار   لرزان زبان مار و نی و نیش و نشترست

سوزن کاتبی دیمش بیت

مرا زخم کران غمزه اثر سد غم نیست   بسوزن مژه چون عاقبت بخواهی دوخت

سیخ کاتبی دیمش بیت

مژه است سوی عذابم دلیل دل جانا   که سیخ جانب سوزنست رهنمای کباب

موشکاف خسرو اسکندرنامه ده جاریهٔ چینی دلندن دیمش بیت

بغمزه زکوهی برارم تفیر   وکر مو شود موشکافم بتیر

مرا زین مژه موشکافیست خوی   که دیریست کز موشکافند موی

ناوک قاتلی دیمش بیت

ناوک مژکان او خون دلم بسکه ریخت   کرد جهان سربسر در نظر ما سیاه

ر کمال ابن غیاث دیمش

مژکان اوست انکه بقربان او روم   تا ترکشی زناوک پرانی پرست

سوزنی دیمش

دیلمی مولی که بی جنک و جدل هر ساعتی   بر دل و جان از سر مژکان زند زوبین مرا

حدنگ

حدنگ مسیحی دیمش بیت

ازخدنک آن مژه مسکین دلم صد پاره شد   وز دو دیده دمبدم خون رنکین آید برون

نیزه شاعر دیمش مطلع

سپر در سینه ای مژکانی کوندر   اینی که بو بن مجروحم کوندر

نیزه باز کمال خجندی دیمش بیت

زنیزه بازی مژکان شوخ چشمانم   سنان بسینه رسید و بکوکه تا جه رسد

بو اطلاقه اهل بدیع تجرید دیرلر که بر شخص دن بر شخص دخی انتزاع ایدرلر مبالغه قصد ایدوب نتکم دیرلر لی من فلان صدیق حمیم

چنک عنکبوت سیف الدین اعرج دیمش بیت

از پردهٔ عنکبوتی نرکس تو   در دل زده عنکبوت مژکان تو چنک

مور شاعر ساحر دیمش بیت

موران بهوای شکرستان لبت   در حلقه کرفته اند بادامش را

نی و نیستان کمال ابن غیاث دیمش بیت

کعبتین کشته کیر کردان در میان طاس چیست   رسته کرد شی نیستانی یافتم دانی که

چتر سیاه ناصر دیمش بیت

دید چشمت را که دارد از مژه چتر سیاه   نرکس از خجلت بخواهد تاج زر بر سر کرفت

دو صف و دو لشکر کمال بن غیاث قصیده سنده دیمش بیت

با دلربا دو جعبهٔ پیکان جان ستان   یا صف زده دو رو به برابر دو لشکرست

لشکر هند ناصر دیمش بیت

[illegible]

[illegible]

[illegible]

صف کشیده خیل مژکان سیاه   لشکر هند و بترکستان غریب

هندوی آیینه دار اسری دیمش **بیت**

سنبل رخسار تو زنکی آتش پرست   نرکس و مژکان تو هندوی آیینه دار

قناره مهری دیمش **بیت**

قصاب وار مردم چشمت بجابکی   مژکان قناره کرده و دلها بر آن زده

چنکال سروری فقیر دیمش **بیت**

شرحه شرحه ابرو بن کوده می ایلرنیمه   کسر آخر مژه چنکالنه قصاب کبی

باب نهم غمزه بیاننده در و غمزه کوز او جیلر و خشم ایله باقمغه دیرلر و کوز قاقمغه دیرلر • انیس العشاقده بولیا تعرض اولنمامش و بو کاه اولور مژه اوصافی ایله صفتلنور • و کاه اولور غیری اوصاف ایله صفتلنور • و لفظ غمزه ایله تعبیر اولنور ایدی اوله بودخی مستقل باب اولمق مناسب کوروللری

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در

قضای آسمان سروری فقیر دیمش **بیت**

شود آن غمزهٔ شوخش بجسم ناتوانا نافذ   که در عالم همی باشد قضای اسمان نافذ

مخمور و ترک عماد دیمش **بیت**

بر ره اهل نظر غمزهٔ مخمور تست   مست کشیده کمان ترک کشوده کمین

و کمال خجندی دیمش **بیت**

مژکان غمزهٔ او بعد از هزار فتنه   کردند ملک دل را یغما چنانکه دانی

سلاح سروری فقیر دیمش **بیت**

بر پادشه

[illegible]

بر پادشه حسن سلحداره قول اولدم   کیم غمزه سی در عاشقی قتلینه سلاحی

فتان مسعود دیمش **بیت**

مسعود را بغمزهٔ فتان مریز خون   در خون بهاده هیچ بکو بسمل منست

حرامی سروری فقیر دیمش **بیت**

غمزه سندن خوف ایدوب دل ایلر افغان و زار   کاروانی دویسه ایرا حرامی یه جرس

کافر کاتبی دیمش **بیت**

دلا نا ید و فا زان چشم و غمزه   مسلمانی بجوان کافری چند

جلاد حسن دیمش **بیت**

دلکم فتار غمزه تو بماند   بی کناهی اسیر جلادی

قصاب کاتبی دیمش **بیت**

غمزه را هر دم بقصد خون من خنجر مده   کز برای مور کشتن حاجت قصاب نیست

و جامی دیمش **بیت**

ای ز ابروانت متصل عشاق را محراب دو   با غمزه و چشم تو دل قوربان یکی قصاب دو

غماز فتاحی دیمش **بیت**

در کوشهٔ دل کرست ز بادام نهالی   هر تیر که آن غمزهٔ غماز نشانده

صیاد جامی دیمش **بیت**

دل بان غمزهٔ خونریز کشر جامی را   صید را چون اجل آید سوی صیاد رود

معلول خواجو دیمش **بیت**

تا کی کند آن غمزهٔ عاشق کشی معلول   در کار دل ریش من خسته تغافل

فصل ثانی عبارات غمزه بیانندهدر **مست** کجی دیمش **بیت**

خونم بریخت غمزۀ مستش بدلبری جانم فداش باد که مارا درین رضاست

نیم مست عماد دیمش **قطعه**

آن غمزۀ نیم مست غمّازه وآن طرۀ دلفریب طرّاره

بس خرقه گرو کند بباده بس سبحه بدل کند بزنّاره

سرمست سلمان دیمش **مطلع**

غمزۀ سرمست ساقی بی شراب کرد هشیاران مجلس را خراب

مست خراب رضی الدین دیمش **بیت**

ای آنکه همیشه در شرابی بی من چون غمزۀ خود مست خرابی بی من

پیکان کمال خجندی دیمش **بیت**

جز بسعی غمزه تیرت خوش نیاید (در دلم) زانکه نبود کار گر تیری که بی پیکان (فتاد)

ناوک خیالی دیمش **بیت**

آمد هزار ناوک از ان غمزه بر دل من پیوسته چشم بر ره دارم که دیگر آید

تیر آذری دیمش **بیت**

سالها شد تا ز تیر غمزه اش در خاک (و خون) دل چو مرغ نیم بسمل بر زمین بر می (زند)

صید افکن کمال خجندی دیمش **بیت**

آهوان را ز دو بیرون شد جگر خون (و هنوز) در پی یا بز مگر غمزۀ صید افکن

تیغ عصمت دیمش **بیت**

بتیغ غمزه ام کشت و دل دیشی جز آن لب خون بهای خود نزانست

وسروری

وسروری فقیر دیمش **بیت**

خط کللرن دلره غمزه کی اولمز اولدی کارگر کیم دعا کتورسه جانا الا کلار اتمز قلیچ

نشتر زن کمال خجندی دیمش **بیت**

ان بی ترکه رزد نار کار بفصاد افتد نیست اوستادتر از غمزۀ او نیشتر زنی

نشتر جامی دیمش **بیت**

دمبدم خون می رود از چشم پر نم تا مرا نیشتر زده بر رگ جان غمزۀ خونریز او

سوزن سروری فقیر دیمش **بیت**

ای قتی یا غمزه بلمز اوق طقونا جوق (رقیب) طویمدی تا که مینجه کوزنه سوزن کبی

دلدوز کاتبی دیمش **بیت**

ی روم صورت چو عیسی تا ز عالم بگذرم سوزن آن غمزۀ دلدوز وا می کردم

ترکانه عبد الواسع دیمش **بیت**

ای برده بران غمزۀ ترکانه دل من شد با طرب از عشق تو بیگانه دل من

ترکمان کمال خجندی دیمش **بیت**

با چشم و غمزه اوفتاد جان شیرین همچو من بی امانت در دست ترکمانان

جادو وله ایضا **مطلع**

چو در جان کرد و دل جا غمزۀ تو میان مردمش خوانند جادو

خونریز خواجو دیمش **مطلع**

بیا که هندوی گیسوی دلستان تو باشم قتیل غمزۀ خونریز ناتوان تو باشم

سوخ عماد دیمش **بیت**

ارسرایم کشد بصحرا مست غمزهٔ شوخ آهوان سرای
سرای بر شهر آدیدر وباب اولنن قضاء آسمانه مثال ایراد اولنان
بیت فقیر بوکا دخی مثال اولور **بیمار** شمس کنجه دیمش **بیت**
بیمار که جان دهد فراوان دیدم بیمار که جان ستاند ان غمزهٔ تست

بهرام کاتبی دیمش **بیت**
چشم مستت زهره مزکانت تیر عشق (مشتری) غمزه ات بهرام مو کیوان وماهت (آفتاب)
عطارد یلدزنه تیر و مریخ یلدزنه بهرام و زحل یلدزنه کیوان.
دیرلر او یلیه بو بیتده سبعهٔ سیاره مذکور اولور **باب دهم**
یوز بیانندر بللوکه عرب لغتنده وجه ومحیا یوز در وخد
یکاق در **وطعن** یوز که آکی یانی در **وعذار** قولاق جانبی در **وغره**
یوزک آقی در **ومنظر ومرآت** فتح میم ایله یوزکه مقابله دن کوزندو (قنان)
یری در **ووجه حسن وجمیل وقسیم ووسیم** یوزکه کوزلی واق رنکلو
اولانی در **وادم واسمر** قره یاغز در **وازهر** قزل واق یوزدر **ما**
وعجم لغتنده یوزدن سکز لفظ ایله تعبیر ایدرلر اهل دیره **دیدار**
دیرلر و اهل خراسان **چهره** دیرلر و اهل بخاری **رخساره** دیرلر
وعامه **رخ** دیرلر ومبالغه وکثرت قصد اولنوب **رخسار** دیرلر
وبعضیلر **کونه** دیرلر وپهلوی دلنده **دیم** دیرلر ومطلقا **روی**
دیرلر **فصل اول** اطلاقات عرب بیاننده **مصحف** سروری دیمش بیت
قالدی بر زلفی یوزنده او صنم تعجب ایلمک مصحف آچن کیمسه عادتدر چو قرآنی او پر

(کوزل ویوزک یوزنده در وجنة)
(یوزک بر یانغه در وعارض)

کمال

رضوان کمال خجندی دیمش **بیت**
در کویش اکر عکس فتد زان قرو (رخسار) کویند که در روضه دو (ر) رضوان ودو طوبیست
بستان وباغ معزی دیمش **بیت**
چهرهٔ تو هست باغ وقامت تو هست (سرو) باغ خندان طرفه باشد بر سر سرو روان
و سرور فقیر دیمش **بیت**
حوطا قلمش خطی خارندن جمالی باغنه دکمه حیوان ایتمون دیو او (بستانه کدر)
ورد سید نعمة الله دیمش **بیت**
با لب ورخسار چشم مست یار حاجت مست جام وشراب وورد (نیست)
شقایق شیخ سعدی دیمش **بیت**
کل بوستان رویت چو شقایقست (لیکن) چکنم بسرخ رویی که دل سیاه (داری)
ریحان نظامی وفات بیتی ذکرنده دیمش **بیت**
ریحان رخی از جهان کزیدم کالا بر خوش جهان ندیدم
دزدی بدر آمد از کمین کاه ریحان بشکست وریخت بر راه
سوسن عبد الواسع دیمش **مطلع**
رخسار تو چو سوسن آزاد آمد زلفین تو چون دستهٔ شمشاد (آمد)
و حسن دیمش **مطلع**
باز نسیم کلشنم بوی تو یاد می دهد جلوهٔ سوسن وسمن روی تو یاد (می دهد)
کافور کمال بن غیاث دیمش **بیت**
شد خطت مشک وعارضت کافور زلفت اندر میانه عنبر کشت

قیامت کمال خجندی دیمش بیت

قیامتست بخونلی رخت که در وی خط ... بخجم زیر بری نامهٔ سیه دارد

بلا جامی دیمش بیت

بهر جان و دل از دو رخ آرم ... کونه کونه بلاست می کویم

قمر دور قمر خواجو دیمش بیت

کفتمش روی تو صد ره ز قمر خوبترست ... کفت خاموش که از فتنهٔ دور قمرست

سر آلهی وله ایضاً بیت

از جسم نه جسم استکه روحست مجسم ... و آن روی نه رویست که سریست آلهی

روح مصور عصار دیمش بیت

رخش روح مصور در طراوت ... لبش عمر مجسم در حلاوت

ختن سکاکی دیمش مطلع

از رخش چون آن خط شبرنک می آید برون ... از ختن کویی سیاه رنک می آید برون

بغداد معزی دیمش بیت

رخ او هست چون بغداد و چشم ... نشاه دجلهٔ بغداد دارد

نسخهٔ حسن عتیقی دیمش بیت

رخ تو نسخهٔ حسن آیتست هر نقش آن خط ... نقوش حسن فرا حرف حرف بر خوانم

ورق شیخ سعدی دیمش بیت

عرق بر ورق روی نکارینت چه ماند ... همچو بر خرمن کل قطرهٔ باران بهاری

عنوان جمال خواجو دیمش بیت

سرمایهٔ

سرمایهٔ حسن تو با خطست آن ... عنوان جمال یار خست این

مطلع عصار دیمش بیت

عذارش مطلع مطبوع غرا ... بمشک چین کیسویش مقفا

آیت حسن دیمش بیت

رویت که هست آیتی از مصحف جمال ... بر چهره خط همی کش این بجا خطاست

سورة الفاتحه شاعر دیمش مطلع

سورهٔ فاتحهٔ روی ترا هر که بدید ... قل هو الله احد خواند و بر خلاق دمید

والضحی حسن دیمش بیت

دد دم ز زلف تو واللیل خواست یاد کرفت ... نظر بروی تو افکند والضحی آموخت

مصطفی علیه السلام وله ایضاً بیت

بیا ببین در زهی حال و زهی روی ... بکلی همتش مصطفایی

یوسف علیه السلام وله ایضا بیت

از عارض و کیسوی و زنخدانش بیکجا ... هم یوسف و هم رشته و هم چاه بدیدم

صنم شیخ سعدی دیمش بیت

صنم اندر بلد کفر پرستند و صلیب ... زلف و روی تو در اسلام صلیب و صنم الله

سلطان نظامی لیلی و صفنده دیمش بیت

سلطان رخش بچتر مشکین ... هم ملک حبش کرفت و هم چین

لعل وله فی وصف خسرو بیت

کله لعل و قبا لعل و کمر لعل ... رخش هم لعل یا بی لعل در لعل

عید حسن دیمش بیت

روی تو عید و لبت حلوای اوست	چاشنی شرطست در حلوای عید

صبح وله ایضا مطلع

روی چون صبح تو بر نور قمر می خندد	لب شیرین تو بر تنک شکر می خندد

سحر کمال خجندی دیمش بیت

از در خلوت چو دیدان زلف وان عارض کمال	در دعا پیچید چون شب بود نزدیک سحر

مطلع انوار وله ایضا مطلع

مطلع انوار حسن است آن رخ چون آفتاب	مطلعی گفتم بدین خوبی که می گوید جواب

بدر دیمش بیت

روی تو مطلع انوار سراپرده حسن	زلف تو مجمع دلهای پریشان احوال

مشتری عبد الواسع دیمش بیت

ارغوان روی و سمن بوی و بنفشه گیسو	زهره طبعی مه جبینی مشتری رخساره

زهره حسن دیمش بیت

پیش رویت که زهره را ماند	ماند میزان نیکوان بی سنک

فرقد و جوزا معزی دیمش بیت

بنگر تو بدان روی درخشنده چو فرقد	بنگر تو بدان عارض رخشنده چو جوزا

ضوء نار صاحب مفتاح دیمش بیت

ولا لنار ضوءٌ ولا لنار حرها	بمصباح جبینی و حرقة باطی

شعله کجی دیمش بیت

هویت

هویت چو کند بر سر عشاق شبیخون	با شعله روی تو بود در هر هویت

شمع کاتبی دیمش بیت

گلستانی پوشیده رخ مکن ز سر آه کاتبی	گفت هر جا باد باشد شمع را پنهان کنند

ید بیضا کمال ابن عبد العزیز بیت

عذار او ید بیضای موسوی دارد	که شکل زلف سیاهش نشان ثعبان داد

دین ناصر دیمش مطلع

روی تو و زلفهای درهم	جمع آمده دین و کفر باهم

اسلام خواجو دیمش بیت

خط بر رخ زیبای تو کفرست بر اسلام	رخسار و سر زلف شریعست و مناهی

مرهم شیخ سعدی دیمش بیت سجع

روی زیبا مرهم دلهای خسته است و کلید درهای بسته

حواصل نظامی هفت پیکره دیمش بیت

عکس رویش بزیر زلف نقاب	چون حواصل بزیر پر عقاب

حواصل بر آق قوشدر / یا دو قوشی بوردده سیلا

جام جم خواجو دیمش مطلع

ترا که موی میان نیم وجود نیم عدم است	دو گیسوا فعی ضحاک و چهره جام جمست

عمر نازنین کمال ابن غیاث دیمش بیت

زلفت بلا و روی تو عمریست نازنین	غافل مشو که هست بلا در قفای عمر

دور کمال خجندی دیمش بیت

منع نظر از زلف و رخت نیست بتوجیه	هر جا که بود دور و تسلسل نظری هست

نظامي بو بيتي ترجمه ايدوب ديمش **بيت**

منع ايتمه نظامي رخ دن لعلك كونه درك   چون دور و تسلسل حكيمك نظري وار

قبله سروری فقير ديمش **بيت**

جمع اسلام اهلني اهل صلوة اتسك نولا   اى بوني قبلم اوليسر چون قشك محراب وش

شمس و له ايضا **بيت**

نيتكم شمسك ضياسى عالمى پر نور ايدر   يوزيدر ايدن سرورى روشن جان الدرن

مرآت و له ايضاً **مطلع**

روى يار بقمغه ايدر سه كوزلر هر نزاع   كى دكل مرآت دن زشت اولان ايدر امتناع

فصل ثاني عبارات نجم بيانش در **بهشت** خواجو ديمش **بيت**

كلستان رخت در دلستاني   بهشتي بر سر سرو روانست

نوبهار حسن ديمش **بيت**

همه عالم اكر خزان كيرد   روى خوب تو نوبهار منست

سيب نظامي شيرين زبانندن ديمش **بيت**

چو سيب رخ نهم بر دست شاهان   سپه را در برد سيب سپاهان

كل كمال خجندى ديمش **بيت**

پيش رويت ديده را از كريه ميدارم نگاه   نحتى ان كل نمى خواهم كه از باران رسد

و ناصر ديمشى **بيت**

با فاخته كفتند حديث كل رويت   حيران شد و فرياد بر آورد كه كو كو

كل رنك خسرو خسرو نامه ده ديمش **بيت**

نه دل انكى بسينه سنك دارد   كه صبر از عارض كلرنك دارد

كل سوري حسن ديمش **بيت**

آن چه رخسار تر و تازه است يا ان خط خوش   يا كل سوريست رسته جا بجا ريحان برد

كل خودروي اشرف ديمش **مطلع**

چو روى او كل خودرو نباشد   چه جاى كل چنين خودرو نباشد

كلفشان حسن ديمش **مطلع**

اى كل بيا كه از چو تو بي درمانده ايم   بى روى كلفشانت كلابي نشانده ايم

كلكون سرورى فقير ديمش **بيت**

عكس كلكون رخ دلدار در   صنمكون بو كونلر ومك قانى وار

كل بادام معزى ديمش **بيت**

دو عارضت كل بادام و چشم بادامت   عجب دو فتنه بهم دلرباى خون افشانم

كل دسته خواجو ديمش **بيت**

خطت سرنامهٔ عنوان حسن است   رخت كل دستهٔ بستان جانست

كلنار ناصر ديمش **بيت**

وقت سحر باد و ستان كردم كذر در بوستان   كل نار شد در چشم من ان چهره كلنار كو

چمن حافظ ديمش **بيت**

خوش چمنست عارضت خاصه كه در بهار حسن   حافظ خوش كلام شد مرغ سخن سراى تو

لاله ناصر ديمش **بيت**

خط نو سبزهٔ بى كل دميده   رخ تو لالهٔ بر سرو رسته

لاله برك عبد الواسع دیمش بیت

دو عارض یرند و دو رخ لاله برک عقیقین لبان و بلورین ذقن

لاله پوش نظام بخاری دیمش مطلع

کلی در رخ تو لاله پوش افتادست طوطی لبت شکر فروش افتادست

شکوفه کاتبی دیمش بیت

کذا دم دم سرو چون دیدم آن رخ که کرد در سر ما مغیلان شکوفه

دسته نسرین وله ایضا بیت

دل سرگشته که دایم بهوای رخ تست همچو دستیست که با دسته نسرین کردد

نسترن و ارغوان خواجو دیمش بیت

در تابم از دو سنبل هندوت کز جفا سر بر کنار نسترن و ارغوان نهاد

ارغوانی شیخ سعدی دیمش بیت

سعدی خط سبز دوست دارد پیراهن خز ارغوانی

یاسمن و یاسمین خیالی دیمش بیت

باور نتوان کرد که در باغ نکویی چون عارض تو یاسمن و یاسمین هست

برگ سوسن حکیم سوزنی خط وصفنده دیمش بیت

در دل نهاد عنبر و سوسن نهاده ام که اندوده شد بعنبر تر برگ سوسنش

برگ افتاب کمال خجندی دیمش بیت

تا رخ بپوشی که شود از دیده اشک ما روان پنهان نگشته آفتاب اختر نمی آید برون

و طوسی دیمش بیت

دمی

دمی که کریه کنم روی خود بمن بنمای که گاه گاه بود افتاب در باران

خور و ماه سلطان احمد بن اویس دیمش مطلع

روزی بسر کوی فلانم گذر افتاد تا که نظرم بر رخ چون ماه و خور افتاد

مهتاب کمال خجندی دیمش بیت

بیش رخ از رقیب بپوشان بر ذقن کز باغ میوه دزد بمهتاب می برد

آتش حسن دیمش بیت

طره از رویت نمی گردد جدا کافران را نیست از آتش نجات

آتش بار فتاحی دیمش بیت

خانه صبر دلم سوخته شد تا دیگر چه کلم بشکفد از عارض آتش بارش

آتشین وله ایضا بیت

سیه دل شد از ین داغم که کی با آتشین رویی چو لاله جام می بر سر برون ایم بصحرایی

آب خسرو دیمش بیت

خط تو نارسته می بنماید اندر زیر پوست چون خیال سبزه نورسته اندر زیر آب

کلاب عماد دیمش بیت

جعد مشکین تو بر برگ سمن دانی که چیست نافه مشک که بر روی کلاب افتادست

جهان افروز حسن دیمش مطلع

خوبی که از روی جهان افروز جانانه بچکد کوکب بسان از خور شید رخشان بچکد

بهارستان وله ایضا بیت

هر جا که گلی باشد از شرم فرو ریزد آن شوخ چو بنماید روی چو بهارستان

درد کمال خجندی دیمش بیت

دردرون امد خیال روی او شد عقل و هوش ... بود رندی با چراغ انواع کالا برد و رفت

جان خواجو دیمش بیت

کفتم که نقاب از رخ طرار برافکن ... کفتا کرت ارزوی دیدن جانست

پیرایهٔ حسن عصار مهر و صفنده دیمش بیت

رخش پیرایهٔ حسن و طراوت ... لبش سرمایهٔ لطف حلاوت

طغرای حسن کاتبی دیمش بیت

روی تو طغرای حسن و زلف و شاکله ... می برد کویکه او ز دست بر طغرا قلم

لوح دیوان حسن مسعود دیمش بیت

نقش رخ تو لوح دیوان حسن شد ... نقاش صنع چون ورق کل و خان نهاد

آینه کمال خجندی دیمش بیت

کمال روی تو دید و ز شوق در سخن آمد ... شود هر آینه طوطی عکس آینه ناطق

آینهٔ اسکندر و جام جهان نما و قرص ماه و چشمهٔ خور کمال ابن غیاث دیمش بیت

آینهٔ اسکندر و جام جهان نما ... با قرص ماه و چشمهٔ رخشندهٔ خور است

آینهٔ جان هوایی دیمش بیت

رخت آینهٔ جانست کرت باور نیست ... اینک آینه بکوید سخنی روی بروی

و کمال بن عبد العزیز دیمش بیت

رخ تو آینهٔ هست کز کمال صفاش ... درو معاینه بینند صورت جان را

آینهٔ چینی خواجو دیمش بیت

روی

روی تو و خط سبز آینهٔ چین و زنک ... لعل تو و خال لب طوطی و هندوستان

آینهٔ زنک حسن دیمش مطلع

رخت آینهٔ رنک می بینم ... خطت بر آینه زنک می بینم

جام کیتی نما خسرو اسکندرنامه ده کینزکه چینی زباننده دیمش بیت

کرا و هست کیخسرو و جام جوی ... مرا جام کیتی نمایست روی

تختهٔ عاج حسن دیمش مطلع

اکر بدیدن اثار رحمتی محتاج ... خطی چو مشک ترش بین بکرد تختهٔ عاج

میدان سیم معزی دیمش قطعه

ز سیم پاک تو داری بدیع میدانی ... ز غالیه است دو چوکان تو در آن میدان

عجب نباشد اکر کوی دل بود انجا ... که سیم باشد میدان ز غالیه چوکان

میدان کل وله ایضا بیت

بود چوکان دو زلف و کوی رنج ... کوی و چوکانش را ز میدان کل

در بهشت حسن دیمش بیت

رخ چون در بهشت برو خط چه می نهی ... ای ظلم هشته خار منه بر در بهشت

در خلد کمال جعفری دیمش بیت

رخ خوب باز کشا که قیامتست نی تو ... چو قیامتست باید در خلد باز کردن

در رحمت کاتبی دیمش بیت

هم رو برقع بستهٔ هم نی سخن لب را زمن ... درهای رحمت را چرا بر خسته خالی بستهٔ

مصحف خوبی و دلبری طوسی دیمش بیت

روی تو هست مصحف خوبی و دلبری   در شأن حسن خط سیاه تو آیتی

کنج لطافت خواجو دیمش **بیت**

کفتمش کنج لطافت رخ مه پیکر تست   کفت خاموش که بر کنج سیه مار انند

دریا معزی دیمش **بیت**

دریاست روی آن بت و دریا هر آینه   هم در ز پاك زاید و هم عنبر آورد

دریای ملاحت حسن دیمش **بیت**

دریای ملاحتست رویت   خورشید در ان کذر ندارد

آشوب شاعر دیمش **بیت**

ای رخت آشوب و زلفت فتنه و چشمت بلاست   در نکو تا با کیانم آشنایی می کند

پرنیان معزی دیمش **بیت**

کرد رجهان ز عشق نخواهی علم مرا   بر پرنیان ز عنبر سارا رقم مکش

پرند وله ایضا **بیت**

بینی آن زلفش که چون پیچان بود بر عارضش   بر پرندی غالیه بند و شکنج و چین بود

دیبا وله ایضا **بیت**

یکی دیباست روی تو که پیش او کاسد   هر ان دیبا که از بغداد و روم و شوشتر خیزد

دیبای منقش عبد الواسع دیمش **بیت**

نقش است بخون جکر از هجر تو دو چشم   تا دور ام از ان روی چو دیبای منقش

ترکستان شیخ سعدی دیمش **بیت**

غریب و سخت محبوب اوفتاده است   بترکستان رویش خال هندو

کمال بیت

برنیان و برند
بمعنی حریر
[illegible]
[illegible]

روم ازربیجان کمال بن غیاث دیمش **بیت**

زلف شام و خط خطا و خال زنک   روی روم و طلعت ازربیجان

بتکده شاعر دیمش **بیت**

خوش بتکده است چهرهٔ مه وش تو   خوش بو العجب است طرهٔ دلکش تو

نکارخانهٔ چین وله ایضا **بیت**

خیال روی تو بر چشم من چو جلوه کند   نکارخانهٔ چین در نظر بدید آید

نکارستان کمال بن غیاث دیمش **مطلع**

زهی رویت نکارستان مانی   چرا یک لحظه ات پروای ما نی

نکارین جامی دیمش **قطعه**

مشو مغرور حسن خوب رویان   بزلف دلکش و روی نکارین

کزینها کو دت دل سالها دیکر   چنان امثال از خوبان پارین

شاه کمال خجندی دیمش **بیت**

ملک دل کیر که شاه رخت اورد خطی   که بحسن از همه خوبان تو مقدم باشی

خوان وله ایضا **بیت**

بکذاشت که خال رخ تو بنکرم آن چشم   این خوان خلیلست چه تنک است عرس را

سیمین سپر معزی دیمش **بیت**

رخش سیمین سپر بیم خطش مشکین زره بروی   عجب مشکین زره باشد که از سیمین سپر خیزد

جانفزا عراقی دیمش **مطلع**

ای رخ جانفزای تو کشته خجسته فال من   باز نمای رخ که شد بی تو تباه حال من

بامراد حسن دیمش **بیت**

خط سیاه کرد رخ بچه ماند　شب بتماشای بامراد بر آمده

روز معزی دیمش **مربع**

از کاستن زلف نوای نوشین لب　افزودن نور عارضت نیست عجب

اوقات زمانه را همین است سبب　بفزاید روز چون شود کاسته شب

روز قیامت سیف اسپرنکی دیمش **بیت**

نیست عجب که آفتاب از رخ او شود　روز قیامتست او سایهٔ زلف چون شبش

ایام بهار معزی دیمش **بیت**

از آن کوته بود زلفش بران روی نگار　که کوتاهی بود شب را بایام بهار اندر

سحرگاه اشرف دیمش **بیت**

چو دید روی تو اشرف دعای جان تو گفت　که استجابت دعوات در سحرگاهست

صبح خند نظامی خسرو زبانندن دیمش **بیت**

جهان روشن بروی صبح خندت　فلک در سایهٔ سرو بلندت

روز روشن کاتبی دیمش **بیت**

می برد زلفش دل و دین با وجود آن دو رخ　دزد بد دل کار باند در روز روشن می زند

نور چشم ناصر دیمش **بیت**

جان پاکت تن تو بدل من ره یافت　نور چشمست رخت در نظر من جا کردم

چشم جهان حسن دیمش **بیت**

رهی چه پوشی تو ز انکه ای تو جهان هیچ نیست　چشم جهان روی تست مردمک چشم خال

آزری

چشمهٔ نور آزری دیمش **مطلع**

چشمهٔ نورست روی دوست کو جان تازه کرد　هر مسلمانی که دید آن روی ایمان تازه کرد

تذرو نظامی هفت پیکرده دیمش **بیت**

قرشی چو کشیش زاد سروی　رویش چو بسرو بر تذروی

سپهر کمال بن عبد العزیز دیمش **بیت**

در سپهر رخ تو هر که نظر کرد بدید　زهره و مشتری و شمس و قمر تو بر تو

چرخ بدر دیمش **بیت**

درست گشت که بر چرخ رویت ای خورشید　بوقت طلعت پروین شود دو باره شفق

فرشته حسن دیمش **بیت**

زلف تو گرد عارض خوبت بر آمده　گوییی که هر دو دیو رقیب و فرشته اند

آب سروری فقیر دیمش **بیت**

خوش فتاد آن اب عارض با رخ چون آتش　صنع حق داده بهر دو این چنین خوب امتزاج

باب یازدهم بولدن بیاننده در انیس العشاق صاحبی الحق بر بیت کتورب اما بو فقیر عربی و فارسی اطلاقاتی بولوب بو دخی باب مستقل قلوب و سایر ابوابکی اکی فصل ایراد ایلدم

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در

سیف متوج عجاج دیمش **شعر**

و مقلةً و حاجبًا مزججا　و فاحمًا و مرسنًا مسرجا

بونده سیف سریجی یه تشبیه ایلدی اینجه لکده و دو غرلقده یا سراجه تشبیه ایلدی

بلدرمقش زنبق که اچلمش اولیه • عصار دیمش بیت

گل زنبق ولیکن ناشکفته — میان یاسمین و لاله خفته

شمع شاعر دیمش بیت

بورننی بارکه تماشا ایله ای اهل نظر — سجده دیمش کویا بر اصلن شمع در

ورد سوسن کمال بن غیاث دیمش بیت

بینی است یاسمین ستون یاخود الف در (دیر نون) — یا ورد سوسن سرنکون یا بینی خوشبوی او

سهم وله ایضا بیت

دو قوس نی وتر پیوسته باهم — بر ایشان متصل سهمی در توام

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در

تیغ نظامی شیرین وصفنده دیمش بیت

توگوئی بینیش سیفست از سیم — که کرد آن تیغ سیبی را بدو نیم

انگشت نبی علیه السلام کمال فارسی دیمش بیت

انگشت احمدست که مه را دو نیم کرد — یا بر میانه سیبی تیغ حیدرست

ستون سیم کمال بن غیاث قصیده سنده دیمش بیت

یا متصل بزیر دو طاق زمردین — از سیم خام بسته ستونی دو پیکرست

و عصار دیمش بیت

بزیر آن دو طاق عنبر آگین — پدید قدرت ستونی بسته از سیم

شوشه وله ایضا بیت

کشیده بر گل نسرین ز بینی — خطی در پیش لطف و نازنینی

میان جزع و لعل آن گل اندام — منبت شوشه از نقره خام

سیمین نایره، ناودان کمال بن غیاث دیمش بیت

زیر طاق لاجوردی چون دو سیمین نایره — خوب وخوشبو ناودانی یافتم دانی که چیست

الف سیم ابن الصفاق صاحبی کوردش بیت

ما بین دو عین راست از نون تا میم — بینی الف کشیده بر دوی از سیم

باب دوازدهم خط بیاننده در • وخطک قسمدر قسمی

اولدر که نبات کبی اب کنارنده بتر • وبر قسمی اولدر که بنفشه کبی گلشن

عذار طرفنده بتر فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در

نبات حسن دیمش بیت

انبت الله نباتا حسنا گفت و گذشت — خضر آدم که بکرد شکرت سبزه دمید

بنفشه ابو هلال دیمش بیت

زعم البنفسج انه کعذاره — حسنا فسلوا من قفاه لسانه

ریحان کاتبی دیمش بیت

وجود خشک من از نقش سبزه خط — چوان سفال که از دکمی درو ریحان

نیلوفر صاروسی دگل کوکی مراد در • خواجو دیمش بیت

بر گل خودروی رویت که ابروی حسن اوست — سبزه سیراب را بنگر چو نیلوفر دوند

سنبل کمال خجندی دیمش بیت

صفا دو خط سنبل مه تابان داری — بر سر شاخ صنوبر گل خندان داری

و سروری فقیر دیمش بیت

آنی عینیدن مراد کوزلردر و نوندن مراد قاشلردر ومیمدن مراد اغزدر وبینی لفظندن آنی معنا مراد اولنه جایزدر بری بورن وبری کورن دیکلر ممال

یعنی بنفشه زعم ایلدیکه آنک عذاری خطی کبی در حسن جهتندن پس چکدیلر دلنی انکه سندن ممال

اولوب برچین خط یاری او سنلو دراکی کیسو   یا سنبلی اوتلر اهوی ختنلر دراکی کیسو

سوسن آتی دکل کوکی مراددر عبدالواسع دیمش بیت

ای بر رخ تو سوسن ازاد شکفته   وی در بر تو آهن بولاد نهفته

خط ریحان شاعر دیمش

خطت زغبار روی در ریحان کرد   یاقوت لبت سر ترقی دارد

غبار نامی دیمش بیت

کرد لب لعل خط کشیده   شکر همه با غبار داده

مشک حسن دیمش بیت

خط کشیدی و من شدم عاشق   راستی عشق و مشک پنهان نیست

عبیر خیالی دیمش بیت

بر قمر قاعدهٔ زلف تو مشکافشانست   در شکر شیوهٔ خط تو عبیر آمیزست

غالیه سوزنی دیمش مطلع

ترک من مهر و وفا سیرت و آیین نکند   تا که بر برگ گل از غالیه آذین نکند

عنوان خواجو دیمش بیت

عنوان سواد خط سبزت   سرنامهٔ نامهٔ جمالست

آیت طوسی دیمش بیت

روی هست مصحف خوبی و دلبری   در شان حسن خط سیاه تو آیتی

آیت حسن کمال خجندی دیمش بیت

خطت آیت حسن و لب وقف اوست   بر رخ و سیه وقف و آیت خوش نشست

حسن دیمش

مثال حسن حسن دیمش بیت

خطت مثال حسن شد با آنکه خوش می نمودش   از خال مشکین یک دو جا نقطه بنه تفهیم را

برات خواجو دیمش قطعه

اگر چه در خورست آن خط و لیکن   خطا کردست که آن بر خور نوشته است

خطا کردم مگر سلطان حسنش   براتی بر شه خاور نوشته است

کفر وله ایضا بیت

خط بر رخ زیبای تو کفرست بر اسلام   رخسار و سر زلف تو شرعست و مناهی

توقیع کمال بن غیاث دیمش مستزاد

مشهور جهان شد که بصد وجه محقق   غیر از خط توقیع تو منشور ندارم

در غایت خوبی   بر لاله و ریحان

وخط سرخ وصفره دیمشلر

شد خط توقیع سلاطین از آن روی   سرخست و توکلت علی الله معیشش

اجل احمد پاشا دیمش بیت

معشوق خطی در اجلی بستدلرک   آه اول اجلی دید کلری ایردی دینجه ها

عقرب حسن دیمش بیت

آن ترک خط آورده که ماهست بعقرب   روزی که کمربست که خورشید بجوزاست

ناله ادیب دیمش بیت

در دور رخ تو هاله انداخت سپهر   تا دایرهٔ خط تو بر ماه کشیده

دایره مراد بعض دایره در شیخ سعدی دیمش بیت

بکورد نقطهٔ سرخست عذار شبرچنان (خت) که نیم دایرهٔ بر کشندش نگاری

دعا سروری فقیر دیمش **بیت**

خط کللرندن دلده غمزکه اوله اولری کارکر کم دعاکو ترسه جانا الکا کار اتمز قلچ

قوس قزح شاعر دیمش **بیت**

بکورد حزین مه آن خط سبز زصد قوس قزح خوشتر کشیدی

قیر سوزنی دیمش **مطلع**

سر و سیمین طرف ماه منبر تیره کرد از خط شبرنک چو قیر

لیل جامی دیمش **مطلع**

یار خطی که بر عذار نوشت تولج اللیل فی النهار نوشت

فستق کمال اصفهانی دیمش **مطلع**

تا خط فستقی ترا دید بر شکر بسته زبان بطعنه نهاد دست در شکر

رنکی یشل کبی اولدیغیچون بلکه فستق کبی دهانه منسوب اولدیغیچون

فستقی دیرلر **مینا** بدر دیمش **مطلع**

نبات سبز چو بر سکر تو پیدا شد عقیق سادهٔ تو در پناه مینا شد

زمرد خواجو دیمش **بیت**

رخ منور و خیال سیاه آتش هندو خط معنبر و زلف کثرت زمرد وافعی

دخان سروری فقیر دیمش **بیت**

عذارینه خطن کورب صو و یا بن دیمه ای (دل) که بو شهود راولمز جهانده بی دخان (آتش)

فتنه وله ایضا **بیت**

بلوردی فتنهٔ خط روم خرده زلفکی قو قرارکاه ایدینمز انی شامه بکوز تدم

لباس حضر شاعر دیمش **بیت**

تا لباس حضری پوشد لبت من زلطفش چون مسیحا زنده ام

خضر جامی دیمش **بیت**

خضر را خواهی ببینی بر لب آب حیات خط سبزه رنک بین کرد لب میکون (او)

وجه شبه تازه و یشل اولدیغی یالبنک اب حیاته اوشدکی یا عشاقی

خلاص اندوکی در **بکد** احمد پاشا دیمش **بیت**

قد قیامت غمزه آفت زلف فتنه خط بلا آه کم بن حسنکی بو بجه بلاسن بلمدم

تعویذ خواجو دیمش **بیت**

تعویذ دل نوشته که خط مسلسل است شکر بمی سرشته که یاقوت احمر است

نسخ ثلث توقیع شاعر دیمش **بیت**

خط غبار لبت نسخ کشت و می ترسم که ناکهان شود از نسخ ثلث و تو (رقعات)

لام عماد حروفی دیمش **بیت**

خط تو که در شان رخت نازل شد لامیست که بر آیت رحمت دالست

غبار کمال خجندی دیمش **بیت**

بران لب عارض خط نازک او غباریست بر خاطرما نشسته

سلسله نوری دیمش **مطلع**

خطت کرد عارض از ترک دلستانه یا سلسله است ریخته بر طرف کلستان

مسلسل ناصر دیمش **بیت**

عکس خط مسلسل در آب چشم ما جوی   زانکه سبزه انوبر چشم خوش تر آید

معما حسن دیمش بیت

خط خوب تو سطری از خط حسن   عقل کی داند این معما را

خط معمایه تشبیه اولندوغنک وجهی معناسی ظاهر اولمدوغی در

نیتکم کمال خجندی دیمش بیت

گفتمش بر گرد رخسار تو بی معنیست خط   گفت خط خالی ز معنی نیست بی معنی مگو

فتوی خسرو دیمش بیت

نه بر رویت خطست ای آیت حسن   که هست آن فتوی نامه بر بالا

عتاقنامه سلمان دیمش بیت

من غلام هندوی آن سرو آزادم کاو   بر سمن بنوشت خطی از پی تحریر ما

طلسم اشرف دیمش بیت

خط بر لبش حروف طلسمات ساحرست   پیداست صد فسون نهان از دمیدنش

و ناصر دیمش بیت

خامهٔ قدرت طلسمی بر دفع زخم چشم   از سواد مشک بر یاقوت احمر میکشد

اسم اعظم جامی دیمش بیت

لبت مهر سلیمانست بر وی نام اعظم خط   اجازت ده خط را تا بوسم بر تعظیمش

فهرست کمال اصفهانی دیمش بیت

مگر فهرست نیکوییست آن خط   که نی برکار و نی مسطر کشیدی

دیباجه خواجو دیمش بیت

سواد

سواد خط تو دیباجهٔ صحیفهٔ دل   هلال ابروی تو طاق منظر دیده

دفتر سروری فقیه دیمش بیت

نذر بو خط دیدم اول یار دیدیک   سنکی بو ستانک دفتر دیده

لباس آل عباس برکی دیمش بیت

سلطان رخت لباس عباسی را   پوشید مگر سر خلافت دارد

سیاه اولدوغی اعتباریله لباس آل عباسی دریلر نیتکم خواجه عطار

قرنجه نک لباسی وصفنده دیمش بیت   خلعت اولاد عباسش بداد

طاوسیانی ز رحمت داشش بداد   محضر کمال بن غیاث دیمش بیت

رخت نکو ز دل من همی نماید خط   مگر ز محکمهٔ عشق محضر آوردی

محضر ظالم حساد دیمش بیت

آن خط خونریز بر رخسار خوبش گوییا   محضر ظالم بپیش پادشاه عادلست

مکتوب سلاطین وله ایضا بیت

خط خوب تو بمکتوب سلاطین ماند   که بانگشتری بیش مهر کند دست دبیر

سپاه حبشی معزی دیمش بیت

زین سانکه خطت بهم برآمد ز خطت   گویی ز حبش سپاهی پیدا شد

هلال حسن دیمش بیت

چو خوش عنبرست افکنی از شب قدر   هلالی بر مه تابان نبشتند

هلال منخسف کمال اصفهانی دیمش بیت

هلال منخسف از مکنست آن خط تست   که کرد تا که با جرم آفتاب قران

نسرین معزی دیمش قطعه

من داشتم چو سنبل موی از سر سیاهی تو داشتی چو نسرین از عارض نگارین
آن خط تو شد اکنون نسرین چو رنگ سنبل وز غم مرا شد اکنون سنبل برنگ نسرین

اهرمن ناصر دیمش بیت

بگرد خاتم لعلت خط پیروزه پیدا شد چرا باید که آن خاتم بدست اهرمن باشد

فصحای عرب دنبرک خط وصفنده دیمش بیت

نبت البنفسج فی حوالی خده فسقیته فی دموعی المهراق
کتب الزمان بخطه فی خده هذا جزاء معذب العشاق

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در مشک سروری دیمش بیت

خط یاری یازیجق مشک خطادر دیرسن برخطی یازمه ای دل نیچه بر نوکجه خطا

پرده کمال بن عبد العزیز دیمش مطلع

چو بست خط تو از مشک بر شکر پرده مشو چو پرده کمان بیش ازین تو در پرده

و سروری فقیر دیمش بیت

خط کلدی دیو خاطر که کلمود غبار جاهل کورینه عارف اولدای دوست پرده در

مشکین خواجو دیمش بیت

هر نفس کز خط مشکین تو دارم نفسی از لبم رایحهٔ عنبر سارا بشنو

کردمک عنصری دیمش بیت

گاه بر ماه دو هفته کردمک اری برید گاه بر خورشید را در غالیه پنهان کنی

نافه کاتبی دیمش مطلع

ای رفته باد از هوس موی تو سرها وی خون شده از نافهٔ خط تو جگرها

شب حسن دیمش بیت

خط سیاه تو گرد رخ بچه ماند شب بتماشای با مراد بر آمد

و انوری دیمش مطلع

ای از بنفشه ساخته گلبرگ را نقاب وز شب طپانچها زده بر روی آفتاب

لالا ظهیر فاریابی دیمش بیت

آمد خط سیاه بلالای رخت وین نیز منصب است که لالاش عنبرست

هندوستان طوطی خواجو دیمش بیت

رخت ماهست یا خورشید شب پوش خطت طوطیست یا هندوستانیست

پر طاوس خرو دیمش بیت

خط سبز از پر طاوس می سازد مکس رانت گذارش تا مگس راند که در لب انگبین داری

هندو کافر شاعر دیمش بیت

هندوی خطت کافرست بگرفته اقلیم خطت زیرا بگیرد کافران روی جهان را عاقبت

لشکر کاتبی دیمش بیت

گر نمی بندند عهد از بهر قتل کاتبی لشکر خطت بیکدیگر چرا دادند دست

دایهٔ زنگی حسن دیمش بیت

خطت بر لب چو زنگی دایه بین گرفته شیرخواری را در آغوش

زنگار خواجو دیمش بیت

آیینهٔ رخسار تو زنگار بر آورد از بس که بر آورد دل سوخته ها آه

ژنک جامی دیمش بیت

خط بر آینهٔ رخت زنکیست — که دل و دیده را ازوست جلا

آسمانی معزی دیمش بیت

خط سبزت از ان رو آسمانی کشت تا عاشق — بجان سنت بر برآید فضلهٔ آسمانی را

دود جامی دیمش مطلع

شد خیال آن خط از دل وان رخ مهوش بماند — دود رفت و از ان خانه بیرون رفت لیک آتش بماند

مور کمال اصفهانی دیمش بیت

مور خط بر شکرت سکنو و من همچو مکس — می زنم در هوش دست ز افغان بر سر

مار بدر دیمش مطلع

ای بت ماه حکا خرد و مار خط و موی میان — چند آخر بیکی موی کشی بار کران

محبت نامه حسن دیمش مطلع

خطی کز و مشک بر هر جان نبشتند — محبت نامهٔ بر جان نبشتند

نامهٔ نجات خواجو دیمش بیت

عنوان سواد خط سبزت — سر نامهٔ نامهٔ نجاتست

شب معراج حسن دیمش بیت

شب معراج من ان خط خوش ساقی بود — قاب قوسین هم ان ابروی دلدار مرا

سواد خواجو دیمش بیت

هر شبی دفتر نویسان ورق بر دارم شام — از سواد خط سبزت نسخهٔ سودا برند

داغ کمال خجندی دیمش بیت

بر رخت

بر رخت آن همه داغ از خط و خال — دود دود دل سوختهٔ انکار یست

طغرا انوری دیمش بیت

همه تو قیعها را کرد باطل — بشان مشک چون طغرا بر آورد

تمغا خواجو دیمش بیت

یاران بی معیشت سلطان زنکبار — تمغای هند بر شه خاور نبشته اند

مثال پادشاهی ناصر دیمش مطلع

خطت حرف آلهی می نماید — مثال پادشاهی می نماید

نقش نکین کمال خجندی دیمش بیت

خط کرد بکرد لب لطیف دهنش پیدا — انکشت نما خاتم از نقش نکین باشد

بهار خسرو دیمش مطلع

کلعذاری که خار خاد لست — خط ریحانیش بهار دلست

نو بهار حسن دیمش بیت

رخت خوشتر از روی کل در بها — خط تو بر و نو بهار خوشی

بنفشه نیتکم بر عارف تجاهل طریقی ایله دیمش مطلع

کرد مشکست که بر کرد قمر بیخته — یا بنفشه است که بر دامن کل ریخته

بنفشه ستان معزی دیمش بیت

اکر بباغ درون لاله و بنفشه نماند — رخ تو لاله ستانست و خط بنفشه ستان

سبز سلمان دیمش بیت

شاهد آن نیست که دارد خط سبز و لب لعل — شاهد آنست که این دارد و آنی دارد

سرسبز خواجو دیمش **مطلع**

ای سبزه دمانیده بکرد قمر از موی
سرسبزی خط سببت سر بسر از موی

پیروزه نظامی دیمش **مطلع**

خطکه او ل پیروزه درکم لعل ناب او سننده در
لبلرک او لعلی درکم در خوشاب او سننده در

مهرگیاه کمال خجندی دیمش **بیت**

خط چو دید بر رخش مهر دلم زیاده شد
نام خطش ازان سبب مهرگیاه کرده ام

شمشاد نظامی خسرو وصفنده دیمش **بیت**

هنوزش کرد گلها رسته شمشاد
وزان آزاد سوسن سروش آزاد

و بدر دیمش **مطلع**

ای شام سر زلف تو بر مه شده سرکش
شمشاد خطت را گل سوری شده مفرش

شمشادکه یپراغی قوریجق ورنکی لطیف ومطرا اولدیغیچون الا التشبیه اولدر

دیوار بنفشه کاتبی دیمش **مطلع**

گلزار جمالش که رشده یار بنفشه
گلباغیست زمینش گل و دیوار بنفشه

شبنم و ژاله عصار مهر وصفنده دیمش **بیت**

نشسته شبنمش بر برگ لاله
فتاده بر گل سوریش ژاله

خار شاعر دیمش **رباعی**

دیشا مرو دیش کرد جهان و جگرت
آسوده دلم ز خوی بید ادگرت
گلزار رخت خار گرفته است چنانکه
جز خار کنی نماند کار دگرت

نام حسن قائل دیمش **بیت**

اهل معنی را اگر صورت ببستی خط تو
صورتی بودی رخت از روی معنی ناتمام

وصادقلر قتنده خط ممدوح در
نیتکم شیخ سعدی دیمش

چشم کوته نظران بر ورق روی نگار
خط همی بیند و عارف قلم صنع خدا

نوچمن سروری فقیر دیمش **بیت**

دوست می دارم پی حسنش خط نورسته را
چون گذشته شد بهاران نوچمن دارد رواج

بنی اصفر وله ایضا **مطلع**

صارو خطکم یوزی اوزره دلبرک عسکر چکر
لشکر زنگ او وستنه کویا بنی اصفر چکر

وله ایضا **غزل**

بکلم یوزنکده یازدغی بو روزگار خط
بنزه لرک عاقنه شاهین از خط

باخود مقرر اولمغه حسن ایلی سن شهه
دوران نکین خطکه دوره فرار خط

کون وملک محبتمه حائل او لیمز
هیچ پرده اولمی کوزمه او ل غبار خط

عاشق که صادق اوله سور خطک دخی
ویرسون ایمدی خاطرکه انکار خط

قدرت خطی در او سروری خطک نولا

عادتدر اوپلور صنما مشکبار خط

باب سیزدهم قره بک بیاننده در که عرب وعجم خال دیرلر

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در **نقطه** عبدالواسع دیمش **بیت**

همچو نونست زلف بر رخ تو
خال مسکین چو نقطه نونست

قطره مرکب سروری فقیر دیمش **بیت**

بر قطره مرکب در او ل خال رخ دوست
طامش ورق رو ینه قدرت قلمندن

آنلرک مه دیو طلوعی کبی بلکه دخی بو
قره تکله دیرلر ممدوح اولان بر او
دکلدر انک ایچون اشعارده واقع او
منه

عود کمال خجندی دیمش **بیت**

بسر تربت مجنون چو بسوز ید عبیر ‌ ‌ شکر و عود ز خال و لب لیلی طلبید

عبیر وله ایضا **مطلع**

مجلس معطرست بان وقت ما خوشست ‌ ‌ کز خال روی یار عبیری بر آتشست

قطرهٔ غالیه خطیب هری دیمش **رباعی**

بر چشم تو آن خال تو ای حور نژاد ‌ ‌ دانی ز چه افتاد و که آنرا بنهاد
زان غالیه که ابروی تو بنگاشته اند ‌ ‌ یک قطره فرو چکید و بر چشم فتاد

فلفل کمال بن غیاث دیمش **بیت**

یا فلفلی بر آذری یا خود مگس بر شکری ‌ ‌ یا بر رخ خود اختری یا خال چون هندوی او

حبشی خسرو دیمش **بیت**

روشن شد از رخت که خال حبشیت ‌ ‌ در مملکت خلق غریب افتادست

بلال کاتبی دیمش **بیت**

دی شام صلای خوش قد تو بر زد خال ‌ ‌ گفتی که بلال حبشی بو د بقامت

عدسی جامی دیمش **بیت**

کز جمالت ز خال ساده فتاد ‌ ‌ عدسی کم شمر ز خوان خلیل

زاغ شاعر دیمش **مطلع**

آن خال که سبزه بر رخت می بیند ‌ ‌ زاغیست که جز بر گل تر ننشیند

طفل حسن دیمش **بیت**

خال تو برین نخچه نکیه کند ‌ ‌ طفل نزدیک چه چرا خیزد

کوکب

کوکب منخسف شاعر دیمش **بیت**

ما بین دو ابروی تو آن نقطهٔ خال ‌ ‌ چون کوکب منخسف میان دو هلال

حجر الاسود خواجو دیمش **مطلع**

ای کعبهٔ روی چو بهشت قبلهٔ عالم ‌ ‌ خالت حجر الاسود و لب چشمهٔ زمزم

غزال جامی دیمش **بیت**

می بینم از زلف دو تا بر طرف روی تو خال را ‌ ‌ افتاده در چین و خطا مسکین غزالی از حبش

بیدق کمال خجندی دیمش **بیت**

بیدق خال تو نرانده هنوز ‌ ‌ طرهٔ کژ باز دو رخ برد مفت

سویدای قلب کمال بن غیاث دیمش **بیت**

صورت داغست یا نقش سویدای دلست ‌ ‌ یا نشانی دارد او از فتنهٔ آخر زمان

هاروت کمال اصفهانی دیمش **بیت**

زلف تو بر بنا گوش ثعبان و دست موسی ‌ ‌ خال تو بر زنخدان هاروت و چاه بابل

خال عاشق ناصر دیمش **بیت**

خال منست خال تو زان شد سیاه دل ‌ ‌ اشک منست لعل تو زان گشت آبگون

سر آلهی کمال خجندی دیمش **بیت**

آن لب نه زلالست که خمریست بهشتی ‌ ‌ آن نقطه نه خالست که سریست آلهی

فی الواقع خال عجب سر آلهی در که حکما بو حالده حیران اولشلردر **قطره**

قطران کمال بن غیاث بو وصف خالده دیمش **بیت** خالی که

بر آن عارض از غالیه یک نقطه است ‌ ‌ یا مردمک دیده یا قطرهٔ قطرانست

فصل ثاني عبارات عجم بيانده در هندو كمال خجندي ديمش بيت

بيش رويت هندوانند آن همه خال سياه　هندوان بنگر بنا گوش و عذار و بر سپيد

داغ وله ايضا بيت

آن رخ كشين داغي كرد قمر كه زلفست　وان لب نهاده داغي بر جان ما كه خالست

زنگي خواجو ديمش بيت

زلف تو هندوي تو چيني و ترا رومي روي　چشم ترك تو خطايي و ترا زنگي خال

توده كفر بدر ديمش بيت

مگر كه قطره آبي بر آتش افتادست　مگر كه توده كفري ميان ايمانست

مگس كاتبي ديمش بيت

غم ندارم چون خيال خالت آمد در درون　شاد باشد عنكبوتي كو مگس در دام يافت

و طوسي ديمش بيت

بوشيد يار خال خود از آه زاهدان　آري ز باد سرد نهان مي شود مگس

خرو ختني كمال بن غياث قصيده سنده ديمش بيت

يا در سر سواد ترك غلام حبشي نژاد　يا زنگي كه پادشه روم و خاور است

يا خسرو ختني كه بلاد خطا گرفت　يا هندويي كه عرصه چينش مسخر است

نور ديده نامر ديمش مطلع

اي خال روشن تو كه چون نور ديده است　خاليست كز سياهي چشم چكيده است

مردم چشم كمال بن غياث ديمش بيت

خال تو يا مردم چشمست يا مشك ختن　خال من يا مقبل مقبول يا هندوستان

مردم ديده بدر ديمش بيت

زنگي خال روي تو مردم ديده منست　آب زبان مي شود روي بروي ام از نهي

نافه خواجو ديمش بيت

خالش كه فتاده است بر گوشه چشم　آهوش مگر نافه مشك افكنده است

عنبرافشان نظامي هفت پيكره ديمش بيت

خال از زلف عنبر افشان تر　چشم از خال نا مسلمان تر

ستمكار لعلي ديمش بيت

خال هندوي تو بنياد ستمكاري كرد　نگذارش كه چو آن غمزه ستمكار شود

مهر شاعر ديمش رباعي

خاليست سيه بر آن لبان يارم　مهريست ز مشك بر شكر پندارم

كو شاه حبش بجان دهد زنهارم　من بشكنم آن مهر و شكر بردارم

مهره خواجو ديمش بيت

ببوي خال تو جانم اسير زلف تو شد　براي مهره كسي جان فداي مار كند

مهره باز وله ايضا بيت

فلفل فكنده است در آتش بنام ما　آن خال هندوي سيه مهره باز باد

كوي كمال بن غياث ديمش بيت

چون دو گوي بر عرصه ميدان حسن افتاده اند　تا ببرند از دلربايي گوي دلها را بدان

دانه كمال خجندي ديمش بيت

دارم هوس خالش گوييد بآن لبها　من خاكم و او دانه با من بسپاريدش

و کاتبی دیمش بیت

جان ندارد زندگی بی نقش خالت در تنم / مرغ را چون دانه نبود زود میرد در قفس

وله ایضا بیت

با آه روی زرد ز خالت شدیم دور / باد آمد و ز دانه جدا کرد کاه را

و جامی دیمش بیت

خیال خال تو بردم من ضعیف بخاک / چنانکه دانه کشد مور سوی خانهٔ خویش

و سرور فقیر دیمش بیت

برام و دانهٔ مکس مرغ دل نکو دیکد / ولی بصید تو آن زلف و خال شد باعث

دانهٔ سیب شمس گنجه دیمش رباعی

دی گفتمش ای کشته دراز تو عشق خود / بر سیب تو چیست نقطهٔ غالیه گون
گفتا ز لطافتی که در سیب منست / آن دانه بود که می نماید ز برون

گندم نشان دیده دیده بان کمال بن غیاث دیمش بیت

گندم آدم فریبست آن دو خال نازنین / یا نشان دیده یا بر کیمه گوهر دیده بان

اکی خال وصفنده کمال بن غیاثک ابیاتی واردر بو بابده انلرده بعض ایراد اولنور

تخم کاتبی دیمش بیت

خال او تخم محبت دان که دهقان قضا / کشت زار هر دو عالم بهر آن یک دانه ساخت

تخم حیات آذری دیمش بیت

آن دانهای مشک که خالیست نام او / تخم حیات ماست که در چهره کشته

نگهبان ساعر دیمش بیت

ندانم چون بر آیم من دل از چاه زنخدانش / که خالش بر لب آن چاه زنخدان نگهبان شد

قطرهٔ

قطرهٔ آب وله ایضا مربع

خالیست سیاه بر رخ آن مهوش / افتاده خوش و مراهمی افتد خوش
چون مهره که از مشک نهی بر آبش / یا قطرهٔ آبی که چکد بر آتش

میخ مشک وله ایضا مربع

آن خال تک بدان رخ خرمن گل / مشکست کسی ندید مشک اندر گل
ترسید مگر زمانه از رفتن گل / کز مشک زد ست میخ در دامن گل

سپند جامی دیمش بیت

چشم بد دور خال بر رخ تو / چون سپندیست بر آتش افتادست

بو بنده مشتبه بیاغش سپند درکه سیاه اولور تخم سپند سوزنی دیمش بیت

گونهٔ رخسار تو آتش افروخته / خال سیاهت برو سوخته تخم سپند

دل سوخته شرف الدین دیمش رباعی

خالیست بنزد چشم آن حور نژاد / همچون دل من سیاه این طرفه فتاد
هر گه که بدو در نگرم شاد شوم / گویم که دلم ببرد بر دیده نهاد

بنفشه کمال بن غیاث دیمش بیت

آن یکی چون غالیه افتاده بر برگ سمن / وین یکی همچون بنفشه بر فراز ارغوان

داغ دل وله ایضا فی قصیده بیت

برگ بنفشه داغ دل لالهٔ بهشت / یا فلفل سیاه که بر روی آذرست

شبه و برگ ضیمران وله ایضا بیت

آن یکی چون در نگین لعل بنشانده شبه / وین یکی چون بر سمن افتاده برگ ضیمران

لاله پاسبان وله ایضا **بیت**

آن یکی همچون سپندی در میان آتش است ‌‌ وین یکی چون لاله بر گوشهٔ آب روان

درم و درم وش نظامی مجنون نا مرده دیمش **بیت**

تو با زر و سیم با همه سال ‌‌ خالت درم و زرست خلخال

تا خال درم وش تو دیدم ‌‌ خلخال ترا درم خریدم

باغبان کمال خجندی دیمش **بیت**

خال تو خورد خوشه تا داشت باغ آن رخ ‌‌ آری حرام خواره باشند باغبانان

پاسبان کمال بن غیاث دیمش **بیت**

ان یکی از نازکی بر درج گوهر خازن است ‌‌ وین یکی از دلبری بر تنگ شکر پاسبان

ان یکی بر مخزن لعل و گوهر کوی مکین ‌‌ وین یکی در روضهٔ فردوس بگشاده دکان

وسروری فقیر خال سیه ردیف بر غزل دیمش

یا حبش زاده یا خود هندو میدر خال سیه ‌‌ یا قرمش کوز یا قب لولو میدر خال سیه

هر کشی یوز قاره سنز قاره یوز لودر مجیر ‌‌ یوز بولور بو وجهدا جادو میدر خال سیه

بر مکس دکلو در اول بو مردم چشم کبی ‌‌ نه عجب بو کسکا و چراولو میدر خال سیه

اغزمه الدم آنی فلفل کبی ذوق ایلدم ‌‌ عقلمی آلدی بنم دارو میدر خال سیه

قاره رب دور لب او ستنده یار که بر قرار

ای سروری بر قراقیغو میدر خال سیه

باب چهادم طوداق بیاننده در که عرب شفه و عجم

لب دیرلر **فصل اول** اطلاقات عرب بیاننده در **روح الله** شاعر دیمش **بیت**

لعل حیات بخشت روح الله است کرده ‌‌ درد و فریب چشم مستت احیای بی پرستی

مسیح جامی دیمش **بیت**

خون جامی چه غم که خورد لبت ‌‌ باده باشد حلال پیش مسیح هیچ

عمر مجسم عصار وصف نامیده دیمش **بیت**

رخش روح مصور در لطافت ‌‌ لبش عمر مجسم در حلاوت

روح کجی دیمش **بیت**

کنایتست ز حسن تو صورت ملکی ‌‌ عبارتست ز لعل تو روح انسانی

طبیب وله ایضا **بیت**

از لبت کر آرزوی یک سخن کردم چه شد ‌‌ از طبیبی شربتی کر خواست بیماری

سلسبیل کوثر جامی دیمش **بیت**

کنایت ز آن لب آمد پیش عارف ‌‌ شراب سلسبیل و حوض کوثر

زلال کمال خجندی دیمش **مطلع**

تو ز ما وصف آن جمال مپرس ‌‌ لب او بین و از زلال مپرس

راح شاعر دیمش **بیت**

لعل تو راحت خوف درد بیمار و مدام ‌‌ چشم تو مستت دل دکر سینه مار و کباب

خمر سروری دیمش **بیت**

لبکا غبغبک اسم تو لا چون ‌‌ اولور انسانه نافع خمر و تفاح

جام حسن دیمش **مطلع**

ای ز جام لبت جهانی مست ‌‌ رفتم از دست اد نکیر که دست

نقل وله ایضا بیت

بر نور حسن رخت بایدم ازان لب کام که در اوان گل ولاله نقل وجام خوشست

معدن یاقوت عصار ناهید وصفنده دیمش بیت

لبشن ان معدن یاقوت رخشان نیابی جان فزا تراب حیوان

زبرجد انوری دیمش بیت

چو ان درج زبرجد دریغی گوهر فرو ریزی زرشک لعل تو خون درد ای یاقوت همی کرده

لعل شیخ سعدی دیمش بیت

ملاحتست لب ولعل آبدارت را که در حدیث نیاید چو در حدیث آید

یاقوت شاعر دیمش بیت

کو خرد نیابند لب او عیبی نیست یاقوت بزرک قیمتی باشد

بسد سوزنی دیمش بیت

ای دو لب تو بسدی دو زنخ تو نسرین نسرین تو در سنبلی در بسد تو نسرین

حقه ظهیر فاریابی دیمش بیت

چون مار مهره خواستم از حقه لبش در پیچ رفت زلفش وا مهره مار دارد

معجون خسرو مجنون نامه‌ده دیمش بیت

معجون لبش بدر فشانی پرورده باب زندگانی

مرهم کمال خجندی دیمش

خانهٔ دل بخیال لب او دار شفاست چند نالد دل مجروح که مرهم با اوست

تریاق شاعر دیمش بیت

دردِ دلم

دردِ دلم اکنون بلب لعل دوا کن در جان چو رسد زهر چه سود ست زتریاق

عقیق ناصر دیمش بیت

هزار لمان لطافت نهفته در لب تست که ان عقیق که بپوشش کوه افشا نیست

عنّاب ظهیر فاریابی دیمش بیت

چرا به هوای لبت خون من بجوش آرد اکر نشانه زند خون از خواص عنّابست

نبات سروری فقیه دیمش بیت

او لب شیرین ایله قاچرسه اشکمدن نولا کم صقینور آبدن هر کیم که اولا نبات

رطب شاعر دیمش بیت

یاره کرد و وظیفهٔ نوردور خواستم کفت از لبت رطب و هم از غمزه خار داد

شربت اشرف دیمش بیت

تشنه را لب زدور بنمایی کی توان خورد شربت از دیدن

شراب کاتبی دیمش بیت

جنک از چه کنند بهر ان لب غوغا بسر شراب خوش نیست

حلقه نظامی شیرین حقنده دیمش بیت

ازین سو حلقهٔ لب کرده خاموش ز دیگر سو نهاده حلقه در گوش

حلوا کاتبی دیمش بیت

عاشقانت همه جان از لب شیرین دادند همه مردند ندادی بکسی حلوایی

آیت لطف کمال خجندی دیمش مطلع

زهی بدایت حسن رخت نهایت لطف خط تو حجت حسن و لب تو آیت لطف

لب محبوب سرخ رنک ومدوّر اولدیغیچون سرخ ایله یازلن آیت علامتنه
تشبیه ایدوب الکادحی آیت دیرلر **بلا** اشرف دیمش **مطلع**
لب بلا چشم بلا غمزه بلا عشوه بلا ای زسرتا بقدم کشته بلای دل ما
دل لبه مایل اولوب انی طلب قلوب چاشنی تدبیر نده اولدیغیچون لب
الکا بلادر وچشم وغمزه کاه عین عنایت وکاه سر غمز کوستردوکی
سببدن بلادر وعشوه عشق اهلنه وفا صورتن عرض ایدوب
تاخیر وانتظار ویردوکی اجلدن بلادر فی الواقع محبوب مجازی
باشدن ایاغه بلادر **کافر** حسن دیمش **بیت**
نیست در عهد لب کافر تو تا خلل یافته ایمان کسی
لب محبوب مسلمانلروکه جانندر بلکه مقدمهٔ فدا اولوب ایماننه
قصد اتدکی ایچون کافر دیمشلر نعوذ بالله **کمال** کمال خجندی دیمش **بیت**
خطت آیت حسن ولب وقف او بست بر رخ وسیه وقف و آیت خوشست
قند وقفل وسمرقند کمال بن غیاث دیمش **بیت**
قندست آن لب یا شکر یا قفل درج پر کهر یا خود سمرقند دکر بر چشمهٔ آهوی او
شفق بدر دیمش **بیت**
درست کشت که بر چرخ رویت ای خورشید بوقت طلعت پروین شود دوپاره شفق
سهیل جامی دیمش **بیت**
لعل سیراب تو خنده سهیلست که داد کوهر اشک مرا پرتو آن رنک عقیق
هلال شاعر دیمش **قطعه**

هم

خم زلف شکسته بستهٔ دوست نردبان پایهٔ دل ودین است
لب باریک وسلک دندانش راست همچون هلال وپروین است
نعل خواجو دیمش **بیت**
این چه نعلست که لعل تو در آتش دارد این چه حالست که خالت زمه انکیز ورنک
نعلی قورو قورلر لعل رنک اولوب محبوبک آل لبنی الکا تشبیه ایدرلر
فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در **طوطی** ظهیر فاریابی دیمش **بیت**
طاوس جان بجلوه در آید ز خرمی کر طوطی لبت بحدیثی زبان دهد
طوطی آل شاعر دیمش **بیت**
یا خط پیروزه اش لعل لب آن سیم بر طوطی آلست کویا بال دارد سبز رنک
لب دلبردن کلام شیرین وکفتار رنکینی صادر اولدیغیچون طوطی یه تشبیه
ایدرلر **شکر** کمال خجندی دیمش **بیت**
سحر اکر دانستمی خودرا مکس می ساختم می نشستم بر لبش کستاخ ومی خوردم شکر
محبوبلرک لبنی شکره وسایر حلویاته تشبیه ایدرلر لذیذ اولدیغیچون
لیک لب لذیذدر **تنک شکر** معزی دیمش **بیت**
سی ودو کهر بینم در تنک دهان او بر روی کهر کویی دو تنک شکر دارد
کلشکر خسرو دیمش **بیت**
رویت کل ولب نوشکر وین عجب که نیست جز درد دل بحاصل ازین کلشکر مرا
پل شکر وله ایضاً **بیت**
چشم کریان بلبش داشته یعنی در راه بر سر آب روان پل ز شکر می بندم

لب انسان شکلده کوپری یه بکزر لب شیرین دهن اولیجق شکر کوپریه
تشبیه اولنور اکرچه عالمده شکر کوپری یوقدر **نوشی** حسن دیمش **مطلع**

تعالی الله چه دولت داشتم دوش ... زیاد نوش لب کردم قدح نوش

نوشین وله ایضا **بیت**

عجم نوشین لبان زان تشنکان پرس ... که دریاهای خون اشام کردند

انکبین معزی دیمش **بیت**

زعشق آن لب چون انکبین و شکرست ... کرمن چو موم کدازم چو نی شوم لاغر

خرما تاج الدین حلوایی دیمش **بیت**

عید آمد و عید برک عیدم بفرست ... خرمای لبت که بوی شیر آید آرزو

شکر و شیر خسرو هشت بهشت ده دیمش **بیت**

چاشنی باری از نمک بر کیر ... تا دهن پر کنی ز شکر و شیر

کلاب کمال خجندی دیمش **مطلع**

خطت سبز و لبت مسکی و کلابست ... دهانت ذره رویت آفتابست

محبوبلرک لبنی لطیف اولدیغیچون کلابه و سایر لطیف اولنلره تشبیه ایدرلر

و سوزنی دیمش **بیت**

لب لعلش بمزیدم بخوشی ... یافتم زو مزه شکر و شیر

آب عماد دیمش **بیت**

در بیابان بلایت دل بیمار عماد ... شربتی از لب چون آب زلال تو نیافت

قطرهٔ آب کمال خجندی دیمش **بیت**

هزار تشنه تر اولبی چو قطرهٔ آب ... میان آن همه از قطرهٔ بما چه رسد

آبکون نامر دیمش **بیت**

حال منست خال تو زان شد سیاه دل ... اشک منست لعل تو زان کشت آبکون

جان پرور حسن دیمش **مطلع**

کار عشق نیست بی معشوق چندین زیستن ... بی لب جان پرور تو مردنست اینجا زیستن

محبوبلرک لبی جان دردنه درمان و باعث صحت ابدان اولدیغیچون
جان پرور و دیو ب و دارو و دوایه تشبیه ایدرلر

قوت جان طوسی دیمش **بیت**

کفتمش قوت جان بود لعلت ... کفت طوسی برو ترا چه رسد

دارو کمال خجندی دیمش **بیت**

آن چه چشمست وآن چه لب چه شکر ... این چه دارو وآن چه بیمارست

نوش دارو کاتبی دیمش **بیت**

نوش دارو لب یارست دلم را چو جان ... زهر محنت همه دم نوشد و زنده است

داروی جان کمال بن غیاث دیمش **بیت**

که می کوید دوای مرک نبود هیچ دارویی ... لبش داروی جان آمد از آن لب جوی جان دارو

شفاخانه کمال خجندی دیمش **بیت**

بعیادت سخنی کوی که رنجوران را ... از شفاخانهٔ آن لب شکری می باید

محبوبلرک لبی امراض مختلفه یه درمان اولوب و اندن انواع علاج بولندیغی
ایچون شفاخانه دیرلر **چشمهٔ جان** خواجو دیمش **بیت**

چشمهٔ نوش کهر پوش لبت چشمهٔ جان   حلقهٔ زلف شکن بر شکنت مورن دل

محبوبلرک لبی مرده یه جان ویرب وحیات ابرار اولدیغیچون چشمهٔ جان وآب حیوان دیرلر **آب حیوان** سلمان دیمش **بیت**

نشان آب حیوان کرد هان خضر میمی   دهانت می دهد اینک بزیر لب نشان ما را

آب حیات سروری فقیر دیمش **مطلع**

لب جان بخشک الوب اغزمه اولدم کویا   حضرتش آب حیات اولدی نصیبم کویا

جان اشرف دیمش **بیت**

یک جان اکرد ود بهوای تو کو برود   عشاق را بجای دو جانست آن دو لب

جان شیرین خواجو دیمش **بیت**

جان شیرین کفتم آن لب را زمه تلخ آمد کی   کر بزیرد عذر مرا کنون هستم از جان عذرخواه

دلنواز عصمت دیمش **مطلع**

لب لعل دلنوازت بعتاب کشت بازم   بکو چشمهٔ جوانی چکنم که جان نبازم

محبوبلرک لبی کاه لطف وکاه قهر کوستردوکی ایچون کاه دلنواز کاه جان ستان دیرلر **جان ستان** خسرو دیمش **بیت**

مرا بکشت لب جان ستان تو هر چند   مفرحیست باب حیات پرورده

دلکش خواجو دیمش **بیت**

چون دم خوش نمی زنم نی لب لعل دلکشت   با غم تو چون کشم کر بکشم بنا خوشی

آتش وله ایضا **بیت**

بر آتش لعل آبدارت ما   خواجو دل وجان کباب کرده

محبوبلرک

محبوبلرک لبی حرارت ویرب ورنکی لطیف اولدیغیچون آتش وجواهر واناره تشبیه ایدرلر **بیجاده** نظامی مجنون نامه ده دیمش **بیت**

بیجاده لبی بر آن طریقی   چون باشد وچون کند حریفی

یاقوت معدنی

درج کهر جامی دیمش **بیت**

درج کهر آمد لبت آنرا بامانت   بسپار بجایی که چو او نیست امینی

جواهر صندوقدر

ناردان سیف اسپرنکی دیمش **بیت**

بکشای لب بخنده که صفرای عشق را   تسکین اکر دهد شکر ناردان دهد

نار خندان کمال خجندی دیمش **بیت**

کمال آن لعل لب ناریست خندان   که باشد سیب سیمینش بپهلو

دانهٔ نار جلال الدین اصفهانی دیمش **بیت**

اسیر شد دل مسکین بدام عشق چو دید   ز زیر دانهٔ نادان دو رشته در ثمین

کل خندان خواجو دیمش **بیت**

بجا خسرو لب شیرین بجوید   چرا بلبل کل خندان نخواهد

محبوبلرک لبی رنکین ولطیف اولدیغی ایچون کله ولالهیه تشبیه ایدرلر

لاله معزی دیمش **بیت**

کفتم ای شکر لبان دیکه من باز آی زود   چشم برهم زد بلولو لاله وشکر کرفت

برک لاله حسن دیمش **بیت**

لب لعل تو بران لطف وطراوت کویی   برک لاله است که بر غنچهٔ تر می خندد

برک کل نظامی هفت پیکر وصفنده دیمش **بیت**

لب چو لعل لبی که تر باشد بر که آن لعل پر از شکر باشد

غنچه جامی دیمش بیت

گر سایه بر خاک افکند آن لعل غنچه لب آن خار شاخ لعل شود پر غنچه خندان شود

نمک خواجو دیمش بیت

دل مانی لب لعل تو ندارد ذوقی همه دانند که باشد ز نمک ذوق کباب

محبوبلرک لبنی لذت و ذوق ویردکی ایچون طوزه تشبیه ایدرلر

و کمال خجندی دیمش بیت

چون کنی خوان وصال لب بگشای که نخست از نمک کنند آغاز

نمکدان شیخ سعدی دیمش بیت

آن خط سبز و لب لعل که آن شیرین نشست سبزه خوان خلیلست و نمکدان جلیل

نمکین کمال فارسی دیمش بیت

نقل لب چو قندش زان رو نمکین آمد کز آتش تیز او دلها همه بریانست

جهان نمک خسرو اسکندرنامه ده دیمش بیت

دهن تنگ و لبهای یاقوت رنگ جهان نمک در نمکدان تنگ

میوه فتاحی دیمش بیت

گفتم آن لب کراست خندان گفت میوه خور بوستان چه می پرسی

محبوبلرک لبی ابدار و شیرین اولدغیچون میوه یه تشبیه ایدرلر

شفتالو کمال خجندی دیمش بیت

ز لب شفتالوی دو لطف کن لطف اگرچه العنب گفتند دو دو

وله ایضا

ی وله ایضا بیت

لب می ست و بدنت سیم چو هست آن همه خام خام باشد ز تو ما را هوس بوس و کنار

محبوبلرک لبی شراب رنگنده اولوب عاشقلره کیفیت ویردکیچون شرابه تشبیه ایدرلر

میگون حسن دیمش بیت

تا شنیدم لب تو میگونست من ازین توبها پشیمانم

باده پرست شاهی دیمش بیت

شاهی از عمر ابد یافته بهره که تو کشته آن دو لب باده پرست آمده

باده گلرنگ عصمت دیمش بیت

جان سوی لبش رفت و ازان باده گلرنگ شد مست بدان سان که ز میخانه نیامد

ساغر جامی دیمش بیت

زدست خضر چه سود آب زندگی ما را اگر ز ساغر لعل تو جرعه نخوریم

انگشتری حافظ دیمش بیت

امان بیوزکی

از لعل تو گر یابم انگشتری زنهار صد ملک سلیمانم در زیر نگین باشد

محبوبلرک لبی خوب رنگ و مدور اولدغیچون یوزکه و قاشنه تشبیه ایدرلر

نگین خواجو دیمش بیت

لعلت نگین خاتم خوبی وصف زده هر کرد روی خوب تو مهر دیو و پری

و کمال خجندی دیمش بیت

خط گرد نگرد لب لطف دهنش پیدا انگشت نما خاتم از نقش نگین باشد

مهر حسن دیمش بیت

بیت اول

رخت كز خط مشكين شد من بي صفحهء سيمش
همانا در جفا كاري نبشتي لوح تعليمش

از دست تو ناله چون توان كرد   مهر لب تست در دهانم

محبوبلرك لبی عاشقلرك اغزندو تدغی ایچون مهره تشبیه ایدرلر

مهر سليمان جامي ديمش **بيت**

لبت مهر سليمانست بر روي اسم اعظم خط   اجازت ده خدا را تا ببوسم بهر تعظيمش

پری حسن ديمش **بيت**

نشد از من خيال زلف و لبت   من چه دانم فسون ديو و پري

محبوبلرك لبی لطيف و زيبا اولدغيچون پري يه تشبيه اولنور

حقه باز كمال خجندي ديمش **بيت**

چه شيرين حقه بازيست آن لب پر عشوه كز مردم   دهان تنگ تو چون حقه پنهان كرد در بازي

خونين حسن ديمش **بيت**

لعل خونين ترا از آن دوستم   كه آشناي چشم خونبار منست

محبوبلرك لبی عاشقلرك قانن ايچوب قانلو گورندكيچون خوني و خونخوار دیرلر

خون جگر خاقاني ديمش **بيت**

بي رشك تر و خون جگرم   بسته بيرون و درون دهنت

خون كبوتر شيخ سعدي ديمش **بيت**

لبان لعل چون خون كبوتر   سواد زلف چون پر پرستو

خونخوار خونريز حسن ديمش **مطلع**

نيست روزي كان لب خونخوار تو خونريز نيست   فتنهء حسنت كم از غوغاي رستاخيز نيست

در رحمت كاتبي ديمش **بيت**

هم رو بر قعه بستهام ني سخن لب را از من   درهاي رحمت را چرا بر خسته خالي بستهء

تار قرمزی سوزني ديمش **بيت**

لبت از روي باريكي نمايد   بچشم سوزني چون تار قرمز

ابخره و آل رنك اولان لب بويلهدر **رشتهء آل** صدر بلخي ديمش **مطلع**

در وقت تبسم لب جان پرور دلبر   چون رشتهء آلست ذ زوسي و دو گوهر

شهنشه كمال بن عبد العزيز ديمش **بيت**

شهنشه لبش اقطاع از ولايت خويش   عقيق را يمن و لعل را بدخشان داد

مو پای بنفشه و له ايضا **بيت**

بنفشه زار سبب امد براب شكر تو   كه از بنفشه بشكر توان مربا كرد

خط كلمني لبه بو تشبيه خوب در و حاذق اولانلر قتنده مرغوب

باب پانزدهم ديش بياننده در كه الا عرب خرس و ثغور و سن

و عجم دندان ديرلر **فصل اول** اطلاقات عرب بياننده در

در ناصر ديمش **بيت**

خيال آن لب و دندان نشستهاست بچشم   بلعل و در بود آري هميشه چشم گذار

لولو شاعر ديمش **بيت**

بوسه خواهم تو لب لعل بلولو گيري   خوش جوابست چگويم كه شكر خا بي

الماس خسرو خسرو و شيرين حقنده ديمش **بيت**

كه از جادو بمژگان خاره سفتند   گهي از الماس دندان لعل سفتند

مرجان معزي ديمش **مطلع**

لبنی ماننده لعلست و مرجانست دندانشی سرشکم لعل و مرجان شد ز عشق لعل و مرجانشی

دیشی تشبیه اولندیغی مرجانه مراد حرده انجودر دشی بخویه تشبیه

ظاهردر و یلدزه تشبیه روشندر سهیل وله ایضا بیت

بتی کجا لب و دندانش چون عقیق و سهیلی همیشه سرخی سرخست روشنی روشن

ثریا کمال الدین اسمعیل دیمش بیت

در رشته در دندان چون از لبت بتابد کویی مکر ثریا در ماه کرده منزل

سیمین شیخ سعدی دیمش قطعه

کر ابن مقله دکربار در جهان آید چنانکه دعوی معجز کند بسحر مبین

باب زر نتواند کشید چون تو الف بسیم حل ننویسد بسان ثغر تو سین

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در کهر معزی دیمش بیت

بر دندانش نکه کردم دو چشم من چو دریا بی مرا دریا ز کوهر خاست و در دریا کهر خیزد

مروارید نظامی شیرین وصفنده دیمش بیت

بمروارید دندانهای پر نور صدف را آب دندان داده از دور

دردانه آذری دیمش بیت

آن رشتهای در که میان دو لعل تست دردانهاست ریخته در چشمه حیات

ستاره همام الدین دیمش بیت

بخند اکرچه ز خندیدنت همی دانم که آفتاب بروز ستاره بنماید

پروین خسرو دیمش بیت

دو جو نیست ز یک خنده تو عاشق را زانکه در لب ز تنکی خنده در پروین دارد

پرن

پرن بدر دیمش بیت

آونک از میان تو کوهی بتان موی طالع ز خنده تو میان شفق پرن

خوشه پروین خاقانی دیمش مطلع

لعلت چو شکوفه خوشه پروین دارد روی تو چو لاله خال مسکین دارد

و سروری فقیر دیمش بیت

ای دهانی ذره دندانی ثریا دلربا سنن اول بر ذره ده پروینی پنهان ایلین

شبنم جامی دیمش بیت

نقش بندان کاه تصویر لب و دندان تو در دهان غنچه تر عقد شبنم ریختند

تکرک شاعر دیمش رباعی

کفتم بلب که بوسه پرداز زد تا کردن همت از فلک بفراز زد

کفتا که تکرک شکل دندان مرا ترسم که حرارت دمد و بکدازد

سرشک خاقانی دیمش بیت

بسرشک تر و خون جکرم بسته بیرون و درون دهنت

مهره شاعر دیمش بیت

پروین چه عجب اکر پراکنده شود از حقه و مهره لب و دندانت

باب شانزدهم اغز بیاننده در که الا عرب فم و عجم دهان

و دهن دیرلر فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در

میم کمال خجندی دیمش بیت

ببحر انجنکها داریم بی زلف و دهان تو از آن میم و دو دال امروز مارا بی باید مرد

نقطهٔ موهوم کجی دیمش بیت

تا ببینم نقطهٔ موهوم تو یعنی دهن　دوربها برکار روشن کردت بسر کردیدم

و شاعر دیمش بیت

کردی بنطق نقطهٔ موهوم را دو نیم　پس مبطل کلام حکیمان دهان تست

عدم خیالی دیمش بیت

هوای دهن تنگ تو اصحاب وجود　سالهاند که سرگشتهٔ راه عدمند

نقطهٔ فرد بدر دیمش بیت

دهنت دیر چو دگفت کز و سر سخن　سر هیچی داشت که بر نقطهٔ فرد او شد دال

جوهر فرد سلمان دیمش بیت

جوهر فرد دهانش طلب دیدار را　بر زبان حال جواب لن ترانی می کند

محبوبلرک دهانی کوچک اولمق ممدوح اولدوغی ایچون اشیاء صغیره یه تشبیه ایدرلر بلکه عدم اطلاق ایدرلر سر غیب الغیب جامی دیمش بیت

آن دهان را سر غیب الغیب دان کز شرح آن　هم اشارت ماند عاجز هم عبارت قاصر است

خیال حسن دیمش بیت

خواستم وصف دهان تو کنم لیک این شعر　همه مصنوع فتادست خیالی کم کیر

سر مخفی بدر دیمش مطلع

نقش بند وهم واقف نیست زان نقش دهان　سر مخفی را نمی داند کسی جز غیب دان

نکتهٔ مبهم کمال خجندی دیمش بیت

کس فهم نکرد از خط لب نقش دهانت　مفهوم نشد نکتهٔ مبهم بحواشی

رمز جامی دیمش بیت

زباریکی بیانت در کمر سر تست لایفهم　ز پنهانی دهانت زیر لب رمزیست لایدرک

معما کمال خجندی دیمش بیت

چون نقش دهان تو معماست　ماییم همه بفکر آنیم

صفر وله ایضا بیت

چون ببینی دهن تنگ و قد یار کمال　بوسه ده خواه بکو صفر و الف ده باشد

خاتم خسرو دیمش بیت

بی دهانی و ملک خوبی ترا　چون سلیمان شدی و خاتم نیست

درج لعل بهاء الدین دیمش بیت

ز درج لعل چو بنمایی آن دو رشتهٔ در　در و برآب شود لولوی خوشاب خجل

دینار شاعر دیمش بیت

با سیم برت بزر توان پهلو زد　دینار دهانت بدرم شاید یافت

حوض شکر کمال بن غیاث دیمش بیت

گشت آن دهان درج گهر یا هست حوض پر شکر　از لعل او مرواریدی پر هم برج و هم باروی او

نقل کمال خجندی دیمش بیت

کس ندانست که آن نقل دهان روزی کیست　زرق در پردهٔ غیب است که آگه باشد

طراز حسن دیمش بیت

جانا دهن تنگت اندر نظرم آمد　طراز که او دید که جان بستد و پنهان شد

عیسی فتاحی دیمش بیت

دهانت تا دلم از غیر پرداخت   مجرد خانهٔ عیسا ش گفتند

ذره شاعر دیمش بیت

گر تابش خورشید جمالش بنمای   آن ذره بهیچ گونه پیدا نشدی

حال کمال الدین باوردی دیمش رباعی

در دایرهٔ روی بت مه تمثال   هست آن دهنش نکو چکی نقطه مثال

موجود نه معدوم نه گویای سخن   ای معتزلی بگو چه حالست این حال

معتزله طایفه سی موجود ایله معدوم اورته سنده واسطه اثبات ایروب الا حال دیو تسمیه اتدیلر الا بناء شاعرلر دهان محبوبی حاله تشبیه ایدرلر

و امامی دیمش رباعی

دهان تنگ آن دلبر وجودست و عدم باهم   که نیست و هست در وصفش کجا و کو و کیف و کم

اگر گویم که موجودست بر تقدیر ایجادش   اگر گویند برهان گو بنادم زد ز برهان دم

اگر گویم که معدومست عقلم تین نمی گوید   که هر گز کی ز نزد معدوم کار عالمی بر هم

موجود و معدوم خواجو دیمش بیت

میانت چون تنم پیدا و پنهان   دهانت چون دلم معدوم و موجود

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در شکر کمال خجند دیمش بیت

دهنت دیدم و گفتم شکرست   گفتمت هر چه خوش آمد بزبان

تنگ شکر حسن دیمش بیت

می گفت نگنجد سخن اندر دهن من   در تنگی آن تنگ شکر جای سخن نیست

پسته خواجو دیمش بیت

پسته

پسته را با دهن تنگ تو نسبت کردم   رفت در خنده ز شادی مگرش باد کرد

چشمهٔ نوش اسکندر خراسانی دیمش بیت

چون چشمهٔ نوش دهنت پیدا نیست   این سبزه ندانم ز کجا می خورد آب

جوی نبات حسن دیمش بیت

جوی بهشت دهانش ببین   تا چه نبات از لب جو خاستست

جان آذری دیمش بیت

از خنده های لعل تو شد روشن آذری   کو یا لب و دهان تو از جان سرشته اند

نشان کاتبی دیمش بیت

چو خط بر صفحهٔ روی تو خواندم آن دهن گو بو نیم   چو فرمان خواندن شرط ست دادن بر نشان بوسه

سر نهان عصمت دیمش بیت

صفت سر دهانت بزبان نتوان گفت   آشکارا سخن سر نهان نتوان گفت

سر مو خواجو دیمش بیت

هیچ کامی ز دهان تو نکردم حاصل   چکنم یک سر مو از تو مرا حاصل نیست

و اشرف دیمش بیت

یک سر موست آن دهن لیکن   بتبسم لبش شکافد مو

و کمال الدین اسمعیل دیمش بیت

دهنت یک سر مویست بهنگام سخن   اثر موی شکافی تو در روی پیداست

نیست شاعر دیمش بیت

گفتم چه بخیلست دهانت گفتا   آن بخل ز نیستی است معذورش دار

تنك نونك فم سبله يوفقه حق صودرقتبق معناسنه وتنك نونك سكونيله طراحق وابرقولاكي وجوال وصربه دره وتنكل سنه وتنك كه يدكك بريابي در و داغ دبه سي وتنكا تنك

يعني صفلجم
سنت
لعنت بيحمه الله
نعمه الله

نيست هست خواجو ديمش بيت

تنم موبي از سنبل لاله پوشش دلم رمزي از پسته نيست هستش

وكمال خجندي ديمش بيت

اكر دهان تو كويند هست نيست زتنكي نه كاذبند درين نكته عاشقان نه صادق

ترجمۀ نظامي رومي مطلع

كه واردير بو اغزكه بوقديرايسه عاشق بوسوزده نه كاذب ديركسه الانه صادق

هيچ خواجو ديمش بيت

كفتم چه تمنا كنم از لعل تو لبت انكشت نهاده بر دهن يعني هيچ

شيركار كمال خجندي ديمش بيت

در همه شهر از دهان تنك تو حقه بازي نيست شيرين كارتر

دزد دل وله ايضا بيت

دهنت دزد دل ماست برو پنهاني كرنباشد تو يكي نيست بما بنمايش

انكشتري وله ايضا بيت

با دهانش پيش آن عارض نظربازي كلا چون توان كه انكشتري در روز نتوان باختن

سرخدا وله ايضا بيت

سرخداست نقطۀ آن دهن و در آن سخن واقف سر غيب را محرم راز يافتم

نقش چين وله ايضا بيت

كفتمش از دهانت اي بت چين كام من غير لب كزيدن نيست
چين درابرو فكند وكفت كمال نقش چين جز براي ديدن نيست

نمكدان شيخ سعدي ديمش بيت

از خندۀ شيرين نمكدان دهانت خون مي رود از دل چو نمك خورده كبابي

پر نمك حسن ديمش بيت

آن دهان پر نمك بر هيچ كس پيدا نشد خندۀ كردي و شوري در جهان انداختي

نافۀ چين نظامي هفت پيكرده ديمش بيت

آهوي ترك چشم هندو زاد نافۀ چين را كره بكشاد

غاليه دان وله ايضا في وصف ليلي بيت

چون غاليه زلفهاي شبرنكي چون غاليه دان دهان تنكي

غنچه آذري ديمش بيت

غنچه را با دهنش دعوي خون بود بباغ حرف چند براندند و خموشش كردند

كل خندان كمال خجندي ديمش بيت

كفتمش باري نشان از آن دهن با ما بكو زير لب خندان شد و كفت از كل خندان بپرس

مور نظامي مجنون نامه ديمش بيت

از مور نهفته تر دهاني وز موي كشيده تر مياني

نوش مبارك شاه ديمش رباعي

تنك دهان آن بت حور نژاد سبحان الله چكونه شيرين افتاد
كويي كه مكر مجهدز زنبور عسل بربوكه كلي نيش زد و نوش نهاد

نيمۀ دينار معزي ديمش بيت

نيمۀ دينار را ماند دهان تنك تو در دل تنكم فكندان نيمۀ دينار نار

نقطهٔ سرخ شیخ سعدی دیمش بیت

بکود نقطهٔ سرخت عذار سبز چنان   که نیم دایرهٔ بو کشند ز نکارکی

باب هفتدهم دل بیاننده در که عرب لسان و عجم زبان

دیرلر فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در

انبوب کوثر شاعر دیمش مطلع

یا آن زبان زبانهٔ دریای شکرست   یا فضل را کلید یا انبوب کوثرست

برجان احمر کمال بن غیاث دیمش قصیده سنده بیت

شمشیر برق و خنجر الماس آبدار   یا رسته شاخ نازکه مرجان احمرست

طوطی وله ایضا فی قصیدته بیت

یا بی زبان زبانهٔ شمعست شعله زن   یا خود زبان او که چو طوطی سخن ورست

منقار طوطی وله ایضا بیت

هست آن زبان شاخ دکر از بوستان افزون تر   منقار طوطی شد مکر خلقی بکفت و کوی او

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در شاخ مرجان وله ایضا بیت

بوستان افروز تر در درج لعل برکه   شاخ مرجان در فشانی یا فتم دانی که چیست

برکه کل عارف دیمش مطلع

در حالت تکلم ازنازکی زبانش   چون برکه کل نمایدار غنچهٔ دهانش

طوطی آل نظری دیمش مطلع

آن لب رنکین و شیرین کفت کویا آن زبان   طوطی آلست کویا شاخ سکر در دهان

بلبل عصّار دیمش بیت

خوش

بوستانه اوزر بک بورکی یا امیر عاشقانه در

خوش الحان بلبلی بوستان سرایی   بهر بابی رسیده ز و نوایی

تیغ شاعر دیمش مطلع

تیغ را چون بقصد جان کردند   راست در صورت زبان کردند

باب هجدهم الک بیاننده در که عرب نقو و عجم دیرلر

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در تفاح سروری دیمش بیت

بکله غبغبک اسم نولا چون   اولور انسانه نافع حمز و تفاح

ترنج نظامی خسرو نامه ده دیمش بیت

ترنج غبغبم را کر کنی باد   ز نخ بر خود زنند نارنج بغداد

یاسمین عبد الواسع دیمش بیت

دو چشمش نرکس و دو لب عقیقین   ز نخ از یاسمین و رخ ز کلنار

مشتری معزی دیمش قطعه

دل بر دلم نه ای صنم آفتاب رو   رخ بر رخم نه ای بت مشتری ذقن

تا موم نرم بینی و در زیر سنک سخت   تا شنبلید بینی و در زیر نسترن

نهره وله ایضا بیت

معلق است تو کویی بر زیر زهره هلال   بر زیر ساده زنخدان آن صنم غبغب

زیبق عبد العزیز دیمش بیت

بهر اکسیر یان عالم عشق   غبغبت کشته زیبق رجراج

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در به شاعر دیمش بیت

خط تو غبارست و زنخدان تو به   به باشد اکر کرد زنخ پاک کنی

خیالیله باشن اشتغال ایدر دیکیدر

رخ عاشق ... صارو و رخ معشوق ... آق اولور

سیب شیخ سعدی دیمش مطلع

لبستست آن یان نخ یا سیب سیمین لبست ان یا شکو یاجان شیرین

و خواجو دیمش مطلع

سیب زنخدان توان به زبه یافت دلم متعه الله به

و سروری فقیر دیمش مطلع

امرود مک چون اغزومه شفتالو لبک ویر یاری اوغشا مغازلم سیب غبغبک

انکور کمال خجندی دیمش بیت

ببوسه سیب ذقن کفتمش زلطف کیست کمال کفت تو انکور خور مپرس زباغ

شکرانکور وله ایضا بیت

از شکر انکور سمر قندیان سیب زنخدان شیرین ترست

سیمین وله ایضا بیت

خاک بر فرق کسانی که زر و سیم بخاک باز بردند و نخوردند ز سیمین ذقنان

نقره خام وله ایضا بیت

بباد سیب ذقن کرچه نقرهٔ خامست که باغبان بکرامم زخام می بخشد

میوه جامی دیمش بیت

کشت به از دانهٔ خال آن ذقن کرچه بود میوهٔ لی دانه به

دستنبو شاعر دیمش مطلع

سیب زنخش که هست چون دستنبو خواهم که همیشه بر سر دستم بو

آب حیات کاتبی دیمش بیت

مراست

مراست خضر روان خط نکو بتش ظلمت مراست آب حیات آن ذقن نکو یم چاه

کوسیمین سلطان محمود دیمش قطعه

زنخت کو کرفتم از سر لطف خودنمی ریختی و عذرم هست

زانکه هنکام زکه زدن دسمست کوی سیمین کرفتن اندر دست

کوی حسن دیمش بیت

ای حسنبان آی از زلف و زنخدان بتان بیر کنتی خوب ناید کوی و چوکان باختن

آب معلق کمال بن غیاث دیمش بیت

از غبغب زیبا یشی کان آب معلق شد کوبی که هلال خط جفت مه تابانست

و نظامی خسرونامه ده دیمش بیت

بطوق غبغبش کوبی که آبی معلق کرده است از افتابی

و نظامی رومی دیمش مطلع

یر یدر جام مروق دیر سم بن لبوکه یراشور آب معلق دیرسم غبغبوکه

روح و جان شاعر دیمش بیت

سیب زنخش که هست روح ثانی بردست کرفتم از سر نادانی

دلدار ستهریر بمن کفت که هی جان بر کف دست می نهی می دانی

چاه شیخ سعدی دیمش بیت

یوسف شنیده که بچاهی اسیر ماند این یوسفست بر زنخ آورده چاه را

و آذری دیمش بیت

زلف در جان بست و در چاه زنخدان افکند هیچ سلطان چنین بندی و زندانی نداشت

شوبله حکایت ایدرلرکم سلطان محمود بن سبکتکین بن کعبه فالدرتو استمش قانن بیر محبوب قصاد کتوردیلر بونکی قانن الوردکین اول بونک ذقنی اوغغرایمش بو بونک عذرنده بو قطعهٔ دیمش

و سروري فقير ديمش بيت

بوريمش خط زنخدانيچ چيني ناكهان دوشدم كه بوبنچه خاروخس الترە كوزيادم اوچاهى بن

ذقن چو قرينى ابرار اولدغي ايچون وبنچه لر غفلت ايدوب الحاد دوشوب

هلاك اولدغي ايچون چاه ديرلر چاه بابلى قائل ديمش بيت

چشم هاروت ار بديري همچو ماروت اي پسر سرنكون دادي درآن چاه زنخدان تو را

و ذقن كوكل المقره ساحر اولوب بلكه بنچه شاعر ساحر وصنعتده ماهر

الكو فتار اولدغي ايچون اول چاهه چاه بابلى ديرلر باب نوازدهم

بوين بياننده دركه عرب الاعنق وجيد وهادي ورقبه وعجم كردن ديرلر

فصل اول اطلاقات عرب بياننده در شمع كافور اسرى ديمش بيت

اختى آن را قرص خورشيد ست زرين جوهرم دوستان را شمع كافور ست سيمين كردنش

ساق عرشي كمال بن غياث ديمش بيت

خوانده‌ام بساق عرش ازان روكه در صفت كرسي ولوح صنع خداوند اكبر ست

عاج شاعر ديمش بيت

ماسوره كردنت سفيد ست چو عاج مكذار كه تار زلف بروى بپيچد

فصل ثاني عبارات عجم بياننده در

سرشك و سرفراز كمال بن غياث قصيده سنده ديمش بيت

سركشته كشت عقل زاوصاف كردنش كوسركشي بلند وسرافراز وسرو دست

كردنكش وله ايضا بيت

اهوان را در ميكند آوردن است مكند كردن كردنكش شير افكنش

بلورين نظامي شيرين وصفنده ديمش بيت

بلورين كردنش در طوق سازي بان مسكين رسن بي كرد بازي

سرور شاعر ديمش بيت

كو زيبا چون قد او بالا بر آيي تا بدوشش ملك خوبي را بنا بي سروري چون كردنش

درخت كافور قائل ديمش بيت

آن زلف چو مار تشنه در تاب تموز پيچيده بر آن درخت كافور سپيد

شوشه سيم شاعر ديمش بيت

بانوك من انكه دست در كردن كرد در كردنش آمد هوس شوشه سيم

باب بيست كوكس بياننده دركه عرب صدر و عجم سينه و بر

ديرلر سعد الدين اصيلي آملي ديمش مصراع سينه را زان صدر مي كويند كو صاحب دلست

وصدر بلخى ديمش بيت

بكذشت زمن دوش وبري بر من زد المنة لله كه بري خوردم ازان بر

فصل اول اطلاقات عرب بياننده در

ياسمين كمال بن عبد العزيز ديمش بيت

باغ ارم جمال تست از نه چرا همي دمد هم ز رخ تو ارغوان هم ز بر تو ياسمين

نسرين خواجو ديمش بيت

همنشين ماه رويان خطا وختنم همدم نسرين بران قند بار وكشمرم

سوسن حسن ديمش بيت

رخت را جز به روشن نكويم برت را جز كل وسوسن نكويم

سنجاب معزی دیمش مطلع

عاشق آنم که عنابش همی بارد شکر   فتنهٔ آنم که سنجابش همی پوشد جگر

در یتیم خسرو خسرونامه ده دیمش بیت

برش کز لطف چون در یتیم است   درونش آهن و بیرونش سیمست

آیت لطف جامی دیمش بیت

برت هست آیتی از لطف و رخ نیز   که از بر خوانم این آیت که از رو

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در آب کمال خجندی دیمش بیت

آبست آب آن بر و آب سنگ باشد   در بر ترا دلی هم سنگین و چه سنگین

سیم خواجو دیمش بیت

تعالی الله چنان زیبانگاری   برش چون سیم دل چون سنگ خارا

و سروری فقیر دیمش بیت

نرد اولوبدر بر زر صفت چون صورتم (ای سیم بر)   میل ایدر سک صورتا معنیده و جهی وار در

و شاعر دیمش بیت

تا ببیند بر سیم و تن نقرهٔ خام   می روند از پی ان شوخ کسان در حمام

معتاد رحام چقر برک نسرین عطار ناهید وصفنده دیمش بیت

بری ان نازکی چون برک نسرین   سرینی از صفا چون کوه سیمین

یاسمن کمال اصفهانی دیمش بیت

در آب روشن اگر دیدهٔ تو سنگ سیاه   بیا ببین دل او در بر چو یاسمنش

سمن سروری فقیر دیمش مطلع

طریق استخراج اولدر که مادهٔ اسم کسان در حمام لفظی در لفظ کسان حمام کیرجک عریان اولمق کرک باسی که کاف و نوندر کیرجک ساقلور و حمام کبره ما بعنی صو دو کر جون حمام لفظنده ماکیسی م قلور لفظ سا جون بونک ایچنه اولا حسام اولور

اي

114

ای کوکل بود رد کک در مانه دلبر در سنک   سینه کک زخمینه مرهم اولک عنبر در سنک

برنیان خواجو دیمش بیت

بری سینهٔ پرنیانست   بزیر برنیان پولاد دارد

و بلبل کم کوکس مناسبتی ایله مه و قرن و کوبک تشبیهاتن دخی ذکر ایلیهلم که مه تشبیهاتنده دیمشلر نارنج خسرو خسرونامه ده دیمش بیت

دو نارنج برش در حلهٔ حور   بدل نزدیک لیک از دستگه دور

ترنج خاقانی دیمش بیت

بحر برتن و دیبای رخت   هم ترنج بر و سیب ذقنت

حباب جامی زلیخا وصفنده دیمش بیت

دو پستان هر یکی چون قبهٔ نور   حبابی خاسته از عین کافور

کوی عاج شیخ سعدی دیمش بیت

پستان یار در خم گیسوی تابدار   چون کوی عاج در خم چوکان آبنوس

سجنجل امرء القیس دیمش شعر

مُهَفهَفَةٌ بیضاءُ غیرُ مُفاضةٍ   ترائبها مصقولةٌ کالسجنجل

رشاشه و فقعه کمال بن غیاث دیمش بیت

دو رشاشه دو فقع شیرین دو نار بربری   نارچه بود بوستانی یافتم دانی که چیست

فقاع وله ایضا فی قصیدته بیت

پستان اوست یا بمثل کوزهٔ فقاع   یا کوی زر که در خم چوکان زبور بست

نار فردوسی دیمش بیت

وشنکا هدنه مخففه قدرت معلنه منه

ونه انجه آق عورت ازه دوکلمش آق دکل بو عمق بری صیقل لنمش آینه جینی کبی

رخانش چو گلنار و لب ناردان ریمین بر ش رسته دو نارد ان

شیشه کمال بن غیاث دیمش **بیت**

بر سینهٔ سیمینش بر شانهٔ بلورین دو شیشهٔ پر شیر پست یا نار دو نست

و قرنی **حزمن نسرین سوسن خمیر سپید نرم رسیده** یه تشبیه ایدرلر

نیتکم عصار دیمش **بیت**

میان گلستان حسن آن تن شکم یک خرمن از نسرین و سوسن

ضمیر مایهٔ اوازی و شیر بر دست لطفش این دکرده تخمیر

چنان نازک خمیری کس ندیده سپید و نرم نازین و رسیده

و قرنی **سمن دبه** و کوبکی **حوض مدوره** تشبیه ایدرلر نیتکم عصار دیمش **بیت**

تنی بوداز سمن بس نغز و دلبر بر ان تل سیمکون حوض مدور

جهان را بحر خونی در کشیده ولی هرگز بنافش نارسیده

و کوبکی **غنچهٔ گله** تشبیه ایدرلر نیتکم کمال بن غیاث دیمش **بیت**

ناف او را وصف کردن نیک نیست غنچهٔ گل بر بود آزر دنش

باب بیست و یکم بیلک بیانندر که اکا عرب و عجم ساعد دیرلر و بو بابده بازو دخی بیان اولنور **فصل اول** اطلاقات عرب بیاننده در

عاج کمالی دیمش **بیت**

بردی از پیل تنان پنجه بچابکدستی آفرین باد بر ان ساعد و بازوی چو عاج

سوسن کمال بن غیاث دیمش **بیت**

پشت و پهلو دوش و بازوی چو گل ساعد سر پنجه چون سوسنش

حمایل

حمایل نظامی خسرو نامه ده دیمش **بیت**

حمایل دستها در گردن یار درخت یار و ن بپیچیده بر نار

و له ایضا **بیت**

حمایل دادش از بازوی سیمین نوازش کردش از لبهای شیرین

ید بیضا عصار دیمش **بیت**

برفع فتنهای چشم ساحر ید بیضا و ساعد کرده ظاهر

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در

کان بلور شاعر دیمش قصد محبوب وصفنده **بیت**

چون نیش بر دست آن نگارین بپوست از کان بلور شاخ مرجان بر جست

سیم فتاحی دیمش **بیت**

سوختن سیم ز عاشق رواست ساعد خود را تو چرا سوختی

سیمین بساطی دیمش **بیت**

من فدای جان او بر سر مباد یرش طبیب تا بر دست او نبینم ساعد سیمین او

و **شیخ سعدی** دیمش **بیت**

پنجه با ساعد سیمین چو نینداز که به با توانای معربد نکنی بازی به

حصار بلورین نظامی شیرین وصفنده دیمش **بیت**

بر و بازو چو بلورین حصاری سر گیسو چو مشکین نو بهاری

سیمین تخته و له ایضا **بیت**

بان ساعد که از بس رونق و آب دو سیمین تخته شر بر تخته سیماب

گنج سیم جامی دیمش **بیت**

فولاد داغ قوبیه محبوب حقنده در

خسته اولان محبوب حقنده در

قسم در

بېخش بر من مسکین جواز دو ساعد خویش . دو کنج سیم نهان اند آستین دارد

تختهٔ عاج شاعر دیمش **بیت**

زان نیش که داد بوسه بر ساعد او ان تختهٔ عاج شاخ مرجان برجست

نکارین جلال الدین دیمش **بیت**

تو تیغ ی زن و بکزار تا من مسکین نظاره می کنم ان ساعد نکارین را

ارغوان وکل شیخ سعدی دیمش **بیت**

تمام فهم نکردم که ارغوان وکلست در آستینش با دست و ساعد کلفام

بو تشبیه شول ساعد حقنده در که بیاض صحیح اولیوب قرمزی رنکده اوله

دستهٔ سمن کمال بن غیاث قصیده سنده دیمش **بیت**

در آستین بلورترست آن بر اسیتی یا دستهٔ سمن که ز کلها نکوترست

شاخ بهار وله ایضا فی قصیدته **بیت**

شاخ بهار نیست بر ان لطف و نازکی بر کردنم که دست مه مهر پرورست

برک کل وله ایضا **بیت**

برک کل یا ستره وردی طری یا بازو یا یاسمین یا پیر هن یا خوه برو

شاخ سمن وله ایضا

شاخیست کوئی از سمن یا خود بهار و نسترن یا خود کمان جان من یا ساعد و بازوی او

کمر ابن یمین دیمش **بیت**

در دل هوس هست که از ساعد خوبت سازم کمری کرچه ترا نیست میانی

جان طوسی دیمش **بیت**

کفتم

کفتم که هست جان من از ساعد چون سیم خندید و کفت جان تو ارکی بردست ماست

وجه شبه عاشق مرده دله حیات ویردکی یا جان کبی لطیف اولدغی در

پیلسته عنصری دیمش **بیت**

چو بر دوی ساعد نهد سر بخواب همی از پیلسته سازد ستون

باب بیست و دوم برماق بیاننده درکه الکا عرب اصبع و جمع ایدر اصابع و برماق اوجنه انمله و بنان دیرلر و عجم انکشت و سر انکشت دیرلر **فصل اول** اطلاقات عرب بیاننده در

قلم نظامی سیوین وصفنده دیمش **بیت**

بفرمان که خواهد خلق را کشت بدستش ده قلم یعنی ده انکشت

هلال طوسی دیمش **بیت**

بنمود ساعدت ید بیضا ز آستین انکشت چون هلال تو نشق کرده ماه را

وجه شبه عدم استقامت در زیرا برماق اکثر زماننده عدم استقامت اوزره در

عناب علا شاعر دیمش **مطلع**

هر لحظه سر انکشت تو خونی ریزد عناب که دیدست که خون انکیزد

فندق وله ایضا **بیت**

روزی ز پستهاش شکره خواستم بجنگ فندق فراز نرگس نامهربان نهاده

فندق برماق اوجنه دندوکی اشبه در **مربع**

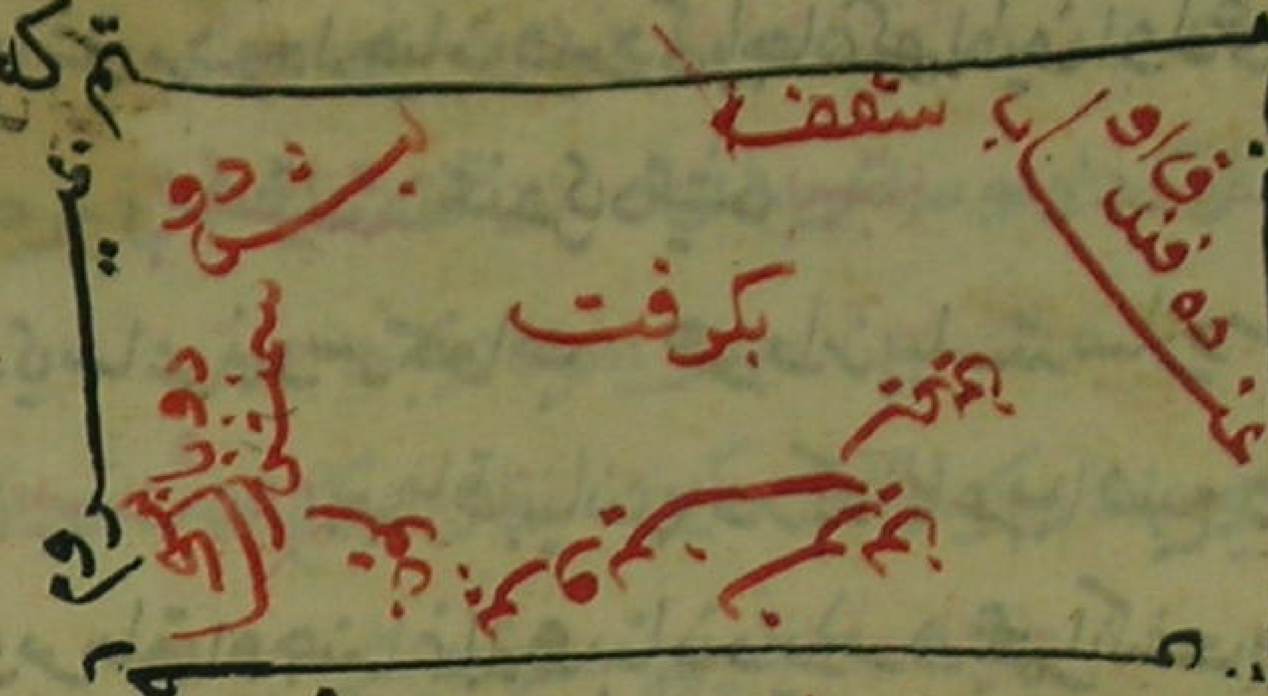
کفتم که بیرم رخش چینی بکرفت عناب لبش دو بار پروین بکرفت

ده فندق او دو برکه نسرین بکرفت سقف سمنش ستون سیمین بکرفت

چینی بکرفت بوریزدی دیکر

بو مربع شو وجهله یازلمق صنعت واوقیمسی فضیلتدر

کفتم که

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در

دم قاقم نظامی شیرین وصفنده دیمش بیت

سپید ونرم چون قاقم بر وپشت کشیده چون دم قاقم ده انکشت

ماسورۀ سیم شاعر دیمش بیت

ز بلسته دیبای چین بر شکست بماسورۀ سیم بکرفت شست

شکوفه کاتبی دیمش بیت

ذقن را چو طرد ر پیچ انکشت کیرد نماید چو سیبی نهاده در شکوفه

پنجۀ مرجان رکن الدین رضایی دیمش بیت

بکاه رنک حنامی بر داز دست پندار سر انکشت بلورین توان پنجۀ مرجان

و سروری فقیر دیمش بیت

چشم پر خونمده عکس دست دلداری کورنب بکزدرلر پنجۀ مرجانه جانان اللرن

نکارخانه کمال بن غیاث دیمش بیت

نقش ونکار دست نکارین اوان رست یا خود نکارخانۀ مانی وآزرست

وبرماق

بیت با خود شکوفۀ کل شکفته است در شجر یا نقش آبها که بر اوراق دفتر است نظامی شیرینک ناری فلا حالی وصفنده در

وبرماق اوجلری وطرناقلری وصفنده دیمش بیت

چو شیرین برکشاده ناخن چند بشیرین برک برک لاله می کند

لاله وله ایضا بیت

بلاله تخته کل را خراشید بلولو کوشۀ مه را تراشید

باب بیست وسوم بوی بیاننده در که عرب قد وقامت وعجم بالا دیرلر قامت دنلدکی قد قامت الصلوة اعتباریله در

کمال خجندی دیمش بیت

بهر مسجد که اوردی تو قامت زحیرت کفت امام الله اکبر

وبالا دنلدکی سرو سهی دن یوجه اولمق ملاحظه سی ایله در

شاعر دیمش بیت

قد و بالای تراد و دل ما مرساد دود را کرچه همه میل ببالا باشد

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در الف کجی دیمش بیت

با انکه قدم چو لام کردی مانند الف میان جالی

الف نجاتی دیمش مطلع

بیرک وار ایا قد الف جانلر اچنده حیف اولا عمرک کچه دلکا نلر اچنده

و جامی دیمش بیت

قدم لام است وبالایت الف زان دوست میدارم بلا را کاندرو لام والف پیوسته می بینم

و عبد الواسع دیمش رباعی

قد تو چو ن الف است و قد من همچو ن لام من و تو لام الفیم ای صنم سیم اندام

کر مرا دور کنی دور نکردم ز برت زانکه دور نکرد د ز الف هرکز لام

سهم طوسی دیمش مطلع

هردم از سهم قد و ابروی آن سرو روان
تیرکژ کژمی کریزد کوشه می کیرد کمان

رمح حمیدی دیمش شعر

والقد فی الثواب رمح ناعم [مثقف]
والطرف فی الاجفان سیف باتر [قاطع]

قلم آذری دیمش بیت

در قامت و ابروی بت ما نظر کن
تأویل چه حاجت که کن نون و قلم را

و جامی دیمش بیت

ابرو و قد خوشت صورت نون و [القلم]
نقش خط دکشت معنی ما یسطرون

علم کاتبی دیمش مطلع

هرکه در سایهٔ آن سرو سهی قد باشد
جاش زیر علم سبز محمد باشد

رایت ناصر دیمش بیت

رایت شاهست قد او ز روی راستی
کر بلندی آسمانش سوی خود برمی [کشد]

بلا فتح الله دیمش بیت

بلاست انکه تو نامش نهادهٔ بالا
حدیث راست همین است زیر و بالا [نیست]

قیامت شیخ سعدی دیمش بیت

آن قامت تو نی بحقیقت قیامتست
زیرا که رستخیز من اندر قیام او [ست]

ساحر و له ایضا بیت

قامتی داری که سحری می کند
که اندر آن عاجز بماند سامری

عمر کمال بن غیاث دیمش بیت

باقد و قامتست چکویم قیامتست
یا عمر ماست عمر چه از عمر خوشترست

و برهان دیمش مطلع

کویند مرا که هست بالاش دراز
او عمر عزیز ماست کو باش دراز

روح کجی دیمش بیت

خواهم که فشانم همکی روح و روان را
بر سرو بلندت که همه روح و روانست

طوبی و سرو و خط استوا کمال بن غیاث قصیده سنده دیمش [بیت]

طوبی و سروه یا الف راست راستی
یا خط استوا که برو ماه انورست

صنوبر کمال خجندی دیمش بیت

چه سود بر سر خاکم درخت سرو که یار
بار زوی قد چون صنوبرم بکشد

عرعر خسرو دیمش بیت

شکرستانست کوئی باغ از شکر لبان [قران]
یا شکرزاریست کوئی کلشن از عرعر

نخل نظامی شیرین وصفنده دیمش بیت

کشیده قامتی چون نخل سیمین
دو زنکی بر سر نخلش رطب چین

و باطی دیمش بیت

وطن نخل قدش امر دل ریش سالی را
بان بلبلی کو راست بر سرو روان [خانه]

سرو شاعر دیمش بیت

قامتت در چمن حسن چو سرویست [جوان]
سو این بید ران سرو جوانت [مرساد]

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در تیر خسرو دیمش بیت

هر ساعتی می کزد [کم] دقامتش بر دل
کوئی که در درونهٔ من تیر می رود

سپیدار سونه دیمش بیت

ونخجلت بالای تو هر در چمن وباغ   افکند سری سرو سپیدار شکسته

شمشاد   نارون   کمال بن غیاث قصیده سنده دیمش بیت

شمشاد وشاد در چمن جابکی جهان   یا نارون روان شده یا سرو کشمرست

شاخ شمشاد جامی دیمش بیت

شاخ شمشادی که بحیره است نیلوفر بدان   سرو ازادی که دارد رخ دکلبوک طری

نشک شاعر دیمش بیت

قد تو چنانکه بر لب دریا نشک   طوبی برد از قامت چون سرو تو رشک

ایی شکو آذری دیمش بیت

بباغ نی شکر از قامت تو می زدلاف   بکینه بند زبندش همه جدا کردند

بید   نظامی خسروکه فرقتی بیاننده دیمش بیت

همیره بیدش از سودای خورشید   بلی رسمیست چوکان کردن از بید

شاخ رز و خدنک و نهال و عود و عرعر کمال بن غیاث دیمش بیت

شاخ رزست تیر خدنک و نهال نخل   یا سرکشیده نی شکر و عود و عرعرست

و باسلی دیمش بیت

باشدکه نهال قد آن کل ببر آید   ای سرو وصنوبر بدعا دست بر آرید

عمر دراز خسرو هشت بهشت ده دلارام و صفتنده دیمش بیت

قامتی در خوبی چو عمر دراز   هوس انکیز تو ز عشق مجاز

بلا سروری فقیر دیمش بیت

چام آغاجی

بلدا یدی بلا چو دبست ایکن بالاسی اول   طفلک الغدوش چکری قامت آخر اولدی کافل بلا بالا

آرزوی دراز شاعر دیمش بیت

هوای قد بلند تو میکند دل من   تو دست کوته من بین و آرزوی دراز

جان و روان و آب حیوان خسرو دیمش مطلع

یارب اى بالا مکر از آب حیوان ریختند   با همه جان کسان بکداختند آنذر بختند

درخت ناز و له ایضا بیت

بیاران قد و قامت سرشک لعل دو چشم   بهر زمین که ببارد درخت ناز بر آید

دلربا عتیقی دیمش بیت

چه ادرند در روضهٔ رضوان که آنجا   نباشد سرو قد دلربا یت

لطف خدا کمال خجندی دیمش بیت

در شمائل قد تو لطف خداست   هست لطف خدا بتو همراه

بهشت   خسرو اسکندر نامه ده دیمش بیت

بهشت این قامت چون نگار د   پر از سیب و نار نخو بادام و نار

و شعرا قد محبوبی شول یکیاوی سر سرو ده تشبیه اندکلری ایچون

طعن ایدوب دیمشلر قطعه   عجبست از طبیعت شعرا

یاندارند اب در دیده   قد خوبان سرو می خوانند

سرو چوبیست ناتراشیده   و عزاری ایچون همام دیمش بیت بونک

سرو را روزی ببالای تو نسبت کرده ام   شرمساری می برم عمر یست از بالای تو

و قامت محبوب ترجیحنده عماد دیمشلر بیت

ترا بسرو نخوانم چراکه سرو سراپای	همه تنست تو از پای تا بسر همه جان

انوکبی چون مستقیم طبع اولانا حسن قد محبوبه استقامتی ایچون

دین مسلمانان دیمش فی الواقع حسن دیمش بیت

ای قد خوب تو چون دین مسلمانان راست	حرمه کافر تو همچو خط ترسا کج

و رعایت جانبین ایچون دیمشلر بیت

سروی بزد لاف ازادی ولی قدری نداشت	کار سرو از برکی قامتست بالا گرفت

باب بیست و چهارم بیل بیان ایده در که عرب خاصره و عجم میان

دیرلر و عرب اهیف اینجه بیلر دیرلر فصل اول اطلاقات

عرب بیان ایده در سر غیب جامی دیمش بیت

دهانت سر غیب آمد میان نیز	خرد را کی توان تفهیم کردن

نکته خواجو دیمش مطلع

دهانت از زوی تنگ دستان	میانت نکتهٔ باریک بینان

خیال کمال خجندی دیمش بیت

زین سان که چون میانت شد جسم من خیالی	اکنون امید وصل ما را بآن خیالست

عدم کمال اصفهانی دیمش بیت

جانم بامید آنکه از غم برهد	همچون کمرت کرد عدم می گردد

فصل ثانی عبارات عجم بیان ایده در

راز کمال خجندی دیمش بیت

میانت کو بیار از نیست غیبی	که از سر ضمیر آمد نهان تر

ظهیر

راز ظهیر فاریابی دیمش بیت

اندیشه که کم شود ازان لطف در ضمیر	کرد و نبر راز باکمرت در میان نهاد

بی نشان کمال اصفهانی دیمش بیت

کسی نشان میانت نداد جز کمرت	زهی کمر که نشانی ز بی نشان آورد

دقیقهٔ باریک خواجو دیمش بیت

بدان دقیقهٔ باریک عقل خیره شود	دمی حدیث میانت چو در میان آید

موی جامی دیمش بیت

از موی میان تو جدا بس که کشم رنج	نتوان تن رنجور من از موی جدا کرد

و کاتبی دیمش بیت

میانت کاتبی در دل نهان داشت	که مو بر نایدا ز هر جا که شد ریش

و نظامی دیمش بیت

خیالی بیلمدک کو کلمده نیلر	چو بتمز اوده یا عشق پرده خود مو

و خواجو دیمش بیت

بیرون ز میان که مانند موییست	کس بر تن سیمنت نبیند اثر از موی

و شیخ سعدی بو میانه باریک بیننک ایدرب دیمش بیت

میانش را و مویش را اگر صد ره بپیمایی	میانش کمتر از مویی و مویش تا میان باشد

برگ کاه خسرو دیمش بیت

برگ کاه هست میانت ز چه در باریکی	دید کوته من کاه ربا خواسته

تار ابریشم کاتبی دیمش بیت

نقش خط آن بامیان در دیده از استرم   هست چون مسکین مرکب با بریشم بر دوات

رشته کمال خجندی دیمش بیت

موی میان او بکر هست در خیال   چون رشته که باشد شد اندر میان کرم

باب بیست و پنجم اینجک بیانندە در که عرب و عجم ساق

دیرلر فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در عناب شرف دیمش بیت

ساق تو مران باد راورد زدست   هر کز نزهم ستون عنابی را

بقم سیف الدین دیمش بیت

هر کرا بر ران و ساقت یک نظر افتاد کفت   عاج را بیون افتاد دست با شاخ بقم

بو تشبیه قرمزی رنک اولان ساق و صفنده ظاهردر اما بیاض

رنک اولان ساق و صفنده مذکور اولان تشبیهات بو نلردر

بلور فرحی دیمش بیت

بلورین ساق ساقی نرکس مست   ستاده بر سر پا باده در دست

لوز (بادم) و موز (... اوزمی) و مویز (قوری اوزم) کمال بن غیاث دیمش بیت

ساقیست یا دو دسته دندان ماهیست   یا لوز پوست کنده و موز مقشرست

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در

سیم شمس کنجه دیمش بیت

زر مقناطیس سیم ساقان آمد   تو زر بکش او خود بکشد ایشانرا

سیمین امامی دیمش بیت

ساق زر هم برد بسان سیمین   وان کیست که او بسیم از ره نرود

شاعر

بجوبک بیلنی اینکه بکوندر
وکمرینی دوکمه بکردر
او بیلیه انک بیلنی
قوشاقره سنول
اینکه بکوندرکه
اورتاسنده
دوکمی اوده
[illegible]

سمن رنک شاعر دیمش بیت

آن ساق سمن رنک تو ای سرو سهی   چون ساق درخت ابر ار آمده است

ساق عرش عصار ناهید و صفنده دیمش بیت

ز لطف و آب و صفوت ساق آن حور   درخشان همچو ساق عرش از نور

کل جای دیمش بیت

کلست آن کف پا کل ببینش او خاری   بخاک پات که از سر کل بخار مکن

ماهی آب حیات و لنکر کمال بن غیاث دیمش بیت

پایش که هست ماهی آب حیات حسن   با بادبان زورق خوبی دو لنکرست

و اجزاء محبوبه پای جمله دن پایینی اولدیغیچون پایان تشبیهات اعضایی

انو کلر اتمشلردر و سروری فقیر دخی ایاقره قلوب دیمش بیت

بو سروری آیغنه او پب اکک اوبه مزکی   قالدی آیقده دریغا او غریب افتاده

باب بیست و ششم مجموع اعضا بیانندە لرکه عرب

بر نو عجمن دیرلر فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در

حریر شیخ سعدی دیمش بیت

اندام تو خود حریر چینست   دیکر چه کنی قبای اطلس

روح وله ایضا بیت

بر نت در میان پیرهنست   همه روحست رفته در بدنی

در خسرو مجنون نامده دیمش بیت

نازک بدنی چو در مکنون   مجنون کن صد هزار مجنون

کلستانده بالقی ایاق
بعد مه دیمک
[illegible]

قامت نظامی شیرین وصفنده دیمش بیت

تن صافیش می غلطید در آب چو غلطد قاقمی در موی سنجاب

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در

گل شیخ سعدی بوستانده دیمش بیت

عجب نیست از خاک اگر گل شکفت که چندین گل اندام در خاک خفت

لاله رنگ خسرو اسکندرک جاریه‌جیغی قوچدوغنده دیمش بیت

زبس که آوریدش در آغوش تنگ بنفشه دمیدان گل لاله رنگ

شیر و گلاب و می و برگ گل کمال بن غیاث دیمش بیت

اندام لطیف اوست یا شیر و گلاب و می یا برگ گل سوری در کسوت کتان است

آب کمال خجندی دیمش بیت

هر جامه که باشد ببر از آب شود تر آن آب که کرد و جامه نشد تر بر کیست

و جامی دیمش بیت

رسم دور است نیلوفر بزیر آب لیک عکس این کرد آن تن نازک زهی صنعت گری

سیمین خواجو دیمش بیت

گفتمش نام تو ای سیمین تن آخر چیست گفت چون مرا باز ببینی نام من روشن کند

گوهرین خسرو مرض لیلی وصفنده دیمش بیت

کشتی تن گوهرین سفالین وز بستر دیبه ساخت بالین

جان جامی دیمش مطلع

بوی جان یافتم ز پیرهنت گوییا از جان سرشته شد بدنت

و سروری

نیلوفر نلی قفتان کبی محبوب صفتنده در

معناده علی جهز طریق استخدام اوزره مراد ... مراده عربیسی در کم لکدر و ذره مراد عینه در کم عینی برمعنا سلیقون اولمغا اعتباری ایله چونکه بو الفاظ اوله اولی علی نور اوله

و سروری فقیر دیمش بیت

لطیف و نازکست آن تن چو جانست او همیشه خطا باشد دلا روشن کرا و دامن برند

آبگینه کمال بن غیاث دیمش بیت

تنش از نازکی چون آبگینه است ولی دارد دلی مانند مرمر

شوشهٔ سیم نظامی خردنامه‌ده دیمش بیت

بآن نازکی میان شوشه اندام ولیکن شوشهٔ از نقرهٔ خام

باب بیست وهفتم ذات محبوب بیاننده در و بعض اجزاسی

بعضا و کلا ملاحظه دن قطع نظر ذات محبوبه‌یه اطلاق اولنور

فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در کعبه کمال بن غیاث دیمش بیت

ضن ضن ضایع چه کنی سوی من ای کعبهٔ کام طواف در تو مقصود و ملجاست مرا

و سروری فقیر دیمش بیت

قبلهٔ حسن ای صنم بو نکته ادرک دلی که چون هر وجه ایمان درست اولدی کعبه‌ده

قبله حسن دیمش بیت

روی سوی قبله باشد هر کسی را در دعا قبلهٔ من تو دعایم مستجاب از روی تو

محراب وله ایضا بیت

در آن خلوت که محرابم تو باشی باستغفار نتوان بود مشغول

صبح وله ایضا بیت

تو چون طالع شدی جان تازه تر شد چو صبح ایدن از سر گذشت

آیت و نور وله ایضا

ترا در روز و شب خورشید و مه گویند می شاید که در روز آیت نوری و در شب شمع آفاقی

آیت شیخ سعدی دیمش بیت

سعدی شیرین سخن این همه شور از کجا شاهد ما آیتست این همه تفسیر او

سهیل ناصر دیمش بیت

تو سهیل تا کجا تابی و کی طالع شوی نور تو بر هر که می افتد نشان دولتست

شمع طراز مجتبی دیمش مطلع

مثل پروانه ز تاب رخت ای شمع طراز سوختم بهر خدا چاره بیچاره ساز

روح جامی دیمش بیت

رفتی و کفتی بهجران ده رضا انت روحی کیف ترضی ان تروح

حور هوایی دیمش بیت

عید کامی چو بهشتست و بهر جا حوری حرم آن عاشق دلخسته که بی هلوی بکیست

حور عین سروری فقیر دیمش بیت

چقاردلدن سروری سن خیال نقش دلداری بلورسن دوزخی چونکم مقام حور عین اولان

طائر قدس حافظ دیمش مطلع

اگر آن طائر قدسی ز درم باز آید عمر بگذشته بپیرانه سرم باز آید

عقاب خواجو دیمش بیت

تو کجا صید من سوخته خرمن باشی که شنیدست عقابی که شکار مگس است

عنقا عبد الواسع دیمش مطلع

تو طوطی زیبایی و من بلبل زار من فاخته نالش و تو عنقا دیدار

کاتبی

غزال کاتبی دیمش بیت

خوشست گفته رنگین کاتبی لیکن فغان ز طبع غزالی که فارغ از غزلست

ثمر وله ایضا مطلع

ای از گل جمال تو خرم بهار عمر در باغ جان تو یی ثمر شاخسار عمر

ریحان حسن دیمش بیت

جانان تویی و جان و جهان طفیل تست ریحان تویی و عالم خاکی سفال تو

مرهم جامی دیمش مطلع

ای بدلم گرفته جا دمبدم از نظر مرو مرهم سینه چون تویی بردم دیده هم تو شو

عاج فردوسی دیمش بیت

سه دختر بر او نشسته چو عاج نهاده بسر بر ز پیروزه تاج

عقیق نظامی لیلی ماتمنده والده سی وصفنده دیمش بیت

آن نوحه که خون شد ازو سنگ می کرد بران عقیق گلرنگ

حق جل و علا حوریلر وصفنده کانهن الیاقوت والمرجان بویردغی بو قبیلدندر

حواصل نظامی شیرین صوده یونزغی وصفنده دیمش بیت

حواصل بین گر آن سیمین بر و دوش سواد آب را کرده سیه پوش

قاقم وله ایضا فی نصیحة شیرین بیت

مکن با این همه نرمی درشتی که از قاقم نباید خار پشتی

غالیه وله ایضا فی وصف المجنون بیت

گرد شب و روز بیت گویان ان غالیه راز باد جویان

صاحبلرینه سواوزرینه دونرکه وصف ایدر

[illegible]

یوسف کمال خجندی دیمش بیت

نیل مصرست دو چشم من و تو یوسف مصر ... بهر نظاره خرارا بنشین بر لب نیل

و سروری فقیر دیمش بیت

کو یکه کیره ریاشم ای یوسف مصر جمال ... کرچه جنتده چقر دیرلرشها دریای نیل

تعوید نظامی لیلی مجنونده دیمش بیت

تعوید میان همنشینان ... در خورد کنار نازنینان

بلا کمال خجندی دیمش بیت

چرا ای چرا از دعا کو کریزان ... بلای ای بلا از دعای کریزی

صنم وله ایضا مطلع

چه خوش بودم صنمی چون تو در بر آوردن ... بخلوتی که بود حجره در بر آوردن

و سروری فقیر دیمش بیت

ای صنم زنار زلفک خلقی بی دین ایلدی ... هر کیمه حاجی دیسم آخر چقر قویننده حاج

اگرچه محبوبی صنمه تشبیه اتمشلردر اما معزی ترجیح ایدرب دیمش

آن نگارست او که چون ایزد مرادر خلق کرد ... بنکر از بین ارکشته از بت وز بنکری

اونکار این دست و بت نگار آزرست ... کی بود هرکز برابر ایزدی با آزری

وبلکه که ذات محبوبه اعضاسی جسبنجه برر نسنه اطلاق اولونه

جایزدر شکلی اعتباریله قند دیسه لر کلی جزئی صفتی ایله موصوف

قبیلندن اولور یا خود مجموع ذاتنه لذت بولندیغی اعتباریله قند اطلاق

اولونه روادر محبوبه اوصاف مختلفه ایله توصیف اولنمقده بود یدکز

آکی

آکی وجهدن غفلت اولنمیه نیتکم خواجو دیمش بیت

قندو نبات و شکر و بادام و لعل و کد ... سیب و به و سمن کل و باغ و بهار ما

و کمال بن غیاث دیمش بیت

تو یی سنبل و سرو و نسرین و سوسن ... کل و عنبر و مسک و عود و عبیری

و محبوبی امور محسوسه و معقوله دن بر نیجه نسنیه تشبیه اتمشلردر اما

جمله دن اغرب عمره و زمانه تشبیه اتدکلریدر که خواجو دیمش بیت

اکر نه عمر منی ای صنم بی وفایی چیست ... وکر زمانه نه ای سر طمع بایدکو

وله ایضا بیت ... تو مرا عمر عزیزی و یقین میدانم

که چو رفتی نتوانی که دکر باز آیی ... و هوایی دیمش بیت

عمر عزیز در سر این غصه شد که یار ... چون سرو سرکشی آمد و چون عمر بی وفاست

و ناصر دیمش بیت

عزم رفتن کرد دلبر کفتمش تعجیل چیست ... کفت من عمر توم خود رسم عمر امد شتاب

و کمال بن غیاث دیمش بیت

عمر منی و فا نکند عمر با کسی ... اری چه چاره هست چنین اقتضای عمر

و محبتی دیمش بیت

دیدم که محبتی جان ویرب استر کنار کی ... دیدی که کلمش اولمی استر کنار عمر

و حافظ دیمش بیت

دی در کذار بود و نظر سوی ما نکرد ... بیچاره دل که هیچ ندید از کذار عمر

و جامی دیمش بیت

شد عمرم آخر در جست وجویت ای عمر رفته آخر کجایی

و نرگس دیمش بیت

ای عمر عزیز بن عمری ور عمر افزون ای جان جهان من جانی ور جان خوشتر

و کمال خجندی دیمش بیت

میان کربهای تلخ در دل نکند ایمش که نتوان بکذرانیدن بتلخی عمر شیرین را

و سروری فقیر دیمش بیت

بن منتظر طور رکنا و جانم کلور کچر عمرم در او لکه دور میوب ای دل کذرده در

و حسن دیمش بیت

بنا نیدار پس عمری بیانید همه چون عمر در رفتن شتابند

و شاعر دیمش بیت

کچری دلبر هو دیدم دنه دویر لرها دیری کچری عمرم حیف کم عالمده هوی وهایله

جهان لطف وجمال شیخ سعدی دیمش بیت

آن نه شخص است جهانی است پر از لطف وجمال عمر ضایع مکن ای دل که جهان میکذرد

جان وجهان خواجو دیمش بیت

در ره جان وجهان جان وجهان باخته اند تو اکر اهل دلی دل چه بود جان در باز

و نرگس دیمش مطلع

بی تو ای جان وجهانم شادمانی چون کنم بی تو ای عمر عزیزم زندکانی چون کنم

فصل ثانی عبارات عجم بیانینده چراغ وآفتاب

نظامی فرهاد دلدن شیرینک وفاتی خبرینی ایشدب دیمش بیت

چراغ عالم افروز از جهان شد نه شیرین آفتاب از من نهان شد

مهتاب خورشید شمشاد بید وله ایضا فیه بیت

جهان خالی شد از مهتاب وخورشید چمن خالی شد از شمشاد واز بید

آب حیات وله ایضا فیه بیت

بکرید بر دل من مرغ وماهی که رفت آب حیاتم در سیاهی

کبک وله ایضا فیه بیت

بپرید از چمن کبک بهاری چرا چون ابر نخروشم بزاری

کلبرک وله ایضا فیه بیت

ز کلبن ریخته کلبرک خندان چرا بر من نکرید باغ زندان

بهشت حسن دیمش بیت

همچنین کویند که آتش ره ندارد در بهشت ای بهشت عاشقان این روی آتشناک چیست

پری صفت وله ایضا بیت

کر از بتان حور صفاتی پری صفت یک آدمی شکیب کند من کنم شکیب

پری پیکر کمال خجندی دیمش بیت

بتسخیر خیال آن پری پیکر شب هجران دو چشم در فشان من فرو آرند پرو بیرون را

و سروری فقیر دیمش بیت

پر و بال آچوب قچمسک ای سروری بندن یوکلی بغلامغ ایچون اول پری پیکر تن

چشمهٔ خورشید خسرو دیمش بیت

وقتی از چشمهٔ خورشید ازین سوی نتافت کرچه در عمر کوی غمش بسایهٔ دیوار شدم

ماه سروری فقیر دیمش بیت

پرتوندن یره صالوب کونش سوزیر باغکزه یوزن صاغربو حالتی ای ماه همین خاکدایلر
وجه شبه کوناکبی روشن در اما ماه نودیسه لر تازه محبوب مراد اولور

• نیتکم حافظ دیمش بیت

حریف عشق تو بودم چو ماه نو بودی کنون که ماه تمامی نظر دریغ مدار

نهار فردوسی شاه شنکل قزی وصفنده دیمش بیت

شه دختر آمد چو خرم نهار بآرایش و بوی و رنك بهار

گل حسن دیمش بیت

بی تو حسن بهیج وطن دل نمی دهد بی گل جهان خراب بود عندلیب را

و سروری فقیر دیمش بیت

تاب رخسار کردن ای گل تب ایرشدی غنجه یه کیم چقردی زالمردن بلبلی تنجالر

نرکس حسن دیمش بیت

ای نرکس نو رسته این نوع روا داری من خفته هرخاری تو خفته بوستانها

شاخ یاسمن نا مردیمش بیت

من چو سرو استاده ام در روز و شب بیکقدم او چو شاخ یاسمن هردم بسوی ما بیکست

سوسن بوی خواجو دیمش مطلع

یار یاد دوست روی و دشمن خوست سرو ماکلعذار سوسن بو ست

باغ خسرو اسکندرنامه ده بر کلرخ و لاله عذار وصفنده دیمش بیت

چو باغ شکفته بفصل بهار پر از لاله و سوسن و سیب و نار

حسن

و حسن دیمش بیت

تو باغ عاشقانی ای کاج تا قیامت تمریت بومی من طوبی بکردند تو

صنوبر بوی خواجو دیمش بیت

دست آن شمشاد ساعد کیر کیر سوی آن سرو صنوبر بوی پوی

چمن نظامی مجنون زباننده دیمش بیت

لیلی چمن خزان ندیده مجنون چمن خزان رسیده

نار شیرین خسرو خسرونامه ده دیمش بیت

ز طفلی تا جوانی نار شیرین بشیرینی نیابت دار شیرین

نارنج وله ایضا فی اسکندرنامه بیت

همه نار پستان و نارنج بوی ببرده ز نارنج و نار آب روی

شاهباز حسن دیمش بیت

کر صید شود کبوتر دل در دست تو شاهباز باری

شهباز جامی دیمش بیت

این دل که رخنه رخنه شد از غم چه جای اوست شهباز سدره ساکن ویرانه کی شود

سایه هما شیخ سعدی دیمش بیت

ای آفتاب روشن و ای سایه هما ما را نگاهی از تو تمامست اگر کنی

دام آهو جامی دیمش بیت

دام شوای آهوی وحشی که نزدیک آمد راست کز غمت دیوانه کردم روی در صحرا نهم

کنج حسن دیمش مطلع

ای میان مفلسان کنجی نکهبان تو کیست		آن مابی تو همه از ما بکو آن تو کیست

چان کمال خجندی دیمش **مطلع**

شنو که مرا به ز تو یار دکری هست (تری هست)		مسموع نباشد که ز جان دوست

پارهٔ جان و کوشهٔ جکر اشرف دیمش **بیت**

پارهٔ جان و کوشهٔ جکری		از تو کس چون کند شکیبایی

و سروری فقیر دیمش **بیت**

کوکلی صد پاره قلدی ایره ایره پاره لر (هیچ)		اول جکر کوشم عجب بر پاره سن آکر نیمی

روح پرور حسن دیمش **مطلع**

الوداع ای دل که دلبر می رود		روح بخش و روح پرور می رود

طبیب سروری فقیر دیمش **بیت**

ای سروری فرحمدنا اولوا ایدم بودم		اول طبیم دیسه بیچاره یه بیمار درد

داغ دل خسرو مطلع آنوارده محبوبلر حقنده دیمش **بیت**

کرچه همه چشم و چراغ دلند		سوخته داند که چه داغ دلند

مردمک دیدهٔ حسن دیمش **بیت**

نی لعل لبت برشد چشم ز در مکنون		ای مردمک دیده آخر نظری بر ما

کهر وله ایضا **بیت**

دریای آسمان نزهد چون تو یک کهر		هر شب اکرچه موج زند صد هزار در

بت کاتبی دیمش **بیت**

پایه اینست که بر پای بتی رخ مالی		پای این پایه جنه سر بر منصب و مال

سروری

و سروری فقیر دیمش **بیت**

ای یوزی مصحف جالک کوریکا فر کرسنک		سجده ایلدیلر ابرکی الکا او قیوب باونا

شکر کمال خجندی دیمش **مطلع**

این میوهٔ شیرین مکر از باغ بهشتست		وین حور بهشت از شکر ناب سرشتست

شکر پاره شیخ سعدی دیمش **بیت**

هر شکر پاره که در می رسد از عالم غیب		بر دل ریش عزیزی نمکی می آید

چشمهٔ نوش نظامی شیرین و صفنزه دیمش **بیت**

بچشم آهوان آن چشمهٔ نوش		دهد شیر افکنان را خواب خرکوش

انکبین حسن دیمش **بیت**

زخاموشیت عیش بنده تلخست		دهن بکشا که جمله انکبینی

نمک و کان نمک کمال خجندی دیمش **مطلع**

کفتم ملکی یا بشری کفت که هر دو		کان نمکی یا شکری کفت هر دو

قطرهٔ باران و له ایضا **بیت**

تو لطیفی خواه در دل خواه در چشم آفرو		قطرهٔ باران بود در پست و در بالا لطیف

آتش نظامی هفت پیکرده سقلاب شاه قزی و صفنده دیمش **بیت**

بانوی سرخ روی سقلابی		آن برنک آتش و برخ آبی

آینه اشرف دیمش **بیت**

تو آینهٔ صافی وش نکار قبان		آینه بهر حال ز نکار نکه دار

مایهٔ ناز کریمر کنجه سفره عزم ایدن محبوب و صفنزه دیمش **رباعی**

در نامرد وداعت ای مایهٔ ناز   دانی که چه عذر بود ای شمع طراز
زان ترسیدم که اشک من سیل شود   گردد تو در ایدر زرهت دارد باز

درخت ناز کمال خجندی دیمش بیت

سرو رمکش زنالها ای درخت ناز   هر جا که هست شاخ گلی عندلیب هست

درخت شیرین نظامی شیرین زبانندن دیمش بیت

من آن شیرین درخت آبدارم   که هم حلوا و هم جلاب دارم

شاخ گل کمال خجندی دیمش بیت

شاخ گلی بگریه مگو آمدت بجر   بی آب شاخ تازه کجا در بر آمده

شاخ نازک وله ایضا بیت

بباز گل زدم ناکه بر او گفت   چرا بر شاخ نازک می زنی سنگ

دل و دیده شاعر محموم اولان محبوبه دیمش بیت

گردون زتب تو یاد تب دارد   بر چهرهٔ خود هزار کوکب دارد
ای جان و جهان وای دل و دیده من   نازک تن تو چه طاقت تب دارد

شکرستان حسن دیمش بیت

خسرو پرویز اگر شیرین و شکر هر دو داشت   تو بدان لبهای شیرین شکرستان منی

باب بیست و هشتم سوز بیاننده در که عرب کلامنده و عجم
سخن دیرلر چون وصف محبوب و بیان معانی کلام ایله اولور مناسب در که
کلامک اوصافن دخی بیان ایده وز تا که اهل کلام اولانلر شعرن انلر ایله
وصف ایده لر فصل اول اطلاقات عرب بیاننده در لولو

لولو سروری فقیر دیمش بیت

بو سروری شعرنی لولویه تشبیه ایتدلر   نظما ایدر کن دردیشک اوصافی اشعارده

الماس نظامی مخزن الاسرارده دیمش بیت

تیغ ز الماس سخن ساختم   هر که پس آمد سرش انداختم
وجه شبه تاثیردر بلکه هر کیمکه کندوکبی نظمه قصد ایلسه میسر اولیوب
هلاک اولوردر سحر هوایی دیمش بیت

صد آفرین که درین شعر جای آن دارد   ترا هوایی سحر آفرین همی گویم

وله ایضا قطعه سوز خسرو بایر والفاظ حافظدر سخن

نازکیهای حسن وانکه خیالات کمال   در سخنهای هوایی یک بیک موجود دان
شعر او بشنو اگر نشنوده سحر حلال   سوزه سحر دیدکلری جلب قلب
اثر کیچون و هر کیمسه انوک نظیرن کتورمکدن عاجز اولدیغیچون در
رسول علیه السلام بیوردی ان من البیان لسحرا و بیان مقصودک اظهارنه
دیرلر لفظ افصح و ابلغ ایله بعضیلر دیمشلر بو حدیث شریفدن مقصود
ذم بیاندر که تصنع فی الکلام در و تحسین لفظ و استمالت قلوب
ایچون تکلفدر اما حق و تحقیق بودر که بو حدیث شریفدن مراد
مدح بیاندر که شعر حقنده صحیح وارد اولمشدر ان من الشعر لحکمة
و محققون سحر حلال اطلاقن ایدنلر مذموم و قبیح اولان حلال اولمز
و رسول الله علیه الصلوة والسلام حضورنه جانب شرقدن ایکی کمسنه کلوب
فصاحت و بلاغت برله تکلم ایدب اصحاب تعجب ایلیوب رسول الله ع م

اول وقت بیورمشدر مقام قرینه‌دركه مراد مدح ذردم دكلدر

شعبده نظامی مخزن اسرار وصفنده دیمش **بیت**

شعبده تازه برانگیختم ‌ ‌ هیکلی از قالب نو ریختم

شهد وله ایضا **بیت**

چون سخنت شهد شد ارزان مکن ‌ ‌ شهد سخن را مکس افشان مکن

بدر روشن وله ایضا وصف اسکندرنامه **بیت**

بخوبی شد این همچو بدر منیر ‌ ‌ چو شمس فلك روشن و بی نظیر

ترنج كاتبی دیمش **بیت**

کر این ترنج سخن كاتبی بمصر برند ‌ ‌ که دستها که برندان ترنج بوی ما

ضیران سوزنی دیمش **بیت**

شود بسعت سر زلف ضیران صفتش ‌ ‌ ببوستان دلم رسته ضیران سخن

عیسی خسرو خسرونامه‌ده دیمش **بیت**

بزرکان خازن کانهاش کویند ‌ ‌ حکیمان عیسی جانهاش کویند

روح نظامی هفت پیکرده دیمش **بیت**

سخن کو جود روح بی عیب است ‌ ‌ خازن کنج خانه غیب است

صنم خسرو مطلع انوار وصفنده دیمش **بیت**

این صنم نو که شد اندر خرام ‌ ‌ هست سراپای بخوبی تمام

عروس نظامی اسکندرنامه وصفنده دیمش **بیت**

بهاری بصد نیکویی خسته ‌ ‌ عروسی بصد زیور آراسته

و عصار مهر و مشتری وصفنده دیمش **بیت**

عروس نظم را آیین و کابین ‌ ‌ بود بی هیچ شك ز احسان و تحسین

و جامی تحفة الابرارده دیمش **بیت**

ای بر از آوازه کوس سخن ‌ ‌ شاهد جانهاست عروس سخن

طرفه عروسی که ز زیور تهی ‌ ‌ آید از و دلبری و دلدهی

چون کهر نظم حمائل کند ‌ ‌ غارت صد قافله دل کند

چون کند از قافیه خلخال پای ‌ ‌ پای خردمند بلغزد ز جای

چون دو مصراع کند ابروان ‌ ‌ رخته شود قبله پیر و جوان

معنی رنکین چو کشد غازه اش ‌ ‌ باغ شود دل ز کل تازه اش

بکر خواجو دیمش **بیت**

زاده خاطر خواجو که بمعنی بکرست ‌ ‌ حیف باشد که برون شد ز جهان دست (برست)

و ابو یزید دیمش **بیت**

نو عروس بکر فکرم کر بر انداز و نقاب ‌ ‌ زورق زرین بیندازند مهر و مه (بر آب)

کیمیا و عمر و آب حیات خسرو اسکندرنامه‌ده دیمش **بیت**

زهی سکه کیمیای سخن ‌ ‌ که یك جود نیست جای سخن

اکر عمر جاوید خوبی هم اوست ‌ ‌ وکر چشمه زندکانی هم اوست

سجنجل كاتبی دیمش **بیت**

محکم تر از سجنجل ابیات روشنم ‌ ‌ هرکز نساخت ز آهن و روی (کر آینه)

(نسخه)

اقلیم حضرت مولانا دیمش **بیت**

بیت من بیت نیست اقلیمست   هزل من هزل نیست تعلیمست

فصل ثانی عبارات عجم بیاننده در دریا

و در نظامی اسکندرنامهٔ سلطنتی و کلمات حکمت و نبوتی وصفنده دیمش بیت

بان هرسه دریا آن هرسه در   کنم دامن عالم از گنج پر

گهر انوری دیمش بیت

ز نظم و نثر بنام تو از آن آویزم   بگوش و گردن ایام عقدهای گهر

و جامی دیمش بیت

در بلورین صدف چرخ کهن   نیست والا گهری به ز سخن

گوهر کمال خجندی دیمش بیت

پیش کم فهمان چه حاصل وصف بر دانگان   دانهٔ گوهر چه ریزی مرغ ارزن خواره را

و سروری فقیر دیمش بیت

جوهر نظمی سروری ایلمه بی فهمه عرض   گوهر اولمز چونکه هر نادان الینه ویرجک

در معزی دیمش بیت

دارم سخنان تازه چون در کهن   آخر بکف آرمت بر دریا بسخن

سیم نظامی مخزن الاسرارده دیمش بیت

سیم سخن زن که درم خاک اوست   زر چه شود آهوی فتراک اوست

جام گیتی نمای وله ایضا بیت

نظر کن درین جام گیتی نمای   ببین آنچه خواهی ز گیتی خدای

آب شاعر دیمش بیت

درنظم

درنظم پاک من نظر افکن که گه گهی   سازد ز سطح آب مه انور آینه

گلاب خاقانی دیمش بیت

درد سر نشنی ماهه بناچین شود   از هر که بسر کند گلاب سخنی

باد رنگین شاعر دیمش بیت

باد رنگین است شعر و خاک رنگین است زر   باد رنگین می فروش و خاک رنگین می ستان

لوزینه خسرو خسرو شیرین مکتوبی وصفنده دیمش بیت

بزیر هر خطی رمزی نبشته   بهر لوزینه الماسی سرشته

کوثر آگین وله ایضا بیت

نگیسا زین رحیق کوثر آگین   شرابی ریخت در جام بلورین

نافه شیخ سعدی دیمش بیت

شنیدهٔ که مقالات سعدی از شیراز   همی برند بعالم چو نافهٔ ختنی

وجه شبه رایحهٔ طیبه در محسوس و معقولده شیر خاقانی دیمش بیت

طع سخنم همچو عسل خواهد بود   طبع چو شکر فکند در شیر سخن

صنم خانه نظامی اسکندرنامه وصفنده دیمش بیت

پراکنده از هر دری دانهٔ   برآراستم چون صنم خانهٔ

ولە ایضا فی مدح خسرونامه بیت

نهادم تکیه گاه افسانهٔ را   بهشتی کردم آتش خانهٔ را

چو شد نقاش آن بتخانه دستم   جز آرایش برو نقشی نبستم

جان وله ایضا بیت

مراد نگیسانک اوقودغی ایاتدر منادر

سخن جانست وجان داروی جانست   مکر چون جان عزیز از بهر آنست

زندکانی ولە ایضا بیت

سخن دانی که دارد ذوق جانی   همش جان خواند وهم زندکانی

میوه کاتبی دیمش بیت

کاتبی چون شعر نبود پخته کی لذت دهد   وقت خامی میوهای بوستان نبود لذیذ

کلکشت بوستان نظامی اسکندر نامه وصفنده دیمش بیت

چو پایم بدین باغ رضوان رسید   درش را بمن داد رضوان کلید
ز هر میوه وکل که چیدم در آن   بخیلی نکردم چو تنها خوران
نبودم ز کلکشت این بوستان   بسی سیب ونارانتی دوستان

باغ وسمن وسرو ولە ایضا بیت

جو فرموده شه باغی آراستن   سمن کاشتن سرو پیراستن

کل صدبرک خواجو دیمش مطلع

اکرچه بلبل طبع هزار دستانست   حدیث من کل صدبرک کلشن جانست

کمخا سوزنی دیمش بیت

در مدحت صدر تو منم شو شیری باف   دیکر شعرا استری باف چو نساج

باغ کاتبی دیمش بیت

این باغ نظم را که از حور معنویست   وقف جناب آن شه جنت مآب کن

کنیز وخدمتکار خسرو خسرو نامهٔ پادشاه زمانه عرضنده دیمش بیت

ترا هرچند بهر عشرت ونوش   عروس ملک بس باشد در اغوش

ولی

ولی بکر را کز روی زیبا   دلی در سینه نکذارد شکیبا
تماشا کن که کوارز دیچین زی   سریر شاه را باشد کنیزی
کرش بخت کرد خاص درکاه
فکن بخالی رو بر در کز کاه

تتمهٔ باب مذکور چونکه کتاب بحر المعارف بو دکلو معارف جلیله واقف اولدکه وبو قدر نفایس معانی شاهد قدرتی بس کندنک ملاحظه ومجاهدهٔ قلوب نیجه خیالات غریبه ومعانی عجیبه اختراعنه قادر اولورسن وخیالدهٔ معتبر دقت ولطافت در مقدار ده وفرت وکثرت دکلدر • نیتکم خسرو مجنونانامه ده دیمش بیت

خواهی که به از بهشت کشاید •   خرسند شو بهرچه زاید •
ز اندیشه دقیقه نغز خیزد •   وز بیختی ارد مغز خیزد •
از اندک خوب شوفانه •   بی از حشوات بی کرانه •
یک دانهٔ نار پخته در کام •   بهتر ز هزار ابی خام •
یک شاخ که میوهٔ دهد تر •   بهتر ز هزار باغ بی بر •

وجامی تحفة الابرارده دیمش بیت

کوهر این کان همه یکرنک نیست   لولوی عمان همه یک سنک نیست
ای که درین کان جکر خوردهٔ   کوهر رنکین بکف آوردهٔ
کوهر ولعل از دل کان می طلب   هرچه بیابی به از آن می طلب

وبلحل که نظم ونثرده مناسبت ملاحظهسی امراهم ورکن اعظم در

مثلا قچن کل ذکر ایده لر کوزکدرکه بلبلی ذکر ایده لر وچون لؤلؤ ذکر
ایده لر کوزکدرکه لعل ویا یاقوت ذکر ایده لر وچون حسن ذکر ایده لر
کوزکدرکه عشق ذکر ایده لر وبالجمله کاملار تناسب رعایتنی امر لازم بیلورلر

• نیتکم ناصر بخاری دیمشدر **رباعی**

چو خیال کشتی ای تن خبری ده از میانش چو غبار کشتی ای سر بنشین بر آستانش
چو در آتشی ای جان ز لبش حکایتی کن چو عدم شدی ای دل صفتی کن از دهانش

بو رباعی ده تناسب خیال ومیان الکروغی وغبار الکلوب آستانه ده
قلدوغی وآتشی الکلوب • آتش رنک لب الکروغی وعدم الکلوب دهان
الکروغی در • ولبی لعله تشبیه ایدیجک کرکدرکه • دهانی درج کوهره
تشبیه ایده لر • نیتکم ظهیر فاریابی دیمشدر **بیت**

بکشای لب بپوشش من کر چه کفته اند • که ان قفل لعل ثابت آن درج کوهرست

وهر یرده که یوزی جنته تشبیه ایده لر لبی کوثره تشبیه اتمک کرک

• نیتکم قائل دیمشدر **بیت**

آمد قیامتی بسرم تا بدیدم انکه • روی تو چون بهشت ولب حوض کوثرست

ولازمدر که هر یرده که لبی شکره تشبیه ایده لر خطی نباته تشبیه ایده لر

• نیتکم دیمشلر **بیت**

آب حیات آن دم از حیات بر آمد کز شکر آن سبز نبات بر آمد

وهر یرده که یوزی بتهه تشبیه ایده لر کرکدرکه خطی بیله تشبیه ایده لر

• نیتکم دیمشلر **بیت**

بر بیتنی

بر بیتنی هر که دید نیل کشیده از دو جهان بینی او فرات بر آمد

وهر یرده که زلفی چوکانه تشبیه ایده لر کرکدرکه زنخدانی طوپه تشبیه ایده لر

• نیتکم عماد دیمشدر **بیت**

دل در قفای زلف وزنخدان او فتاد چون کوده کی که در پی چوکان وکو رود

وهر یرده زلفی کیجه یه تشبیه ایده لر یوزی آیه تشبیه ایده لر

• نیتکم شرف الدین دیمشدر **بیت**

شبی همچو زلفت بماهی که یافت • مهی همچو رویت بسالی که دید

واکر مصراعده چشمه نرکس دیسه لر کرکدرکه بر مصراعده زلفه سنبل دیه لر
اما چشم صریح ذکر اولنوب زلف سنبل دیو کنایت ایله ذکر اولنمق یا زلف
صریح ذکر اولنوب چشم نرکس کنایت ایله ذکر اولنمق روا دکلدر پس
ایکیسی بیله یا صریح ذکر اولنمق کرک نیتکم • مولانا سعد الدین دیمشدر **بیت**

چشمت بخواب خواب همه ساحران ببست زلفت بتاب توبه صاحبدلان شکست

یا ایکیسی بیله نرکس وسنبل دیو کنایت ایله ذکر اولنمق کرک • نیتکم

• شمس الدین طبیب دیمشدر **بیت**

سنبل شستت بباد می دهد نرکس مستت بخوابم می کند

وبر نسنه ذکر ایدوب بعده ضدینی ذکر اتمک صنعت تضاددر کلام
فصحاده چوق واقع اولمشدر کعبه وبتخانه وغصه وشادی کبی

• نیتکم مولانا رکن الدین دیمشدر **بیت**

هر طرف از مهر روی دلفروزت کعبه هر شکن از چین زلف کافرت بتخانه

وسروری فقیر دیمشدر **بیت**

مما بهم چشم صراحة ذکر اولنوب زلف کنایه ایله ذکر اولنمق یاخود زلف صراحة ذکر اولنوب چشم نرکس کنایه سیله ذکر اولنمق روا دکلدر ایکیسی بیله یا صراحة وباخود ایکیسی بیله نرکس وسنبل کنایه سیله ذکر اولنمق کرک نیتکم بو مسطور بیتلرده ذکر اولنمشدر فاعرف

غصه‌کی شادی بلوب حظ ایلمسم دیلرا بو جهان ایچره سرورکی اولمیونا آدم بنم
وبو قیاسی اوزره هر یرده که یوزی صبحه تشبیه ایده‌لر کورکدرکه
زلفنی شامه تشبیه ایده‌لر ۰ وهر قچن که یوزه صبح اطلاق ایده‌لر
کورکدرکه زلفه شام اطلاق ایده‌لر ۰ وهر یرده که صبح سنک رخسارکه
عکسندن بر پرتو دردیسه‌لر کورکدرکه شام سنک زلفک تللرندن بر شمه
دردیه‌لر ۰ تا بو اوج وصفده امتیاز ظاهر اوله ۰ نیتکم قائلی دیمشدر
پرتوی از تاب رخسار تو صبح ۰ **بیت** شمه‌ای از عکس گیسوی تو شام ۰
وهر یرده که یوزی لاله‌یه تشبیه ایده‌لر کورکدرکه کوزی بادامه تشبیه
ایده‌لر وچون زلفنی سنبله نسبت ایده‌لر ۰ لبی شکره تشبیه اتمک کرکدر
نیتکم نعیم ایروب مولانا رکن الدین دیمشدر **بیت**
نشانه‌ای رخ وزلف تو لاله وسنبل ۰ نمونه‌ای لب وچشم تو شکر وبادام ۰
وهر یرده که یوزی خورشیده تشبیه ایده‌لر کورکدرکه زلفنی سایه‌یه
تشبیه ایده‌لر نیتکم دیمشلر **بیت** پرتو روی چو خورشید تو در سایه‌ای زلف
راست چون کوکبه‌ای صبح طلوع سحرست ۰ واکر یوزینی آفتابه تشبیه ایده‌لر
کورکدرکه دلیل روشن ایله اثبات ایده‌لر ۰ نیتکم شیخ سعد الدین دیمشدر **بیت**
با آفتاب بماند مکر مکن معنی ۰ که از تأمل او خیره می‌شود ابصار ۰
وفردوسی تناسب رعایتنده قاشنی کمانه وکیسولی کمنده تشبیه ایتمشدر
دو ابرو کمان ودو کیسو کمند ۰ ببالا نکهدار سرو بلند ۰
واکر بر وصف غریب ایله قدی سروه ویوزی آیه تشبیه ایده‌لر جائزدر

وبولا

وبولا اغراب دیرلر ۰ نیتکم شیخ سعدی دیمشدر **بیت**
من ماه ندیده‌ام کلهدار ۰ من سرو ندیده‌ام قبا پوش
۰ ومحمد مهکی دیمشدر **بیت**
راستی جز روی وقد تو که دید ۰ ماه تابان بر سر سرو سهی
وکرکدرکه کلمات غیر فصیحه‌دن احتراز ایده‌لر **حکایت** امیر معظم
احمد پاشا اول زماننده بو لفظ دیمشدر **بیت** قامتن
صور دم رقیبه ایشرب دلبر دیدی ۰ احمد ابلیسه قیامتده سؤال اتمک ندن
کندولره سؤال اتمشلر ۰ لفظ احمد خطاب قلنمیوب ابلیس ایله صفتلنمق احتمالی
واردر ۰ لفظ ابلیس مقدم اولسه اول احتمال اولمز ایدی دیمشلر جواب
بیورب دیمشلر که او بیله وزن ایچون ابلیس لفظنک یاسی حذف اولنوب
فصاحت بولنمز ایدی هم ابلیس احمد اوزرینه تقدیم اولنمق مناسب دکلدر
مسلمان اولان خود احمدی ابلیس ایله صفتلمز ۰ پس هر یرده فصاحت
اعتبار اتمک کرکدرکه مقبول انام اوله ۰ نیتکم دیمشلردر ۰ الکلام الفصیح
ما یدخل الأذن بلا إذن ۰ **نظم** شرطست بتان را که چو در ناز آیند
از روی کرشمه شیوه‌ها بنمایند ۰ که غمزه زنند وکاه زلف آرایند
اینها همه چیست تا دلی بربایند ۰ وچون باعث نظم عشقدر کرکدرکه
سوزده سوز وعشق غالب اوله ۰ نیتکم دیمشلر **نظم**
این همه گفتیم ولی زین شمار ۰ چاشنی عشق بود اصل کار
عشق که رقص فلک از نور اوست ۰ خوان سخن را نمک از شور اوست

و روایت اولنور که عشق جبانی بهادر ایدر و چوبانی شاعر وبخیلی
سخی قلور وضعیفی قوی واول عشق حق تعالی جل وعلا حضرتنده
ظهور ایدوب کندو جمالی باکمالن مشاهده ایدوب «کنت کنزا مخفیا
فاحببت ان اعرف» حسبنجه عالمی خلق ایدوب «یحبهم ویحبونه»
مقتضاسنجه آدمی محب اتدی • نیتکم حضرت مولانا دیمش بیت

یحبهم ویحبونه چه گفتارست • درون پرده مکو خویشتن خریدار ست

• وخبرده وارد اولمشدر «تعشقوا ولو بهرة» بیت

فرضست عشق هرچه بجز عشق نافله است • تا چند ترک فرض کنی بهر نافله

• وشیخی خسرو وشیرینده دیمش نظم

حقیقی ایدن سنک عشق بازی • کتوردی بارکه آله عشق مجازی
که ایکن دخی بی درد اولمیاسن • تموکرم اولسن سرد اولمیاسن

وعاشقلره لایق اولدر که هر حسن وجماله که نظر ایدرلر آینه مرآت
الهی بلوب جمال حقی مشاهده ایدهلر نیتکم حسینی خوارزمی دیمش

اکر در روی مهرویی بچشم دل نظر کردم • نکردم جز بدان وجهی که هست آینه رویت

وشهوانی نظر شرعا مذموم وعقلا غیر مقبولدر نیتکم صاین الدین دیمش

من غلام آن جوانمردم که چشم خویش را • بر جمال خوب رویان بی خیانت افکند

وخبرده وارد اولمشدر «من عشق وعف وکتم فمات مات شهیدا»
و وله ایضا بیت

هرکه او عاشق نشد بی حاصلست • گرهمه علم جهانش حاصلست

• وسروری فقیر دیمش بیت

بر هوایم ای سروری شویلکم اولسم غبار • باد عشق اولمز بنم هرگز غبارمدن جدا

وعاشق صادق اولدیرلرکه لذتی حظ نفسانی عشق وشوقی روحانی
اولوب ملک کبی پاک اوله حدیث قدسیده وارد اولمشدر
«ایها الشاب التارک شهوته لاجلی انت عندی
کبعض ملائکتی» وشاعر دیمش بیت

کنار وبوسه بر عاشق حرامست • اکر مردی قناعت کن بدیدار

و ضیاء الدین دیمش بیت

عشق بازان دیگرند وعیش سازان دیگرند • آنچه با فرهاد می بینم در پرویز نیست

و شاعر دیمش بیت

کوه کن جان کند تا از نقش شیرین یافت گنج • عشق باد اورا که بی درد کرد گنج از دست رنج

وخبرده وارد اولمشدر «طوبی لمن ترک شهوة حاضرة لموعود
غائب لم یره» • وله ایضا بیت

ای غریقان قلزم شهوات • اکثروا ذکر هادم اللذات

و حضرت مولانا دیمش بیت

دشمن ار چه دوستانه گویدت • دام دان گرچه ز دانه گویدت
گر ترا قندی دهد آن زهر دان • گر بتن لطفی کند آن قهر دان

و حسینی خوارزمی دیمش بیت

من آنچه شرط بلاغست با تو می گویم • تو خواه از سخنم پند گیر خواه ملال

لاجرم نقشني صورت ايدوب هو الذي يصوركم في الارحام
شاهره سن قلمق كرك • نيتكم جامي ديمش بيت

اي درين كارگه هوش ربای • روز وشب چشم نه وگوش كشای •

• وله ايضا بيت

نقش ني خامه نقاش كه ديد • نغمه ني زخمه مطرب كه شنيد
اثر صنع نديدن سهلست • زان بصانع نرسيدن جهلست

و صائن الدين ديمش بيت

ما نظر بر روي اوان راه معني كرده ايم • هركه ما را بسته صورت شناسد جاهلست

و سروري فقير ديمش بيت

اي معلم كل سروريده كتاب عشقي كور • بو لمغه استرسك اگر من عنده علم الكتاب
ومحبوبلره وجه اولدركه وجه جميلي اني وجهت وجهي للذي فطر السموات والارض حنيفا حسبنجه جانب جناب قدسه توجيه ايده لر

• نيتكم جامي ديمش نظم

روی دران كن كه ترا روی داد • صد در اميد برويت كشاد
چشم بر آن نه كه ز روز نخست • روشني چشم جهان بين تست
دست در ان زن كه ازان شد بپاي • قامت قدرت بفلك فرق ساي

حكايت فضل بن عياض خليفه بغداد هارون الرشيدك جمال جميلني كوروب ديمش • يا حسن الوجه ارحم هذا الوجه واعتقه من النار •

• شاعر ديمش

بوقت

بوقت صبح شود همچو روز معلومت • كه با كه باخته عشق در شب ديجور
ومحبوب بر خوب وجهله اولمق گركدر كه عاشقك كمال عشقنه نقصان كلميوب بلكه ازدياده اوله • شيخ سعدي ديمش بيت

ديدار مي نمايي وپرهيز مي كني • بازار خويش وآتش ما تيز مي كني

و شيخ الشعرا سيجي ديمش بيت

محبت زايل اولور چونكه عرضدر • حكيم ايدر كه شهواني مرضدر
انوكيچون اطبا ديمشلر الجماع يسكن هيجان العشق وامن غير المعشوق

و ابن كمال ديمش بيت

كل كبي مائل اولوب هر خاره ويرمه دامنك • سرو كبي سركش اول تك پاك اوله دامان

و صائن الدين ديمش بيت

اگر كسي طمع خام كند تو بكو • مكن مكن كه پشيمان شوي وبد باشد

و سروري فقير ديمش ختم كلام

اي سروري عشقده غيري خطادر بلمش اول • بودر رعلم بنم والله اعلم بالصواب
و بلكه كيم بعض اوستادلر • متشابه ومشتبه اولان الفاظي نظمده درج اتمكي • وبعض حروفدن خالي اولاني بر بيت اتمكي • يا جميع حروفي بر بيته جمع اتمكي • يا مقطع وبي نقطه ودوروت حرفدن غيري بولنمياني يا نقطه دن خالي اولان حروف مختلفه • مرصع يا غير مرصع • يا تلفظده زبان حركت قلميوب • يا طوداق حركت قلميان حروفي • يا تكرير حرف ولفظ ايله بولناني نظم اتمكي جمله صنايع مشكلدن بيلوب • وبر لفظ ايله هم جواب

هم عتاب قصد اولنان جمله لطایفدن اعتبار ایدرب • وهر کلمه سنک حرف
اقلی بر حرف اولان ابیاتی واملاسی مشکل وتلفظی عسیر اولان حروف
والفاظدن ترکیب اولان ابیاتی غرایب ونوادردن عدّ ایدرب نیجه
الفاظ عجیبه • وابیات غریبه نظم اتمشلر • وبونلری جمله محسنات کلامدن
ومتممات نظمدن قلمشلر ایله اولسه • بو کتاب بحر المعارفده انلردن
بعضنی ایراد اتمک وجه کوریلوب • بو بابک ذیلنده ذکر اولنوب بیان
قلنمق مناسب کوردیکه هرجنس معرفتی جامع اوله • پس مفرد
وقطعه ورباعی ومربع وغزلدن معلوم اولانلری ایراد ایدرب
شرحه محتاج اولانلری بیان قلدق واهل معرفت اولانلره هدیه
وارمغان قلدق **مثال** متشابه ومشتبه **بیت**

بر وبر بر بر بر بر کر کوبر بر کوبر وبر بر کن

• بونک بیانی نقطه وحرکت ایله در

تیر وتبر بتبر تبر بیر تیز کر کوپیر تیر کر تبر وتیر تیز کن

مثال دیکر بیت

دیدم شها بونکره کی دردر میر دز دیر دردر در دور برده درده
درد وا

• بونک بیانی حرکت ایله در •

دیدم شها بونکره کی دَرْ دُرْ میرْ دز دِیرْ دَرْدُرْ دُرْبُرْ دُورْ بَرْ دَرده درده
درد وا

• **مثال دیکر** •

دندان یار کورنلیدن دربر صفت حراف شهر نطعن ودرّن دربر دور

بونک

بونک بیانی حرکت ایله در

دندان یار کورنلیدن دُرْبُرْ صِفَتْ حَرَّافْ شهر نطعن ودُرِّنْ دَرْبُرْ
دُورْبُرْ

مثال دیکر بیت

دران درکه که که که وکه کر آمدکه شوایمن اکرهستی زلطف وقهر اوآکه

• بونک بیانی نثریا زمق ایله در

دران درکاه که کاه کاه کاه کوه وکاه کاه کوه آمدکاه شوایمن اکرهستی زلطف
قهر او آکاه

مثال دیکر بیت

ماروت رابکلشن کی کرده ایم نسبت کرکرده ایم نسبت ماروی ماوماروت

بونک بیانی اولدرکه ماروت وهاروت لفظ مرکب در تقدیر کلام ماریت
هارویت در یعنی بن سنک یوزنکی کلشنه نسبت اتدوکم ایسه ها بزم
یوزمز هاسنک یوزنکی دیمکدر **مثال دیکر بیت**

چراغم تو بودی راغم نبود • چراغم تو باشی چراغم بود •

بونک بیانی اولدرکه اوّلکی واکنجی چراغم لفظ مفرد در بنم چراغم دیمک
اولور واوچنجی چراغم لفظ مرکب در نیچون بلا غم دیمک اولور

محذوف الالف **بیت** دست وطبع تست چرخ همت وبحر هنر
نظم ونثر تست عقد لولو وکنج کهر **مثال دیکر غزل**

زلفک دوشردی خجلته حیرته مشکیله عنبری قدک برقدی خجلته سرو وصنوبری
غنچه دربر لبک ویوزک کلشن بهشت خطک بنفشه در وکوزک نرکس طری
کرزنده قلسه مرده هر کز عجب دکل لعل لبک که سوقدی بیره عین کوثری

زلفک چو دوتری بند قیلوب بند سنبلی   خلقه بکوش دیشک عقد کوهری

خوش بختلو دکلمی سروری شوکیمه کیم

بُرده دوتر ملک کبی بر خوب دلبری

مثال جامع حروف بیت

مثبت فیض هوش ظل خزا   قطع سکی صلاح جند غزا

مثال دیکر بیت

اثر وصف غم عشق خطت   نه هر خط کسی جز بضلال

مثال مرکب از چار حرف بی نقطه و مقطع بیت

دُرِ دار دَوا و دارا دَرْ   دَوْرِ داد و وَدادِ ورد آوَرْ

مثال حروف بی نقطه و مرصّع رباعی

اول مالک ملک ماه عالم   اول سالک مسلک راه آدم

عادل دل و کامل و مکمل   آدم دم و اکرم و مکرم

مثال حروف بی نقطه و غیر مرصّع غزل

کمکله کاوله حصار کرم اساسله محکم   کمکله کاوله ممهد مصالح عالم

سرور اهل مکارم در هلاک عدو   که ملکدا اول سرو سالار دو سرو همدم

سوار دلدل حکم و سوار ساعد ملک   سر ملوک و دلارام ملک واصل حکم

اودر مکارم دار مکه معمار   اولور او درده دوا در لودر لوهم مرهم

سرور دار سر و ره سالک در راه ملک   که سالک کرم اولدر سرو امام امم

مثال حروف که زبان حرکت انمیه بیت

امام امام و همام هما   محب محابیب و حب وفا

مثال حروف که لب حرکت انمیه بیت

عینی عاکرده شهیر دیار   تیغ کشی عسکری لشکر شکار

مثال الفاظ مکرره بیت

اکر کر کر نظر ظر کند ند ند مهم هم ام   بمن من من بمه مه مه رهم هم هم زغم غم غم

مثال جواب و عتاب قطعه

چو پرسیدم از آن مه روی حرفی   ز امر تَبَعُّد و نهی تَصَدُّع

بصد ناز و عتاب آن نازنین یار   جوابم داد اَبْعُدْ لا تَصَدَّع

بونک بیانی بودر که لفظ اَبْعُدْ تبعدنک امریدر و لفظ لا تصدّع سه
تصدّعک نهیی درکه اصلده لا تتصدع ایدی اویلیه سؤاله جواب اولور
و بونلرک معناسی یوری باشی اغرتمه دیمکدر اویلیه عتاب اولور

مثال دیکر قطعه

دون بکا بر یار نحوی دیدی کم ای هاتفی   کل معانی دفترن حرف ایت بیان مستقیم

لفظة الله دیری کم مفعول اولور سوزده هیچ   بن دیدیم کم بو ندر استغفر الله العظیم

بونک بیانی بودر که لفظ استغفر الله ده لفظة الله استغفرنک مفعولیدر
اویلیه سؤاله جواب درر و لفظة الله مفعول اولمق اولوری استغفر
الله العظیم دیدوکی عتاب در

مثال دیکر قطعه

صوفیی علم لغت می کرد بحث   کز جدل او را نبود از علم بهره

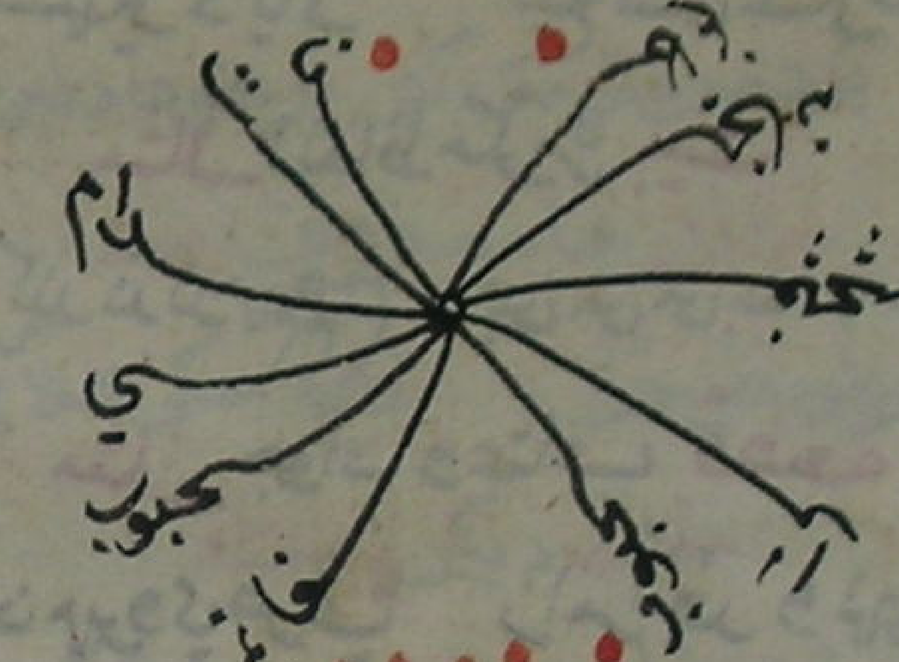
در لغت گفتا چه باشد موت و سم   گفتمش تا چند گویی مرگ و زهر

تحریر المرکب بالقلم علی القرطاس

بونک بیانی اولدرکه لفظ موت وسم نه معنایه درکه الا جواب در

هم الا بر دعا و عتاب در مثال نظم که هر کلمه سنک اوّلی میم اوله

بیت اوّل

مثال دیکر بیت

اوّل

مثال دیکر رباعی

نی مالی محبوب سلسله موی ◦ مفتون بیان موی شین مرموی ◦

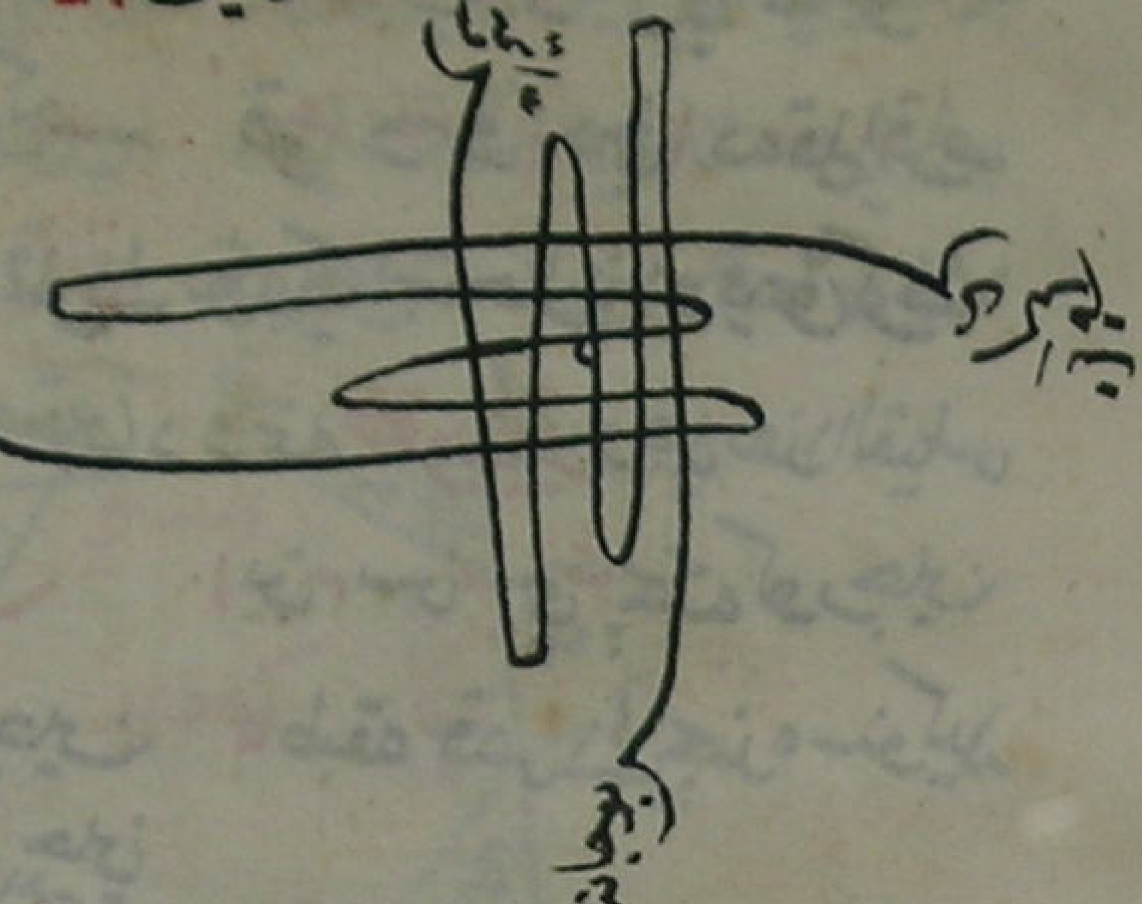
یی یخوب مه و میان یخال مرام ◦ مرعی ملک طلا ن بنکو مه ◦

یا رب قل ایکم فرصت نصیب

نصر من الله و فتح قریب

مثال دیکر بیت

بونک بیانی بویله یازلمق ایله اولور ◦ مکر اتری کوزک مکر بو جانه

مکری کرم ایت مکرر ایتمه ◦ مثال نظم که اوقیمسی مشکل اوله بیت

کفتم صنما بوسه بده کفتا زه ◦ کفتم که ترا زر بدهم کفتا به ◦

بونک بیانی بودر که ◦ قافیه مصراع اوّلده او غلنجقلر یوق دیجک

برده دیشی اوتدرب رضا ویرمدکلرن حکایت در ◦ ومصراع

ثانیده رضا ویردکلری یرده طوداغی اوزادب اشته دیو اوتدردکلرن

حکایت در مثال دیکر قطعه م م م م و ا ا ا ا م س س س

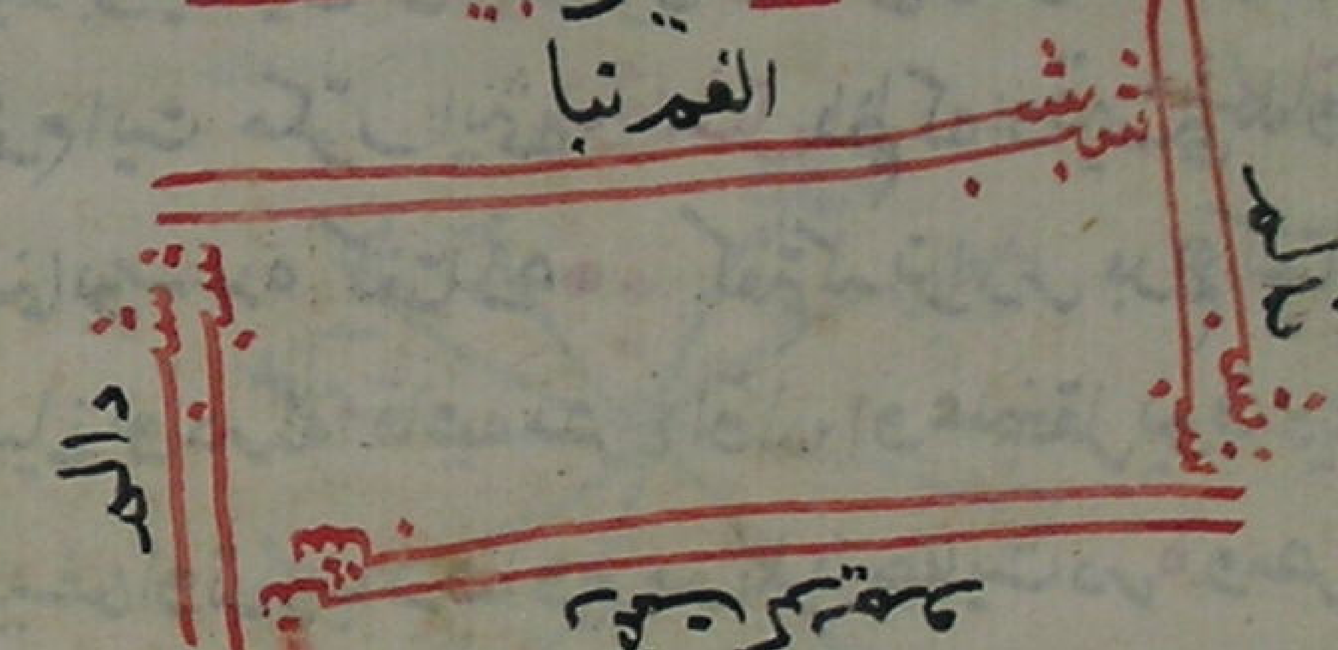
کیم او قورسه اشبو خطی آفرین

بونک بیانی شویله یازلمق ایله اولور ◦ چار میم و چار الف هم چار مد

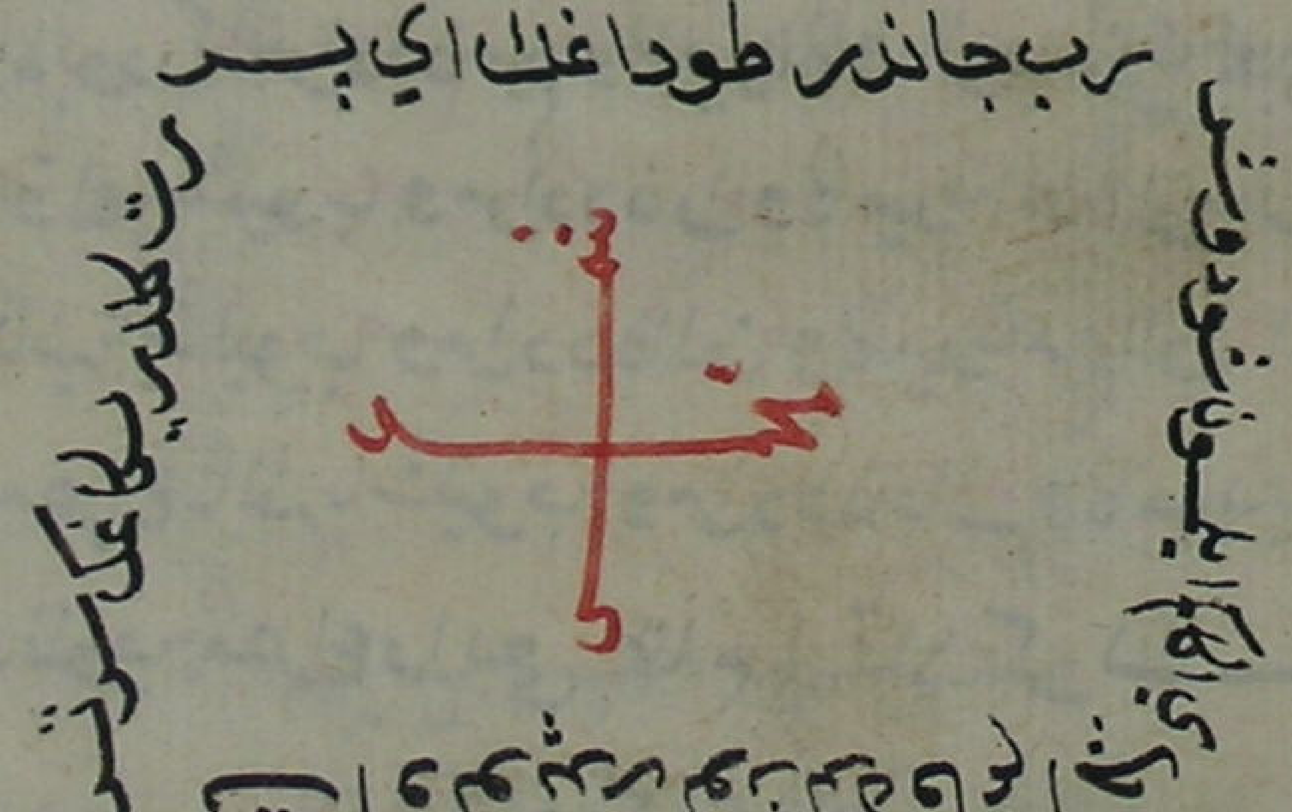
ایکی لامک اورته سنده اوج نقطه ◦ کیم او قورسه اشبو خطی آفرین

بر آوج طاروی یرلو ایکی نقطه ◦ مثال دیکر رباعی

١٠ كرّه ديردم ساكه صقن دوتمه ٩ يار ٨ ده وفا يوق ٧ يي اكمه قوزنهار
٦ و ٥ ايله بنا واريمري كيمه قوي ٤ و ٣ ور ٢ دجي ١ ده قلي اقرار
بونك بياني اولدر كه ٥ ر قمك لرك توركي اسملرني اوقيوق كرك
مثلا اون كرّه ديردم ساكه صقين دوتمه طقوز يار وعلى هذا القياس
مثال ديكر رباعي
١ بن ٢ سن ٣ يي ٤ بخته كورجين
٦٥ توق ٨٧ قاز كهر جين ٩ طبقه قصرك ايجنده سنو كيله
١٠ كونه دكن ايليلم صحبت يه جين
مثال ديكر بيت

بونك بياني بويله يازلمق ايله اولور شب شب الغم نبا شب شب دالم
شب بر نعمت كريم وشب شب نالم
مثال ديكر رباعي

بونك بياني شويله يازلمق ايله اولور كوكلمي جانا صحك حيران ايدر
بغريمي مستانه چشمك قان ايدر اوره لي ال رخك جانوم اود
شوق لعلك بو دلي سكران ايدر
مثال ديكر رباعي

بونك بياني بويله يازلمق ايله اولور
دردير بي مو دمسكن مار كه ديد در كردن اهل حز قدر تار كه ديد
اي بيخبر از زن واسب وفاي طلبي اسب وزن و شمشير وفادار كه ديد
ديكر

بونك بياني بودر كه محمددن ميم وشمسدن شين الوب شرب جانذر

مصراع اوله باشلیوب ومحمددن حا وشمسدن میم الوب محمد
کلوردیوب مصراع ثانیه باشلیوب ومحمددن میم وشمسدن
سینی الوب مست اولوبردیوب مصراع ثالثه باشلیوب
ومحمددن دال قلوب آنی الوب یا ایله ترکیب قلوب دی الحاکیم
دیوب مصراع رابعی وقیوب مرتعی تمام اتمک کرک

مثال دیکر رباعی

ری عجبی نه دان سیمینی تا

[illegible]

مراد

[illegible]

بونک بیانی بودرکه مراددن میم وکامیردن کاف الوب مکری عجبی دنلوب
مصراع اوله باشلیوب ومراددن را وکامیردن الف الوب رام نشد
مصراع ثانیه باشلیوب ومراددن الف وکامیردن میم الوب امیر مرا
دنلوب مصراع ثالثه باشلیوب ومراددن دال وکامیردن یا الوب
دیری دنلوب مصراع رابعی تمام اتمک کرک

مثال دیکر مربع

انرا استخوانم نیست جاناکی

[illegible]

بونک بیانی بودرکه اورته ده اولان میم دن باشلیوب غین
ونا ایله ترکیب قلنوب مصراع اولک اخری کاف ونا دوکر میم ایله
ترکیب اولنوب لفظی ایله تمام اولوب مصراع ثانی یه کرو میمدن
مقلوب ابتدا قلنوب مرکب ایردنلوب کاف ونون ومیم ایله تمام
اولوب کرو قلب ایله بیت ثانیه شروع اولنوب بو اوسلوب
اوزره تمام اوله مثال دیکر قطعه

سکونی اکر قلم منور رخ

[illegible]

بونک بیانی بودرکه اورته ده اولان رادن باشلنوب با وعینی ایله
ترکیب قلنوب مصراع اولک آخری یا والف ایله کرو را ایله ترکیب

اولنوب یار لفظی ایله تمام اولوب مصراع ثانی یه کرورادنا مقلوب
ابتدا قلنوب دای ابرویه دنلوب میم و قاف ورا ایله تمام اولوب
کرو قلب ایله بیت ثانیه شروع اولنوب بو اسلوب اوزره تمام
اوله

مثال دیکر غزل

ناجنه دکلمی ذات یکسان ، اول کاکولیه سن تن ،
نامرده دم کلور غم عشق ، دردینی دوا صانور ،
نادمه مهرروی دلبر ، قلدی دلی بی کناه ،
نارین روانه کوستر نود ، اول وصل جانان وهجری ،
نادرمی نظیرک ای جمالی ،
کلدیمی جها نه قحط ،

بونک اوقیمسنک طریقی بودر که ، هر مصراع ثانینک آخری
مصراع اولک سرخلد اشارت اولنانک قلبی در ، مثلا مطلعک مصراع
ثانیسی بودر ، اول کاکولیه سن تندره سن جان ، و بیت ثانینک
مصراع ثانیسی بودر ، دردینی دوا صانور نه درمان ، و بیت
ثالثک مصراع ثانیسی بودر ، قلدی دلی بی کناه همزان ، و بیت رابعک
مصراع ثانیسی بودر ، اول وصل جانان وهجری نیران ، و مخلصک
مصراع ثانیسی بودر ، کلدیمی جهانه قحط مردان ، مثال دیکر غزل

ز بو دچشم و دخ و زلف آن بت رعنا | اقرار و ب طاقت و ج پروا
ی من سه چیزش برده | ا جمال و م چهره و س سیما

ش در جهان افکند ، | ا بلا و لا فتنه و للا غوغا
ی اوست در عالم ، | ا مدام و ب بی حروف و ج هرجا
ن عشق اوشده ام ، | ا غریب و م عاشق و س رسوا
ی اوشدم که شدم ، | ا چوبشر و لا وامق و للا عذرا
ن من بیا موزد ، | ا فغان و ب ناله و ج سودا
ی اوست که اوست ، | ا لطیف و م نازک و س زیبا
بهم بر آمیزد ، | ا میان و لا عارض و للا بالا
ی است در عالم ، | ا عیان و ب مشرو ح و ج پیدا

ست شمس تبریزی
ا جهان و م اخرت س عقبا

بونک اوقیمسنک طریقی بودر که ، ابجد حسابی ایله ، و رقم ایله ، و
سیاقت ایله ، اشارت اولنانلرک فارسی اسمی اوقنوب مرکب
ایله یانلرنده بیت ثانیه ضم اولنور ، مثلا مطلعک مصراع ثانیسی
بویله اوقینور ، یکی قرار ودوم طاقت وسوم پروا ، و بیت ثانینک
مصراع اولی بویله اوقنور ، قرار وطاقت و پروای من سه چیزش برد
وعلی هذا القیاس

مثال دیکر غزل

تا مطلعکی کوره لیردن ای یوزی قمرا | کبی چشمدن اقرشام و سحرما
ویردیری دل لعلکه دردومه دیری (مرکب) | اولمه ایکی بنده کی اولدرمکه یارا
جهاندر بونکه ای دلبر جان کنی | انمه که اولورسکه تاج سردارا

بویله اوقنور
تا مطلعکی کورلیدن ای یوزی قمرا
ارموح کبی چشمدن آقرشام و سحرما
ام ویردیدی دل لعلکه دردومه دیه
کرم اولمه ایکن بنده کی اولدورمکه یا
آرای جهاندر بوزکی ای دلبر جان
کمنک انمه که اولورسکه تاج سردار
آزادی کوکل بولمدی سنک کبی بر شوخ
حوش خوب خدی ورد وقدی سرو و
آی یوزلولرک مدحی ایچون شعورکه سن ای
نون والف وها ایله نون قلبی قلدی

کوکل بولمری سنک کبی بر شوخ خوب خدی ورد و قدی سرو قنی یا

یونلولرکه مدحی ایچون شعرکی سن ای

نون والف وها ایله نون قلبی قل انشا

بونک اوقیمسنک طریقی بودرکه هر مصراعک آخر لفظنی قلب ایدوب
مصراع آتی یه ضم ایتمک کرک مطلعک مصراع اولنک آخر لفظی که قرادر
انی قلب ایدوب ارمغ کبی چشمردن اقرشام وسحرما دیوب مصراع
ثانی یی اوقیمق کرک وعلی هذا القیاس مثال دیکر غزل

آیا عیسان عینی الله عجب چشمان مستیستی — بر زیر هر خم زلفت هزاران خلق شیصتیستی
ترا چون ماه نو ابرو ترا شکست هر گیسو — زبان بکشا سخن بر کو دولب چون شهد هستستی
ترا نقلیست هر دندان دولب چون بسته خندان — بقدرت ای صنم سبحان عجب کل دسته سستیستی
نداری مثل در عالم بخوبی وبزیبایی — سر خوبان عالم را بزیبایی که دستیستی
اگر خواهی که برخیزی هزاران فتنه انگیزی — مکر خون دلم ریزی بخونم تشنه هستیستی
نگارم نخل قدش را ببین خوبی که برستیستی — هزاران فتنه در عالم ازان چشمان مستیستی

ایا مولی همان مستی که بر مستان کمر بستی

ترا مستی نه امروزست ازان روز الستیستی

قافیه مصراع اولده مست است ایدی شینی که ضمیر غایبدر داخل
اولوب متصل یازلوب مستیستی اولمشدر باقی قافیه لر دخی بو قیاس
اوزره در خاتمه علم شعرک فوایدنی بیاننده و دفع مطاعنده در
اولا شعرک جوازنی بیان ایدهلم که شعر دیمک واوقیمق دلیل نقلی و عقلی ایله

ثابتدر بوکا دلیل نقلی کتاب وسنتدر اما کتاب ایله ثابت اولدیغی
بودرکه حق تعالی بیورر والشعراء یتبعهم الغاوون الا الذین
امنوا وعملوا الصالحات پس استثنا دلالت ایدرکه مؤمن صالح شعر دیمک
جایز اولا اوقیمسی وبلمسی جائز اولمق بطریق الاولی وسنت ایله
ثابت اولدیغی بودرکه رسول الله علیه السلام بیورمش ان من الشعر
لحکمة حکمت خود مطلوب در بیت حاصل سر ودیعت سخن است
رهبر راه شریعت سخن است ٥ بر دخی بودرکه رسول الله علیه السلام
بیورمش اصدق کلمة قالها الشاعر کلمة لبید الا کل شیء
ماخلا الله باطل تمام بیت بودر وکل نعیم لا محالة زائل پس جایز
اولمیانی رسول الله عم تلفظ ایتمز ومدح وتحسین ایلمز
کر نبودی سخن تازه رقم نشدی لوح وقلم لوح وقلم
بر دخی بودرکه رسول الله علیه السلام بیورمش الشعر کلام فحسنه
حسن وقبیحه قبیح بیت وزن اکر موجب نقصان بودی
لفظ موزون نه ز قران بودی کر شکستی شود از سعد رست
آن نه از وزن نبی وزنی تست ٥ بر دخی بودرکه عمرو بن الشرید
باباسندن روایت ایدرکه برکون بکا رسول الله عم دیدی سنوکلد
امیه بن الصلت شعرندن نسنه وارمیدر بن دیدم نعم دیدی که سویله
بر بیت اوقیدم دیدی دخی سویله بر بیت دخی اوقیدم دیدی دخی
سویله حتی یوز بیت اوقیدم ایمدی اکر شعر منهی اولسه رسول الله عم

اوقيمق وديكلمك ايدى **نظم** دُرِ دريا اكرچه باقدرست
دُرِ كفتارِ مردِ دانا به • آنكه غافل بود ز درّ سخن
كاو ازان كس هميشه حاشا به • بحقيقت بدان كه درّ سخن
نزد دانا ز درّ دريا به • بر دخى بودر كه رسول الله عم
حسّانه مشركلرك هجوني امر ايدوب **اهج المشركين فانّ جبريل معك**
دير ايدى مشارق شرحلرنده يازلمشلردر كه جبرئيل عليه السلام
حسّانه بيتمش بيتده معاونت ايتمشدر رسول الله عليه السلام مرحنده
وبر روايتده **انّ روح القدس لا يزال يؤيّدك ما نافحت عن**
الله ورسوله وبر روايتده **اجب عنّى اللهمّ ايّده بروح القدس** دير ايدى اكر
شعر سويلمك واوقيمق منهى اولسه رسول الله عليه السلام امر ايتمز
ايدى **بيت** سخن بنزد سخن دان بزركوار بود • ز آسمان سخن
آمد نه خوار بود • بر دخى بودر كه كعب بن مالك رسول الله عم
حضرتنه ديمش يا رسول الله حق تعالى شعر حقنده انزال ايلدوكين
انزال ايلدى يعنى **والشعراء يتّبعهم الغاوون** ديوب شاعرلرى ذم ايلدى
اويليه بزه كفّارى هجو ايتمك جائز اولورمى رسول الله عليه السلام
بيوردى كه **انّ المؤمن يجاهد بسيفه ولسانه والّذى نفسى بيده**
لكانّما ترمونهم به نضح النبل يعنى كفّارى هجو غوا ايتدنكلر بلكه جهاد
فى سبيل الله دركه انلرى هجو كانّه لسان ايله انلره اوق صاچمقدر
پس بونزدن معلوم اولدى كه شعر عبادت اولور ايمش منهى اولان

خود

خود عبادت اولمز **بيت** كمال ار نيست هيچت لايق دوست
غزلهاى تر رندانهٔ هست • وشعرك جوازنه دليل عقلى
اولدر كه اولا شعرى آدم عليه السلام هابيل نام اوغلنك وفاتنده
عبرانى لغت ايله ديمش كه عربيسى بودر **شعر** تَغَيَّرَتِ الْبِلَادُ وَمَنْ عَلَيْهَا
فَوَجْهُ الارض مُغْبَرٌّ قَبِيحٌ تَغَيَّرَ كُلُّ ذى لون وطعم
وقلّ بشاشة الوجه المليح اكر شعر سويلمك واوقيمق منهى
اولسه حق تعالى جل وعلا نهى ايدردى ايدى وشعرك فوايدينك بعضنى
رسول عم بيورمشدر **علّموا صبيانكم الشعر فانّه يطلق اللسان**
ويورث الشجاعة وبر فائده دخى بودر كه شعر ايله چوق حكمته
اطّلاع حاصل اولور وحكمته اطّلاع خير كثيردر نيتكم حق تعالى بيوردر
ومن يؤت الحكمة فقد اوتى خيرا كثيرا وخبرده وارد اولمشدر **انّ لله**
كنزا تحت العرش مفاتيحه السنة الشعراء وبر روايتده بويله در كه
لو كان نزول الوحى بعد الانبياء لنزل على الشعراء **قطعه**
در شعر سه كس پيمبرانند هرچند كه لا نبى بعدى
اوصاف قصيده وغزل را فردوسى وانورى وسعدى
وبر فائده بودر كه شعرى بلمك ايله قرآن مجيدك اعجازى ظاهر اولور
نيتكم سحرهٔ فرعون سحرى بلمك ايله موسى عليه السلامك معجزه‌سن
بيلوب ايمانه كلدىلر انوكيچون رسول الله عليه السلام بيورمشدر
اطلبوا العلم ولو كان سحرا وحكماء بزركوار شعرى خرق عاده دن عد ايدر

دیمشلردر **بیت** الکرامات بلند اولیا
اولا شعر ست وآخر کیمیا **حکایت** شویله روایت
اولنورکه خواجه حافظ علیه الرحمه وفات اتدوکی کون بعض
عزیزلر نمازنه حاضر اولمق عزیمتن ایدوب برغلیظ کمسنه
کتمکدن احتراز ایدوب اکرچه حافظ عمرنده شراب ایچمشدر اما
اشعارنده شرابی چوق اکوب شرب شرابه رغبتی وار ایدی
بن انک نمازنه حاضر اولمازم دیوب حاضر اولان عزیزلر حضورنده
دیوان حافظ حاضر اولوب اول کیمسیه کل دیوانندن تفال قیل دیو
اول دخی دیوانی آچیجق بو بیت کلمشی **بیت**
قدم دریغ مدار از جنازهٔ حافظ / که کرچه غرق کناهست می رود بهشت
وبر فائده دخی بودرکه شعر حزن نفس زده مفرح در **بیت**
زیرکان را درین سرای کهن / هیچ غم خوارهٔ مران چو سخن
وشعر تهییج روح ایدوب عشق وشوق ویروب ومعشوق حقیقی
جانبنه میل اتدورر که بو صفت حمیده در نیتکم خبرده وارد
اولمشدر من لم یهتز عند ذکر الحبیب فهو لیس بکریم وشعر دیمک واو قیمق
ترقیق قلب ایدوب لطف طبعه باعث اولور جمله کمالات انسانیه در
پس بوکا طالب اولوب انسان کامل اولمغه سعی اتمک کرکدر **بیت**
کس بی کمال هیچ نیرزد عزیز من / کسب کمال کن که عزیز جهان شوی
وبر صاحب کمال دیمش

نزدمن

نزد من نیست آدمی هر کس / مکر انکس که صاحب هنرست
لاجرم عاقل اولان تضییع عمر وتعطیل استعداد اتمک کرککه خبرده
وارد اولمشدر **ان الله لا یحب الصحیح الفارغ**
صفرای خواجه سروری اولا بیکار اولوند چونکه هر پرده کتاب عشق انک افکارندر
وشیخ مصلح الدین بن عبدالله السعدی الشیرازی دیمش **بیت**
همه عمر تلخی کشیدست سعدی / که نامش برآمد بشیرین زبانی
وناظم لآلی فصاحت شیخ نظامی مخزن اسرارده دیمش **بیت**
قافیه سنجان سخن بر کشند / کنج دو عالم بسخن در کشند
بلبل عرشند سخن پروران / بازچه مانند بدین دیکران
پردهٔ رازی که سخن پرورست / سایهٔ از پردهٔ پیغمبرست
پیش وپس بست صف کبریا / پس شعرا آمد وپیش انبیا
ومقصود اصلی ومطلوب کلی علمدر نیتکم حضرت مولانا دیمش **بیت**
خاتم مهر سلیمانست علم / جمله عالم صورت وجانست علم
وعلم حصولی معنوی وصوتی ایله اولور پس شول سوزکه اندہ معنی
اولمیه عبث صیت وصدادر الکامرخ اتمک هبادر **بیت**
آن کس که ز شهر آشنایی است / داند که متاع ما کجاییست
ومعنی دخی المعنی ما یستفاد من اللفظ حسبنجه لفظدن مستفاد اولور
کر نبودی سخن چه کفتی کس / در معنی چکونه سفتی کس **بیت**
وشول لفظ که انده فصاحت اولمیه اصوات حیوانات منزله سنده در

ونظم لفظك لباس فاخري مثابه سنده در **نظم**

چون نوان نظم معانی دوری ‌ ‌ زین قبل هر چکنی معذوری

هر کزان دل بگشا نزی خونی ‌ ‌ بهر موزونی ناموزونی

اکر طاعن سؤال ایدرسه حق تعالی ما نافیه ایله قرآن عظیمی

و رسول الله علیه الصلوة والسلام تنزیه ایدوب وما هو بقول

شاعر وما علمناه الشعر وما ینبغی له دیو بیورمشدر پس بو کلام

مجید دلالت ایدر که شعر عیب و نقصان اوله **بز جواب** ویرورز که

بو نزدن مقصود قرآن عظیمی شعر و کلام بشر اولمق تهمتندن و رسول کریمی

کذاب و شاعر اولمق وصمتندن تنزیه و تقدیس در مراد اولدیکلر که

شعر عیب و نقصان و شاعر مذموم و مهان اوله بلکه بو کلام شعرک

علو درجه سنه و شاعرک عز و رفعتنه دلالت ایدر **قطعه**

پایهٔ شعر بین که چون زنبی ‌ ‌ نفی نعت پیمبری کردند

بهر تصحیح نسبت قرآن ‌ ‌ تهمت او بشاعری کردند

واکر طاعن سؤال ایدرسه رسول علیه السلام بیورمشدر لان یمتلی

جوف احدکم قیحا حتی یریه خیر من ان یمتلی شعرا بو حدیث

شریف دلالت ایدر که شعر مذموم اوله بز جواب ویرورز که

مصابیح و بخاری شرحلرینده بیان اتمشلر که مراد بوندن اولدر که شعر له

شویله طوله که قرآندن و ذکر اللهدن غافل و فارغ اوله واندن

درون شعردن غیری نسنه اولمیه والا مجرد شعر عیب و مذموم

دکلدر

دکلدر بلکه بز صبیانه تعلیم شعرله مأمورز نیتکم بو قورده

کچدی و اصحاب کباردن نیچه کسنه لر چوق شعر بلورلر و دیرلر

ایدی کلام فصیح کمال مرتبه ده در **بیت** ‌ ‌ سخن از عرش برین آمده است

بهر پاکان بزمین آمده است ‌ ‌ لاجرم عیب جهان در سر و ریب

فقیر شعر ردیف غزلیه دیمشی ‌ ‌ عیب اودر کم معرفتدن اوله عاری آدمی

چون هنر در دانش اهلینه دکلدر عار شعر ‌ ‌ و بو فقیرک اکرچه شعری عدد بجه

شعر شعوری واردر اما علم شرع احاطه سی اولقدر در که شعور

شعرانک عشر عاشری دکلدر و بو معنای مشعر در علوم دینیه

و معارف یقینیه ده تألیفاتک کثرتی و آثارک وفرتی فی الواقع

علم نافع و عمل آخرتدن غیری یه چوق اشتغال مطلقا مذموم در **بیت**

کار آن باش که باشد کار تو کار خدا ‌ ‌ کار دنیا کردن ای دل عمر ضایع کردنست

نیتکم خط خصوصنده دیمشلردر **بیت**

کوش بتحسین خط از هر غلط ‌ ‌ لیک نه چندانکه شوی جمله خط

دیکر

شغلی چوقدر کرچه ای خواجه ضروری بندهٔ کک ‌ ‌ لیک اول عشقک کتابن صوکبی از بر یازر

و مجازی صورتنده اولان اشعاردن معانی حقیقیه فهم ایدرز **بیت**

در مقامی که شیر مردانند ‌ ‌ خط و خال التفاتی نیست

حکایت شیخ کمال خجندی اول وقت که بو مطلعی دیمش **مطلع**

چشم اکر اینست و ابرو این و ناز و شیوه این ‌ ‌ الوداع ای زهد و تقوی الفراق ای عقل و دین

مولانا محمد شیرین دیمش شیخ کمال خود بزرکوار در نه عجب شعر
دیمش که معنی مجازی دن غیری محملی یوق شیخ جواب ویرمش
چشم عین درکه بر معناسی ذات درکه مراد ذات قدیمدر وابرو
وحاجب درکه صفات حجاب ذات در مولانا تواضع ایروب
قبول قلمش پس کمال کمال اهلنه معلومدرکه انن کلام کمال و مال
ملال در وکلام قلبنه مالک وطریق حسنه سالک اولوب تحسین
واستحسان آنلر وکرد بیت
شد سروی ان کمالت خسروا چون نکاتی
کفته او هرکه حافظ کشت کفت او را حسن
ویدر عزیز که نصیحتی واستاد
لرمزک همتی سایر علومه زیاده ایدی بیت
نمتعی که من از فضل در جهان دیدم
همه جفای پدر بود وسیلی استاد
بیت
نیست در لوح دلم جز الف قامت دوست
چکنم حرف دکر یاد نداد استادم پدر
محنت این کار بخود در ره
رنج کشی در طلب علم به
تاج سر جمله هنرهاست علم
قفل کشای همه درهاست علم
واکر طاعن سؤال ایدرسه که امام شافعی دیمش شعر
ولولا الشعر بالعلماء یزری
لکنت الیوم اشعر من لبید
پس شعر عیب اولسه امام علیه الرحمة بویله دیمز ایدی بز جواب
ویررز که بو کلامک معناسی شعر عیب در و بن شعر دیمزدیمک دکلدر
والا بو کلام خود کندوسی شعردر بلکه بوندن مراد شعره توغل
اتمزن وشعرله فخر اتمزین دیمکدر نیتکم بحاتی دیمش بیت

بن هنرده دیمزم شعره ولی
بو بخلا بن شعر دیمکدر هنر
بیت شعر اکرچه هنر دیکرست
شمه از عیب بشعر اندرست
وانصاف وتحقیق بودرکه ان من البیان لسحرا حدیث شریفنه وان
من الشعر لحکمة خبر منیفنه کلمه من تبعیضیه در بعضنک مدحنی
افاده ایدر جمیع بیان وشعرک مدحنی افاده ایلمز وحق بودرکه
سحر مذموم وحکمت محموددر اویله بیان وشعرک بعضی محمود
وبعضی مذمومدر پس شول بیان وشعرکه هجو اهل اسلام وطلب
جماع حرام ایچون اوله وباطلی حق وحقی باطل کوسترمک ایچون
اوله قبیح ومذمومدر وشول بیان وشعرکه حکمت ومواعظ ومدح
رسول الله وثنای الله ایچون اوله حسن ومحموددر انونکیچون
رسول الله علیه السلام بیورمشدر هلک المتنطعون یعنی شعره تعمق
ایدوب طالوب زیاده توغل ایدنلر هلاک اولدیلر ونظامی دیمش
در شعر مکوش ودر فن او
چون اکذب اوست احسن او
وبو فقیر شعری فضیلت عد ایتمیوب اما عنفوان شبابده عشق
وشوق باعث اولوب بیشیوز غزل دنلمش بولنوب ضایع اولمسون
دیو دیوان ترتیب اولمشدر بیت
کر عشق نبودی وغم عشق نبودی
چندین سخن نغز که کفتی که شنودی
بلکه بلدکمز اشعاری دخی فراموش اتدوکه
من هرچه خوانده ام همه از یاد من برفت
الا حدیث دوست که تکرار میکنم

متعلق تألیفه دخی فضل بلمه‌ون و دعوی وجود قلمزن

کم شو ازین هستی بر اشتلم   بلکه شوان کم شدگی نیز کم **دیگر**

کو متاع وصلته نک وار سروری دیرایسک   اشبو بازار جهان ایچنده آنک وار یوق

خصوصا بیرلک صدرندن صدور اتدی **بیت**

در جوانی سخن جوان باشد   سخن پیر ناتوان باشد

ومصنّف ومنصف اولانلر دیمشلردر

بحر هر چند که کان گهرست   صرف او ز گهر بیشتر ست

واهل کمالدن بو فقیر حقنده واقع اولان تحسین واستحسان

محض انعام واحساندر **بیت**   این فضل چو بشنید ز من دست ببرد

صدر رحمت الله بر آن دست وبر آن بر   وبو فقیردن اول استادلر محض

حدایق السحر وانیس العشاق واطلاقات رساله‌لرین یازمشلر

اسم ورسملرین صحایف عالمده قازمشلر دعای خیر ایله مذکور

اولوب کندولر وفات ایدوب نامری قالوب حیات ابدیه

بولمشلر حقیر دخی بو مجموعه‌یی جمع اتدم وهر بیته نور معانی

شمع اتدم تا که خیر ایله یاد اولنردن اولم دعای خیر الوب رحمت

رحمن بولم **بیت**   یارب همه را بمراد خویش رسان

باشد که یکی در آن میان من باشم   وبو فقیرک مطلب اعلی ومقصد اقصی

اولدر که اول صاحب سعادت واهل ولایت که بو کتاب قلب ذره

اندوده آنک نام شریفی سکه‌سیله رغبت ورواج ویردم دعای خیر ایدم

غرض

غرض از نظم ما مدح وثنا بود ترا   ورنه مقصود من اظهار سخن دانی نیست

ما ان مدحت محمدا بمقالتی   لکن مدحت مقالتی بمحمد

اما کمالات بشریه‌سی نی حد   واخلاق ملکیه‌سی لا یعد

اولدوغی ایچون مدحندن عاجز اولدم   وثناسنده قاصر قالدم

نیتکم حضرت مولانا دیمش **بیت**   مدح این آدم که نامش می برم

قاصرم کر تا قیامت بشمرم

قطعه

بعزّ دولت او شد قرین چشم جهان   همیشه دولت او در جهان مقرر باد

مرادبش که جز منصب معیشت نیست   بیمن دولت شاهنشهی میسر باد

بدعا ختم کنم طرز سخن زانکه نماند   در ثنای تو ازین بیش مجال گفتار

غزل

یا الهی ایله سلطان مصطفایی مستدام   دولتنده قیل سرور وسور ده خلقی تمام

نعمت دنیا ودینی ایلکل روزی اکا   دولت اولی واخری برله قلغل بر دوام

عیش وصحبتلر اکا اولسون حلال اندر حلال   نیش ومحنتلر ولی هر دم حرام اولسون حرام

مسکنی دنیا سرایندن سرای ایت دایما   دار عقبی ده اکا دار السلامی قیل مقام

بو سرای ایچره سروری خدمته قایم اولوب   اول سرای ایچنده داخی اولسون انوکله همام

حق رفیقی ذاتنه سوری سروری ایلسون   ایکی عالمده شفیعی اولا هم خیر الانام

بو دعایه هر که آمین دیر سه صدق قلب ایله

جاننه اولسون سلامتلر محصل والسلام

تمت الکتاب بعون الله الملک الوهاب

محسن ترک

جعلت هدیتی لکم سواکا ولم اقصد به احدا سواکا

سماله نانیه ... عشر بیاننده در

باب ثالث تشبیهات کاکل وزلف بیاننده در ٥٥

باب سابع تشبیهات چشم بیاننده در کوزدر لر ٧١

باب حادی عشر تشبیهات انف بیاننده در بوروده در لر ٩٨

باب خامس عشر تشبیهات دهندان بیاننده در دیش در لر ١٠٥

باب تاسع عشر تشبیهات ... بیاننده در ... در لر ١١١

باب ثالث عشر تشبیهات ... بیاننده در بوی در لر ١١٦

باب سابع عشر تشبیهات ذات ... بیاننده اجزاسی کلا و بعضا ملاحظه ده قطع نظر اطلاق اولنور ١٢١

ایلمز دل آرزوی سیر گلزار بهار
سبزه زار عارضنک چون بوستاننده‌یکم

ایلرک یاد ایلیوب فتح فغان ایلر مدام
باغ حسنک بلبل ... ‌یکم

عندلیب ناتوانیده